

ANKARA

Bölge Planı

2011-2013

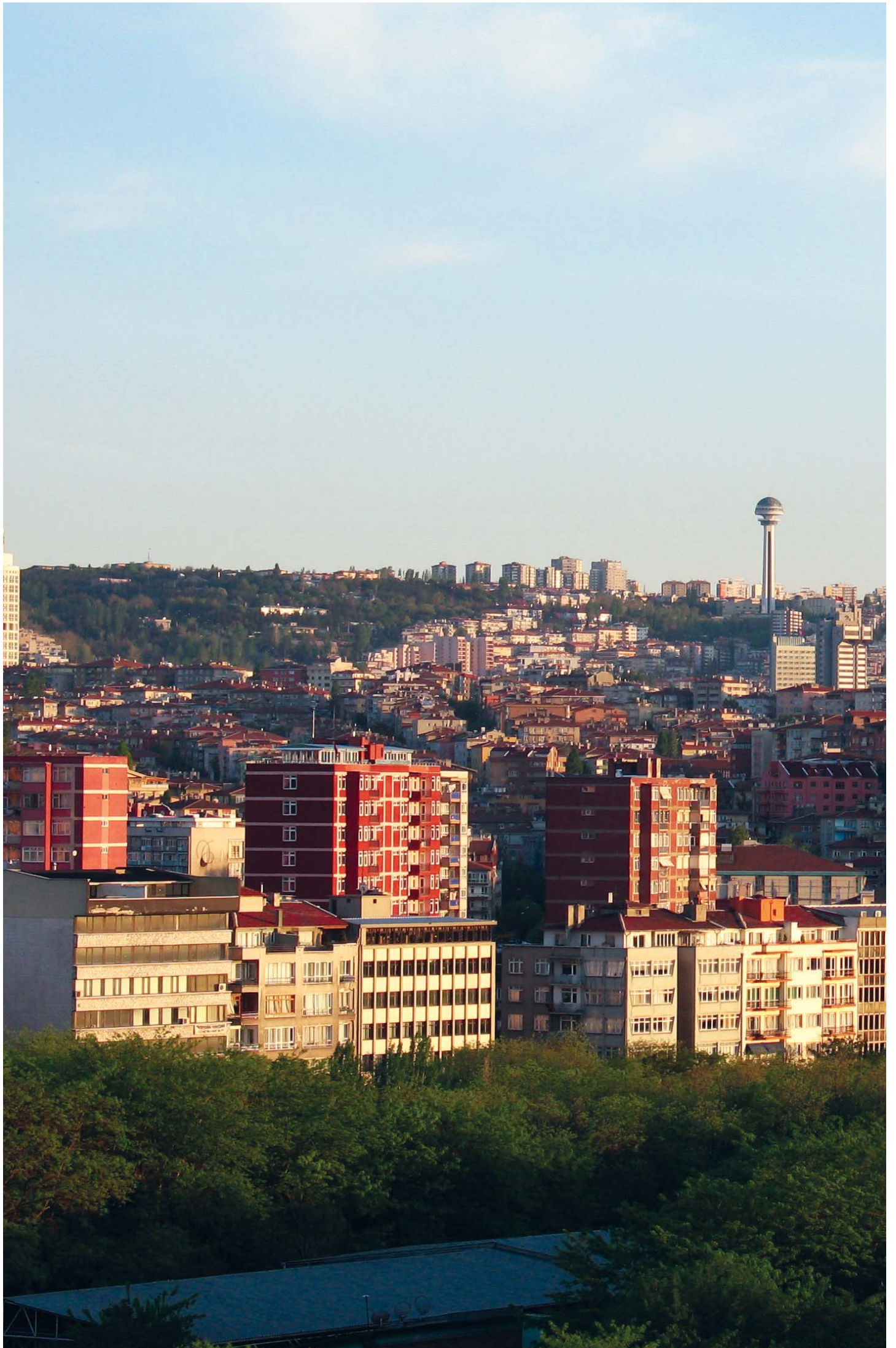

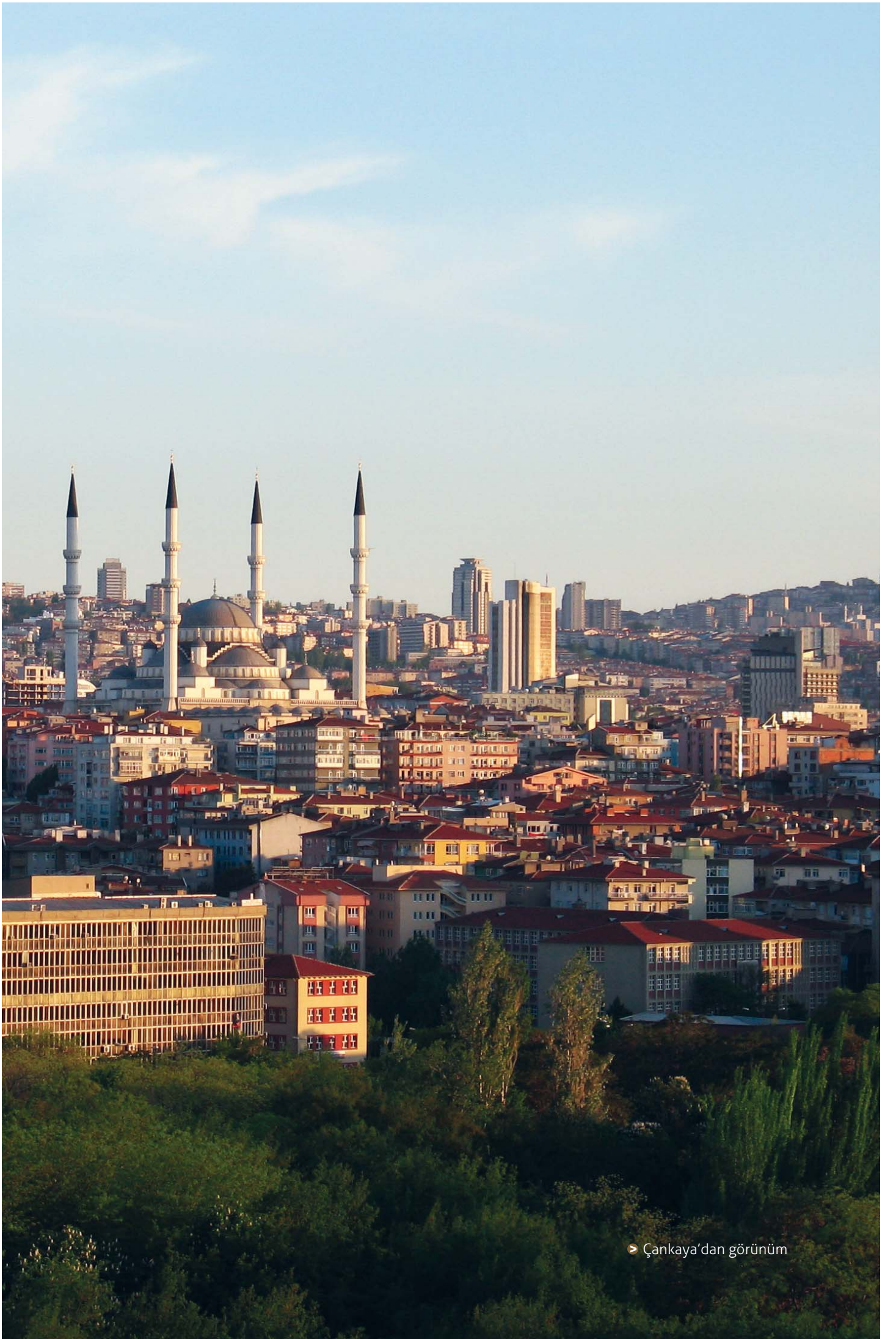

ANKARA
KALKINMA AJANSI

ANKARA

► Çankaya'dan görünüm

İçindekiler

Tablolar	13
Şekiller	13
Grafikler	13
Kısaltmalar	14
Yönetici Özeti	17
Planlama Yaklaşımı ve Yöntem	21
GİRİŞ: ANKARA'YI KONUMLANDIRMAK	28
Küresel Ölçekte Ankara	30
Ard Bölgesiyle Ankara	35
Alt Bölgesiyle Ankara.....	38
Başkentlik Olgusu.....	41
Vizyon.....	44
1. ANKARA'DA YAŞAMAK	47
1.1. Beşeri Zenginliğiyle Kalkınan Ankara.....	50
1.1.1. Beşeri ve Yaratıcı Sermaye	50
1.1.2. Kültürel ve Sosyal Sermaye	56
1.1.3. Ankara'da Kaliteli Yaşam ve Katılımcılık.....	62
1.2. Sosyal Bütünleşme	66
1.2.1. Göç Yönetimi	66
1.2.2. Yoksullukla Mücadele	68
1.2.3. Sosyal İçerme	73
2. ANKARA'DA ÇALIŞMAK VE ÜRETMEK	81
2.1. İstihdamla Kalkınan Ankara.....	87
2.1.1. İstihdamın Arttırılması	89
2.1.2. Eğitim ve İstihdam İlişkisi	92
2.1.3. Girişimcilik.....	94
2.2. Üreten ve Yenilenen Ankara: Yenilikçi ve Katma Değeri Yüksek Ekonomi.....	96
2.2.1. Ar-Ge ve Yenilikçilik.....	96

2.2.2. Tarımsal Üretim ve Kırsal Endüstriler.....	101
2.2.3. Mobilya Sanayi.....	109
2.2.4. Savunma Sanayi.....	111
2.2.5. Sağlık Teknolojileri.....	114
2.2.6. İş ve İnşaat Makineleri.....	117
2.2.7. Turizm.....	121
2.2.8. Bilişim.....	130
3. ANKARA'DA ERİŞİM AĞLARI	133
3.1. Erişim.....	136
3.1.1. Ankara'ya Ulaşım	136
3.1.2. Ankara İçi Ulaşım	140
3.1.3. İletişim ve Haberleşme	146
4. ANKARA'DA ÇEVRE VE MEKAN	149
4.1. Çevre ve Enerji.....	152
4.1.1. Çevre Kalitesi ve Yönetimi.....	152
4.1.2. Enerji Verimliliği ve Yenilenebilir Enerji.....	160
4.2. Sürdürülebilir Mekansal Gelişme.....	164
4.2.1. Kentleşme, Mekansal Organizasyon ve Makroform.....	164
4.2.2. Kentsel Tasarım ve Mekan Kalitesi	169
Mekansal Şemalar.....	174
Bölge Planı'nın Alt ve Üst Ölçek Planlar ve Strateji Belgeleriyle İlişkisi	186
Performans Göstergeleri	190
Paydaş Yönetimi	202
Finansman	211
Koordinasyon, İzleme ve Değerlendirme.....	213
Paydaş Toplantıları Katılımcı Listesi	214
Kaynaklar.....	219

Tablolar

Tablo 1. Sektörlere Göre İthalat ve İhracat Rakamları, 2010 (bin TL).....	33
Tablo 2. Ankara'nın URAK Sıralamasındaki Yeri	38
Tablo 3. EDAM Rekabetçilik Endeksi Değerlerine göre Ankara'nın Durumu.....	38
Tablo 4. Ankara'da Alt Bölgeler Tablosu	40
Tablo 5. Üniversite Sıralaması, Ekim 2010.....	51
Tablo 6. Karşılaştırmalı Rekabet Göstergeleri	54
Tablo 7. Faydalı Model, Patent, Marka, Endüstriyel Tasarım Tescil Sayısı, 2010	97
Tablo 8. Ankara'da Teknoparklardaki Personel İstihdamı, Ekim 2010.....	98
Tablo 9. Kıta İçi Yüzeysel Suların Kalitelerine Göre Yapılan Sınıflama.....	157
Tablo 10. Kişi Başına Düşen Yeşil Alan Miktarının Kentler İtibarıyla (m ² /kişi) Karşılaştırması.....	158
Tablo 11. Evsel Katı Atık İstatistikleri, 2008.....	159

Şekiller

Şekil 1. Ankara'da Sosyo Ekonomik Bölgeleme Haritası	39
Şekil 2. Yıllara Göre Ankara'da Kişi Başı Kentsel Alan	166
Şekil 3. Nüfusun İlçelere Dağılımı	174
Şekil 4. Alınan Göçün Mekansal Dağılımı	175
Şekil 5. Verilen Göçün Mekansal Dağılımı.....	175
Şekil 6. İlçelerin Net Göç Hızı Haritası.....	176
Şekil 7. İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Düzeyleri.....	177
Şekil 8. İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişme Alanları.....	178
Şekil 9. Rekabetçiliğe Dayalı Gelişme Alanları	179
Şekil 10. Tarımsal Üretim Altyapısı Gelişme Alanları	181
Şekil 11. Turizm Geliştirme Alanları	182
Şekil 12. Ankara Yurtiçi Havayolu Erişim Ağı.....	183
Şekil 13. Ankara Demiryolu Erişim Ağı.....	184
Şekil 14. Ankara YHT Erişim Ağı	184
Şekil 15. Ankara Yurtdışı Havayolu Erişim Ağı.....	185

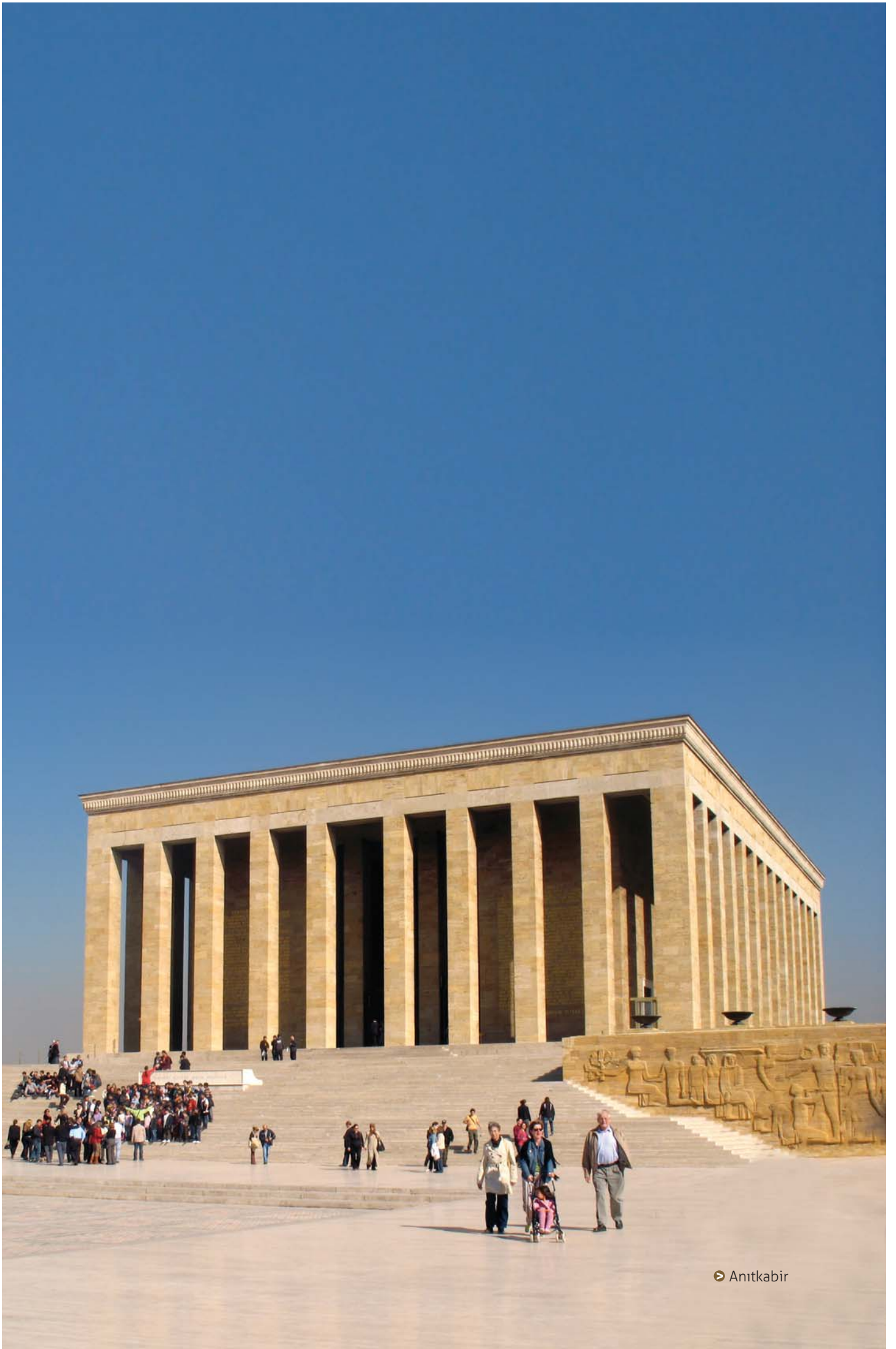
Grafikler

Grafik 1. Ankara'da Faaliyet Gösteren Yabancı Sermayeli Şirketlerin Ülke Bazında Dağılımı*.....	32
Grafik 2. Ankara GSKD'sinin Sektörlere Göre Dağılımı, 2006.....	34
Grafik 3. Ankara Nüfus Piramidi, 1983.....	76
Grafik 4. Ankara Nüfus Piramidi, 2009.....	77
Grafik 5. Ankara İşgücü Piyasası (15+ Yaş).....	90
Grafik 6. Cinsiyete Göre İşgücüne Katılma, İstihdam ve İşsizlik Oranları, 2010 (15+ Yaş).....	93
Grafik 7. Eğitim Durumuna Göre İstihdam Oranları, 2009 (15+ yaş).....	93
Grafik 8. Ankara'da Teknoparklarda İlk 7 Faaliyet Alanı, 2010	97
Grafik 9. Ankara'da Gıda İşletmelerinin ve Çalışma Kapasitelerinin Oranları (%), 2009.....	108
Grafik 10. Alt Sektörler Bazında Savunma Sanayi Firmalarının Dağılımı, Aralık 2009.....	112
Grafik 11. Karşılaştırmalı Yıllık Hava Kalitesi Endeks (YHKE) Sonuçları, 2008*.....	155
Grafik 12. Yıllara Göre Dünya'da ve Ankara'da Kentleşme Oranları (2010).....	165

Kısaltmalar

AB	Avrupa Birliği	ABB	Ankara Büyükşehir Belediyesi
ABD	Amerika Birleşik Devletleri	ACI Europe	Avrupa Uluslararası Havalimanları Konseyi
ADNKS	Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi	AOÇ	Atatürk Orman Çiftliği
ARBİS	Araştırmacı Bilgi Sistemi	ARDEB	Araştırma Destek Programları Başkanlığı
ASKİ	Ankara Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü	BİDEB	Bilim İnsanı Destekleme Daire Başkanlığı
CSIL	Endüstriyel Çalışmalar Merkezi	ÇSGB	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
DHMI	Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğü	DPT	Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı
DSİ	Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü	DTM	Dış Ticaret Müsteşarlığı
EDAM	Ekonomi ve Dış Politika Araştırmaları Merkezi	EGO	Ankara Elektrik Havagazı ve Otobüs İşletme Müessesesi Genel Müdürlüğü
ESA-95	Avrupa Hesaplar Sistemi	EUROSTAT	Avrupa Komisyonu İstatistik Genel Müdürlüğü
GaWC	Küreselleşme ve Dünya Kentleri Araştırma Ağı	GSKD	Gayrisafi Katma Değer
GSYH	Gayrisafi Yurtiçi Hasıla	ICCA	Uluslararası Toplantı ve Kongreler Birliği
IPCC	Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli	İBBS	İstatistik Bölge Birimleri Sınıflandırması
İGEME	İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi	İMDER	Türkiye İş Makinaları Distribütörleri ve İmalatçıları Birliği
İŞKUR	Türkiye İş Kurumu	JCI	Uluslararası Birleşik Komisyon
KDV	Katma Değer Vergisi	KKGM	Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü
KOBİ	Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletme	KOSGEB	Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Des.İda.Bşk.
MEB	Mili Eğitim Bakanlığı	MSB	Milli Savunma Bakanlığı
ODTÜ	Orta Doğu Teknik Üniversitesi	OECD	İktisadi İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı

OSB	Organize Sanayi Bölgesi	OSSA	OSTİM Savunma ve Havacılık Kümelenmesi
OSTİM	Ortadoğu Sanayi ve Ticaret Merkezi Organize Sanayi Bölgesi	OYTEP	On Yıllık Tedarik Planı
SAN-TEZ	Sanayi Tezleri Programı	SASAD	Savunma Sanayi İmalatçılar Derneği
SGK	Sosyal Güvenlik Kurumu	SPF	Sosyal Politika Forumu
SSM	Savunma Sanayi Müsteşarlığı	Ta-Tu-Ta	Tarım Turizmi ve Gönüllü İşgücü ve Bilgi Takası Projesi
TBB	Türkiye Bankalar Birliği	TCDD	Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları
TEİAŞ	Türkiye Elektrik İletim A.Ş.	TEYDEB	Teknoloji ve Yenilik Destek Programları Başkanlığı
TEYDEP	Teknoloji ve Yenilik Destek Programı	TGB	Teknoloji Geliştirme Bölgesi
TİM	Türkiye İhracatçılar Meclisi	TMMOB	Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği
TOBB	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği	TOBB-ETÜ	TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi
TPE	Türk Patent Enstitüsü	TTGV	Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı
TÜBİTAK	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu	TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
TÜSİAD	Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği	UDY	Uluslararası Doğrudan Yatırım
UIS	UNESCO (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu) İstatistik Enstitüsü	UNEP	Birleşmiş Milletler Çevre Programı
UNWTO	Dünya Turizm Örgütü	URAK	Uluslararası Rekabet Araştırmaları Kurumu
URAP	Akademik Performansa Göre Üniversiteler Sıralaması	WHO	Dünya Sağlık Örgütü
WWF	Dünya Doğal Hayatı Koruma Vakfı	YEK	Yenilenebilir Enerji Kaynakları
YHKE	Yıllık Hava Kalitesi Endeksi	YHT	Yüksek Hızlı Tren

➤ Anıtkabir

Yönetici Özeti

Ankara Bölge Planı, Ankara'nın kalkınması için gerekli yol haritasını saptayan bir strateji, koordinasyon ve yönlendirme belgesidir. Planın amacı bölgenin sosyo-ekonomik ve fiziksel durumunu anlamak, yerel dinamikleri ve içsel potansiyeli değerlendirmek, katılımıcılığı ve işbirliğini arttırmak, tabandan yukarı bir yaklaşımla ekonomik kalkınmayı teşvik etmek, toplumun yaşam kalitesini iyileştirmek, üst ve alt ölçekli planlar arasında uyumu ve bütünlüğü sağlamak, bölgenin ortak vizyonunu oluşturmak, bölgedeki sektörlerin ve alt bölgelerin rekabet gücünü harekete geçirmek ve bölgeye ileriye yönelik hedeflere ulaşmada rehberlik etmektir. Bölge planı, bölgedeki tüm paydaşların fikir birliğinin bir ürünü olarak, bölgenin gelecek için oluşturduğu ortak aklı temsil eder.

Orta Anadolu'nun kuzeybatısında bulunan, Kızılırmak ve Sakarya nehirlerinin kolları arasındaki coğrafyada konumlanan Ankara, toplam 25.437 km² yüzölçümüne ve 4.771.716 nüfusa sahip 25 ilçeden oluşmaktadır. Karasal iklimin hakim olduğu bölgede yaygın bitki örtüsü bozkırdır. Ankara iline bağlı 25 ilçenin 16'sı Ankara Büyükşehir Belediyesi sınırları içinde, 9 ilçe ise dışında yer almaktadır. Ankara İli'ni kapsayan TR51, İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflandırması'na (İBBS) göre TR 51 ve TR 511 olarak Düzey 2 ve Düzey 3'te tek başına, TR 5 olarak Düzey 1'de ise Konya ve Karaman'la beraber aynı bölgede yer almaktadır.

Üniversitelerin, teknoparkların, sanayi bölgelerinin, güçlü sektör kümelerinin, üst düzey bürokrasinin, uluslararası kurumların ve sivil toplum kuruluşlarının yoğunlaştığı başkent Ankara, sahip olduğu büyük ekonomik, sosyal, beşeri ve entelektüel sermayesiyle öne çıkmaktadır. DPT'nin 2003 yılında gerçekleştirdiği "İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması" verilerine göre, Ankara gelişmişlik sıralamasında

Türkiye'de ikinci sırada yer almıştır. 2009-2010 döneminde Uluslararası Rekabet Araştırmaları Kurumu (URAK) tarafından yapılan "İller Arası Rekabetçilik Endeksi" çalışmasına göre Ankara iller arası rekabetçilik sıralamasında Türkiye'de ikinci sırada; Ekonomi ve Dış Politika Araştırmaları Merkezi (EDAM) tarafından yapılan 2010 tarihli "Türkiye İçin Bir Rekabet Endeksi" araştırmasında ise birinci sırada yer almıştır. Ayrıca, CNBC-e Business Dergisi tarafından yapılan "Türkiye'nin Yaşanabilir İlleri Araştırması" sonuçlarına göre, Ankara 2009 ve 2010'da "Türkiye'nin En Yaşanabilir Kenti" unvanını almıştır.

Türkiye'de, toplam nüfusuna oranla en çok yükseköğretim nüfusu barındıran il Ankara'dır. Bölgenin toplam nüfusunun yaklaşık %15'i yüksek okul ve üzeri eğitim seviyesine sahiptir. Türkiye'nin önde gelen 14 üniversitesi ile Ankara, ülkenin en fazla yüksek öğrenim kurumuna sahip olan ikinci ilidir. Üniversitelerde halen yaklaşık 201 bin öğrenci ve 18 bin öğretim üyesi bulunmaktadır. Ankara, Türkiye'de bilimsel yayına en çok katkı sağlayan ildir. Toplam 61.458 akademik yayınlara Türkiye'deki akademik yayınlara katkı payı %34,3'tür.

Ankara gerek Ar-Ge ve yenilikçilik gerekse bilişim alanlarında güçlü bir altyapıya sahiptir. Ülkemizde teknoloji üretimi ve diğer sektörlerle yayılımı amacıyla kurulmuş olan 39 teknoparkın 6'sı ile Ankara bu alanda birinci sırada bulunmaktadır. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı ölçütlerine uyan 64 özel Ar-Ge merkezinden 14 tanesi Ankara'da olup bu alanda Türkiye'de ikinci sırada yer almaktadır.

Sağlık altyapısı bakımından güçlü bir durumda olan Ankara'da 46 kamu, 25 özel olmak üzere toplam 71 hastane bulunmaktadır. Türkiye'de uluslararası akreditasyona sahip toplam 42 sağlık kuruluşu vardır ve bunların %20'sine yakın kısmı Ankara'da bulunmaktadır. Sağlık

teknolojileri sektöründe Türkiye'deki firmaların %38,3'üne ev sahipliği yapan Ankara, bu alanda Türkiye'nin ikinci ili konumundadır.

Ankara, güçlü ekonomik yapısıyla yaklaşık 1 milyon 342 bin kişiye istihdam sağlamaktadır. Kamu kurumları ağırlıklı yapısıyla hizmet sektörünün yoğun olduğu bir kent olmakla birlikte, KOBİ yoğun bir sanayi yapısına da sahiptir. Başkent Ankara'da faal 5 organize sanayi bölgesi (OSB) bulunmakta, bunlara ek olarak birçok OSB için plan ve altyapı çalışmaları devam etmektedir. Savunma sanayi, iş ve inşaat makineleri, medikal cihazlar gibi öne çıkan başarılı kümelenme örnekleri bölgeye istihdam ve kaynak sağlamaktadır.

Ankara, savunma sanayinin üssü konumundadır ve Savunma Sanayi Müsteşarlığı'nın belirlediği Türkiye'nin önde gelen 25 savunma sanayi kuruluşundan 16'sı, ilk 10'da yer alan firmaların ise 8'i Ankara'da bulunmaktadır. Dünyanın en büyük 100 savunma sanayi şirketi listesine giren tek Türk savunma sanayi şirketi Ankara'dadır. İş ve inşaat makineleri imalatı sektöründe de öncü rolü üstlenmiş olan Ankara'da bu sektörde faaliyet gösteren 350 firma, bu alandaki ülke ihtiyacının %80'ini karşılamaktadır.

Türkiye'nin 2010 yılında gerçekleştirdiği yaklaşık 114 milyar dolarlık ihracatın yaklaşık %5'i, toplam 185 milyar dolarlık ithalatın ise %10'u Ankara tarafından gerçekleştirilmiştir. Bununla beraber Ankara, 2009 yılında toplam 120,2 milyon dolar uluslararası doğrudan yatırım çekmiştir. 2010 yıl sonu itibarıyla Ankara'da yaklaşık 100 ülkeden 1.696 yabancı sermayeli şirket faaliyet göstermektedir.

Ankara'nın sahip olduğu tarım alanlarının büyük bir kısmında hububat tarımı yapılmaktadır. Ankara, Konya'dan sonra Türkiye'nin ikinci

hububat ambarı olup Polatlı, Haymana ve Bala en fazla hububat üretimine sahip ilçelerdir. Ayrıca kuru soğan, marul ve kavun üretiminde Türkiye birincisi; havuç, vişne ve yeşil mercimek üretiminde ise Türkiye ikincisidir.

Ankara coğrafi olarak ülkenin merkezinde olması nedeniyle bir kavşak konumunda olup, yüksek hızlı tren, yurtiçi ve yurtdışı uçuşlar ve karayolları bağlantılarıyla ulaşım ağlarının keşişim noktasındadır. YHT projelerinin tamamlanmasıyla Ankara-İstanbul ulaşımı 3 saate, Ankara-İzmir ulaşımı 3 saat 20 dakikaya, Ankara-Konya ulaşımı 1 saat 15 dakikaya inecektir. Ankara-Sivas arası için öngörülen bağlantı ile yolculuk süresi 2 saat 39 dakika olacaktır. Ayrıca, bu hatlara eklenecek Bursa-Osmaneli bağlantısı ile Ankara-Bursa arası yolculuk süresi 3 saate inecektir. Ankara'nın turizm altyapısında önemli bir paya ve yıllık 10 milyon yolcu kapasitesine sahip Ankara Esenboğa Havalimanı, 2009 yılında Avrupa Uluslararası Havalimanları Konseyi (ACI Europe) tarafından verilen en iyi havalimanı ödülünü almıştır. 2010 yılı içerisinde Esenboğa Havalimanı'ndan 43 dış hat noktasına, iç hatlarda ise 30 noktaya doğrudan uçuş gerçekleştirilmiştir.

Ankara Kalkınma Ajansı, 25.01.2006 tarihli ve 5449 sayılı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun'un üçüncü maddesine dayanılarak Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı'nın koordinasyonunda, 25.07.2009 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan 2009/15236 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kurulmuştur. Ankara Kalkınma Ajansı'nın temel amacı; kamu kesimi, özel sektör, yerel yönetimler, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliğini geliştirmek, kaynakların yerinde ve etkin kullanımını sağlamak ve yerel potansiyeli harekete geçirmek suretiyle ulusal kal-

kınma planı ve programlarda öngörülen ilke ve politikalarla uyumlu olarak bölgesel gelişmeyi hızlandırmak, sürdürülebilirliğini sağlamak ve bölgeler arası/bölge içi gelişmişlik farklarını azaltmaktır.

Kalkınma ajanslarının faaliyetleri bölge planları çerçevesinde yürütülür. Bölge planları, 1985 yılında yürürlüğe giren 3194 sayılı İmar Kanunu'nun sekizinci maddesinde "Bölge planları; sosyo-ekonomik gelişme eğilimlerini, yerleşmelerin gelişme potansiyelini, sektörel hedefleri, faaliyetlerin ve alt yapıların dağılımını belirlemek üzere hazırlanacak." ifadesi ile tanımlanmaktadır. Aynı madde devamında "Bölge planlarını, gerekli gördüğü hallerde Devlet Planlama Teşkilatı yapar veya yaptırır" ifadesiyle bölge planları sorumluluğunu DPT Müsteşarlığı'na vermektedir. DPT Müsteşarlığı ise yayınladığı B.02.1.DPT.0.10.04-91.418/3031 sayılı yazı ile bölgedeki paydaşların fikir birliğinin bir ürünü olarak bölgenin gelecek için oluşturduğu ortak aklı temsil eden bölge planları hazırlığı ve koordinatörlüğü ile kalkınma ajanslarını görevlendirmiştir.

Ankara Bölge Planı strateji, koordinasyon ve yönlendirme belgesi olarak, kalkınmaya yönelik uzun vadeli hedeflere sınırlı kaynaklarla ulaşabilmek için gerekli yol haritasını saptamaktadır. Planın amacı bölgenin sosyo-ekonomik ve fiziksel durumunu anlamak, yerel dinamikleri ve içsel potansiyeli değerlendirmek, katılımcılığı ve işbirliğini arttırmak, tabandan tavana bir yaklaşımla ekonomik kalkınmayı teşvik etmek, toplumun yaşam ka-

litesini iyileştirmek, üst ve alt ölçekli planlar arasında uyumu ve bütünlüğü sağlamak, bölgenin ortak vizyonunu oluşturmak, bölgedeki sektörlerin ve alt bölgelerin rekabet gücünü harekete geçirmek ve bölgeye ileriye yönelik hedeflere ulaşmada rehberlik etmektir.

Ankara Bölge Planı hazırlanırken katılımcı bir anlayışla gerçekleştirilen Kalkınma Kurulu İhtisas Komisyonu toplantıları, bölge çalıştayları, ortak akıl toplantısı ve odak grup toplantılarından elde edilen sonuçlar plana yansıtılmıştır. Paydaşlardan elde edilen görüşler doğrultusunda Ankara'nın vizyonu "Yaşam kalitesi yüksek, dünya ile rekabet eden, düşünce ve yeniliğin başkenti Ankara" olarak tespit edilmiştir. Bu vizyon oluşturulurken; ekonomi ve siyaset alanlarında başta kendi bölgesinde olmak üzere dünya çapında roller üstlenen, yabancı yatırımlar için çekim merkezi niteliğinde küresel bir başkent haline gelen ve ard bölgesiyle ekonomik ve sosyal bütünleşmesini sağlayarak bölgesine yüksek ekonomik ve sosyal katma değer sağlayan bir Ankara'ya ulaşılması amaçlanmıştır. Bu vizyona ulaşmak için dört temel eksende dört temel amaç belirlenmiştir. Bunlar; "Bireylerine eşit ve kaliteli yaşam imkanı sunan, katılımcı ve sosyal bağları güçlü, beşeri potansiyelini geliştirerek kalkınan Ankara", "İstihdamla istikrarlı büyüyen rekabetçi Ankara", "Yenilikçi ulaşım ve iletişim hizmetlerinin sunulduğu erişilebilir bölge Ankara", "Çevresel sürdürülebilirliği gözetken, mekan ve yaşam kalitesi yüksek Ankara" olarak tespit edilmiştir.

Planlama Yaklaşımı ve Yöntem

Bölge planı, bölgenin sosyo-ekonomik kalkınma eğilimlerini, yerleşmelerin gelişme potansiyelini, sektörel hedefleri, faaliyetlerin ve alt yapıların dağılımını ortaya koyan ve bunların geleceğine dair kararları içeren stratejik bir dokümandır.

Bölge planlamayla; yaşanabilir bir Ankara'nın resmini çizecek, kalkınma sürecine yol gösterecek, yerel kuruluşların politika öncelikleri arasına girecek sürdürülebilir, tutarlı ve insan odaklı bir bölge planı oluşturmak amaçlanmıştır.

Ankara Bölge Planı:

- Geleceğe doğru zincirleme bir etkinin ilk halkasıdır. Bölgesel kalkınmanın sürdürülebilirliğini, bölgeler arası gelişmişlik farklarının azaltılmasını ve kaynakların yerinde ve etkin kullanımını hedefleyen bir strateji, koordinasyon ve yönlendirme belgesidir.
- Ortak bir gelecek için ortak akıl temsil eder. Halkın, kamu kurum ve kuruluşlarının, özel sektörün, sivil toplum örgütlerinin ve üniversitelerin, kısacası kalkınma sürecinde söz sahibi olan tüm paydaşların fikir birliğinin bir ürünüdür.
- Yerelden merkeze bir köprüdür. Ulusal düzeyde üretilen politika, plan ve stratejilerle yerel düzeyde yürütülecek faaliyetler arasındaki ilişkiyi belirler.

Bölge Planı, planlama hiyerarşisinde ulusal kalkınma planları ile çevre düzeni planları arasında yer alarak üst ve alt ölçekli planlar arasındaki uyumu ve bütünlüğü sağlar. Ankara Bölgesi'ne ilişkin il çevre düzeni planı hazırlıkları devam ettiğinden, bu Plan Ankara'yı bölge ölçeğinde kavrayan ilk temel stratejik belge niteliğindedir. Plan, ulusal kalkınma planı hedef ve stratejileri doğrultusunda bölgenin kalkınma kılavuzudur.

Benimsenen planlama yaklaşımı, hızla değişen koşullara uyum sağlayabilmek ve uzun vadeli

hedeflere sınırlı kaynaklarla ulaşabilmek için stratejik; bölgeyi tüm boyutlarıyla anlamak için kapsayıcı; paydaşlarca yönlendirildiği için katılımcı; çevreye, tarihi ve kültürel değerlere duyarlı olduğu için sürdürülebilirdir.

Planlama sürecinde, gerek durum analizi gerekse hedef ve amaçların belirlenmesi aşamalarında tümevarım yöntemi uygulanmıştır. Araştırma ve analiz sürecinde bölgeye dair her konu detaylarıyla incelenmiş ve her basamakta konulara dair analizlerle ilişkilendirilerek bir üst safhadaki sentezlere ulaşılmıştır. Aynı yöntemle, strateji geliştirme sürecine en alt seviyedeki hedeflerden başlanarak temel amaçlara ulaşılmıştır. Parçadan bütüne gidilerek, bölgenin tüm özgünlükleri plana yansıtılmış ve bölge kapsamlı olarak ele alınmıştır.

Planlama sürecinde ilişkisel bütünsellik ve nedensellik ilke edinilerek bölgenin ihtiyaçları ve potansiyeli çözüm ve stratejilerle tutarlı bir şekilde buluşturulmuştur. Planda yerelin dinamiklerini yansıtan ve insan odaklılığı vurgulayan bir dil kullanılmıştır. Bu dil Bölge Planı'nın içerik ve başlıklarına durum analizi aşamasından itibaren yansıtılarak tüm planlama sürecinde insan odaklı, katılımcı bir yaklaşım benimsenmiştir.

Bu süreçte önemli bir aşama da hazırlanan bölge planı dahilinde, planlama sürecine katkıda bulunacak ve planın çıktılarında etkilenecek şahısların, grupların, kurum ve kuruluşların planla olan ilgi ve ilişki düzeyleri de göz önüne alınarak belirlenmesi ve sürece dahil edilmesidir. Paydaş yönetimi olarak adlandırılan bu süreç, ilgili tüm tarafların biraraya getirilmesiyle oluşturulan ortak akıl ile planın mekansal, bölgesel ve sektörel bütünlüğüne katkıda bulunmuş ve planın katılımcı, dinamik ve yereli yansıtan özelliklerini ortaya çıkarmıştır. Paydaş yönetimi kapsamında yürütülen çalışmalarda, durum analiziyle ortaya çıkan

> Bölge Planı Paydaş Toplantıları/Kızılcahamam, Ortak Akıl Toplantısı

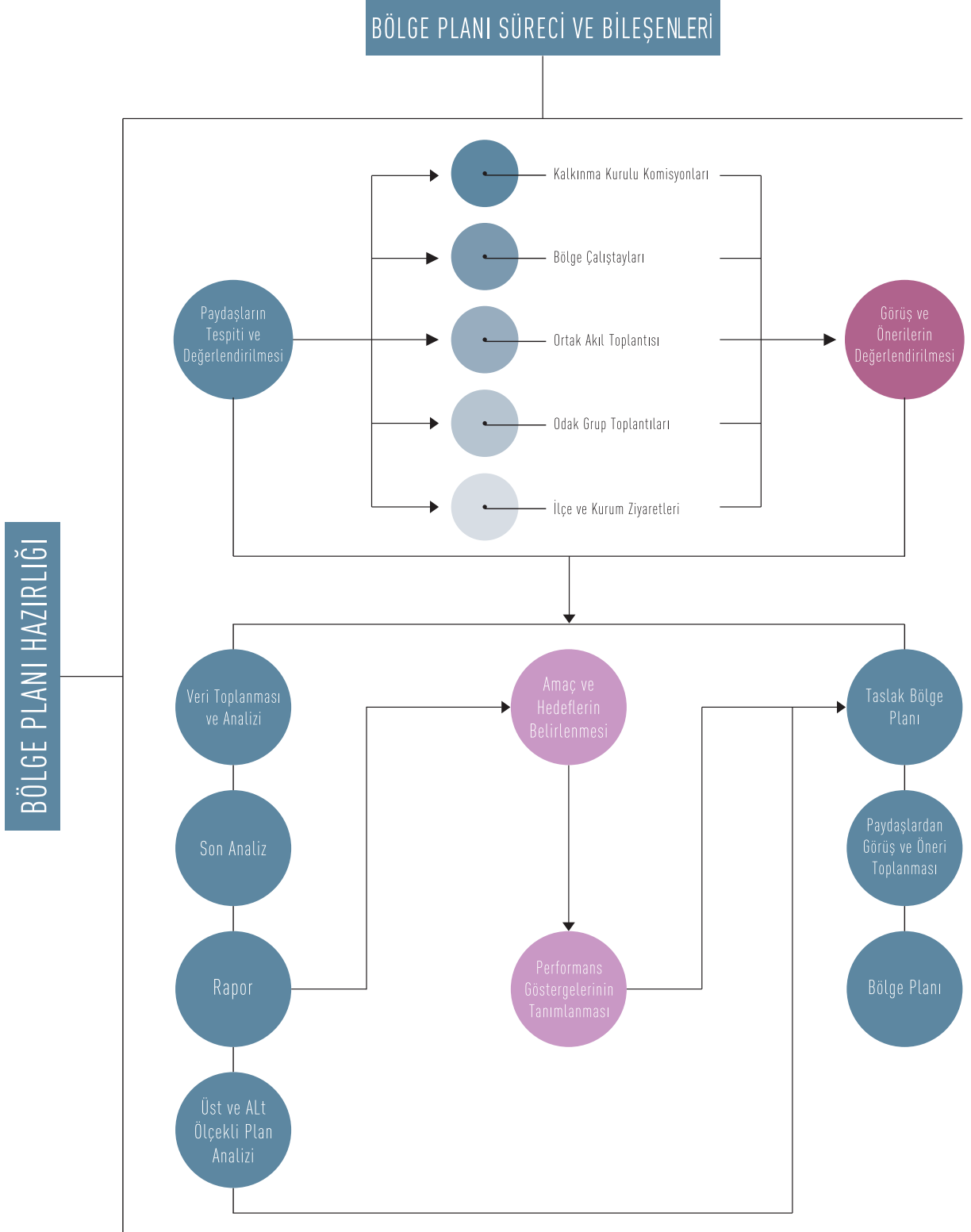
bulguların nedensellik ilişkisi içinde paydaşlarca değerlendirilmesi sağlanmıştır. Böylelikle yerel potansiyeli harekete geçirmek için bölgeye ilişkin öncelikli dinamikler ve bölge planının amaç ve hedefleri katılımı esas alan bir süreçle oluşturulmuştur. Paydaş yönetimi süreci aşağıdaki aşamaları kapsamıştır:

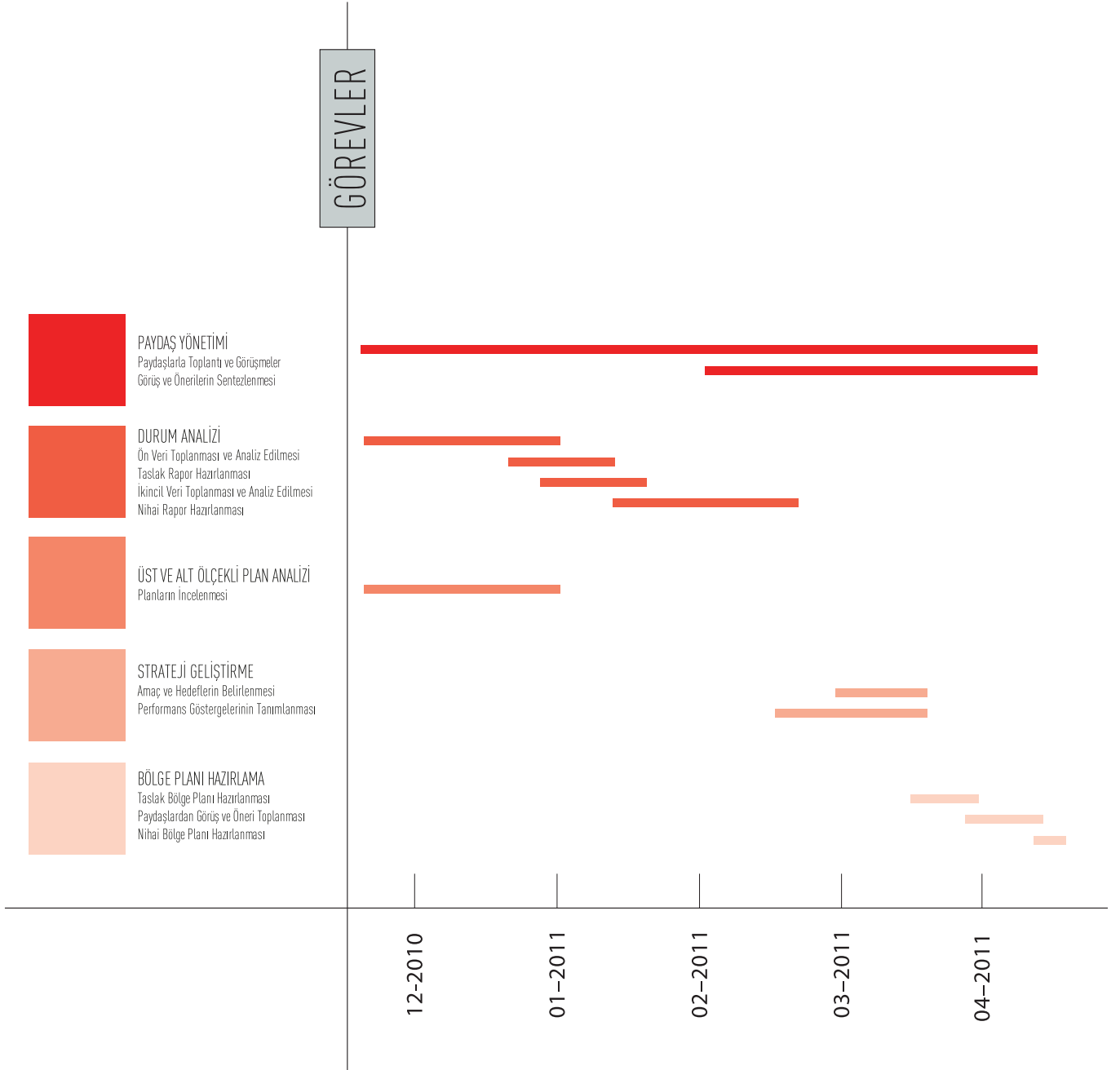
- Paydaşların belirlenmesi
- Paydaşların gruplandırılması ve değerlendirilmesi
- Paydaşların bir araya getirilmesi

Paydaş yönetimi çalışmaları planlama süreciyle eşzamanlı olarak devam etmiş ve bölgedeki paydaşlar çeşitli düzeylerde planlama sürecinin tamamında yer almıştır. Bu çerçevede öncelikle farklı kategori ve sektörlerdeki paydaşların faaliyetleri ayrıntılı olarak incelenmiş ve etkinlik alanları de-

ğerlendirilerek paydaşlar belirlenmiştir. Belirlenen paydaşlar, seçilen çalışma başlıkları dahilinde etkileme ve etkilenme derecelerine göre analiz edilerek önemlilik ve ilgililik derecelerine göre bir "Paydaş Etki Değerlendirme Matrisi" oluşturulmuştur. Bu matriste paydaşlar "ortaklık, işbirliği, danışma ve bilgilendirme" başlıkları altında değerlendirilmiş ve ilgililik derecelerine göre aynı paydaşların farklı alanlarda "bilgilendirmeden" "ortaklığa" değişik kategoriler altında yer almaları sağlanmıştır. Örneğin, bir paydaş bazı hususlarda sadece bilgilendirilirken, bazı hususlarda fikrine danışılabilmekte, kimi hususlarda ise Ajans ve diğer paydaşlarla ortak faaliyetler yürütebilecek şekilde değerlendirilmektedir.

Paydaşların bir araya getirilmesi aşamasında ise; 3 farklı amaçla bir araya gelmişlerdir. Öncelikle paydaşlar ortak akıl ve bölge vizyonunun belirlenmesi amacı ile bir araya gelmiş ve "Nasıl bir Ankara, nasıl bir gelecek?" sorusuna cevap aramışlardır. Ajansın Kalkınma Kurulu üyeleri Ekonomik Yapı, Sosyal Yapı, Fiziki Yapı ve Çevre, Kültür ve Turizm ana başlıkları altında "İhtisas Komisyonları" oluşturmuşlardır. Üçüncü olarak da ilgili paydaşlar önemli çalışma konuları ile ilgili strateji geliştirmek amacıyla, daha dar katılımlı olan "Ar-Ge ve Yenilikçilik; Bilgi; Sağlık Teknolojileri; Göç, Yoksulluk ve Sosyal İçerme; Savunma ve Çevre" başlıklarından oluşan "Odak Grup Toplantıları"nda katılımcı bir ortamda bir araya gelmiştir. Bu süreçlerden çıkan sonuçlar titizlikle Bölge Planı'na yansıtılmıştır.

Bölge planlama sürecine Ajansta çalışan 28 uzman ve 6 destek personel farklı aşamalarda destek olmuştur. Uzmanların eğitim, ilgi ve deneyimlerine göre dinamik çalışma grupları oluşturulmuştur. Her çalışma grubunda hem teknik hem de sosyal disiplinlerde eğitim al-

mış ve bu alanlarda deneyimli uzmanlar birlikte çalışarak disiplinler arası bilgi akışını katma değeri yüksek çıktılara dönüştürmüştür. Uzmanlıkların dengeli dağılımı ve çeşitliliği planı zenginleştirmiştir.

Planlama çalışması aşamasında eş zamanlı çalışmaya ve zamanı etkin kullanmaya odaklı bir süreç tasarlanmıştır. Sürecin bileşenleri birbiri ardına eklenmiş değil, birbiriyle paralel ve eşgüdümlü faaliyetler olarak yürütülmüştür.

Durum analizi ile bölgenin sorunları, potansiyelleri ve önceliklerinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bölgeyi anlamak adına, ihtiyaç duyulan niceliksel ve niteliksel verilere ulaşmak için kapsamlı bir veri tabanı ve yayın araştırması yapılmıştır. Veri temin etmek üzere çeşitli paydaş kuruluşlara ziyaretler düzenlenip, resmi yazılarla bilgi istenmiştir. Kurum ve kuruluşlardan gelen veri ve istatistikler durum analizi çerçevesinde tematik ve karşılaştırmalı analizlerle değerlendirilmiştir.

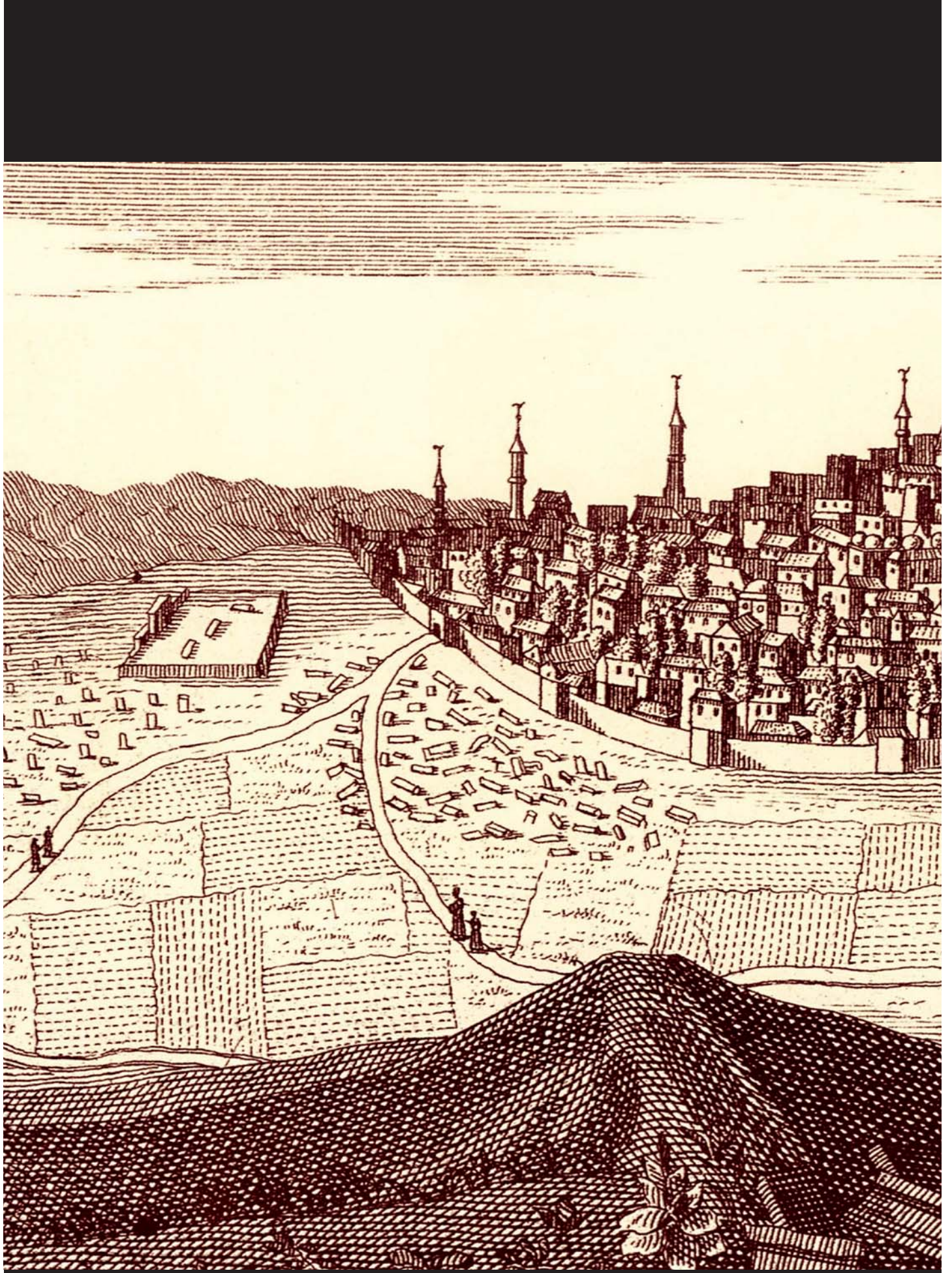
Planda Durum Analizi başlığı altında ayrı bir bölüm bulunmamaktadır. Ancak planın bütünü, duruma ilişkin nitelikli bilgi ile amaç ve hedeflerin gerekçelerini içinde barındırır şekilde tasarlanmıştır. Bu yöntemle ilişkisel bütünselliğin korunması, planın akıcılığının artırılması ve okuma kolaylığı sağlanması hedeflenmiştir.

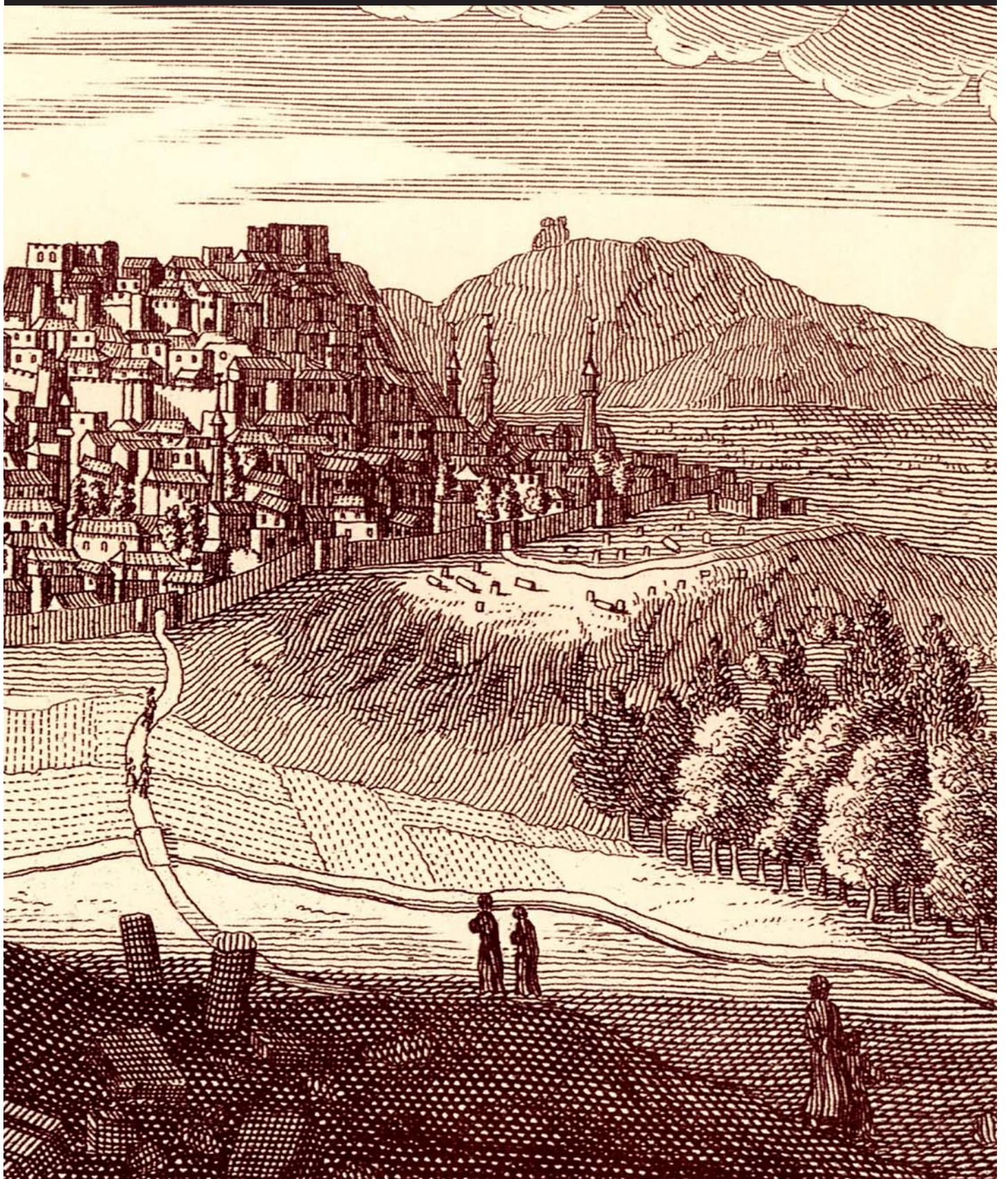
Katılımcılığı esas alan paydaş yönetimi yaklaşımıyla paydaş bilgilendirme ziyaretleri, kalkınma kurulu ihtisas komisyonu toplantıları, bölge çalıştayları, ortak akıl toplantısı ve odak grup toplantıları düzenlenerek yaklaşık 60 toplantı ile 600 paydaşa ulaşılmıştır. Paydaş yönetimi sürecinde elde edilenler, bölgenin vizyonunun, amaç ve hedeflerinin belirlenmesinde etkili olmuştur.

Vizyon, genelden özele giden bir teknik ve katılımcılığın sağlandığı toplantıları içeren çalışmalarla belirlenmiştir. Bu çalışmalar kapsamında öncelikle, Kızılcahamam'da gerçekleştirilen Ortak Akıl Toplantısı'nda bütün katılımcılara birer vizyon yazdırılmış, daha sonra katılımcıların yazdıkları vizyonları paylaşarak birbirleriyle görüş alışverişinde bulunmaları sağlanmış ve herkesin fikrini ifade edebileceği açık bir platformda farklı masalarda gerçekleştirilen çalışmalarla önce 12 daha sonra ise 3 tane vizyona ulaşılması sağlanmıştır. Bu toplantının devamında gerçekleştirilen diğer toplantılarda ise bu 3 vizyonun sentezlenerek tek bir vizyona ulaşılması sağlanmıştır.

Stratejiler, "Temel Amaç, Stratejik Amaç, Amaç ve Hedef" hiyerarşisinde kademelendirilmiştir. Hedeflerden temel amaca kadar her basamakta somut-tan soyuta ve özelden genele giden bir dil kullanılmıştır. Hedeflerin bölgeye özgü ve ölçülebilir olmasına dikkat edilmiştir. Ankara Bölge Planı amaç ve hedefleri bölgedeki kurum ve kuruluşların, STK'ların ve üniversitelerin faaliyetlerinde yol gösterici olacak şekilde belirlenmiştir.

Nihai planın hazırlanması aşamasında, durum analizi raporu, alt ve üst ölçekli plan çalışmaları ve paydaş yönetimi çıktıları ilişkisel bütünsellik içinde değerlendirilmiş ve 2011-2013 Ankara Bölge Planı'na son şekli verilmiştir.

► Ankara 1717, Pitton de Tournefort

ANKARA'YI KONUMLANDIRMAK

Her şehrin bir kimliği vardır ve bu kimlik o şehrin tarihsel gelişimini, kültürel değerlerini, sosyo-ekonomik yapısını, mekansal tasarımını, fiziksel-coğrafi konumunu yansıtır ve ifade eder. Bazı şehirler vardır imparatorluklara isimlerini verir ve bazı şehirler vardır medeniyetler onlarda bedene bürünür. Medine, Endülüs, Semerkant ve Bağdat farklı dönemlerde ve farklı coğrafyalardaki İslam Medeniyetini, Roma, Efes ve Vatikan Hıristiyanlığı, Atina ise Yunan Medeniyetini akla getirir. Günümüzde Londra, Paris, New York gibi kentler Batı medeniyetinin varlık bulunduğu yerler olarak dikkat çekmektedir.

Binlerce yıllık geçmişi ile Ankara, birçok farklı medeniyete ve imparatorluğa ev sahipliği yapmıştır. Ulus devletler çağında her devlet başkenti veya önemli şehirleriyle öne çıksa da şehirler ile medeniyetler arasındaki ilişki farklı düzeyde varlığını devam ettirmektedir. Günümüzde Ankara'da, tarihindeki medeniyetlerin her birinden izler görmek mümkündür. Savaşçı Galatlar'ın Kalesi, temelleri Frigler'e dayanan Augustus Tapınağı ve Osmanlı'nın Hacı Bayram-ı Veli Camii aynı mekanı paylaşır. Roma Hamamı ile Selçuklu Köprüsü, Frigler'in Gordion'u ile Grekler'in Agora'sı Ankara'dadır. Kral Midas'ın payitahtı, Doğu Roma İmparatorluğu'nun doğuya açılan

Ankara'yı Konumlandırmak

kapısıdır Ankara. Büyük İskender'in orduları ile Pers savaşçılarının karşılaşmasına, Yıldırım Beyazıt ile Timur'un mücadelesine tanıklık etmiştir.

Ankara aynı zamanda ticaret yollarının geçtiği, tarımsal üretimin ve hayvancılığın yapıldığı, gelişmiş pazar ekonomisine sahip bir merkezdir. Tarih boyunca, kentin ekonomik yapısı idari ve siyasi yapısıyla paralel bir gelişme seyri izlemiştir. Osmanlı idaresine girdikten sonra da Ankara'nın ekono-

mik önemi devam etmiş ve Anadolu ile başkent İstanbul arasındaki gıda ve tekstil trafiğinde önemli bir uğrak noktası olmuştur.

Ankara, ev sahipliği yaptığı her bir medeniyetin, idaresi altında bulunduğu her bir devletin, konuk ettiği her bir kültürün değerlerine bünyesinde az veya çok yer vermiş, tüm bu kültür ve medeniyetler Ankara'nın kimliğini şekillendirmiştir. Bölge yüzlerce yıl Selçuklu ve Osmanlı idaresinde kalmış, İslam Medeniyeti'nin ekonomik, sosyal ve kültürel değerleri Ankara'da hüküm sürmüştür. Özellikle Selçuklu-Osmanlı iktisadi, siyasi ve sosyal mirasının en önemli kurumlarından olan Ahilik kurumu ve seymenlik kültürü Ankara

Bölgesi'nin sosyal ve iktisadi tarihinde önemli izler bırakmıştır.

Yirminci yüzyılın ilk çeyreğinde dünyada ve Anadolu'da meydana gelen gelişmeler, Ankara'nın tarihinde de yeni bir dönemi başlatmıştır. Kadim imparatorlukların yıkılıp ulus devletlerin tarih sahnesine çıktığı, coğrafi sınırların yeniden çizildiği, yeni ittifakların kurulduğu bu dönem Ankara için bir dönüm noktası olmuştur. Kurtuluş Savaşı'nın kumanda merkezi olan Ankara, Anadolu'nun bağımsızlık savaşına rehberlik etmiş, Türkiye Cumhuriyeti'nin doğuşuna ev sahipliği yapmış ve Cumhuriyetin ilanından kısa bir süre önce de yeni devlete başkent olmuştur.

Günümüzde Ankara'yı herhangi bir kent olmaktan çıkararak, ona özgünlük veren, onu ayrıcalıklı kılan temel olgu Cumhuriyettir. Bu durumu Ankara'nın kentsel tasarımında, beşeri coğrafyasında, kültürel kodlarında, sosyal dokusunda, kısacası yaşamın her alanında gözlemlemek mümkündür. Bunun sonucunda Ankara, daha önce hiçbir medeniyet ve devlet ile özdeşleşmediği kadar Cumhuriyet ile özdeşleşmiş, ayrı ve güçlü bir benliğe kavuşmuştur.

Ankara'yı, sadece Cumhuriyetin idari ve siyasi merkezi olarak görmek doğru değildir. Ankara, Cumhuriyetin kültürel tasavvurunun hayat bulduğu bir başkenttir; demokrasinin kalbi, millet iradesinin tecelli ettiği Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin ev sahibidir. Aynı zamanda, beş milyona yaklaşan dinamik nüfusu, yöresel zenginlikleri ve doğal kaynaklarıyla bölgesinde lider; eğitim, kültür, sağlık ve teknolojiye küresel ilişkiler kurmaya başlamış bir çekim merkezidir.

Küresel Ölçekte Ankara

Küresel Kent

"Küresel kent" kavramı, "dünya kenti"nden farklı olarak, kentlerin dünya ekonomisiyle olan ilişkilerini tanımlamak için kullanılmaktadır. İlk defa Anthony King'in "Global Cities" (1990) adlı kitabında kullanılan kavram, daha sonra sosyolog Saskia Sassen tarafından küreselleşmeyle ortaya çıkan yeni kent olgusunu

diğer dünya kentlerinden ayırmak için kullanılmıştır. 1991'de yayımladığı "The Global City: New York, Londra, Tokyo" adlı kitabında Sassen, küreselleşmeyle birlikte yeni bir kent tipinin oluştuğunu savunmuştur. Sassen'e göre finansal ekonominin genişlemesi ve uluslararasılaşması küresel ekonominin genişlemesini destekleyen bir büyümeyi getirir

bile endüstrinin en üst düzeydeki kontrol ve yönetimi Londra, New York ve Tokyo gibi az sayıda finansal merkezde toplanmaktadır (Çardırcı, 2006).

Küresel kentlerle ilgili yapılmış çalışmaların en kapsamlılarından bir tanesi Globalization and World Cities (GaWC, 2011) araştırma merkezinin yaptığı "Alfa-Beta-Gama Dünya Kentleri" sınıflandırmasıdır. Kentlerin doğrudan ve dolaylı etkileşimleri ve ilişkileri açısından değerlendirildiği bu çalışmada şehirler "alfa, beta,

gama, yüksek derecede kendine yeten, kendine yeten" kentler şeklinde beş kategori altında sınıflandırılmıştır. Ankara, en son kategori olan kendine yeten kentler grubunda yer almaktadır. Araştırmada kendine yeten kentler, dünya kenti niteliği taşımayan ancak dünya kentlerine bağımlı olmayacak düzeyde hizmetlere sahip olan kentler anlamına gelmektedir. Buna göre küçük ve orta büyüklükte başkentler ve üretici bölgelerin geleneksel merkezleri sıklıkla bu bölümde yer almaktadır (Hall, 2006).

1980 sonrası dönemde başkentlik olgusu küreselleşen dünyada eski önemini kaybederken başkentlerin yönetim işlevleri öne çıkmıştır. Başkentleri işlevleri ve yükledikleri görevleri itibarıyla aşağıda gösterildiği şekliyle çeşitli sınıflandırmalara tabi tutmak mümkündür (Hall, 2006).

- **Çok-işlevli Başkentler:** Üst düzey ulusal işlevlerin tümünü ya da çoğunu barındıran başkentler (Londra, Paris, Madrid, Stockholm, Moskova, Tokyo vb.)
- **Küresel Başkentler:** Başkent olmanın yanı sıra siyaset, ticaret ve diğer işlevlerde ulus-ötesi roller üstlenen başkentler (Londra, Tokyo)
- **Siyasi Başkentler:** Hükümetin merkezi olarak kurulan ancak eski başkentlerde kalan işlev-

lerden yoksun başkentler (Bonn, Washington, Ottawa, Canberra, Brazil, Ankara vb.)

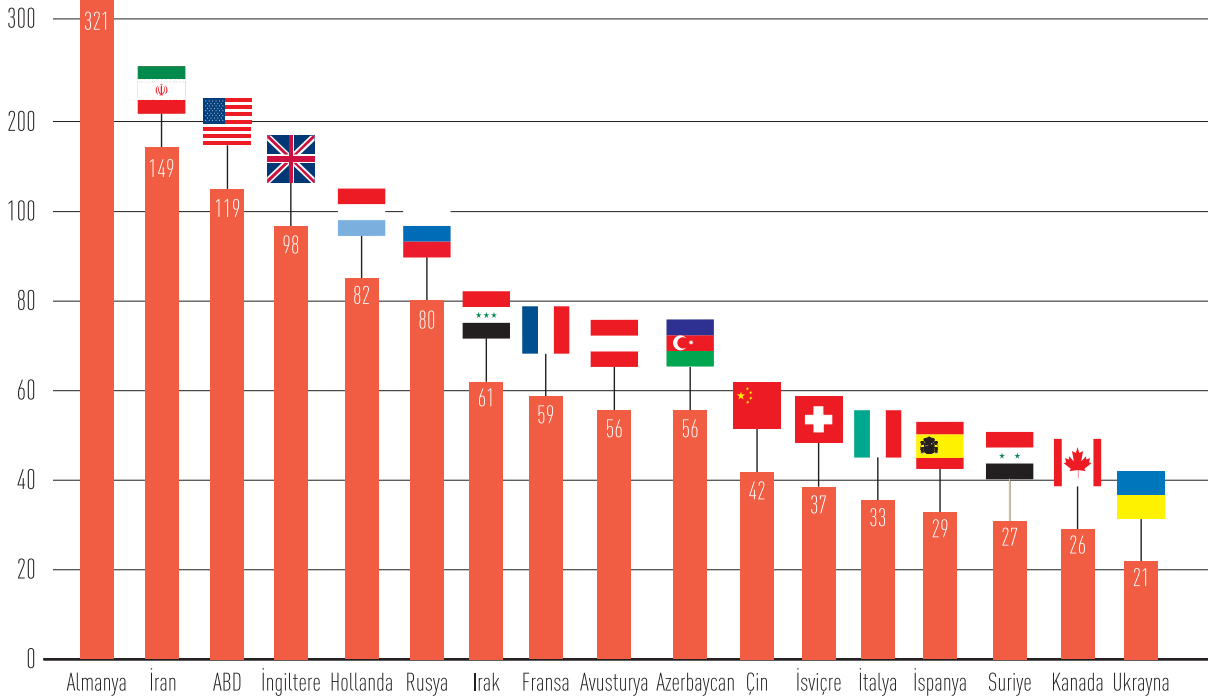
- **Süper Başkentler:** Uluslararası kurum ve kuruluşlara ev sahipliği yapan ama aynı zamanda ulus-devlet başkenti olmayabilen başkentler (Brüksel, Strazburg, Cenevre, Roma, New York vb.).

Ekonomik ve Politik Etkileşim

Ankara son dönemde, Türkiye'nin Ortadoğu, Orta Asya ve Balkanlar başta olmak üzere dünya siyasi arenasında üstlendiği öncü ve arabulucu roller, komşularıyla yürüttüğü "sıfır sorun" politikası ve benimsediği proaktif siyaset anlayışı ile dünya siyasetinin ürettiği ve yönlendirildiği bir merkez olarak dikkatleri

Grafik 1.

Ankara'da Faaliyet Gösteren Yabancı Sermayeli Şirketlerin Ülke Bazında Dağılımı

Kaynak: Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, 2011a

*: Sadece 20 ve üzeri firma sayısına sahip ülkeler alınmıştır.

çekmektedir. Bunun bir göstergesi olarak da son yıllarda birçok ülkeyle vize uygulamalarını kaldırmaya yönelik anlaşmalar imzalanmış ve diğer ülkelerle olan siyasi ve ekonomik ilişkilerde olumlu gelişmeler kaydedilmiştir.

Ankara'nın başkent olması; kentin uluslararası örgütlerle ev sahipliği yapmasını ve Türkiye'nin söz konusu örgütlerle olan ilişkilerinde aktif ve yönlendirici bir rol oynamasını da sağlamıştır. Birleşmiş Milletler, Dünya Bankası, Uluslararası Para Fonu, Dünya Sağlık Örgütü, Uluslararası Çalışma Örgütü, Arap Devletler Ligi, İslam Konferansı Teşkilatı, Uluslararası Kızılhaç Örgütü, Kızılay Derneği ve benzeri örgütlerin temsilcilikleri Ankara'da çalışmalarına devam etmektedirler.

Küresel siyasal düzenle entegrasyona paralel olarak küresel ekonomik sistemle etkileşim bağlamında önemli mesafeler katedilmiştir. Bu çerçevede, yaşanan gelişmeleri Ankara'ya çekilen uluslararası doğrudan yatırım miktarı ve yabancı sermayeli şirketlerin seyirinde gözlemlemek mümkündür. Hazine Müsteşarlığı verilerine göre Ankara, 2009 yılında toplam 120,2 milyon dolar uluslararası doğrudan yatırım (UDY) çekmiştir. Bu rakam ile Ankara UDY girişlerinde Türkiye genelinde %2,22 paya sahiptir. Küresel finans krizi nedeniyle Ankara, 2009 yılında bir önceki yıla göre daha düşük tutarda UDY çekmesine rağmen, ülke bazındaki UDY daha büyük oranda düştüğü için Ankara'nın ülke bazındaki UDY oranı 2009 yılında artmıştır.

Uluslararası sermayeli şirket sayılarında Ankara, İstanbul ve Antalya'nın ardından üçüncü sırada yer almaktadır. Bu şirketlerin sektörel

Sektör	İhracat	İthalat
Tarım ve ormancılık	457.178	472.630
Balıkçılık	110	38
Madencilik ve taşocakçılığı	651.710	15.446.391
İmalat sanayi	7.197.139	12.534.434
Elektrik, gaz ve su	123.369	30.515
Toptan ve perakende ticaret	30.858	49.952
Gayrimenkul vb. faaliyetleri	79	237
Diğer	176	1.455
TOPLAM	8.460.620	28.535.651

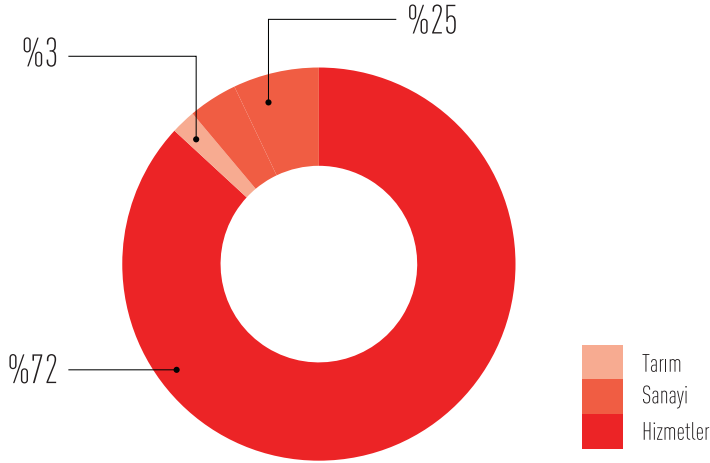
Tablo 1. Sektörlere Göre İthalat ve İhracat Rakamları, 2010 (bin TL)
Kaynak: (TÜİK, 2010a).

dağılımı incelendiğinde; birinci sırada toptan ve perakende ticaret sektörü, ikinci sırada gayrimenkul kiralama ve iş faaliyetleri, üçüncü sırada ise imalat sanayinin yer aldığı görülmektedir (Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, 2011a).

Şirketlerin dağılımına bakıldığında birkaç husus ön plana çıkmaktadır. Birincisi, dünyanın hemen her bölgesinden şirketlerin Ankara'da yatırımı bulunmaktadır. İkincisi, AB menşeli şirketler toplam şirketlerin yaklaşık yarısını oluşturmaktadır. 1996 yılında Türkiye ile AB arasında gümrük birliğine geçilmesinin ve 2005 yılında tam üyelik müzakerelerine başlanmasının bunda önemli etkisi bulunmaktadır. Üçüncüsü, Türkiye'ye komşu ülkelerin şirketlerinin Ankara'da yatırımı olmakla birlikte, doğu ve güneydeki komşu ülkeler menşeli şirketlerin sayısının fazlalığı dikkat çekicidir. Bu kapsamda, coğrafi sınır uzunlukları ve tarihsel, dinsel-kültürel benzerlikler ile şirket sayısı arasında doğrusal bir ilişki olabileceğini de belirtmek gerekir. Yabancı sermayeli firmaların Ankara'daki yatırım düzeyini Türkiye'nin küresel ekonomik sistemle uyumunun bir göstergesi olarak değerlendirmek mümkündür. Türkiye'nin son dönemde ekonomi alanında

Grafik 2.

Ankara GSKD'sinin Sektörlere Göre Dağılımı, 2006

Kaynak: (TÜİK, 2011a)

katettiği ilerleme ve uluslararası ilişkilerde takip ettiği siyaset bu süreçte etkili olmaktadır.

Türkiye'nin 2010 yılında gerçekleştirdiği yaklaşık 171 milyar TL'lik ihracatın yaklaşık 8,5 milyar TL'lik kısmı Ankara'dan yapılmıştır. Bu pay içindeki en önemli sektör imalat sanayidir. Aynı dönemdeki toplam 279 milyar TL'lik ithalatın yaklaşık 29 milyar TL'lik kısmı da Ankara'dan yapılmıştır. Ankara 2010 yılında en çok madencilik ve imalat sektörlerinde ithalat yapmıştır (TÜİK, 2010a).

Türkiye'nin uluslararası ekonomik sistemle bütünleşme süreci ekonomideki diğer makro göstergeler gibi GSKD'nin sektörel dağılımını da önemli oranda etkilemiştir. Söz konusu etki Ankara'daki GSKD'nin sektörlere göre dağılımında da ortaya çıkmaktadır. 2006 yılı verilerine göre Ankara, hizmetler sektöründe bölgelere göre Türkiye'de üretilen toplam GSKD sıralamasında

%9,87'lik oran ile ikinci sırada yer almıştır (TÜİK, 2011a).

GSKD'nin Ankara'da sektörel dağılımına bakıldığında hizmetler sektörünün %72 gibi çok yüksek bir orana sahip olması Ankara'nın diğer Avrupa başkentleri gibi bu sektörden katma değer sağladığını ortaya koymaktadır. Gelişmişlik seviyesinin de bir göstergesi olan hizmetlerden elde edilen katma değer Ankara için etkinliğinin ve getirisinin artması hizmet süreçlerindeki verimliliğin ve çeşitliliğin artırılması ile mümkündür.

Yükselen bir dünya kenti olan Ankara için küreselleşmenin üç önemli boyutu öne çıkmaktadır: Kalite rekabeti, yerel politikalar ve girişimcilik. Günümüzde rekabet, geleneksel fiyat rekabetinden daha karmaşık bir hal almıştır. Kentlerin küreselleşmede oynadığı rolün boyutu "verimlilik artışı ve rekabetçilikleri" ile ölçülmeye başlanmış ve rekabet "kalite rekabeti" olarak ortaya çıkmıştır. Yerleşimlerin hammaddeye ve pazara olan yakınlığı gibi geleneksel faktörler teknoloji yoğun sektörlerde önemini yitirmeye başlamış, teknolojik gelişme ve verimlilik artışı kalite rekabetinde belirli bölgeleri ve kentleri ön plana çıkarmış ve sonuç olarak dünyada belirli üretim ve sermaye merkezleri oluşmuştur.

Yerelde geliştirilen politikalar şehirlerin küreselleşme sürecini yakalayabilmesi ve dünyada gelişen yeni sermaye ve yatırım odaklarından biri olması amacıyla üretilmektedir. Yerel ekonomilerin geliştirdiği strateji ve politikalar, yerel gelişmenin önemli dinamiklerini içerir. Bu kapsamda, fiziki sosyal ve kurumsal altyapısı gelişmiş ve bunun tanıtımını yapabilen

bölgeler ön plana çıkmaktadır. Ankara'yı küreselleşme sürecinde daha üst seviyelere taşıyacak ve yabancı yatırımları çekecek ulusal ve yerel politikalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Girişimcilik yeteneği yüksek olan şehirler, küresel arenada yaşanan değişimlere daha çabuk ve kolay uyum sağlayabilmektedirler. Bu kapsamda, Ankara'nın ev sahipliği yaptığı üniversiteler, teknoparklar ve kamu kuruluşla-

rı sayesinde sahip olduğu gelişmiş ve nitelikli beşeri sermayesi girişimciliği destekleyecek yönde değerlendirilerek Ankara'nın küresel ölçekteki öneminin artmasını sağlayacaktır. Bu nedenlerle, Ankara'yı küresel ölçekte daha rekabetçi bir konuma getirecek politikalar izlenirken bu unsurlara dikkat edilmesi gerekmektedir.

Ard Bölgesiyle Ankara

Ülkeler arasında yapılan gelişmişlik farkları sıralaması, kentler ve bölgeler için de yapılabilmektedir. Doğal ve toplumsal kaynakların mekansal dağılımındaki dengesizlikler, kalkınma çabalarını sekteye uğratabilmekte, merkez-çevre, kır-kent, bölge içi ve bölgeler arası gelişmişlik farklarına yol açabilmektedir. Bölge içi gelişmişlik farkları olgusu incelendiğinde karşımıza çıkan kavramlardan biri ard bölge kavramıdır. Bölge içinde gelişmiş bir çekim noktasının varlığı bölgenin ard bölgesi olarak nitelendirilen alanını sosyo-ekonomik ve çevresel yönden etkileyebilmektedir.

DPT'nin 2003 yılında gerçekleştirdiği "İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması" verilerine göre, birinci derecede gelişmiş iller sırasıyla; İstanbul, Ankara, İzmir, Kocaeli ve Bursa'dır. Bu illerin yüksek gelişmişlik düzeyleri ard bölgelerini etkileme kapasitelerini de arttırmakta ve böylece ard bölgelerinin de gelişme sürecine dahil olmasını sağlamaktadır. Ard bölgeleri bu süreçte dahil etmede en önemli etkenlerden biri ulaşım altyapısının geliştirilmesi ve ard bölgeye erişilebilirliğin artırılmasıdır.

Ankara sahip olduğu merkezi konum ve ülkenin çeşitli noktalarına gelişmiş yollarla bağlanmış olması sayesinde yıllar içinde önemli bir kavşak konumuna gelmiştir. Ankara, ülke için ku-

rulması öngörülen yüksek hızlı tren sisteminin merkezinde yer almaktadır ve Ankara-Eskişehir yüksek hızlı tren hattı tamamlanmıştır. Ankara-Konya yüksek hızlı tren hattında da deneme sürüşleri başlamış durumdadır. Devam eden projeler tamamlandığında hızlı tren ile Ankara; İstanbul, İzmit, Bursa, Konya, İzmir, Samsun, Kars ve Sivas'a bağlanacak ve bu sayede bu illerle arasındaki ulaşım süresi ciddi oranda azalacaktır. Bu güzergahlarda yer alan şehirler arasında ekonomik, sosyal ve kültürel etkileşim artacak ve bölgenin sosyo-ekonomik bütünleşmesine büyük katkı sağlanacaktır (Ankara İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, 2009).

Eğitim sektörünün iller bazındaki gelişmişlik sıralamasında da ilk sırada Başkent Ankara yer almaktadır. Ankara, sahip olduğu üniversiteleri, araştırma ve uygulama hastaneleri ve nitelikli insan kaynağı ile sağlık sektöründe de gelişmiş durumdadır. Ankara'nın sağlık ve eğitim sektörlerinde güçlü olmasının bir sonucu olarak bu sektörlerde bölgesel etki alanı İç Anadolu Bölgesi sınırlarını aşmaktadır (DPT, 2003). Sahip olunan bu güç uluslararası alana da taşınmalı, bölgesel kalkınmaya yönelik çalışmalara hız kazandırılmalı ve ard bölgeyi olumlu yönde etkileyecek adımlar atılması sağlanmalıdır. Ankara'nın bu sektörlerde çekim merkezi olma gücü ulusal sınırları aşarak küresel ölçeğe taşınmalıdır.

Türkiye’de gelişme olgusu her bölgede eşit düzeyde tezahür etmemiştir. Ülkede gelişmenin mekan üzerinde dağılımı, başlıca dört kupta (İstanbul, Ankara, İzmir, Adana) yoğunlaşmış, ardından halkalar halinde çevre illere yayılmıştır. Yayılmanın kapsamı ve uyarılan çevre iller üzerindeki etkisi, bölge merkezindeki iktisadi faaliyetlerin yoğunluğu ve dinamizmi ile orantılı olmuştur (DPT, 2003). İstanbul ve Ankara illeri arasında kalan gelişme bölgesinin sınırları; kimya ve metal sanayinin yoğunlaşmaya başladığı Kocaeli; gıda, tekstil ve otomotivde uzmanlaşma eğilimi gösteren Bursa ve Eskişehir illerini içine almaktadır. Zamanla Ankara-İstanbul doğrultusunda giderek homojenleşen bir ticaret, sanayi ve hizmet kuşağı ortaya çıkmış ve bu kuşağa, 1970’lerde pazar için buğday üretiminde uzmanlaşmış Konya ili de eklenmiştir. Bunun yanında özellikle sanayi yatırımları İstanbul, İzmir, Adana ve Ankara gibi bölgesel merkezlerden çevre illere yayılmaya başlamış ve bu merkezlerde hizmet sektörü yükseliş göstermiştir. Bu

merkezlere komşu ard bölge illerde, merkezi illerden yayılan sanayinin yoğunlaştığı sanayi bölgeleri gözlemlenmiştir. Sanayi bölgelerinin lokomotifleri yerel ekonomik dinamiklerden beslenen KOBİ’ler olmuştur.

Türkiye’de KOBİ’lerin gelişmesi ve sanayi politikalarının uygulanması açısından sanayi bölgeleri önemli bir konudur. Bunların en önemli uygulamaları ise Organize Sanayi Bölgeleri (OSB)’dir. OSB’ler, sanayinin belirli bir program çerçevesinde bir arada üretim yapmalarına olanak sağlamaktadır. Bu haliyle örgütlenme, kentleşme ve sanayileşme ilişkilerini düzenleme, sanayi işletmelerinin çevrede yaratacağı olumsuz etkileri denetleyebilme, işletmelerin topluca yer aldıkları alanlarda daha kolay, ucuz ve kaliteli olarak üretim yapma ve uygun koşullarda altyapı hizmetlerinden yararlanma imkanı sağlayarak, gelişen sanayi alanlarının geniş olanaklara kavuşturulmalarına imkan tanımaktadır (Cansız, 2010). Türkiye’de Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı döneminden itibaren OSB’lere büyük önem verilmiştir.

Yoğun olarak KOBİ'lerin faaliyet gösterdiği Ankara'da planı ve altyapısı hazırlanan 11 Organize Sanayi Bölgesi olmasına rağmen faal durumda 5 OSB bulunmaktadır. Bu OSB'ler Savunma Sanayi, İş ve İnşaat Makineleri, Medikal Cihazlar gibi sektörlerdeki kümelenme çalışmaları ile bölgeye istihdam sağlamaktadırlar.

Yapılanma çalışmaları devam eden diğer OSB'ler ise Ankara Sanayi Odası II. ve III. OSB'ler, Anadolu OSB, Çubuk Hayvancılık İhtisas OSB, Beypazarı OSB, Şereflikoçhisar OSB ve Ankara Madeni Dökümcüler İhtisas OSB'dir. Bu OSB'ler de tam olarak faaliyete geçtiklerinde Ankara'daki sanayi varlığına önemli bir katkı sağlayacaklardır. Yeni OSB'lerin konumlarına bakıldığında bunların şehir merkezinden uzak, ancak şehre ve ana yollara ulaşımı kolay olan merkezlere inşa edilen cazip sanayi mekanları olduğu gözlenmektedir.

Sanayinin Ankara'da belirli alanlarda yoğunlaşması, çevre illerden çalışmak için gelenlerin sayısında bir artışa neden olduğu gibi, çevre illerde sanayi gelişim odaklarının oluşmasını sağlamıştır. Ankara'nın güçlü olduğu sanayi sektörlerinin katma değer etki alanının bölgesel anlamda daha genişletilerek Ankara'nın uluslararası ölçekte bir merkez haline getirilmesi için gerekli adımlar atılmalıdır. Sanayinin yanı sıra Ankara finans sektöründe de bir merkez olma potansiyeline sahiptir. Ankara, kişi başına düşen toplam 22.079 TL mevduatla

21.154 TL kişi başına düşen toplam mevduata sahip İstanbul'un önünde ve Türkiye'de birinci sıradadır (BDDK, 2010). Diğer finansal hizmetlerden de İstanbul'dan sonra en çok faydalanan il Ankara'dır. Bununla beraber önümüzdeki yıllarda İstanbul'u finans merkezi yapma stratejisi kapsamında aileleriyle birlikte binlerce finansal kurum çalışanının İstanbul'a taşınması Ankara'daki ücretliler arasında yüksek gelire sahip bir tabakanın İstanbul'a kayması anlamına gelecektir. Bu durum Ankara'daki istihdam, eğitim, konut, ticaret gibi alan ve sektörleri olumsuz yönde etkileyebilecektir.

Rekabetçilik Endekslerinde Ankara

Rekabetçilik endeksleri özellikle son yıllarda gelişme merkezlerinin ve tetikleyici bölgelerin tespit edilmesi, yeni yatırım olanaklarının izlenmesi ve yerel potansiyellerin daha verimli şekilde değerlendirilmesi açısından dikkate alınan endeksler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bölgeler bazında gerçekleştirilen rekabetçilik endeksinde görülecek bir iyileşme bölgeye yatırım çekecek, genel olarak verimlilikte, üretimde ve gelirlerde artışa yol açacak, bu da halkın refahını arttıracaktır. İller arası rekabetçilik endeksleri çalışmalarında 2009-2010 döneminde Uluslararası Rekabet Araştırmaları Kurumu (URAK) tarafından yapılan "İller Arası Rekabetçilik Endeksi" ile Ekonomi ve Dış Politika Araştırmaları Merkezi (EDAM) tarafından yapılan 2009 tarihli "Türkiye İçin Bir Rekabet Endeksi" araştırmaları öne çıkmaktadır.

Genel Endeks		Beşeri Sermaye ve Yaşam Kalitesi Endeksi		Markalaşma Becerisi ve Yenilikçilik Endeksi		Ticaret Becerisi ve Üretim Potansiyeli Endeksi		Erişilebilirlik Endeksi	
Sırası	Değeri	Sırası	Değeri	Sırası	Değeri	Sırası	Değeri	Sırası	Değeri
2	49,73	1	67,52	2	23,26	2	39,60	4	68,53

Tablo 2. Ankara'nın URAK Sıralamasındaki Yeri

Kaynak: (Uluslararası Rekabet Araştırmaları Kurumu (URAK), 2010)

Genel Endekste Sıra		Ekonomik Etkinlik ve Canlılık Endeksi		İnsani Sermaye Endeksi		Yaratıcı Sermaye Endeksi		Sosyal Sermaye Endeksi	
Sırası	Değeri	Sırası	Değeri	Sırası	Değeri	Sırası	Değeri	Sırası	Değeri
1	100	9	72,4	1	100	1	100	1	100

Tablo 3. EDAM Rekabetçilik Endeksi Değerlerine göre Ankara'nın Durumu

Kaynak: (Ekonomik ve Dış Politika Araştırmalar Merkezi (EDAM), 2009)

URAK rekabetçilik genel endeksi değerlendirildiğinde Ankara, İstanbul'un ardından ikinci sırada; beşeri sermaye ve yaşam kalitesi endeksi ile eğitim ve sağlık konularında ilk sırada yer almaktadır.

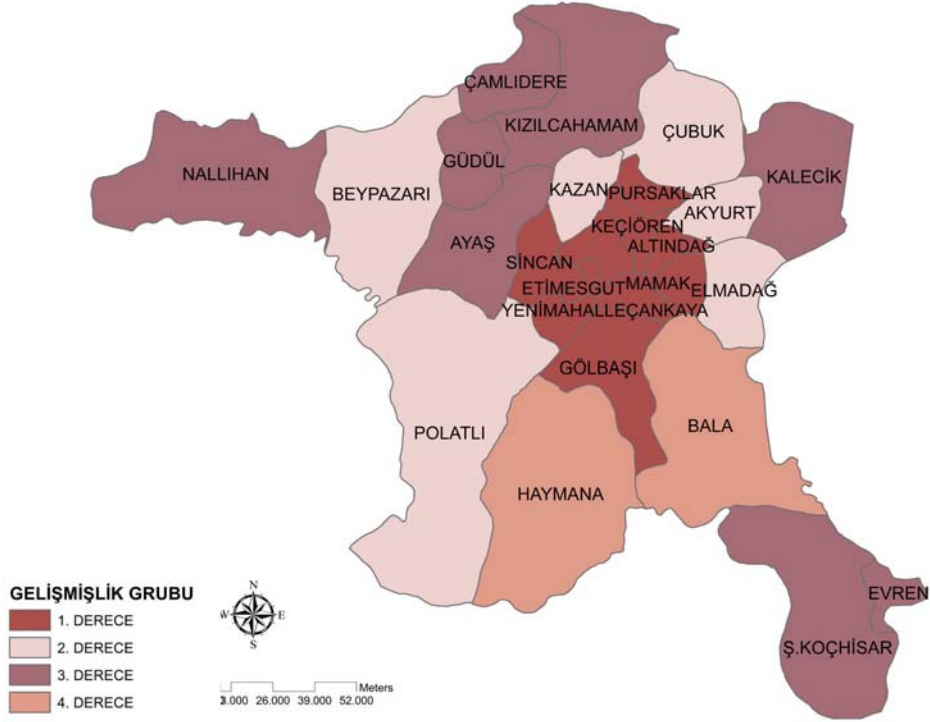
EDAM rekabetçilik genel endeksi verileri incelendiğinde ise Ankara'nın ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Ancak, ekonomik etkinlik ve canlılık endeksinde dokuzuncu sırada yer alarak, özellikle İstanbul ard bölgesinde yer alan illerin ve diğer sanayi ard bölgesindeki illerin gerisindedir. Verimlilik artışını açıklamak için kullanılan ve bir bölgenin refahında oynadığı rol açısından diğer birçok girdiden daha

önemli olan insani sermaye endeksinde Ankara, Eskişehir'le birlikte 100 endeks değerini alarak ilk sırada yer almaktadır. Yaratıcı sermaye endeksi göz önüne alındığında, Ankara ili hemen hemen tüm değişkenlerde diğer illere göre çok yüksek bir farkla öndedir ve endeks değeri, ikinci il olan İstanbul'un yaklaşık iki katıdır. Üretim kaynakları sınıflandırmasına son yıllarda dahil olan sosyal sermaye kavramı, üretim faktörleri arasındaki ağ ya da ilişkiler olarak nitelendirilebilir. Bu çalışmada, sosyal sermayenin verimlilik ve rekabetçiliğe katkısı incelenmiş, ilk iki sırayı yine Ankara ve İstanbul almıştır.

Alt Bölgesiyle Ankara

Sınır kavramının öneminin azalması mekansal kademelenmeye farklı bir içerik kazandırmaya başlamış ve mutlak bir mekansal hiyerarşi kavramı anlamını yitirmiştir. Klasik planlama ve yönetim anlayışının, yalnızca kent ölçeğinde ele alındığı bir dönemin de sonuna gelmiştir. Bu değişimler, kent ve bölge ölçekleri arasındaki ilişkilerin, özellikle doğal ve ekonomik

eşik kriterlerinin dikkate alınarak, yeniden değerlendirilmesini zorunlu hale getirmiştir. Bu durum, bölge içi dengesizliklerin giderilmesi, eşitsizliklerin azaltılması, ilçelerden merkeze doğru göçün önlenmesi için uygulanabilir ve etkin politikaların alt bölgeler ölçeğinde yapılarak planların üretilmesi gerekliliğini ortaya çıkarmıştır.

Şekil 1.
Ankara'da Sosyo-Ekonomik Bölgeleme Haritası

Bölgeler konusu ele alındığında bölge içi ve bölgeler arası gelişmişlik farkı sorunu karşımıza çıkmaktadır. Ankara'da ekonomik ve sosyal göstergeler açısından kır-kent gelişmişlik farkının önemli boyutta olduğu bilinmektedir. Örneğin; nüfusun yaklaşık %75'inin kırsalda yaşadığı Haymana ilçesi, nüfus bağımlılık oranı, tarım sektöründe istihdamın toplam istihdama oranı, okuma yazma bilmeyen nüfus oranı gibi göstergeler itibarıyla Ankara ili ve Türkiye geneli ortalamalarının üstünde değerlere sahiptir. Değerlendirmede ilk sırada bulunan merkez ilçeler ile son sırada bulunan Bala ilçesi arasındaki gelişmişlik farkı yaklaşık 4 kattır (DPT, 2004).

Yeni teşvik sisteminde Ankara (TR51) en düşük teşviğin uygulandığı I. Bölge içerisinde yer almaktadır. I. Bölge için nispeten düşük oranda

"vergi indirimi", "sigorta primi işveren hissesi desteği" ve "yatırım yeri tahsis" destekleri ile büyük ölçekli yatırımlar için ayrıca "gümrük vergisi muafiyeti" ve "KDV istisnası" öngörülmektedir. Bölgesel kalkınmanın önemli araçlarından bir tanesi de yatırım teşviklerinin uygulanmasıdır.

Ankara'nın da içinde yer aldığı I. Bölge'de ağırlıklı olarak otomotiv ve yan sanayi, elektronik, ilaç, makine ile tıbbi ve optik alet gibi yüksek teknoloji gerektiren yatırımlar teşvik edilmektedir. Ancak, sektörel bazda verilen teşvikler Ankara'nın bazı ilçelerinin ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kalmaktadır. Ankara'da 2010 yılında 139 teşvik belgesi ile yaklaşık 1.8 milyar TL sabit yatırım yapılarak 6.977 kişinin istihdamı sağlanmıştır. Ankara'nın yıllar itibarıyla yatırım teşvik verilerine bakıldığında son

I. Bölge	II. Bölge	III. Bölge	IV. Bölge	V. Bölge
Nallıhan	Çubuk	Kızılcahamam	Şereflikoçhisar	Polatlı
Beyazır	Akyurt	Çamlıdere	Evren	Haymana
Ayaş	Kalecik	Kazan		
Güdül	Elmadağ			
	Bala			

Tablo 4. Ankara'da Alt Bölgeler Tablosu

5 yılda sabit yatırımlardan aldığı payın yaklaşık %4 ile %6 arasında değiştiği görülmektedir. Buna karşılık 2010 yılında bu pay %3'e düşmüştür (Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, 2011b). Bölgenin kalkınmasının hızlandırılması açısından sektörel bazda bölgelerin gelişmişlik düzeylerine göre verilen teşviklere ek olarak ilçelerin gelişmişlik düzeylerinin de dikkate alındığı bir teşvik sisteminin geliştirilmesi gerekmektedir.

Ankara'daki ilçelerin coğrafi yakınlıkları, ekonomik ve sosyal ilişkileri gözeticilerle aşağıdaki tabloda yer alan alt bölgeler sınıflandırması yapılmıştır.

1. Bölge

Ayaş, Beyazır, Güdül ve Nallıhan ilçelerini kapsayan bu bölgede tarımsal ekonomi ağırlıktadır. Bölgede, önemli tarım arazileri ve ürünlerinin yanında, turizm potansiyeli ve madencilik alanındaki sanayi yatırımları mevcuttur. Önemli tarım potansiyeline sahip Beyazır ilçesi sebze üretimi ile ön plana çıktığı kadar ilçede Roma Şehri ve Roma Hamamı gibi tarihi yapılar bulunmaktadır.

2. Bölge

Önemli tarım topraklarına sahip olan bu bölge Kalecik, Çubuk, Akyurt, Bala ve Elmadağ ilçelerini kapsamaktadır. Bölgede öne çıkan ekonomik faaliyetler göz önüne alındığında özellikle meyveciliğin yaygın olduğu ve Kalecik ilçesinde bağcılığın öne çıktığı görülmektedir. Bunun

yanında, önemli sanayi yoğunlaşmasına sahip olan Esenboğa Yolu boyunca uzanan, Akyurt ve Elmadağ aksında mobilya ve savunma sanayi gibi çeşitli sanayi tesisleri yer almaktadır. Ayrıca Elmadağ'da taş ocakları ve kireç ocakları faaliyetleri bulunmaktadır.

3. Bölge

Kızılcahamam, Çamlıdere ve Kazan ilçelerinden oluşan bu bölge, zengin bitki örtüsü, orman alanlarına sahiptir. Ayrıca bölge kuşburnu, kavun, tıbbi bitkiler ve arıcılık gibi tarımsal ürünlerin yetiştiriciliğinde öne çıkmaktadır. Bunun yanı sıra bölgede kum ocağı işleten işletmeler de faaliyetlerini sürdürmektedir. Bölgede ayrıca Bayındır, Kurtboğazi, Eğrekaya, Kavşakkaya, Akyar Barajları gibi stratejik önemi olan barajlar bulunmaktadır.

Bölge başta sıcak ve mineralli suları olmak üzere tarihi, kültürel ve jeolojik bakımdan büyük zenginliğe sahip olup, "Kızılcahamam-Çamlıdere Jeopark Projesi" yürütülmektedir. Proje ile birlikte bölgede yer alan jeolojik oluşumları görmek ve hakkında bilgi edinmek mümkün olacaktır.

4. Bölge

Tuz Gölü'nün kapsadığı ilçeler olan Şereflikoçhisar ve Evren ilçelerinin bulunduğu bölge sağlık turizmi açısından bir potansiyele sahiptir. Ayrıca, Tuz Gölü ve çevresinde önemli kuş gözlem ve doğa turizmi imkanları bulunmaktadır. Bölgede üretilen tuz, yemeklik ve sanayi

tuzu olarak kullanılmaktadır. Bölgede ayrıca su sporları ve balıkçılık aktivitelerinin yapılabildiği Hirfanlı Barajı yer almaktadır.

5. Bölge

Haymana ve Polatlı ilçelerinin oluşturduğu bölge, genel yapısı itibarıyla kırsal, kentsel

ve yarı kentsel alanları içine alan kozmopolit bir özellik taşımakta olup, Ankara'da tarımın ağırlıklı olarak yapıldığı ilçelerin başında gelmektedir. Ayrıca Haymana ilçesinde bulunan termal tesisler ve Polatlı ilçesinde yer alan tarihi ve turistik yapılar ile sanayi bölgeleri ilçe ekonomisinde önemli bir yere sahiptir.

Başkentlik Olgusu

13 Ekim 1923 tarihinde başkent ilan edilen Ankara, Türkiye Büyük Millet Meclisi başta olmak üzere Cumhurbaşkanlığı, Bakanlıklar, Denetleyici ve Düzenleyici Kurum ve Kuruluşlar, Merkez Bankası, Genelkurmay Başkanlığı, Kuvvet Komutanlıkları ve diğer kamu kurumları merkezleri ile Büyükelçiliklere ev sahipliği yapmaktadır. Bunun doğal sonucu olarak Ankara, çevre iller başta olmak üzere ülkenin diğer illerinden yoğun bir göç almış

ve nüfusu 1927 yılından 2010 yılına kadar geçen bu süreçte yaklaşık 11 kat artmıştır. Bu artış, yeni istihdam sahalarının oluşmasını, sosyal ve ekonomik yaşamın çeşitlenmesini sağlamıştır. Bu çeşitlenme, Ankara'da inşaat, mobilya ve diğer sektörlerin gelişmesinde önemli bir etken olmuştur.

İdari merkez olarak ihtiyaç duyduğu nitelikli beşeri sermaye kapasitesini hızla arttıran başkent Ankara, aralarında Türkiye'nin

önemli üniversitelerinin yer aldığı toplam 14 üniversite ile ülkenin en fazla yüksek öğrenim kurumuna sahip ikinci ilidir. Üniversiteler bünyelerindeki toplam 6 teknopark ile Ankara'yı ileri teknoloji üreten bir merkez haline getirmektedirler. Yükseköğrenim için Ankara'ya çeşitli illerden gelen dinamik ve genç nüfus emlak, gıda, eğlence ve kültür-sanat gibi sektörlerle canlılık getirmektedir. Aynı zamanda nitelikli genç nüfusun Ankara'da yer alması, yatırımcılar açısından kolay ulaşılabilir bir insan kaynağı potansiyeli oluşturmaktadır. Ayrıca, kamu kurumlarının araştırma ve geliştirme merkezleri ile laboratuvarlarının Ankara'da kurulmuş olması, bilim ve teknoloji çalışmalarını desteklemektedir. Savunma ve güvenlik kurum ve kuruluşlarının da burada bulunması başta savunma, uzay ve havacılık sektörü olmak üzere teknoloji yoğun diğer sektörlerin Ankara'da gelişmesine fırsat vermiştir.

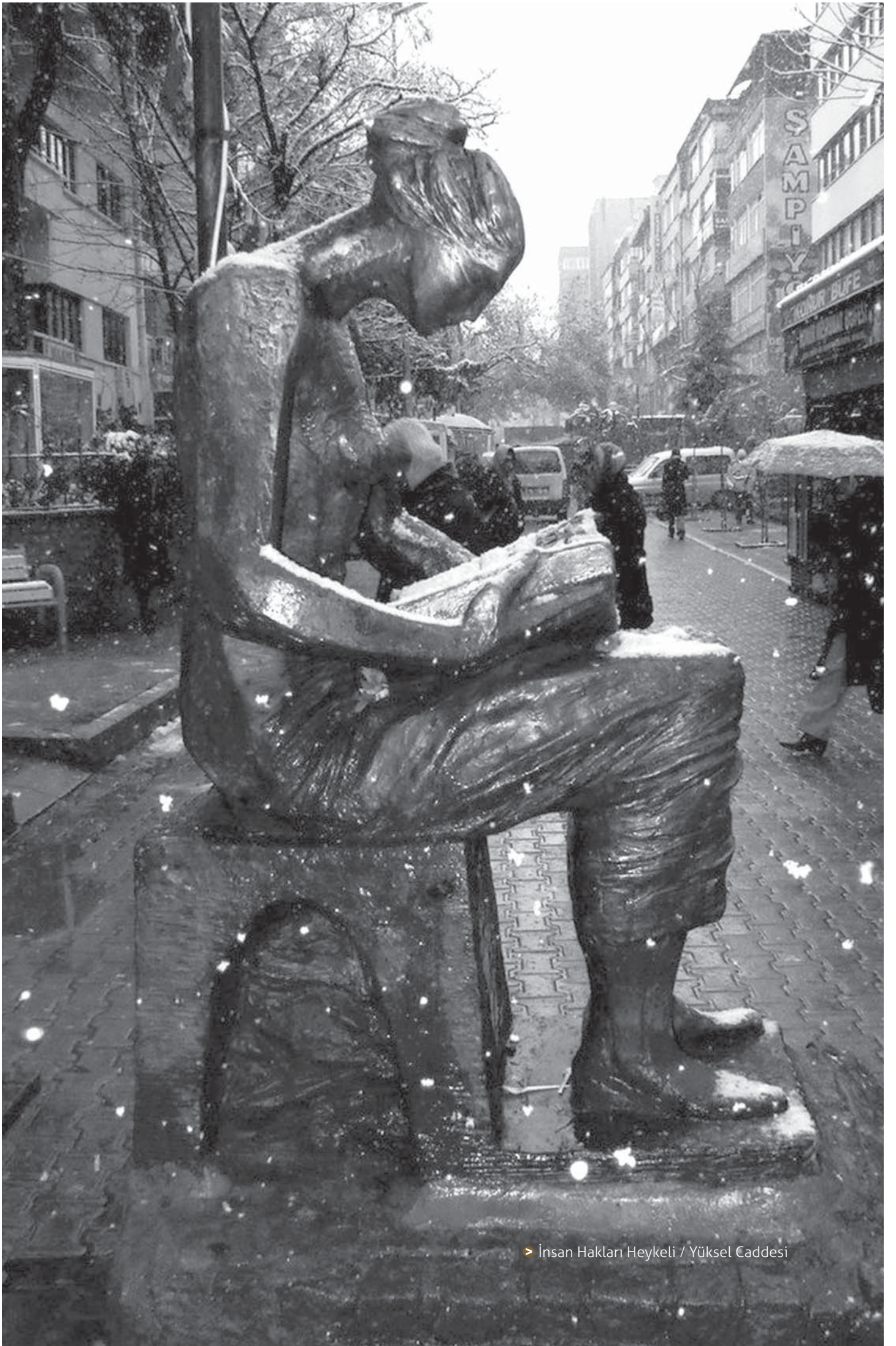
Başkent olmanın Ankara'ya sağladığı diğer bir katkı da sağlık sektörünün gelişmiş olmasıdır. Ülkenin önemli hastane, laboratuvar, araştırma merkezi gibi sağlık kuruluşlarının Ankara'da yer alması ili bir sağlık merkezi haline getirmiştir. Üniversitelerin tıp fakülteleri ve Sağlık Bakanlığı'nın eğitim ve araştırma hastaneleri sayesinde, konusunda uzmanlaşmış sağlık personeli Ankara'da bulunmaktadır. Bu durum, özellikle uzmanlık gerektiren sağlık hizmetlerinden yararlanmak üzere Ankara'ya başta yurt içi olmak üzere birçok ziyaretçi çekmekte ve sağlık turizmi olgusunu ortaya çıkarmaktadır. Sağlık turizmine bağlı olarak ziyaretçilerin barınma ve diğer ihtiyaçlarının da bölgede karşılanması kent ekonomisine katkı sağlamaktadır.

Bürokrasi ve diplomasi çalışanlarına ev sahipliği yapan başkent Ankara'nın alt ve üst yapısının bakımlı ve düzenli olması başkent'in mekan kalitesini arttırırken, başkentlilere

de kaliteli yaşam alanları sunmaktadır. Üst yapıdaki gelişmişlik, son yıllarda bazı yapıların uluslararası mimari ve tasarım ödülleri almasıyla tescillenmiştir. Nitekim, Ankara Esenboğa Havalimanı 2009 yılında Avrupa Uluslararası Havalimanları Konseyi (ACI Europe) tarafından en iyi havalimanı seçilmiştir. Bu çalışmalar daha da yoğunlaştırılarak Ankara'nın başkent olması avantajı ile yüksek kalitede ve modern yaşam mekanları geliştirilerek herkes için ulaşılabilir hale getirilmelidir.

Cumhuriyetin mimari mirasına sahip Ankara, diğer yandan da tarihi geçmişine ilişkin anıtsal yapıları ile zengin bir kültür birikimine sahiptir. Ankara, Türkiye Cumhuriyeti'nin çağdaş, modern bir "başkent" oluşturma idealinin gerçekleştiği kenttir. Kentte önemli anıtsal yapılar, çevresel öğeler, sanat öğeleri ile önemli sivil mimarlık öğeleri bulunmaktadır. Ulus'taki eski Ankara evleri, panoramik bakı noktaları (Çankaya, Kale, Atakule vb.), anıtsal yapıları (han, hamam, cami, kilise vb.), Anıtkabir, Anadolu Medeniyetleri Müzesi, Hacıbayram Camii, Augustus Tapınağı, Roma Hamamı, Çukur ve Çengel Hanlar, Atakule, İş Bankası, Ziraat Bankası, Meclis ve Bakanlık Binaları bu öğelere örnek teşkil eden yapılarıdır. Ayrıca Başkent son dönemlerde ödül alan pek çok modern mimari esere de ev sahipliği yapmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti'nin başkenti olmasıyla Ankara kendine has bir kent kimliği kazanmıştır. Zaman içinde Anadolu'dan aldığı yoğun göçle birlikte gelenek ve görenekleri farklı insanların bir arada yaşadığı kozmopolit bir kente dönüşmüştür. Büyükelçiliklerin Ankara'da yer alması ve bunların kendi ülkelerini tanıtıcı kültürel faaliyetlerde bulunması, kente küresel boyutta sosyal, kültürel ve ekonomik zenginlik katmaktadır.

> İnsan Hakları Heykeli / Yüksel Caddesi

VIZYON

Yaşam Kalitesi Yüksek,
Dünya ile Rekabet Eden,
Düşünce ve Yeniliğin
Başkenti Ankara.

**“Yaşam kalitesi yüksek, dünya ile rekabet eden,
düşünce ve yeniliğin başkenti Ankara.”**

ANKARA'DA YAŞAMAK

“Bireylerine eşit ve kaliteli yaşam imkanı sunan, katılımcı ve sosyal bağları güçlü, beşeri potansiyelini geliştirerek kalkınan Ankara.”

Entelektüel birikimi, yaratıcı potansiyele sahip yüksek nitelikli insan gücü ve sosyo-kültürel zenginliğiyle bölgeyi uluslararası bir çekim merkezi yapmak.

Göçü iyi yönetmek, yoksullukla mücadele etmek ve dezavantajlı kesimleri desteklemek.

ANKARA'DA ÇALIŞMAK VE ÜRETMEK

“İstihdamla istikrarlı büyüyen rekabetçi Ankara.”

İstihdam alanlarını çeşitlendirmek, işgücüne etkin katılımı sağlamak ve işsizliği asgari düzeye indirmek.

Ankara'yı başta katma değeri yüksek sektörler olmak üzere yenilikçilik yoluyla kaliteli ürün ve hizmet çeşitliliği sunarak küresel düzeyde rekabet edebilen bir merkez haline getirmek.

ANKARA'DA ERİŞİM AĞLARI

“Yenilikçi ulaşım ve iletişim hizmetlerinin sunulduğu erişilebilir bölge Ankara.”

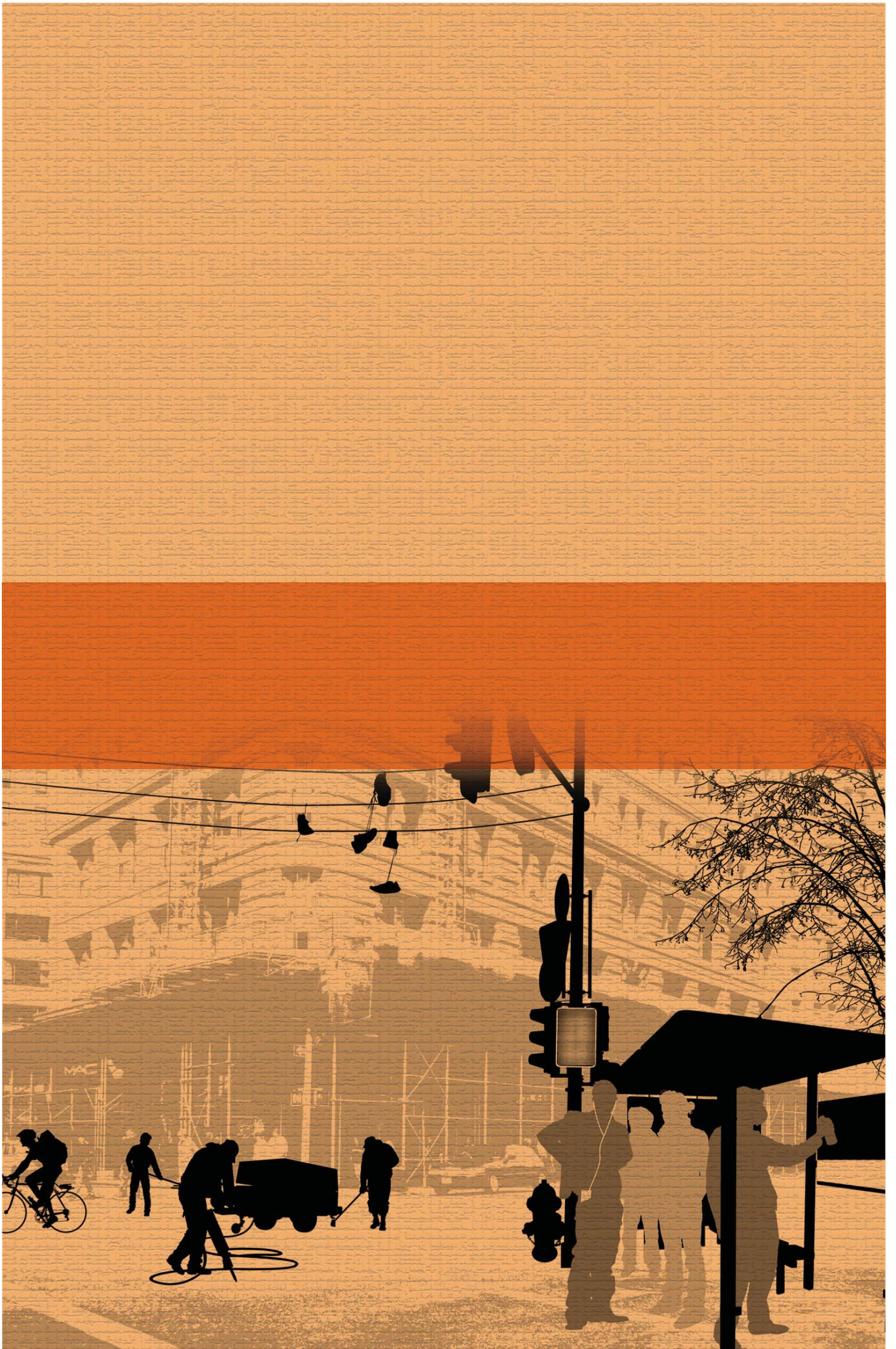
Ankara'yı bölgesi, ülkesi ve dünya ile sosyo-ekonomik bütünleşmesini sağlayacak güçlü bir erişim sistemine kavuşturmak.

ANKARA'DA ÇEVRE VE MEKAN

“Çevresel sürdürülebilirliği gözetilen, mekan ve yaşam kalitesi yüksek Ankara.”

Çevresel sürdürülebilirlik ve iklim değişikliği ile mücadele için, çevre ve enerji kaynaklarını etkin yönetmek ve yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımını yaygınlaştırmak.

Ankara'ya özgü kültürel değerleri mekana yansıtan, doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımını esas alan bir mekansal gelişme sağlamak.

ANKARA'DA YAŞAMAK

Temel Amaç: Bireylerine eşit ve kaliteli yaşam imkanı sunan, katılımcı ve sosyal bağları güçlü, beşeri potansiyelini geliştirerek kalkınan Ankara

1.1. Stratejik Amaç: Entellektüel birikimi, yaratıcı potansiyele sahip yüksek nitelikli insan gücü ve sosyo-kültürel zenginliğiyle bölgeyi uluslararası bir çekim merkezi yapmak.

1.1.1. Amaç: Bölgedeki insan kaynağı kapasitesini geliştirmek ve beşeri sermayeyi destekleyerek, kalkınmaya yönelik değer üretimini arttırmak.

1.1.1.1. Hedef: Eğitimin her kademesinde özgünlükleri ortaya çıkaracak, hayal gücü ve yaratıcılığı geliştirecek faaliyetler arttırılacaktır.

1.1.1.2. Hedef: Bireysel gelişime yönelik kurslar yaygınlaştırılacak, araştırma ve öğrenme kültürü desteklenecektir.

1.1.1.3. Hedef: Beyin göçünü tersine çevirecek mekanizmalara destek verilecektir.

1.1.1.4. Hedef: Ankara'nın eğitim kalitesi ve potansiyeli uluslararası arenada tanıtılacaktır.

1.1.2. Amaç: Sosyal sermayeyi güçlendirmek ve bölgeyi uluslararası bir kültür-sanat merkezi haline getirmek.

1.1.2.1. Hedef: Bölgenin öne çıkan kültür-sanat kurumları, kişileri, etkinlikleri ve değerlerinin uluslararası tanıtımı yapılacak ve markalaşması sağlanacaktır.

1.1.2.2. Hedef: Sosyo-kültürel altyapı geliştirilecek ve kültürel etkinlikler bölge genelinde yaygınlaştırılacaktır.

1.1.2.3. Hedef: Sivil toplum kuruluşlarının toplumsal diyalogu ve başkentlilik bilincini arttıracak faaliyetleri desteklenecektir.

1.1.2.4. Hedef: İşbirliği platformları, yerel ve ulusal ağlar, sosyal sorumluluk projeleri ve toplumda gönüllülük bilinci geliştirilecektir.

1.1.3. Amaç: Hizmet altyapısı ve katılımıcılığı destekleyerek kaliteli yaşam olanaklarını bölgeye eşit seviyede sunmak.

1.1.3.1. Hedef: Eğitim ve sağlık hizmetlerinde fiziki ve teknik altyapının kalitesi yükseltilecektir.

1.1.3.2. Hedef: Altyapı ve hizmetlerde bölge içi dengesizlikler giderilecektir.

1.1.3.3. Hedef: STK/kamu/özel sektörün kendi içlerinde ve diğer kurumlarla olan faaliyetlerinde işbirliği ve koordinasyon sağlanacaktır.

1.1.3.4. Hedef: Toplumdaki bireylerin planlama ve uygulama süreçlerine katılımı desteklenecektir.

1.1.3.5. Hedef: Ankara Kalkınma Ajansı gibi yerel kurumların kapasitesi güçlendirilecektir.

Ankara'da Yaşamak

1.2. Stratejik Amaç: Göçü iyi yönetmek, yoksullukla mücadele etmek ve dezavantajlı kesimleri desteklemek.

1.2.1. Amaç: Göçü iyi yöneterek kalkınmanın önünde engel olmaktan çıkarıp avantaja dönüştürmek.

1.2.1.1. Hedef: Bölge içi göçü azaltmak için özgün mesleki eğitim imkanları ve istihdam alanları geliştirilecektir.

1.2.1.2. Hedef: Göçle gelen nüfusun ihtiyaçları karşılanarak kente uyumu sağlanacak ve beşeri potansiyeli değerlendirilecektir.

1.2.2. Amaç: Yoksullukla mücadele ederek bireyler arasında fırsat eşitliği sağlamak.

1.2.2.1. Hedef: Yoksullukla mücadele için bölge genelinde alternatif gelir ve istihdam alanları geliştirilecektir.

1.2.2.2. Hedef: Kentsel dönüşüm projelerinin sosyal içermeye duyarlı bir biçimde uygulanması desteklenecektir.

1.2.2.3. Hedef: Belediye sınırları içinde mahalle statüsü almış köylere hizmet sunumunda sosyo-ekonomik ihtiyaçlar gözetilecektir.

1.2.3. Amaç: Toplumun sosyal dışlanmaya maruz kalan kesimlerinin sosyal, siyasi, ekonomik ve kültürel yaşama aktif katılımını sağlamak.

1.2.3.1. Hedef: Kenti herkes için yaşanabilir hale getirmek için her ölçekteki mekansal planlamada dezavantajlı gruplara yönelik engeller azaltılacaktır.

1.2.3.2. Hedef: Kadınların işgücüne katılımının önündeki engeller kaldırılarak, sosyal ve ekonomik yaşama katılımları arttırılacaktır.

1.2.3.3. Hedef: Kadın ve engellilerin daha yüksek düzeyde istihdam edilebileceği iş sahaları araştırılarak geliştirilecektir.

1. ANKARA'DA YAŞAMAK

TEMEL AMAÇ: Bireylerine eşit ve kaliteli yaşam imkanı sunan, katılımcı ve sosyal bağları güçlü, beşeri potansiyelini geliştirerek kalkınan Ankara.

1.1. Beşeri Zenginliğiyle Kalkınan Ankara

Stratejik Amaç: Entelektüel birikimi, yaratıcı potansiyele sahip yüksek nitelikli insan gücü ve sosyo-kültürel zenginliğiyle bölgeyi uluslararası bir çekim merkezi yapmak.

Günümüzün bilgiye dayalı ekonomisi kalkınmanın merkezine insanı yerleştirmektedir. İnsan odaklı bölgesel kalkınmanın temel unsurunu da bölge insanının sahip olduğu bilgi, birikim ve beceriler oluşturmaktadır. Bölgenin bilim ve teknolojiye dayalı altyapısı, beşeri sermayesi ve kendine özgü kültürel değerleri gerek

ulusal, gerekse uluslararası ölçekte rekabet gücüne sahiptir. Bölgenin sahip olduğu beşeri, yaratıcı ve sosyal sermayesini destekleyerek, hoşgörüsü yüksek, donanım sahibi bireylerin yaşadığı ve yeni fikirlere gelişme iklimi sunan bir Ankara hedeflenmektedir.

1.1.1. Beşeri ve Yaratıcı Sermaye

Amaç: Bölgedeki insan kaynağı kapasitesini geliştirmek ve beşeri sermayeyi destekleyerek, kalkınmaya yönelik değer üretimini arttırmak.

Hedef 1: Eğitimin her kademesinde özgünlükleri ortaya çıkaracak, hayal gücü ve yaratıcılığı geliştirecek faaliyetler arttırılacaktır.

Hedef 2: Bireysel gelişime yönelik kurslar yaygınlaştırılacak, araştırma ve öğrenme kültürü desteklenecektir.

Hedef 3: Beyin göçünü tersine çevirecek mekanizmalara destek verilecektir.

Hedef 4: Ankara'nın eğitim kalitesi ve potansiyeli uluslararası arenada tanıtılacaktır.

Yurt içinde ve dışında başarılar gösteren, bilimsel ve sanatsal faaliyetlere imza atan nitelikli insanları Ankara'ya çekmek ve bölgeye hizmet etmelerini sağlamak için çeşitli geri dönüş programları düzenlenmeli, teşvikler ve desteklerle Ankara'ya hizmet özendirilmelidir.

Beşeri sermaye, eğitim süreçleriyle kazanılmış üretken bilgi, beceri ve yeteneklerden oluşan bir fikri sermaye türüdür. Bilginin üretiminin yanında, teknoloji ve yenilikçiliğe dönüştürülebilmesi ve kullanılması büyük önem taşımaktadır. Bu noktada beşeri sermayeye ek olarak bir bölgedeki yaratıcı sermaye, yani bilgiyi kullanabilme kapasitesi ve becerisi de aynı derecede önemlidir. Küresel rekabette toplumsal gelişmenin motorunu yaratıcılık oluşturmaktadır. Gelişmiş ekonomiler, "yaratıcı sermaye" diye tarif ettikleri bu "zamanın ötesini hayal edebilecek" insanları kendilerine çekmek için uğraş vermektedir. Üniversite ve teknoparklar, üst düzey bürokrasi, uluslararası kurumlar ve sivil toplum kuruluşlarının yoğunlaştığı Ankara'da büyük bir sosyal ve entelektüel sermaye mevcuttur.

Bölgenin toplam nüfusunun yaklaşık %15'i yüksek okul ve üzeri eğitim seviyesine sahiptir. Üniversitelerde eğitim gören toplam öğrenci sayısı 201 bindir ve bölgede yaklaşık 18 bin öğretim elemanı görev yapmaktadır. Türkiye'de, toplam nüfusuna oranla en çok yükseköğretim nüfusu barındıran il Ankara'dır. Yükseköğretimde öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısı Türkiye'de 44,6 iken, Ankara'da 11'dir. En son 2010 Ekim ayında Orta Doğu Teknik Üniversitesi tarafından farklı değişkenlere bakılarak yapılan "Türkiye'nin en iyi üniversitesi" sıralamasında ilk üçte Ankara üniversiteleri yer almıştır (Orta Doğu Teknik Üniversitesi URAP Araştırma Laboratuvarı, 2011).

Aynı şekilde Ocak 2010'da yapılan "Webometrics Ranking of World Universities" dünyanın en iyi 500 üniversitesi sıralamasında Orta

Doğu Teknik Üniversitesi Türkiye'den yer alan tek üniversitemiz olmuştur.

Ankara, Türkiye'de bilimsel yayına en çok katkı sağlayan ildir. Toplam 61.458 adet akademik yayınlara Türkiye'deki akademik yayınlara katkı payı %34,3'tür. Ankara ilinde birçok üniversite araştırma merkezleri ve projeleriyle, diğer birçok sektörle işbirliği yapmakta, bölgesel kalkınmaya destek vermektedir.

Ankara'da alınan ve verilen göçün eğitim düzeyine bakılacak olursa, en fazla payın lise ve dengi okul mezunu düzeyinde olduğu görülür. İkinci en yüksek göç payı yüksek okul veya fakülte mezunu düzeyindedir. Ankara'da göçün eğitim durumu kompozisyonu Türkiye genelinden farklılık arz etmektedir. Ankara'da alınan ve verilen göç Türkiye genelinden daha yüksek bir eğitim düzeyine sahiptir. 2008-2009 dönemi itibarıyla Türkiye'de bölgesi dışına göç eden yüksek lisans ve doktora mezunu bireylerden %16'sı Ankara'dan göç etmiştir. Aynı dönemde Ankara'dan başka bölgeler ve yurt dışına 812 doktora mezunu göç etmişken ancak 381 kişi iç göçle gelmiştir (TÜİK, 2009a).

Sıra	Üniversite	Puanı
1	Hacettepe Üniversitesi	624,49
2	Orta Doğu Teknik Üniversitesi	599,43
3	Ankara Üniversitesi	574,77
8	Gazi Üniversitesi	408,40
9	Bilkent Üniversitesi	383,03

Tablo 5. Üniversite Sıralaması, Ekim 2010

Kaynak: (Orta Doğu Teknik Üniversitesi URAP Araştırma Laboratuvarı, 2011)

EDAM Beşeri Sermaye Endeksi Sıralaması	Endeks Değeri
1. Ankara	100,0
2. Eskişehir	100,0
3. Çanakkale	99,0

EDAM Yaratıcı Sermaye Endeksi Sıralaması	Endeks Değeri
1. Ankara	100,0
2. İstanbul	56,7
3. Eskişehir	45,0

URAK Beşeri Sermaye ve Yaşam Kalitesi Endeksi Sıralaması	Endeks Değeri
1. Ankara	100,0
2. İstanbul	56,7
3. Eskişehir	45,0

EDAM Yaratıcı Sermaye Endeksi Sıralaması	Endeks Değeri
1. Ankara	100,0
2. İstanbul	99,0
3. Muğla	90,8

Tablo 6. Karşılaştırmalı Rekabet Göstergeleri

Kaynak: (EDAM, 2009, URAK, 2010)

Nitelikli insan sermayesinin dışı göçünü azaltacak bölge içi teşvikler, mezunların ilgi alanlarında deneyim kazanacakları staj imkanları, üniversite-sanayi ortak projeleri ve mezun istihdam programları geliştirilmelidir. Buna ek olarak, yurt içinde ve dışında başarılar gösteren, bilimsel ve sanatsal faaliyetlere imza atan nitelikli insanları Ankara'ya çekmek ve bölgeye hizmet etmelerini sağlamak için çeşitli geri

dönüş programları düzenlenmeli, teşvikler ve desteklerle Ankara'ya hizmet özendirilmelidir. Ayrıca, bölgede fikri üretimde bulunan sanatçı, yazar, bilim insanı gibi kişilerin ürünlerini güvence altına almak ve çalışmalarını desteklemek için "fikri mülkiyet hakları" konusunda bilgilendirme ve farkındalık artırımı çalışmalarının yapılması, patent/faydalı model, marka, telif hakkı gibi mekanizmaların yaygınlaştırılması önem arz etmektedir. Bu doğrultuda bölgede faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları ve teknokentlerde bulunan Teknoloji Transfer Ofisleri desteklenmeli ve yaygınlaştırılmalıdır.

Okur-yazarlık bireylerin gelişimleri için olmazsa olmaz bir unsurdur. 2009 yılı itibarıyla Ankara'da 6 yaş üzeri toplam nüfusun %3,5'i okuma yazma bilmemektedir. Bu oran rakamsal olarak 148.657 kişiye denk gelmekte ve yaklaşık 127 binini kadın nüfus oluşturmaktadır (TÜİK, 2009a). Bu oranları geliştirmek için bölgede okuma-yazma seferberliği devam etmektedir. Ulusal Eğitime Destek Kampanyası Projesi kapsamında 2001'den bu yana bölgede yaklaşık 60 bin kişi okuma-yazma kurslarında eğitim görmüş ve sertifika almıştır (Ankara Valiliği, 2010). Bölge

İçeride eşitsiz gelişimi en aza indirmek ve yaşam boyu öğrenme kültürünü bölge genelinde yaygınlaştırmak için, bu projelerin yanında, okul öncesi eğitim başta olmak üzere tüm örgün eğitim seviyelerinde okuma ve araştırma alışkanlığı teşvik edilmeli ve bireylerin insani zenginliklerini ortaya çıkartacak ve becerilerini destekleyecek yaklaşımlar yaygınlaştırılmalıdır.

EDAM ve Deloitte tarafından hazırlanan ve 2009 yılında yayınlanan "Türkiye İçin Bir Rekabet Endeksi" başlıklı çalışmaya göre Ankara, "insan sermayesi" ve "yaratıcı sermaye" değişkenlerinde 100 endeks puanıyla birinci sıradadır. URAK tarafından hazırlanan başka bir rekabetçilik araştırmasında ise Ankara "beşeri sermaye ve yaşam kalitesi" endeksi karşılaştırmasında 67,52 endeks değeriyle 81 il içinde birinci olmuştur. EDAM ve URAK çalışmaları, "İnsani, Yaratıcı ve Sosyal Sermaye" endekslerinde Ankara'nın potansiyelini göz önüne sererek rekabet gücüne dikkat çekmektedir.

Tüm bu araştırmaların da ışığında, Ankara ulusal ölçekte insan sermayesinin yoğunlaştığı bir eğitim ve bilim merkezidir. Bu lider konumun pekiştirilmesi ve uluslararası rekabet gücünün geliştirilmesi için bölgedeki eğitim imkanları ve kalitesinin uluslararası ölçekte tanıtılması, daha fazla üniversitemizin uluslararası sıralamalarda yer alması ve bölgede okuyan ve çalışan uluslararası nüfus oranının artırılması gerekmektedir.

Bu hedefe ulaşmak için, bölgede faaliyet gösteren yükseköğretim kurumlarının yurt dışından üniversitelerle ortak eğitim programları ve öğrenci değişim programları düzenlemeleri teşvik edilmeli, uluslararası ortaklı şirketlerin kurulması ve Ankara ofislerinin faaliyete geçmesi desteklenmeli, daha fazla kurum ve kuruluşumuzun uluslararası platformlara katılması ve yurt dışında faaliyetlerde bulunması özendirilmeli ve görsel-işitsel medya kanalları üzerinden Ankara'nın beşeri zenginliğinin uluslararası tanıtımı yaygınlaştırılmalıdır.

1.1.2. Kültürel ve Sosyal Sermaye

Amaç: Sosyal sermayeyi güçlendirmek ve bölgeyi uluslararası bir kültür-sanat merkezi haline getirmek.

Günümüzün bilgiye dayalı ekonomisi kalkınmanın merkezine insanı yerleştirmektedir. İnsan odaklı bölgesel kalkınmanın temel unsurunu da bölge insanının sahip olduğu bilgi, birikim ve beceriler oluşturmaktadır. Bölgenin bilim ve teknolojiadaki altyapısı, beşeri sermayesi ve kendine özgü kültürel değerleri gerek

ulusal, gerekse uluslararası ölçekte rekabet gücüne sahiptir. Bölgenin sahip olduğu beşeri, yaratıcı ve sosyal sermayesini destekleyerek, hoşgörüsü yüksek, donanım sahibi bireylerin yaşadığı ve yeni fikirlere gelişme iklimi sunan bir Ankara hedeflenmektedir.

Hedef 1: Bölgenin öne çıkan kültür sanat kurumları, kişileri, etkinlikleri ve değerlerinin uluslararası tanıtımı yapılacak ve markalaşması sağlanacaktır.

Hedef 2: Sosyo-kültürel altyapı geliştirilecek ve kültürel etkinlikler bölge genelinde yaygınlaştırılacaktır.

Hedef 3: Sivil toplum kuruluşlarının toplumsal diyalogu ve başkentlilik bilincini arttıracak faaliyetleri desteklenecektir.

Hedef 4: İşbirliği platformları, yerel ve ulusal ağlar, sosyal sorumluluk projeleri ve toplumda gönüllülük bilinci geliştirilecektir.

Sahip olduğu tarihi ve kültürel miras, Cumhuriyetin başkenti oluşu ve hızlı kentleşme süreçleri, Ankara'da kendine has, nitelikli bir sosyo-kültürel sermaye oluşturmuştur. Gelenek ve görenekleri farklı insanların bir arada yaşadığı kozmopolit bir merkez olan Ankara'nın kültür mozaiği mevcut sosyal altyapıyla zenginleşmiş ve güçlenmiştir. 2007-2013 dönemini kapsayan Dokuzuncu Kalkınma Planı çerçevesinde ekonomik büyümenin ve sosyal kalkınmanın istikrarlı bir yapıda sürdürülmesi

için "Beşeri Gelişme ve Sosyal Dayanışmanın Güçlendirilmesi" gelişme ekseninde; "Kültürün Korunması, Geliştirilmesi ve Toplumsal Diyalogun Güçlendirilmesi" konusuna vurgu yapılmaktadır.

Ankara'da sosyal örgütlülük ve toplumsal dinamizmin önemli bir işareti olarak bölgede bulunan dernek sayısı gösterilebilir. Ankara'da 2010 yılı itibarıyla faal olan 8.312 dernek bulunmaktadır ve yalnızca 2010 yılı

içinde kurulan dernek sayısı 778'dir. Bu derneklerin toplam üye sayısı yaklaşık olarak 1 milyon kişi kadardır ve Ankara nüfusunun yaklaşık %20'si bir dernek üyesidir (Ankara İl Dernekler Müdürlüğü, 2010). Dernek türlerine göre, ilk sırada %37 oranla yardımlaşma-dayanışma-kültür dernekleri yer almaktadır. Bunları %15 oranla hemşehri, %14 oranla dini dernekler izlemektedir. Spor, eğitim, araştırma-geliştirme alanında faaliyet gösteren derneklerin genel toplam içinde payları ve faaliyet alanları sınırlıdır. Ankara'da bu tür farklı alanlarda sivil toplumun gelişmesi, bölgenin sosyo-kültürel hayatına dinamizm getireceğinden ve vatandaşların kentsel yaşama entegrasyonunu arttıracığından önemlidir.

Mevcut durumda Ankara nüfusunun %48'i Ankara doğumlu değildir ve bölgede hemşehrilik üzerinden gelişen bir kente entegrasyon kültürünün olduğu gözlenmektedir. Bu durum bölgeye dışarıdan gelen grupların başkent Ankara üzerinden geliştirebilecekleri sahip-

lenme ve kentlilik bilincini, Ankara'ya hizmet ve birlikte yaşam kültürünü zayıflatmaktadır. Bu nedenle öncelikli olarak sivil toplum kuruluşlarının Ankara'yı konu alan eylem ve etkinliklerine ağırlık vermesi ve hemşehriliğin yanında birlikte yaşam ve kentlilik bilinci üzerinden sosyal kurumsallaşmanın sağlanması desteklenmelidir.

Halkın sivil topluma katılımı ve sosyal kurumsallaşma kapasitesi bir bölgenin beşeri sermayesinin başka bir boyutudur. Ankara'da kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ve özel sektör arasında kurulacak işbirliği platformları, yerel ve ulusal ağlara katılım, kardeş kentler uygulaması ve geliştirilecek sosyal sorumluluk projeleriyle bölgenin sosyal ve kurumsal kapasitesi geliştirilmelidir. Ayrıca toplumda gönüllülük bilinci ve katılımcılık teşvik edilerek birlikte yaşam kültürü ve toplumsal diyalog sürdürülmelidir. Ankara, düzenlenen kültürel ve sanatsal faaliyetler ve bunlara katılım oran-

ları karşılaştırıldığında, her düzeyde Türkiye ortalamalarının üzerinde sonuçlara sahiptir. Tiyatro seyircisinin nüfusa oranı yönünden Ankara %15'lik oranla, Türkiye ortalamasının (%5) üç katı ve İstanbul (%10) ve İzmir (%7) Bölgeleri'nden daha yüksek tiyatro izleyici oranına sahiptir. Ankara'da, mevcut durumda, 129 sinema salonu bulunmaktadır. Yıllık sinema seyircisi sayısı üç milyonun üzerindedir. Sinema seyircisinin nüfusa oranında Ankara %70'lik oranla yine Türkiye ortalamasının (%44) çok üzerinde bir seyirci oranına sahiptir. Ankara'da tiyatro kurumlarının başında ildeki 12 sahnesiyle Devlet Tiyatroları gelmektedir, 2009-2010 tiyatro sezonunda 1.656 temsil sayısı ile 516.621 Ankara seyircisine oyun sergilenmiştir (Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü, 2011). Ayrıca Ankara'da birçok üniversite, belediye tiyatrosu ve özel tiyatrolar faaliyet göstermekte, her yıl düzenlenen ulusal ve uluslararası müzik, film, tiyatro festivalleri ve spor karşılaşmaları

sosyo-kültürel sermayenin başka boyutlarını oluşturmaktadır.

Ancak Ankara'da halk kütüphanelerinden yararlanma oranlarına bakıldığında Ankara nüfusunun ancak %11'inin kütüphanelerden faydalandığı, bunun da %27 olan Türkiye ortalamasının çok altında olduğu görülmektedir (TÜİK, 2009a). Bu oranın düşük olmasındaki temel etken Ankara'da bulunan köklü üniversitelerin kapsamlı kütüphanelere sahip olması ve öğrenci nüfusunun büyük bölümünün halk kütüphanelerinden ziyade bu eğitim kurumlarının kütüphanelerinden faydalanmasıdır. Yine de halk kütüphanelerinin etkinliğini arttırmak ve bölgede okuma ve araştırma kültürünü güçlendirmek adına, kitap bağışlarının özendirilmesi, kütüphanelerin tanıtımlarının yapılması ve bu mekanların genç kuşakların eğitimine katkı sağlayacak birer cazibe merkezine dönüştürülmesi sağlanmalıdır.

Sosyal sermaye potansiyeli temel istatistiksel verilerin yanında, sayısal olarak ölçülemeyen fakat bölgenin rekabet edebilirliğini gösterme açısından öneme sahip sosyal hayatın niteliğiyle yakından ilintilidir. Eğitilmiş, yaratıcı, becerilere sahip entelektüel grupların bir bölgeye çekilebilmesi o bölgenin bu insanlara sunabildiği sosyal ortamın canlılığı ve kalitesine bağlıdır. EDAM'ın rekabet endeksi sonuçları, Ankara'nın "sosyal sermaye" endeksinde de 81 il arasında birinci konumda olduğunu göstermiştir. Bununla birlikte, bölgedeki sosyal hayatın gerek merkezde gerekse ilçelerde nüfusun taleplerini karşılayacak ve uluslararası alanda rekabet edebilecek canlılık ve çeşitlilikte olması gerekmektedir.

Bölgede özellikle çevre ilçelerde sosyal, kültürel ve sanatsal imkanlar kısıtlı, genç nüfusun sosyalleşebileceği mekan ve faaliyetler yetersizdir. Ayrıca, sayıları giderek artan alışveriş merkezleri, dinamik kent merkezlerini zayıflatmakta ve halkın iletişim kuracağı sos-

yal mekanlar sunmakta yetersiz kalmaktadır. Ankara'da kültürel altyapısının güçlendirilmesi, kent merkezlerinde sosyal hayatın canlandırılması ve kültürel faaliyetlerin bölge bütününde yaygınlaştırılması gereklidir. Bu doğrultuda, gençlere ve ailelere yönelik bilim ve kültür merkezleri, eğlence-oyun parkları, akvaryumlar, planetaryumlar, gösteri merkezleri gibi sosyal yaşam alanları üretilmeli ve var olanların kalitesi iyileştirilerek yaşam alanlarına entegre edilmesi desteklenmelidir. Bölgenin uluslararası tanınırlığı için, bölgenin sosyal ve kültürel sermaye envanteri hazırlanmalı, önemli kişi, kurum ve faaliyetler tespit edilmeli ve markalaşma potansiyeline sahip zenginliklerin tanıtımı yönünde ulusal ve uluslararası ölçekte işbirlikleri ve organizasyonlar desteklenmelidir. Bu envanter çalışması aynı zamanda toplumsal değişim sürecinde bölgenin kültürel zenginlik ve çeşitliliğinin korunması, geliştirilmesi ve gelecek kuşaklara aktarılması açısından da önem arz etmektedir.

► Ankara Kalesi

1.1.3. Ankara'da Kaliteli Yaşam ve Katılımcılık

Amaç: Hizmet altyapısı ve katılımı destekleyerek kaliteli yaşam olanaklarını bölgeye eşit seviyede sunmak.

Hedef 1: Eğitim ve sağlık hizmetlerinde fiziki ve teknik altyapının kalitesi yükseltilecektir.

Hedef 2: Altyapı ve hizmetlerde bölge içi dengesizlikler giderilecektir.

Hedef 3: STK/kamu/özel sektörün kendi içlerinde ve diğer kurumlarla olan faaliyetlerinde işbirliği ve koordinasyon sağlanacaktır.

Hedef 4: Toplumdaki bireylerin planlama ve uygulama süreçlerine katılımı desteklenecektir.

Hedef 5: Ankara Kalkınma Ajansı gibi yerel kurumların kapasitesi güçlendirilecektir.

Bölgesel kalkınmanın ana unsurlarından biri ekonomik ve sosyal yaşamı destekleyecek biçimde hizmet altyapısının geliştirilmesidir. Aynı zamanda, bölge insanının yaşam kalitesini arttırmak, sunulan hizmetlerin niteliği ve kalitesiyle doğru orantılıdır. Hizmet altyapısının yanında, bölgede yenilikçi uygulamaların entegre edildiği, işbirliği platformlarının kurulduğu, katılım ve şeffaflık esaslı bir yapının oluşması sürdürülebilirlik ve rekabet edebilirlik için vazgeçilmezdir.

Ankara'da kamu kurumları, özel sektör, STK'lar ve üniversitelerin hem kendi içlerinde hem de kurumlararası işbirliğinin sınırlı olduğu, plan

hazırlama ve uygulama süreçlerinde katılımın yetersiz olduğu ve özellikle kamuda etkinlik ve etkililik problemleri farklı platformlarda dile getirilmiştir. Bölge genelinde, vatandaşlara sağlanan altyapı, eğitim, sağlık, ulaşım gibi hizmetler belli bir kalite standardını yakalamakla birlikte, hizmetlere erişim ve hizmet kalitesi bağlamında bölge içi eşitsizlikler ve dengesizlikler gözle çarpmaktadır.

Ankara'da 2010-2011 eğitim-öğretim yılında ortaöğretimde okullaşma oranı yaklaşık %86,19'dur. Bu oranın %50,13'ü genel ortaöğretim, %36,06'sı mesleki ve teknik eğitime aittir (Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü, 2011).

Bu durum, ortaöğretimdeki okullaşma oranlarının artırılması ve bölge genelinde yaygınlaştırılması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bireylerin iş hayatında fırsat eşitliğini elde etmesi, aldıkları mesleki ve teknik eğitimle yakından ilişkilidir. Bu nedenle, Ankara'da özellikle kadınların mesleki ve teknik eğitim almalarını yaygınlaştıracak şekilde okullaşma oranlarında iyileşmeye ihtiyaç olduğu belirtilmektedir.

Ankara'da ortalama 38 olan derslik başına düşen öğrenci sayısı, hem Türkiye ortalamasından hem de diğer birçok bölge ortalamasından yüksektir. İlçeler bazında incelendiğinde ise derslik başına düşen öğrenci sayısında dengesizlikler gözlenmekte, bazı ilçelerde sınıf başına düşen öğrenci sayısı ikili eğitim yapılmasına rağmen 50 ve üzerine çıkabilmekte, bazı ilçelerde ise Türkiye ortalamasının (32) yarısında kalmaktadır (Ankara İl Millî Eğitim Müdürlüğü, 2011). Millî Eğitim Bakanlığı 2010-2014 stratejik planında belirlenen stratejiler arasında "Türkiye genelinde bölgesel farklılıklar dikkate alınarak ilköğretimde derslik başına düşen öğrenci sayısını plan dönemi sonuna kadar 30'a düşürmek" stratejisi yer almıştır. Bu stratejik plan doğrultusunda yapılan hesaplara göre Ankara'da 2009-2010 Eğitim Öğretim Yılı başı itibarıyla ilköğretimde 4.692, genel ortaöğretimde 742, mesleki ortaöğretimde 789, tüm ortaöğretimde

1.596 dersliğe ihtiyaç bulunmaktadır (Ankara Valiliği, 2010).

Ankara'nın köylerinde ise farklı bir sorun ortaya çıkmaktadır. Bu bölgelerde derslik başına ve öğretmen başına düşen öğrenci sayısının yetersizliği nedeniyle uygulanan taşınabilir eğitim programı, ilköğretimde eğitimin yaygınlaştırılmasını olumsuz etkileyebilmektedir. Kaynakların etkin kullanımı esasına dayanan

bu programın verimini arttırmak için ulaştırma ve eğitimde fiziki altyapının güçlendirilmesi ve ailelerin duyarlılığını arttıracak bilgilendirme faaliyetlerinin artırılması önem arz etmektedir. Çevre ilçe ve köylerde öğretmen sirkülasyonunun fazla olması karşılaşılan bir diğer önemli sorundur. Bu durum eğitim kurumlarının ihtiyaç duyduğu sayıda ve branşta öğretmenlerden yoksun kalmasına, eğitimin süreklili-

ğinin aksamasına neden olmakta ve niteliğini düşürmektedir. Yaşama ve çalışma alanlarında fiziki şartların iyileştirilmesi ve ihtiyaçlara uygun düzenlemelerin yapılması personel sürekliliğini sağlayabilecek ve çevre ilçe ve köylerde eğitim kalitesini yükseltecektir.

Ankara sağlık altyapısı bakımından güçlü bir durumdadır. Bölgede 46 kamu, 25 özel olmak üzere toplam 71 hastane bulunmaktadır (Ankara İl Sağlık Müdürlüğü, 2010). Ancak sağlık hizmetlerinden yararlanmak amacıyla ülkenin diğer noktalarından gelen hasta hareketliliği ile kentteki sağlık tesisleri nicelik

ve nitelik açısından yetersiz kalabilmektedir. Bu bakımdan birinci basamak sağlık kuruluşlarının geliştirilmesi ve hizmet kalitesinin artırılması büyük önem taşımaktadır (Ankara İl Sağlık Müdürlüğü, 2010). Birinci basamakta yetersizliklerin, hastaları ikinci ve üçüncü basamağa yöneltmesiyle oluşan yığılmalar hizmet kalitesini düşürmektedir. Ankara, sağlık ocağı başına düşen nüfus bakımından 18.979 kişi ile İstanbul'un ardından ikinci sırada yer almaktadır (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2008). Ankara'da 2010 yılında başlayan Aile Hekimliği uygulaması bu sorunlara bir çözüm olarak sunulmuştur. Ankara kırsalında sağlık, altyapı ve sunulan diğer hizmet alanlarında da benzer

sorunlar yaşanmaktadır. Sağlık birimlerinde fiziki altyapı ve personel sorunları hizmetlerin sürdürülebilirliğini aksatmaktadır. Ayrıca, merkez teşkilatının Ankara'da konumlanması yerel teşkilatların etkinliğini ve sivil toplum örgütlerinin görünürlüğünü azaltabilmektedir. Bölgede çok disiplinli ve kurumlar üstü çalışma kültürü, kaliteli yaşam olanaklarını bireyle eşit şekilde sunabilmenin öncelikli gereğidir. Hizmet altyapısını ve toplumsal diyalogu güçlendirmek adına ortak çalışma kültürünü yaygınlaştırmak, kaynak kullanımı ve planlama hususlarında aktif ve etkin katılım ile şeffaflığı sağlamak büyük önem taşımaktadır.

1.2. Sosyal Bütünleşme

Stratejik Amaç: Göçü iyi yönetmek, yoksullukla mücadele etmek ve dezavantajlı kesimleri desteklemek.

Hakim geleneksel yaklaşımlar göçü bir tehdit unsuru olarak, yoksulluğu hayırseverlikle çözülebilir bir toplumsal sorun olarak, dezavantajlılığı ise bireylerin vicdanına havale edil-

mesi gereken bir olgu olarak görmektedir. Bu yaklaşımların değiştirilerek, bu olguların eşit vatandaşlık, sosyal hak ve sorumluluk temeline değerlendirilmesi gerekmektedir.

1.2.1. Göç Yönetimi

Amaç: Göçü iyi yöneterek kalkınmanın önünde engel olmaktan çıkarıp avantaja dönüştürmek.

Hedef 1: Bölge içi göçü azaltmak için ilçelerde özgün mesleki eğitim imkanları ve istihdam alanları geliştirilecektir.

Hedef 2: Göçle gelen nüfusun ihtiyaçları karşılanarak kente uyumu sağlanacak ve beşeri potansiyeli değerlendirilecektir.

Yoğun göç alan bir merkez olan Ankara'da nüfusun ilçelere dağılımı dengeli değildir. Keçiören, Çankaya, Yenimahalle, Mamak ve Sincan'dan oluşan en büyük beş ilçe Ankara nüfusunun %68,5'ini; Kalecik, Ayaş, Güdül, Çamlidere ve Evren'den oluşan en küçük beş ilçenin toplamı ise Ankara nüfusunun yalnızca %1'ini teşkil etmektedir. Nüfusun mekansal dağılımındaki dengesizlik nüfus yoğunluğunu da etkilemiştir. Ankara geneli için 195 kişi/km² olan nüfus yoğunluğu, nüfus büyüklüğü itibarıyla ilk üç sırada yer alan Etimesgut, Keçiören ve Çankaya'da yaklaşık 8000, 6000 ve 3000 kişi/km²'dir (TÜİK, 2011b).

Önemli bir çekim merkezi olan Ankara'nın aldığı ve verdiği göç 1970'den günümüze beş yıllık dönemler itibarıyla sürekli bir artış göstermiştir. Net göç 1970-1975 döneminden 1995-2000 dönemine kadar yaklaşık iki katına, 2008-2009 dönemine kadar ise yaklaşık 4 katına çıkmıştır (Kocaman, 2008). 2009-2010 dönemi itibarıyla Ankara net göç hızı %10,41 düzeyinde olup %7'lik İzmir ve %7,77'lik İstanbul düzeyinin üzerinde gerçekleşmiştir. Ankara, Düzey 2 bölgeleri arasında İstanbul'dan sonra Türkiye'de göç hareketinin en çok olduğu ikinci bölgedir. 2009-2010 dönemi itibarıyla Ankara, yak-

laşık 182 bin göç almıştır (TÜİK, 2011b). İller düzeyinde bakılacak olursa, Ankara'nın 2009-2010 dönemi itibarıyla en çok göç aldığı 10 il sırasıyla İstanbul, Kırıkkale, Yozgat, Çorum, Çankırı, İzmir, Konya, Antalya, Kırşehir ve Samsun'dur. En çok göç alınan ilk 10 ilin kompozisyonu 1995-2000 döneminde de aynı şehirlerden oluşmaktadır (Kocaman, 2008). 2009-2010 dönemi itibarıyla Ankara, yaklaşık 133 bin göç vermiştir. Ankara'nın 2009-2010 dönemi itibarıyla en çok göç verdiği iller sırasıyla İstanbul, İzmir, Antalya, Kırıkkale, Konya, Çankırı, Yozgat, Eskişehir, Bursa ve Çorum'dur (TÜİK, 2010b). Alınan ve verilen göçün mekansal dağılımındaki bu paralellik göçün çift yönlü dinamik yapısı hakkında ipuçları vermektedir.

Göç etme nedenleri ilk kez 2000 Yılı Genel Nüfus Sayımında hane halklarına sorulmuştur. Buna göre, Ankara'ya göç etmeye neden olan faktörler arasında, birinci sırada hane halkı fertlerinden birine bağımlılık (%26), ikinci sırada iş arama/bulma (%17), üçüncü sırada ise eğitim (%17) gelmektedir. Ankara'dan başka illere göç nedenleri arasında ise hane halkı fertlerinden birine bağımlılık birinci sırada (%24), tayin/atama ise ikinci sırada (%22) yer almaktadır. Ankara, Türkiye genelinde eğitim kaynaklı göç hareketinin yöneldiği en çekici ikinci ildir. İş arama/bulma amaçlı göç kategorisinde ise Ankara, İstanbul ve İzmir'den sonra üçüncü sırada yer almaktadır (Kocaman, 2008).

Bölge içi nüfus hareketliliği Ankara'da önemli düzeydedir. Haymana, Bala, Gündül, Çamlıdere ve Evren gibi ilçeler yüksek dış göç oranları ile dikkat çekmektedir. Çevreden merkeze doğru yönelen bu hareketlilik söz konusu ilçelerdeki sosyo-ekonomik canlılığı ve kırsal ekonomik sürdürülebilirliği tehdit edici olabilmektedir.

Çevre ilçelerdeki mesleki eğitim alt yapısının güçlendirilmesi ve yeni istihdam alanlarının açılması gerekmektedir.

Ankara'ya gelen göçü yönetecek, kalkınma için bir tehdit ve engel olmaktan çıkaracak ve onu sosyal ve ekonomik kalkınma için bir avantaja dönüştürecek strateji ve hedeflerin geliştirilmesi gerekmektedir. Bu amaçla ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşları ve üniversitelerin katılımı ile göç koordinasyon ve yönetim merkezi oluşturulabilir. Söz konusu merkezin en önemli işlevi göç ile gelen nüfusun kentsel yaşama entegrasyonunu yavaşlatan hemşerilik ve benzeri sosyal ağlar ile içe kapalı örüntülerini kırarak sosyo-ekonomik ve kültürel entegrasyonu hızlandırması ve kentsel aidiyet bilincini güçlendirmesi olacaktır.

1.2.2. Yoksullukla Mücadele

Amaç: Yoksullukla mücadele ederek bireyler arasında fırsat eşitliği sağlamak.

Hedef 1: Yoksullukla mücadele için bölge genelinde alternatif gelir ve istihdam alanları geliştirilecektir.

Hedef 2: Kentsel dönüşüm projelerinin sosyal içermeye duyarlı bir biçimde uygulanması desteklenecektir.

Hedef 3: Belediye sınırları içinde mahalle statüsü almış köylere hizmet sunumunda sosyo-ekonomik ihtiyaçlar gözetilecektir.

TÜİK verilerine göre, Türkiye genelinde toplam yoksulluk oranı (gıda ve gıda dışı) 2002'de %27'den 2009'da %18 düzeyine düşmüştür. Harcama esaslı görelî yoksulluk yöntemine göre ise 2002-2009 yılları arasında yoksulluk oranı %14 ile %16 düzeyleri arasında seyretmiştir. 2009 itibarıyla AB-27 grubunda yoksulluk oranı %16'dır. Ankara'nın da içinde yer aldığı Batı Anadolu (TR5) İBBS Düzey-1 Bölgesi'nde bu oran %19 düzeyindedir (TÜİK, 2010c). Ankara kent merkezinde sosyal tabakalaşmanın tespitine yönelik bir çalışmada, Ankara'daki nüfusun ağırlıklı olarak orta derecedeki sosyo-ekonomik statü gruplarında toplandığı, üst ve alt gelirli grupların ise daha az olduğu tespit edilmiştir (Kalaycıoğlu vd., 2008).

Yoksulluğun en belirleyici sebeplerinden biri işsizlik ve sosyal güvence kapsamı dışında olmaktır. Ankara'da 2010 Kasım ayı itibarıyla nüfusun %88,5'i sosyal güvenlik kapsamındadır (yeşil kart hariç). Yaklaşık olarak 368 bin kişi yeşil kartlıdır (İl nüfusunun %4'ü) (Sosyal

Güvenlik Kurumu Başkanlığı, 2010). Özellikle kadın, engelli ve genç nüfusun iş gücüne katılım ve istihdam düzeyleri düşüktür. Bu durum, bu grupların yoksulluğa maruz kalma risklerini arttırıcı bir rol oynamaktadır. Ankara'da kadınların erkeklerden daha düşük sosyo-ekonomik statü katmanlarında yer aldıkları görülmektedir (Kalaycıoğlu vd, 2008).

Ankara gibi büyük kentlerde gecekondu ve varoşlar yoksulluğun en belirgin görüldüğü, sosyal dışlanma riskine karşı en savunmasız mekanlardır (Adaman & Keyder, 2007). Ankara'da yoksulluğun görünür olduğu belli başlı varoş mahalleleri ağırlıklı olarak Mamak ve Altındağ ilçelerinde yer almaktadır (Ankara Büyükşehir Belediyesi, 2006). Bu mahallelerde konut ve altyapı sorunları yoksulluğu daha da derinleştirmektedir. Bununla birlikte, gecekondu mahallelerindeki sosyal dayanışma ağları yoksullukla baş etmede önemli bir mekanizmadır. Kentsel dönüşüm projeleri bu ağları kırarak yoksulluğa

karşı direnme mekanizmalarını zayıflatabilmektedir (Buğra Kavala & Keyder, 2008). Her ne kadar kentsel dönüşüme uğrayan gecekondular mahallerinde yoksulluk ve suç oranlarında düşme görülse de, bunun nedeni yoksulluğa maruz kalan ve suça karışan kesimlerin başka mahalle veya ilçelere taşınmasıdır. 2000'li yıllara kadar gecekonduların dönüşümü burada yaşayan nüfus için önemli bir sınıf atlama mekanizması olabilirken, kentsel dönüşüm projeleri sosyal ayrışmayı arttırıcı etki yapabilmektedir.

Yoksullukla mücadelede en önemli sorunlardan biri yoksulluğa ve yoksulluk biçimlerine ilişkin veri ve analiz eksikliğidir. Mevcut veriler, sunulan hizmetlere yapılan başvurulara dayanmakta, bu hizmetlere erişimi olmayan kesimleri kapsamamaktadır. Yoksulluk kentsel ve kırsal alanlarda farklı biçimlerde ortaya çık-

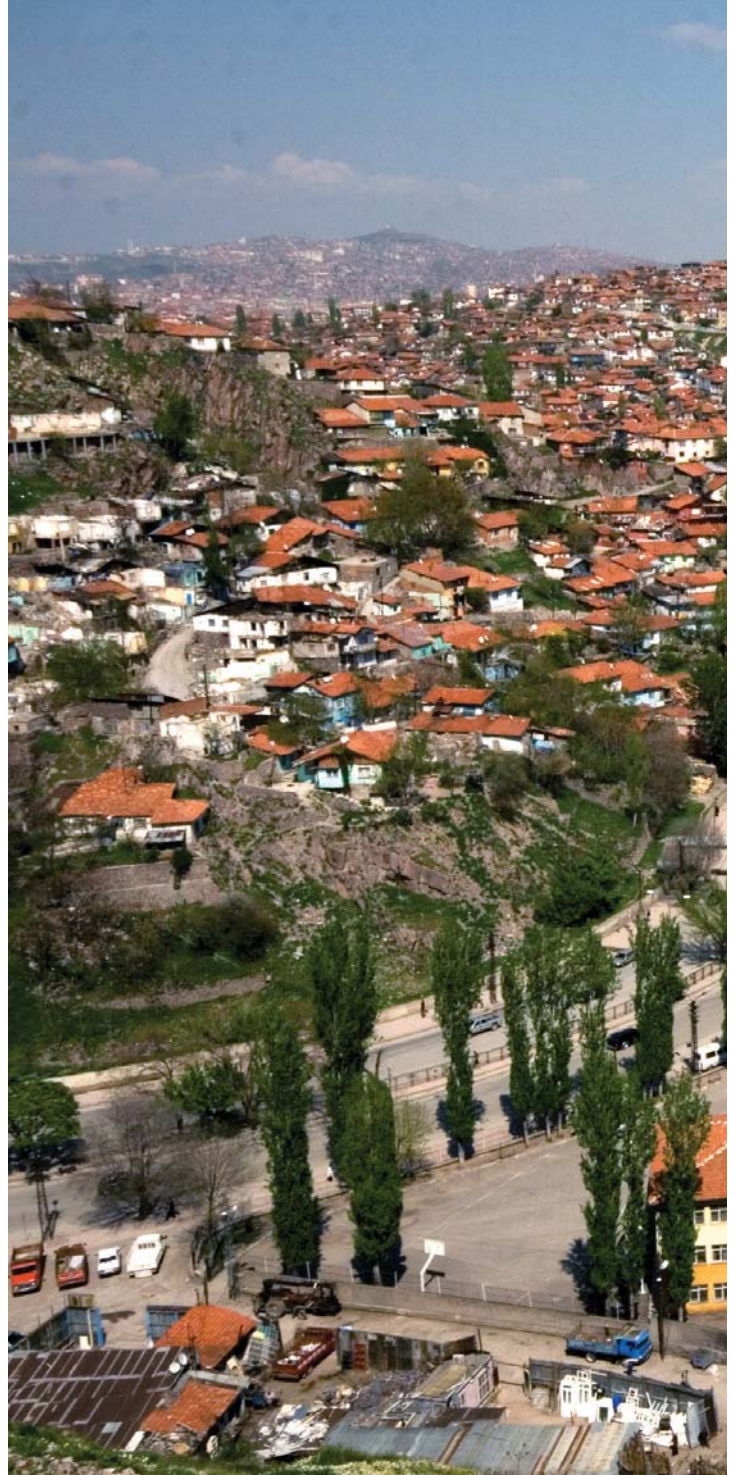
maktadır. Ankara'da kent yoksulluğunun farklı bir boyutu ise mücavir alanın genişlemesiyle büyükşehir kapsamında mahalle statüsü kazanmış olan fakat kırsal niteliğini koruyan yerlerde yaşanmaktadır.

Türkiye'de yoksullukla mücadele konusunda merkezi idare, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları eliyle yürütülen çeşitli uygulama örnekleri mevcuttur. Yoksullukla mücadele konusunda merkezi hükümet tarafından sağlanan ayni ve nakdi yardımlar Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu eliyle yürütülmektedir. 2009 yılında Türkiye genelinde 1 milyar 809 milyon TL yardım dağıtılmıştır. Bu yardımların %2,47'sine tekabül eden 44,66 milyon TL'lik pay Ankara ilinde dağıtılmıştır (Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, 2010). Aynı ve nakdi transferlerin dışında sunulan bir diğer

gelir aktarım mekanizması da işsizlik sigortasıdır. Bu kapsamda, Ankara'da 2009 itibarıyla 35.730 kişi işsizlik sigortasına başvurmuş, bunlardan 29.869 kişi yararlanmış. Bu rakam, Ankara'daki işsizlerin yalnızca %14'ünün işsizlik sigortasından yararlanabildiğini göstermektedir (T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, 2010). Yerel yönetimler eliyle de, yoksullukla mücadele sürdürülmektedir. Ankara Büyükşehir Belediyesi tarafından 2010 yılı içerisinde 124.915 aileye gıda ve temizlik, 53.493 aileye yakacak, 11.670 aileye ise ekmek yardımı yapılmıştır (Ankara Büyükşehir Belediyesi, 2011). Diğer ilçe belediyelerinde de benzer yardım uygulamaları yürütülmektedir.

Küresel ve ulusal ölçekte yaşanan önemli sorunlardan biri olan yoksulluk Ankara için de önemli bir sorundur. Dengeli ve sürdürülebilir bir kalkınmanın önündeki engellerden biri olmanın yanısıra yoksulluk, sosyal barışı ve toplumsal huzuru tehdit eden bir sorundur. Yoksullukla mücadele amacıyla bir yandan kurumsal ve yasal düzenlemeler yapılırken bir yandan da istihdam artırıcı tedbirler alınmakta, aynı ve nakdi yardım mekanizmaları geliştirilmektedir.

1.2.3. Sosyal İçerme

Amaç: Toplumun sosyal dışlanmaya maruz kalan kesimlerinin sosyal, siyasi, ekonomik ve kültürel yaşama aktif katılımını sağlamak.

Hedef 1: Kenti herkes için yaşanabilir hale getirmek için her ölçekteki mekansal planlamada dezavantajlı gruplara yönelik engeller azaltılacaktır.

Hedef 2: Kadınların işgücüne katılımının önündeki engeller kaldırılarak, sosyal ve ekonomik yaşama katılımı arttırılacaktır.

Hedef 3: Kadın ve engellilerin daha yüksek düzeyde istihdam edilebileceği iş sahaları araştırılarak geliştirilecektir.

Sosyal içerme, gelir düzeyleri, toplumsal cinsiyetleri, eğitim durumları, fiziksel ve zihinsel engelleri gibi durumlarından ötürü toplumsal yaşama katılmakta zorluk çeken kesimlere fırsat eşitliği yaratmak amacıyla yönelik önlemler bütünüdür.

Sosyal dışlanma tehlikesine en fazla maruz kalabilecek toplumsal kesimler yoksullar, çocuklar, engelliler, yaşlılar ve kadınlardır. Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü verilerine göre, Ankara ilinde korunmaya muhtaç çocuk sayısı yaklaşık 36 bindir. Ankara'da 19 yaş ve altı nüfusun 1 milyon 400 bin olduğu göz önüne alındığında bu önemli bir sayıdır. Diğer bir ifade ile 19 yaş ve altı nüfusun yaklaşık %3'ü korunmaya muhtaçtır (Ankara Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü, 2011). Ankara'da Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu yatılı barınma kapsamında çocuk yuvası, çocuk evi, yetiştirme yurdu ve bakım ve sosyal rehabilitasyon merkezi gibi 39 kurum 817 çocuğa ev

sahipliği yapmaktadır. Bunun yanı sıra 539 çocuk hakkında ise korunma kararı alınmış olup ailelerinin yanında desteklenmektedir (Ankara Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü, 2011). Korunmaya muhtaç çocukların önemli bir kısmı sokakta çalıştırılan veya yaşayan çocuklar ile haklarında tedbir kararı alınan ve suça itilmiş çocuklardır. Bu çocuklara yönelik kurulan ve bir sosyal çalışan, bir sivil polis ve bir şoförden oluşan ekipler ile hizmet veren Çocuk ve Gençlik Merkezi'nden yaklaşık 1.500 çocuk yararlanmıştır (Ankara Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü, 2011). Özellikle kırsal alanda kız çocuklarının erken yaşta evlendirilmesi, okula gönderilmemesi ve sosyal yaşama katılımlarının sınırlandırılması gibi sebeplerden ötürü sosyal dışlanma riskleri artmaktadır.

Engelliler toplumda sosyal dışlanmaya en fazla maruz kalan kesimlerden biridir. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı ve TÜİK işbirliği ile 2002 yılında yapılan Türkiye Özürlüler

Araştırması engellilerin eğitimden çalışma hayatına, sağlıktan sosyal güvenliğe kadar birçok alanda farklı düzeylerde toplumsal yaşamın dışında kaldığını göstermektedir (DİE, 2002). Özellikle ortopedik, görme, işitme, dil, konuşma ve zihinsel engellilerden oluşan engelliler grubu en dezavantajlı kesimi oluşturmaktadır. Bu gruptaki istihdam oranı %22'dir. Türkiye İş Kurumu verilerine göre, Ankara'da çalışmakta olan engelli sayısı 6.467'dir. 2009 yılı itibarıyla 2.134 başvuru yapan engelli vatandaştan 2.125'i İŞKUR tarafından işe yerleştirilmiştir (T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, 2010). Dolayısıyla, engelli kişilerin işgücüne katılmaları ve işe yerleşmeleri konusunda kurumsal kaynaklara erişim düzeyleri zayıftır. Bu konuda mevcut çabalardan bir tanesi, İŞKUR tarafından sağlanan engellilere yö-

nelik kurslardır. 2009 itibarıyla, Ankara'da toplam 35 kursta 469 engelliye kurs imkânı sunulmuştur. Bu miktar her ne kadar Türkiye'deki toplam kursların %13'ünü teşkil etse de engellileri çalışma hayatına teşvik edecek ilave mekanizmaların geliştirilmesine ihtiyaç vardır (T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, 2010). Engelli nüfusun illere göre dağılımını gösteren herhangi bir çalışma bulunmadığından Ankara ilindeki engellilere ilişkin bir değerlendirme yapmak güçtür. Ankara'nın yer aldığı İç Anadolu Bölgesi'nde engelli nüfus oranı Türkiye geneline paralel olarak yaklaşık %12'dir.

Engellilerin beşeri sermaye birikimi yapabilmeleri ve sosyal yaşama kolayca entegre olabilmeleri için toplumun sosyal ve mekansal yapısında ve kamu hizmetlerinde ihtiyaçlarına uygun ilave

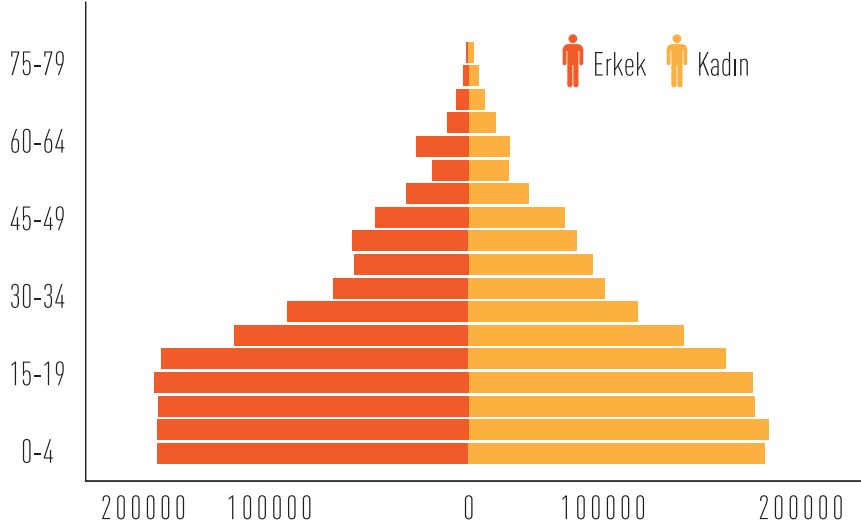
düzenlemeler gerekmektedir. Türkiye'de bu konuda öncelikli alan eğitimidir. Ankara'da 3.222 engelli öğrenciye hizmet veren 29 okul mevcuttur. Ankara'daki engelli nüfus göz önünde bulundurulduğunda bu sayı yetersizdir. Engellilerle ilgili hayata geçirilen önemli bir uygulama, "özürlü evde bakım hizmeti"dir. Bu kapsamda, engellinin ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla ailesine bakım ücreti ödenmektedir. Ankara'da bu hizmetten yararlanmak üzere yaklaşık 17 bin aile başvurmuş, bunlardan yaklaşık 13 bini destek almaya hak kazanmıştır (Ankara Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü, 2011).

Bir diğer dezavantajlı grup ise yaşlılardır. Türkiye'de ve Ankara'da yaşlı nüfus oranı artmaktadır. Ankara'da 65 yaş üstü yaşlı nüfusun toplam nüfustaki payı 1980'de %3,5'ten, 2010'da %6,8'e çıkmıştır.

Grafik 3.

Ankara Nüfus Piramidi, 1983

Kaynak: (DİE, 1983)

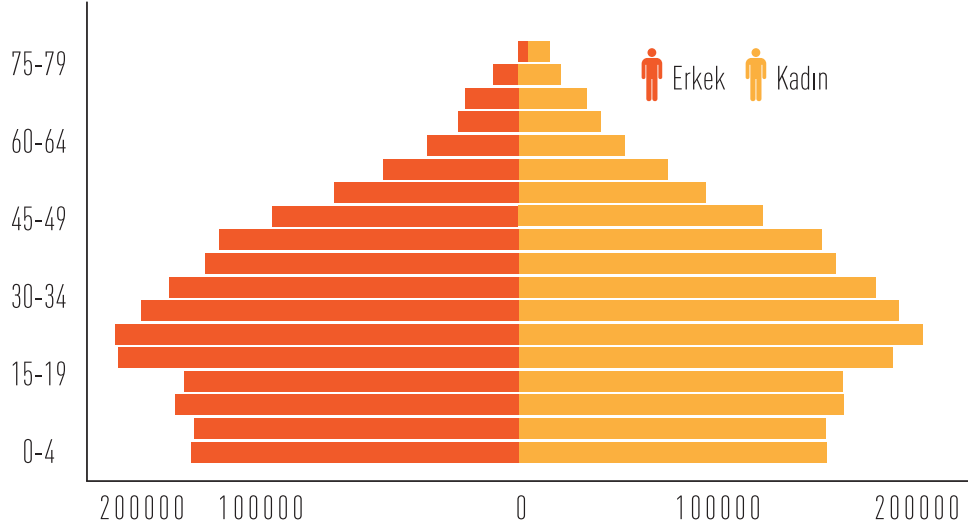
1980 ve 2009 yılları Ankara nüfusu yaş dağılımları karşılaştırıldığında, Ankara nüfusunun yaş ortalamasının giderek arttığı görülmektedir. 1980'deki 0-20 arası yaş oranı 2009'da azalmış ve yerini 20-40 arası yaş grubuna bırakmıştır. Bu da Ankara nüfusunun gelecekte yaşlanma eğilimi içerisine gireceğini göstermektedir. Yaş bağımlılık oranı aynı zaman diliminde yaklaşık iki kat artış göstermiştir. Ankara'nın toplam yaş bağımlılık oranı 2009 itibarıyla %41 düzeyindedir. Bu oranın bileşenlerinden yaşlı bağımlılık oranı %9'dur (TÜİK, 2011b). Yaşlılara yönelik sosyal hizmetler kapsamında, 6'sı SHÇEK İl Müdürlüğü'ne bağlı olmak üzere toplam 30 huzurevi ve yaşlı bakım merkezinde yaklaşık 2 bin yaşlıya yatılı bakım hizmeti verilmektedir. Bunların yanı sıra, yine SHÇEK'e bağlı 2 gündüzlü yaşlı hiz-

met merkezinde toplam 288 yaşlıya hizmet verilmektedir (Ankara Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü, 2011).

Dezavantajlılığı en fazla yaşayan gruplardan bir tanesi de kadınlardır. Kadınların istihdam ve eğitimden yararlanma oranları düşük ve buna paralel olarak yoksulluk ve bağımlılık düzeyi yüksektir. Nitekim, yapılan çalışmalar kadınların erkeklerden daha düşük sosyo-ekonomik statü katmanlarında yer aldıklarını göstermektedir (Kalaycıoğlu vd, 2008). Kadınların yaşadığı ekonomik dezavantajın farklı sosyal sonuçları bulunmaktadır. Kadınların ekonomik yaşama katılımlarının önündeki engellerden bir tanesi de cinsiyete dayalı iş bölümüdür. Kadınlara yönelik sosyal hizmetler, İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü'ne bağlı bir ka-

Grafik 4.

Ankara Nüfus Piramidi, 2009

Kaynak: (TÜİK, 2010b)

dın konukevi ve 1 kabul birimi ile 2010 yılı itibarıyla 652 kadına hizmet verilmiştir. Bunun yanı sıra, belediyelere ait 2 kadın konukevinde de kadınlara yönelik hizmetler sunulmaktadır (Ankara Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü, 2011). Kadınların dezavantajlılığının sosyal ve ekonomik alanlar ile sınırlı olmayıp siyasal alanda da yaşandığını belirtmek gerekir. Ulusal ve yerel ölçekte siyasal temsil oranları bu durumu ortaya koymaktadır. Ankara'da kadın nüfusunun erkek nüfusundan daha fazla olmasına karşılık siyasal temsilde kadınların neredeyse hiç yer almadığını görülmektedir. Ankara'yı temsil etmek üzere seçilen 31 milletvekilinden sadece 7 tanesi kadındır. Yerel düzeydeki siyasal temsile baktığımızda Ankara'da bir tanesi büyükşehir olmak üzere

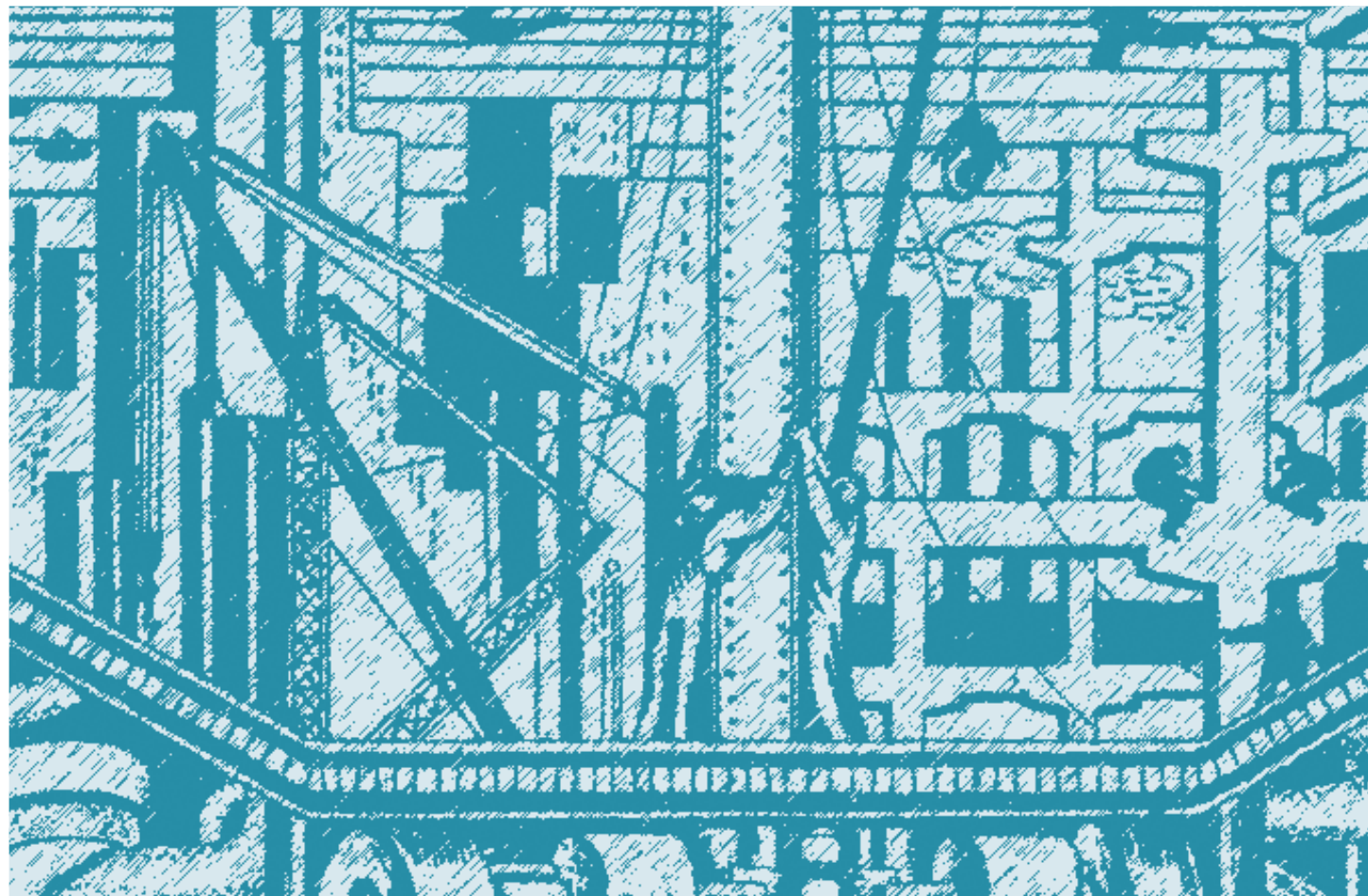
toplam 26 belediye başkanının tamamının erkek olduğunu görülmektedir.

Ankara'da sosyal içermenin sağlanması için sosyal hizmet arzının hem nitelik hem de niceliksel olarak iyileştirilip yaygınlaştırılması önemli bir konu olduğu gibi, dezavantajlı grupların sosyal hizmetlere öncelikli erişimini sağlayacak mekanizmalar geliştirilmesi de önemli bir ihtiyaç olarak ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, yerel yönetimlerin çocuk, yaşlı ve engelli bakım hizmetleri konusunda sorumluluk almalarının "toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme" kapsamında düşünülmesi kadınların sosyo-ekonomik yaşama katılımlarını teşvik edecek ve toplumsal eşitliği geliştirici bir rol oynayacaktır (SPF, 2009).

▶ Ankara Kalesi

ANKARA'DA ÇALIŞMAK VE ÜRETMEK

*Temel Amaç: İstihdamla istikrarlı büyüyen
rekabetçi Ankara*

2.1. Stratejik Amaç: İstihdam alanlarını çeşitlendirmek, işgücüne etkin katılımı sağlamak ve işsizliği asgari düzeye indirmek.

2.1.1. Amaç: Mevcut istihdam alanlarını geliştirmek ve yeni istihdam alanları açmak.

2.1.1.1. Hedef: Rekabet gücü yükseltilmiş işletmeler aracılığıyla genç, dinamik ve eğitilmiş işgücü için istihdam olanakları arttırılacaktır.

2.1.1.2. Hedef: Kırsal endüstriler ve kırsal turizm gibi alternatif gelir ve istihdam alanları belirlenecek ve desteklenecektir.

2.1.1.3. Hedef: Emek yoğun hizmet sektörleri desteklenerek istihdam alanları geliştirilecektir.

2.1.2. Amaç: Eğitim ile işgücü arz ve talep ilişkisini güçlendirmek.

2.1.2.1. Hedef: Nitelikli ara eleman ihtiyaçlarının karşılanması için eğitim projeleri geliştirilecektir.

2.1.2.2. Hedef: İşgücü arz ve talebinin tespiti ve bunların eşleştirilmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır.

2.1.2.3. Hedef: Kadınların ve dezavantajlı grupların mesleki eğitim aracılığıyla işgücüne katılımı arttırılacaktır.

2.1.3. Amaç: Girişimcilik kapasitesini güçlendirmek.

2.1.3.1. Hedef: Dinamik ve nitelikli işgücünün girişimcilik kültürü geliştirilecektir.

2.1.3.2. Hedef: Özellikle çevre ilçelerde iş ve proje geliştirme kapasitesi arttırılacaktır.

2.1.3.3. Hedef: Girişimciliğin yaygınlaşmasına yönelik desteklerin çeşitliliği ve etkinliği arttırılacak, bunlar arasındaki koordinasyon sağlanacaktır.

2.1.3.4. Hedef: Üniversite-sanayi işbirliği için mevcut merkezler etkinleştirilecek ve yenileri kurulacaktır.

Ankara'da Çalışmak ve Üretmek

2.2. Stratejik Amaç: Ankara'yı başta katma değeri yüksek sektörler olmak üzere yenilikçilik yoluyla kaliteli ürün ve hizmet çeşitliliği sunarak küresel düzeyde rekabet edebilen bir merkez haline getirmek.

2.2.1. Amaç: Ankara'yı küresel bir Ar-Ge, yenilikçilik ve teknoloji merkezi haline getirmek.

2.2.1.1. Hedef: Yenilikçi ve bilgi yoğun ürünlere yönelik proje, patent, faydalı model ve endüstriyel tasarım sayısının artırılması ve bunların ticarileştirilmesi sağlanacaktır.

2.2.1.2. Hedef: İleri teknolojiye dayalı ürünlerin Ankara'nın ihracatındaki payını arttıracak ve bölgenin teknoloji merkezi imajını güçlendirecek tanıtım faaliyetleri yaygınlaştırılacaktır.

2.2.1.3. Hedef: Teknoloji odaklı projelerin sayısı üniversite-sanayi işbirliğiyle arttırılacaktır.

2.2.1.4. Hedef: Bilgi ve işbirliği platformları geliştirilecektir.

2.2.2. Amaç: Tarımsal üretimin ve tarıma dayalı sanayi işletmelerinin rekabet gücünü arttırmak.

2.2.2.1. Hedef: Katma değeri yüksek ürün çeşitliliği arttıracak ve biyoteknoloji gibi bilgi yoğun ve yenilikçi tarımsal teknolojiler geliştirilecektir.

2.2.2.2. Hedef: Tarımsal ürünlerin işlenmesi, ambalajlanması, depolanması ve pazarlanmasına yönelik işletmelerin rekabet gücü arttırılacaktır.

2.2.2.3. Hedef: Seracılık ve jeotermal seracılık geliştirilecektir.

2.2.3. Amaç: Ankara'da mobilya sektörünün rekabet gücünü arttırmak.

2.2.3.1. Hedef: Mobilya sektöründe yenilikçi teknolojiler yaygınlaştırılacaktır.

2.2.3.2. Hedef: Mobilya işletmelerinin işbirliği girişimleri ve kümelenmeleri desteklenecektir.

2.2.3.3. Hedef: Özgün, el yapımı mobilya tasarım girişimleri desteklenecektir.

2.2.3.4. Hedef: Mobilya sektöründe markalaşma sağlanacak ve uluslararası pazar payları arttırılacaktır.

2.2.4. Amaç: Ankara'yı ulusal ve uluslararası pazarlara yüksek ürün çeşitliliği ile entegre olmuş bir savunma sanayii üssü haline getirmek.

2.2.4.1. Hedef: Savunma yan sanayii işletmelerinin ürün ve sistem tasarım kabiliyeti geliştirilerek yenilikçi teknoloji üretmeleri yoluyla rekabet güçleri arttırılacaktır.

2.2.4.2. Hedef: Savunma yan sanayii işletmelerinin işbirliği ve kümelenmeleri desteklenecektir.

2.2.4.3. Hedef: Uluslararası standartlarda bir savunma sanayii fuar alanı kurulacaktır.

2.2. Stratejik Amaç: Ankara'yı başta katma değeri yüksek sektörler olmak üzere yenilikçilik yoluyla kaliteli ürün ve hizmet çeşitliliği sunarak küresel düzeyde rekabet edebilen bir merkez haline getirmek.

2.2.5. Amaç: Sağlık teknolojilerinde Ankara'yı uluslararası merkez haline getirmek.

2.2.5.1. Hedef: Medikal cihaz üretiminde ve biyo-mühendislik alanlarında katma değeri yüksek teknolojiler geliştirilecektir.

2.2.5.2. Hedef: Sağlık teknolojileri işletmelerinin işbirliği girişimleri ve kümelenmeleri desteklenecektir.

2.2.5.3. Hedef: Üniversite-sanayi işbirlikleri çerçevesinde Ar-Ge ve yenilikçilik desteklenecektir.

2.2.5.4. Hedef: Sağlık teknolojileri geliştiren ve uygulayan birimler uluslararası standartlara kavuşturulacaktır.

2.2.6. Amaç: İş ve inşaat makinelerinde, uluslararası tedarik ağına yedek parça ve son ürün sağlayan rekabet gücü yüksek bir merkez haline gelmek.

2.2.6.1. Hedef: Ankara'nın katma değeri yüksek ürün ihracatı arttırılacaktır.

2.2.6.2. Hedef: Yüksek mühendislik ve pazarlama yetkinliğine sahip, çeşitli ürün gruplarında uzmanlaşan uluslararası firma sayısı arttırılacaktır.

2.2.6.3. Hedef: Yenilikçi teknolojiler geliştirilip yaygınlaştırılacaktır.

2.2.7. Amaç: Dört mevsim gerçekleştirilebilir turizm faaliyetleriyle turizmde rekabet gücünü arttırmak.

2.2.7.1. Hedef: Turizmin geliştirilmesine yönelik tanıtım çalışmalarını etkin bir şekilde yapılacaktır.

2.2.7.2. Hedef: Medikal ve termal turizm faaliyetleri desteklenerek sağlık turizmi geliştirilecektir.

2.2.7.3. Hedef: Uluslararası standartlarda tesisler yapılarak kongre ve fuar turizmi imkanları arttırılacaktır.

2.2.7.4. Hedef: Doğayı, tarımı, kültürü ve eko turizmi esas alan kırsal turizm geliştirilecektir.

2.2.7.5. Hedef: Sosyal ve kültürel mekanlar turistlerin beklentilerini karşılayacak çeşitliliğe ve kaliteye kavuşturulacaktır.

2.2.7.6. Hedef: Şehir merkezi ve tarihi mekanlar ile toplu taşıma araçları "turist dostu" hale getirilecektir.

2.2.8. Amaç: Ankara'yı bilişim sektöründe uluslararası bir stratejik üretim merkezi haline getirmek.

2.2.8.1. Hedef: Teknopark ve üniversitelerin koordinasyonunun güçlendirilmesi, bilişim sektörü için bilgi ve işbirliği platformlarının oluşturulması ve kümelenmelerin desteklenmesi sağlanacaktır.

2.2.8.2. Hedef: Bilişim alanında faaliyet gösteren aktörlerin pazarlama kabiliyetleri geliştirilecek ve ürünlerini yurtdışı pazarlama olanakları arttırılacaktır.

2.2.8.3. Hedef: Bilişim alanında uluslararası fuar ve toplantıların Ankara'da düzenlenmesi sağlanacaktır.

2. ANKARA'DA ÇALIŞMAK VE ÜRETMEK

TEMEL AMAÇ: *İstihdamla istikrarlı büyüyen rekabetçi Ankara.*

Sürdürülebilir ekonomik büyüme ve kalkınma, kişilerin yaşam kalitesini ve refah seviyesini arttırmakta ve nihayetinde toplumsal huzuru ve mutluluğu sağlamaktadır. Bunu sağlamak için sahip olunan mevcut kaynak ve imkânların en rasyonel ve verimli şekilde kullanılması gerekmektedir. Bu bölümde Ankara'nın mevcut kaynak ve imkanları incelenmiş ve bunlar en etkin şekilde değerlendirilerek sürdürülebilir ekonomik büyümenin ve kalkınmanın gerçekleştirilmesine yönelik amaç ve hedefler belirlenmiştir.

Ankara'nın kalkınmasında önemli rol oynayan yenilikçi ve katma değeri yüksek ekonomik faaliyetler, işgücü piyasası, eğitim ve istihdam

ilişkisi gibi temel unsurlar kapsamlı şekilde incelenmiştir. Bunun yanında, DPT'nin Özel İhtisas Komisyonları raporları, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın sektörel analizleri başta olmak üzere yapılan birçok araştırma ve incelemeler sonucu Ankara için önemli olduğu tespit edilen girişimcilik, Ar-Ge ve yenilikçilik, kırsal endüstriler, mobilya sanayii, savunma sanayii, sağlık teknolojileri, iş ve inşaat makineleri, turizm ve bilişim başlıkları, dış bölgelerle etkileşim, iç ve dış ticaret, rekabetçilik, beşeri sermaye, istihdam, sosyo-kültürel yapı, bölge içi ve dışı göç gibi unsurlar da gözetilerek ilişkisel bir bütünsellik içinde ele alınmış, amaç ve hedefleri belirlenmiştir.

Yüksek düzeyli bir istihdam ekonomisinin yaratılması, yoksullukla mücadele, sosyal yaşam kalitesinin artırılması ve uyumlu sosyal entegrasyon süreçlerinin tesisinde de önemli bir dinamiktir.

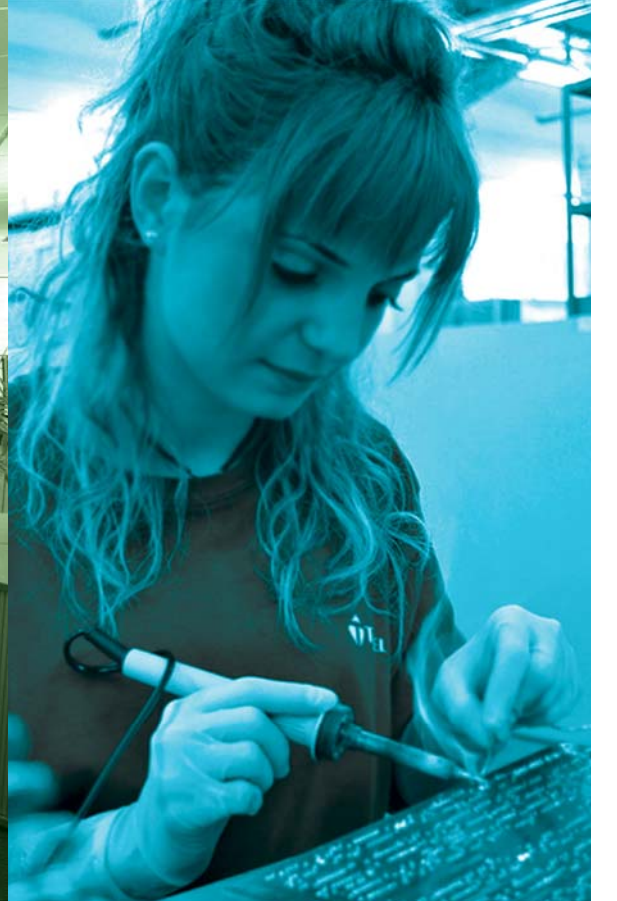
2.1. İstihdamla Kalkınan Ankara

Stratejik Amaç: *İstihdam alanlarını çeşitlendirmek, işgücüne etkin katılımı sağlamak ve işsizliği asgari düzeye indirmek.*

Küresel rekabetin arttığı son yıllarda Türkiye'nin de aralarında bulunduğu bazı gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler, ekonomik büyümenin ithalat, kısa vadeli dış kaynaklar ve tüketim eksenli olarak gerçekleşmesinden kaynaklanan "istihdamsız büyüme" olgusu ile karşı karşıya kalmıştır. Küresel rekabet aynı zamanda, firmaları daha az istihdamla daha çok üretmenin yollarını aramaya zorlamıştır. Bu bağlamda, Ankara'da büyüme ile istihdam arasındaki bağın yeniden güçlendirilmesi, ekonomik büyümenin ve istihdam yaratma kapasitesinin artırılması önem arz etmekte-

dir. Yüksek düzeyli bir istihdam ekonomisinin yaratılması, yoksullukla mücadele, sosyal yaşam kalitesinin artırılması ve uyumlu sosyal entegrasyon süreçlerinin tesisinde de önemli bir dinamiktir (DPT, 2007).

İstihdamın geliştirilmesi üç temel eksende değerlendirilebilir. Birincisi, istihdamın artırılıp işsizliğin azaltılması; ikincisi, eğitim ve işgücü piyasası ilişkisinin güçlendirilerek işgücü arz ve talebinin etkili bir biçimde eşleştirilmesi, üçüncüsü ise girişimcilik kapasitesinin artırılmasıdır.

2.1.1. İstihdamın Arttırılması

Amaç: Mevcut istihdam kapasitesini geliştirmek ve yeni istihdam alanları açmak.

Hedef 1: Rekabet gücü yükseltilmiş işletmeler aracılığıyla genç, dinamik ve eğitimli işgücü için istihdam olanakları arttıracaktır.

Hedef 2: Kırsal endüstriler ve kırsal turizm gibi alternatif gelir ve istihdam alanları belirlenecek ve desteklenecektir.

Hedef 3: Emek yoğun istihdam sektörleri desteklenerek istihdam alanları geliştirilecektir.

2010 yılı itibarıyla, Ankara'da çalışma çağındaki toplam nüfus yaklaşık 3,5 milyon, iş gücüne katılan nüfus 1,6 milyon, istihdam edilen nüfus 1,4 milyon ve işsiz nüfus ise 198 bindir. Son beş yılda, işgücüne katılma ve istihdam oranlarında ciddi bir değişim gerçekleşmemiştir. İstihdam oranı, krizin istihdam üzerindeki etkilerini belirgin hissettirdiği 2009 yılında bir önceki yıla göre yaklaşık %1'lik bir düşüş göstermiş ve %38,8 düzeyine gerilemiş; 2010 yılında ise %2,3'lük bir yükselişle %41,1'e yükselerek son beş yılın en yüksek düzeyine ulaşmıştır. Bununla birlikte, Ankara'nın istihdam düzeyi %43 olan Türkiye oranının ve %50'nin üzerinde seyreden AB-15 ve AB-27 ortalamasının altında kalmıştır (TÜİK, 2011c).

Ankara'da işsizlik oranı 2005-2007 döneminde azalan, 2007-2009 arasında artan bir eğilim içerisine girmiş ve 2010 yılında ise bir önceki yıla göre 1,5 puanlık bir düşüşle %12,1 düzeyine gerilemiş, ancak %11,9'a gerileyen

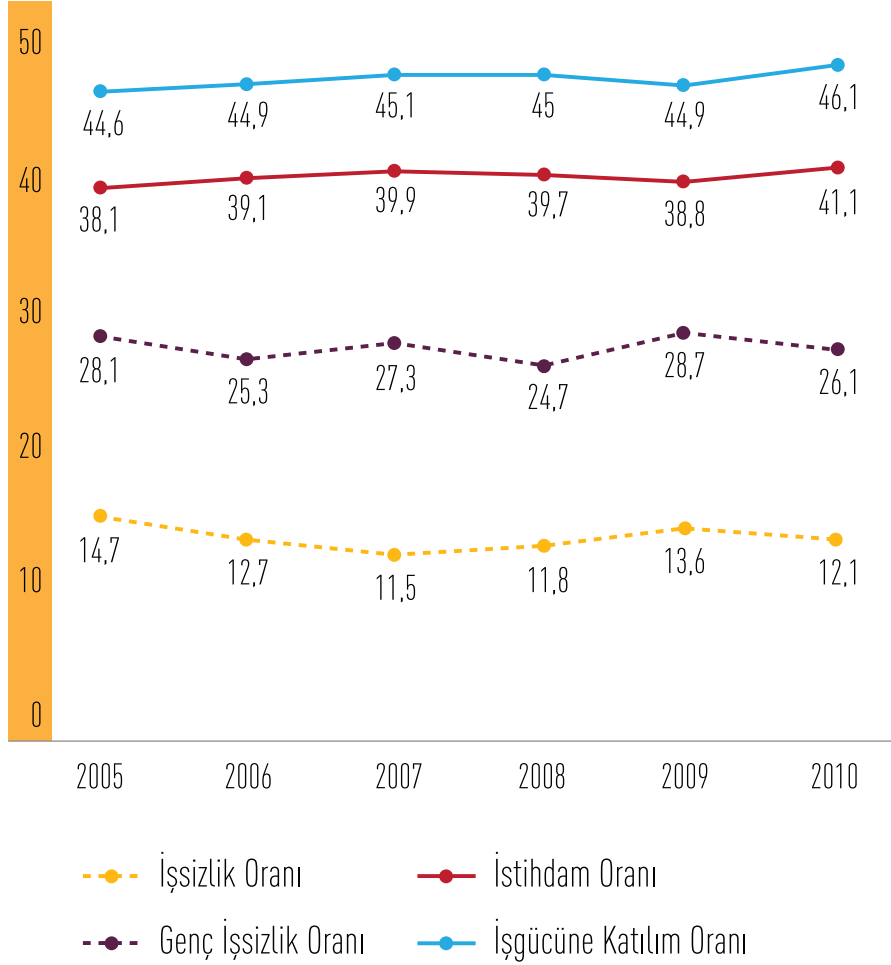
Türkiye oranının üzerinde gerçekleşmiştir. Genç işsizlik oranı daha dalgalı bir seyir izleyerek 2010 yılı itibarıyla %26,1 düzeyinde gerçekleşmiştir (TÜİK, 2011c). Dolayısıyla, Ankara'daki genç ve dinamik nüfus önemli bir işgücü potansiyelini oluştururken, genç işsizlik düzeyinin yüksek oluşu da çözüm gerektiren önemli bir alandır.

2010 yılı itibarıyla Ankara'da tarımsal istihdam oranı %3,7 olup, Türkiye genelinden (%25) ve AB düzeyinden (%5) düşüktür. Sanayinin istihdama katkısı ise %23,6 ile Türkiye düzeyinin (%26) altındadır. Ankara'da hizmet sektörünün istihdam kapasitesinin %72,7 gibi yüksek bir paya sahip oluşu kamunun varlığından kaynaklanmaktadır. Ayrıca, Ankara'da katma değeri yüksek bilgi teknolojileri, mühendislik, sağlık, eğitim, bankacılık, sigortacılık ve diğer finansal hizmetler sektörlerinde istihdam edilen nüfus ve elde edilen gelir Türkiye ortalamasının çok üzerindedir.

Grafik 5.

Ankara İşgücü Piyasası (15+ Yaş)

Kaynak: (TÜİK, 2011c)

Kamu ağırlıklı ekonomik yapı, istihdamın farklı sektörlerde çeşitlendirilememesinde önemli bir faktördür. Özellikle, bağlı ilçelerde turizm, tarım ve tarıma dayalı sanayinin istihdam yaratma kapasitesi potansiyelinin altındadır. Bu durum, ilçelerde çalışma çağındaki nüfusun Ankara merkezine göçüne yol açmaktadır. Öte yandan, Ankara'daki kamu ağırlıklı istihdam, yüksek eğitim düzeyi-yüksek gelir ilişkisini olumsuz etkilemekte, yüksek eğitilmiş, beyaz

yakalı, nitelikli iş gücünün dışı göçünü beraberinde getirebilmektedir. Bu nedenledir ki, yüksek eğitim amacıyla Ankara'ya gelen ve eğitimini tamamlayan nüfusun Ankara'da kalmasını ve eğitim amacıyla Ankara dışına gitmiş olan nüfusun ise geri dönüşünü sağlamaya yönelik tedbirlerin alınması, bu kapsamda yenilikçi ve yaratıcı endüstrilerde istihdamın artırılmasına yönelik politikaların takip edilmesi gerekmektedir.

Bu anlamda, çevre ilçelerde ve kırsalda yeni istihdam alanlarının geliştirilmesi önem arz etmektedir. Kırsal alanlarda organik tarım, kırsal turizm ve yer altı kaynaklarının işlenmesi gibi gelir ve istihdam alanları geliştirilmelidir. Ayaş, Beypazarı, Güdül, Haymana, Polatlı gibi kırsal potansiyeli yüksek ilçelerde tarım, hayvancılık ve tarıma dayalı sanayinin geliştirilmesine yönelik yatırımlarla istihdam kapasitesinin artırılması teşvik edilmelidir. Kızılcahamam, Çamlıdere, Güdül, Haymana gibi ilçelerde ise termal turizme dayalı istihdam alanlarının geliştirilmesi önemli bir istihdam yaratma potansiyeline sahiptir.

Sanayi istihdamı dünyada önemini hala korusa da küresel gelişmeler sonucu oluşan yapı gereği hizmetler, bilişim, mikro elektronik, nanoteknoloji ve biyoteknoloji gibi sektörler istihdamda önemli roller oynamaya başlamıştır. Bu süreç, dünyayla bütünleşen Türkiye'deki istihdam yapısının da değişimini zorunlu kılmaktadır. Türkiye'nin sahip olduğu genç nüfusu aktif hale geçirebilecek hedef ve planlara ihtiyacı bulunmaktadır (DPT, 2007).

Toplumsal cinsiyet eşitliğini ve sürdürülebilir bir kalkınmayı sağlamada en önemli unsurlardan biri olan kadın istihdam oranı Ankara'da 2010 yılı itibarıyla %21,3 düzeyindedir. Kadınların işgücüne katılım oranı %25,3, işsizlik oranı ise %16,1 düzeyindedir (TÜİK, 2011c). 2009 yılı itibarıyla AB-15 ve AB-27 ülkelerinde kadınların işgücüne katılma oranı %52,4 ve %50,6'dır (Eurostat, 2011).

Ankara'da çalışma çağındaki kadın nüfusun işgücüne dahil olmama nedenlerine bakılacak

olursa, birinci sırada %51'lik payla ev işleri ile meşgul olmak faktörü gelmektedir. Ev işlerinden ötürü 960 bin kadın işgücüne katılmamakta ve bu, çalışma çağındaki kurumsal olmayan nüfusun yaklaşık %27'sini teşkil etmektedir (TÜİK, 2011c). Dolayısıyla, cinsiyete dayalı iş bölümü ve ev işlerinin büyük oranda kadının sorumluluğu altında olması kadınların işgücüne katılımlarını daha da düşürerek fırsat eşitliğini engelleyici bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır. İstihdamda kadın/erkek oranının en yüksek olduğu sektör hizmetler, en düşük olduğu sektöre sanayidir. Toplam kadın istihdamının %70'i hizmet sektöründe iken, bu oran erkekler için %46'dır. Erkeklerin yaklaşık yarısı, kadınlarınsa yaklaşık %29'u sanayi ve ticaret sektörlerinde istihdam edilmektedir.

Sosyal Güvenlik Kurumu'na kayıtlılık verileri baz alındığında Ankara'da %21 düzeyinde olan kayıtdışı istihdamın Türkiye genelinin (%43) altında olduğu görülmektedir. Bunda kamu istihdam oranının yüksek olmasının önemli bir rolü vardır. 2006'da %28 düzeyinde olan kayıtdışılık oranı, 2010'da %21 düzeyine gerilemiştir (TÜİK, 2011c). Genel olarak Ankara'da kayıtdışılığın boyutları, daha özelde ise son beş yılda gerçekleşen bu düşüşün nedenleri araştırılmalıdır.

2.1.2. Eğitim ve İstihdam İlişkisi

Amaç: Eğitim ile işgücü arz ve talep ilişkisini güçlendirerek işgücüne etkin katılımı sağlamak.

Hedef 1: Nitelikli ara eleman ihtiyaçlarının karşılanması için eğitim projeleri geliştirilecektir.

Hedef 2: İşgücü arz ve talebinin tespiti ve bunların eşleştirilmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır.

Hedef 3: Kadınların ve dezavantajlı grupların mesleki eğitim aracılığıyla işgücüne katılımı arttırılacaktır.

Ankara'da eğitim düzeyine göre istihdama bakıldığında, en yüksek istihdam oranlarının yüksek öğrenim düzeyinde olduğu ve eğitim düzeyi ile istihdam arasında pozitif bir ilişki olduğu görülmektedir. Benzer şekilde, okuma-yazma bilmeyenler haricinde eğitim düzeyi yükseldikçe işsizlik oranları düşmektedir. Ayrıca, eğitim düzeyi yükseldikçe cinsiyetler arasındaki farklarda azalma görülmektedir. Cinsiyetler arasındaki istihdam oranı farkları lise ve dengi meslek okullarında ve lise altı düzeylerde çok yüksektir. Dolayısıyla eğitim, istihdamda kadın erkek fırsat eşitliği yaratmak adına en önemli dinamiklerden bir tanesidir.

İstihdamda en temel ihtiyaçlardan biri eğitim ve istihdam arasında işlevsel bir bağlantının kurulmasıdır. Mesleki ve teknik eğitim kurumlarında uygulanan eğitim programları ve iş piyasasının ihtiyaçları arasında, nitelik ve nicelik açısından uyumsuzluklar söz konusudur. Mesleki ve teknik eğitim kurumlarının etkinliği, yetiştirdiği nitelikli işgücünün, iş piyasasının taleplerine uyumu ile orantılıdır. İş piyasasının

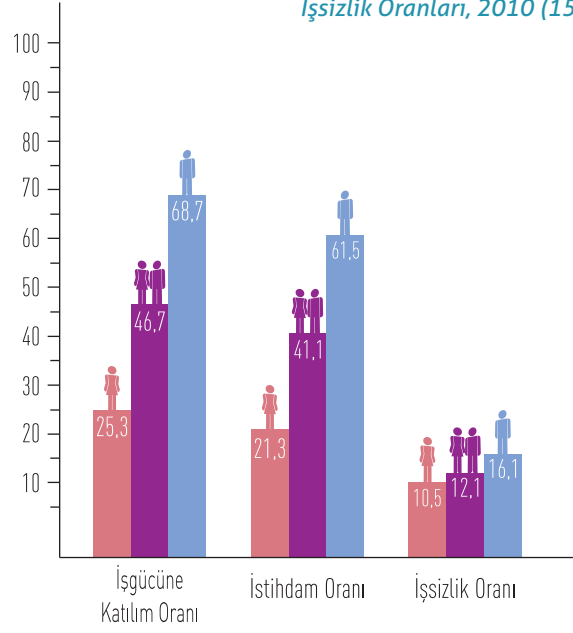
nitelikli işgücü talebi ekonomik ve teknolojik gelişmelere göre değişmektedir. Bu talebin sürekli ve düzenli olarak izlenmesi ve sonuçlarının eğitim yatırımlarına ve programlarına aktarılması gerekmektedir. Bu açıdan, mesleki eğitim kurumlarının, teknolojinin durmak bilmeyen ilerlemesini takip etmesi önemlidir. Bu anlamda, meslek okullarının ekipman eksikliği süratle tamamlanmalı, okul sektör işbirliğine önem verilmelidir (Gürsoy, 2011).

Eğitilmiş ve nitelikli işgücünün yüksekliği Ankara için önemli bir potansiyeldir. Ancak, nitelikli işgücü arzı ile talebinin etkin bir şekilde buluşmaması önemli bir sorun alanıdır. Bu anlamda eğitim ile işgücü arz ve talebinin eşleştirilmesi zaruri bir ihtiyaçtır.

Özellikle Polatlı, Elmadağ, Şereflikoçhisar, Nallıhan, Beypazarı, Gündül gibi çevre ilçelerde eğitilmiş genç nüfusun metropol alanlara göçü yetmiş insan gücü ve kalifiye eleman eksikliğine neden olmaktadır. Bu ilçelerde mesleki eğitim ve eğitim düzeyi düşük gençlerin mesleki kurslara yönlendirilmesi ihtiyacı önemlidir.

Grafik 6.

Cinsiyete Göre İşgücüne Katılma, İstihdam ve İşsizlik Oranları, 2010 (15+ Yaş)

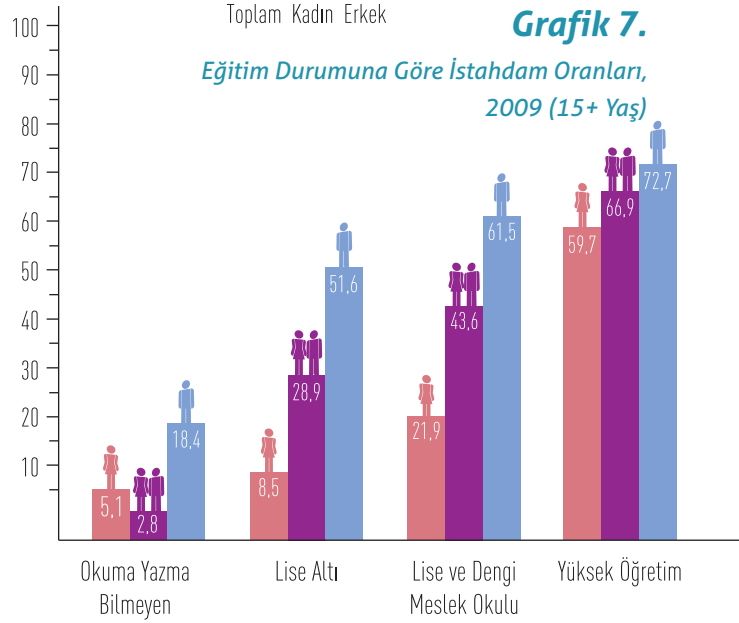

Kaynak: (TÜİK, 2011c)

Toplam Kadın Erkek

Grafik 7.

Eğitim Durumuna Göre İstihdam Oranları, 2009 (15+ Yaş)

Kaynak: (TÜİK, 2011c)

2.1.3. Girişimcilik

Amaç: Girişimcilik kapasitesini güçlendirmek.

Hedef 1: Dinamik ve nitelikli işgücünün girişimcilik kültürü geliştirilecektir.

Hedef 2: Özellikle çevre ilçelerde iş ve proje geliştirme kapasitesi arttırılacaktır.

Hedef 3: Girişimciliğin yaygınlaşmasına yönelik desteklerin çeşitliliği ve etkinliği arttırılacak, bunlar arasındaki koordinasyon sağlanacaktır.

Hedef 4: Üniversite-sanayi işbirliği için mevcut merkezler etkinleştirilecek ve yenileri kurulacaktır.

Türkiye genelinde %76 düzeyinde olan ücretli veya yevmiyeli olarak çalışanların oranı, yüksek kamu istihdamının etkisiyle Ankara'da %82 olup, işveren veya kendi hesabına çalışanların istihdam içerisindeki payı (%17) ise Türkiye genelinin (%25) altındadır (TÜİK, 2011c). Dolayısıyla, Ankara'daki etkin kamu varlığı girişimcilik kapasitesinin potansiyelinin altında kalmasına neden olmuştur.

Ankara'da girişimcilik kültürünün yetersizliğine neden olan faktörlerden biri bölgeye özgü bir girişimcilik politikasının oluşturulup uygulanamamasıdır. Bunun temel nedenleri arasında, kurumlar ve destekler arasında koordinasyon eksikliği ve ortak politika oluşturulamaması, eğitim yetersizliği, toplumsal

farkındalığın zayıflığı ve altyapı yetersizlikleri bulunmaktadır (Gürsoy, 2011).

Üniversite-sanayi işbirliği ve girişimcilik ile teşvik konularında bilinç eksikliği ise diğer bir faktördür. Ankara'da üniversite-sanayi işbirliğine yönelik önemli bir yapılanma KOSGEB'in koordinasyonu altında üniversitelerde kurulan Teknoloji Transfer Merkezleridir (TEKMER). Ankara, Gazi, Hacettepe ve Ortadoğu Teknik üniversitelerinde KOSGEB TEKMER birimleri bulunmaktadır. TEKMER'ler üniversitelerin KOBİ'lerle bir araya gelerek Ar-Ge çalışmaları yapmalarını sağlamanın yanı sıra, onları etkin bilgi ve teknoloji kullanımı konusunda yönlendirerek yeni girişimlerin geliştirilmesini amaçlamaktadırlar. Bu birimler henüz yeterli düzeyde kullanılmamakta olup etkinliklerinin

girişimcilik kapasitesini geliştirme doğrultusunda arttırılması gerekmektedir.

Ankara'da özellikle çevre ilçelerde iş ve proje geliştirme kapasitesi ve girişimcilik kültürünün oluşması girişimciliğin gelişmesi için gereklidir. Girişimcilik kültürü ve becerilerinin oluşturulması, iş kurma, geliştirme ve büyüme boyutlarıyla ele alınmalıdır. Bireyleri girişimci olmaya hazırlamak üzere okullardan başlanmalı, üniversite ve çalışan nüfus içinde

yoğunlaşarak devam edilmelidir. Kurumsal bağlamda, danışma merkezleri ve girişimcilere eğitim hizmeti sağlayacak kurum ve kuruluşların oluşturulması, çoğaltılması ve var olanların faaliyetlerinin desteklenmesi, gençler başta olmak üzere girişimcilere yönelik kamu finansal desteklerinin tanıtılması ve bu desteklerin arttırılması girişimciliği geliştirecek diğer önemli mekanizmalar olarak ortaya çıkmaktadır (Gürsoy, 2011).

2.2. Üreten ve Yenilenen Ankara: Yenilikçi ve Katma Değeri Yüksek Ekonomi

Stratejik Amaç: Ankara'yı başta katma değeri yüksek sektörler olmak üzere yenilikçilik yoluyla kaliteli ürün ve hizmet çeşitliliği sunarak küresel düzeyde rekabet edebilen bir merkez haline getirmek.

2.2.1. Ar-Ge ve Yenilikçilik

Amaç: Ankara'yı küresel bir Ar-Ge, yenilikçilik ve teknoloji merkezi haline getirmek.

Hedef 1: Yenilikçi ve bilgi yoğun ürünlere yönelik proje, patent, faydalı model ve endüstriyel tasarım sayısının artırılması ve bunların ticarileştirilmesi sağlanacaktır.

Hedef 2: İleri teknolojiye dayalı ürünlerin Ankara'nın ihracatındaki payını arttıracak ve bölgenin teknoloji merkezi imajını güçlendirecek tanıtım faaliyetleri yaygınlaştırılacaktır.

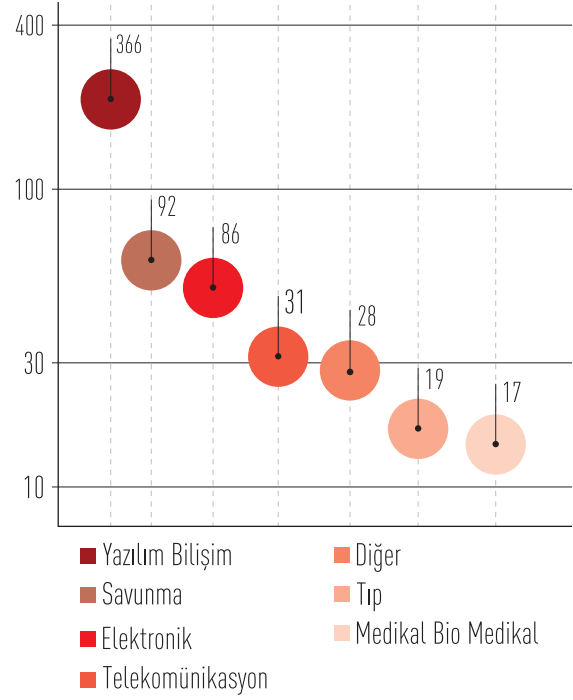
Hedef 3: Teknoloji odaklı projelerin sayısı üniversite sanayi işbirliğiyle arttırılacaktır.

Hedef 4: Bilgi ve işbirliği platformları geliştirilecektir.

Ar-Ge birikimi, gelişmiş bölgeler etrafında toplanarak burada yenilikçiliği destekler ve bu yenilikçilik Ar-Ge'nin ilerlemesini sağladığı bir "erdem zinciri" oluşturur (Avrupa Komisyonu, 2010). EDAM ve URAK'ın yaptığı araştırmalarda insani sermaye, yaratıcı sermaye, sosyal sermaye ve yaşam kalitesi alanlarında Ankara ilk sırada yer almaktadır. Ankara'nın bu gelişmişlik düzeyinin onun Ar-Ge ve yenilikçilik kapasitesini yükseltmesi, aynı şekilde yüksek kapasitesinin de gelişmişliğini arttırması söz konusudur. Nitekim, ileri teknoloji alanında faaliyet gösteren işletmelerin Ankara'da Tür-

kiye'deki diğer gelişmiş bölgelere göre daha fazla yoğunlaştığını ortaya koyan çalışma da (Taşçı, 2011) bu saptamayı doğrular niteliktedir. Bu gelişmişlik düzeyi göz önünde bulundurulduğunda, Ar-Ge ve yenilikçilik potansiyelinin en yüksek olduğu illerden birinin Ankara olduğu söylenebilir.

Türkiye'de otomotiv, makine imalatı ile bilgi ve iletişim teknolojileri sektörleri Ar-Ge ve yenilikçilik kapasitesinin güçlü olduğu alanlar olup, bu sektörlerde yapılan araştırmaların ticari ürün ve hizmete dönüşme potansiyelleri

Grafik 8.Ankara'da Teknoparklarda İlk Faaliyet Alanı,
2010**Kaynak:** (Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, 2010a)

yüksektir (TÜBİTAK, 2010c). Ankara makine imalat ve bilgi iletişim teknolojileri sektöründe güçlü firmalara sahip olduğundan, Ar-Ge çalışmaları bu sektörlerde yoğunlaştırılmalı ve mevcut kapasite artırılmalıdır. Böylece, Ankara'nın uluslararası rekabet gücü artacaktır.

Patent, faydalı model, endüstriyel tasarım, marka başvuru ve tescil sayıları temel yenilikçilik göstergeleri arasındadır. Ankara pek çok göstergede Türkiye'de ilk sıralarda yer alsa da küresel rekabette de üst sıralara çıkabilmesi için patent, faydalı model ve endüstriyel tasarım sayısını arttırması ve bunları daha çok ticarileştirmesi gereklidir. Ankara'da var olan üniversite-sanayi işbirliğinin daha da geliştirilmesi, Ar-Ge alanında verilen desteklerin özellikle potansiyelin yüksek olduğu alanlarda yoğunlaştırılarak artması ve girişim sermayesi sağlayacak mekanizmaların kurulması bu göstergelerin arttırılmasına ve ticarileşmesine katkıda bulunacaktır.

İl	Faydalı Model		Patent		Marka		Endüstriyel Tasarım	
	Tescil Sayısı	Sıra No	Tescil Sayısı	Sıra No	Tescil Sayısı	Sıra No	Tescil Sayısı	Sıra No
Ankara	159	2	71	2	2.460	2	407	3
İstanbul	835	1	314	1	16.906	1	3.380	1
İzmir	158	3	34	4	1.931	3	386	4
Bursa	151	4	38	3	111	4	475	2

Tablo 7. Faydalı Model, Patent, Marka, Endüstriyel Tasarım Tescil Sayısı, 2010**Kaynak:** (TPE, 2010)

Üniversite ve sanayi işbirliğinin kurulması konusunda önemli bir rol oynayan teknoloji geliştirme bölgeleri-diğer adıyla teknoparklar- Türkiye’de 2001 yılında Orta Doğu Teknik Üniversitesi öncülüğünde faaliyetlerine başlamıştır. Bugün ise 28’i faaliyete geçmiş 39 teknoparkın 6’sını barındıran Ankara bu alanda liderliği elinde tutmaktadır. Ankara’da bulunan teknoparklar; Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara Üniversitesi, Bilkent Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, Gazi Üniversitesi ve son olarak da altyapı çalışmaları devam eden TOBB-ETÜ teknoparklarıdır. Bunlardan ODTÜ Teknokent, özellikle savunma filiz firmalarıyla sadece Türkiye’de değil, dünya çapında bilinmektedir ve Ankara Savunma ve Havacılık Kümelenmesi ile ortak birçok faaliyet yürütmektedir. Hacettepe Teknokent de sağlık teknolojileri üzerine uzmanlaşmış firmalarla ortak faaliyetler yürütmektedir. Bunlar gibi iyi işbirliği örneklerinin

diğer sektörlerde de yaygınlaşması bu sektörlerdeki ürün ve hizmet kalitesini ve çeşitliliğini arttırarak, Ankara’nın küresel bir Ar-Ge ve yenilikçilik merkezi haline gelmesi amacına katkıda bulunacaktır.

Ankara’nın Ar-Ge birikimi artan araştırmacı, bilimsel araştırma sayısı ve bu araştırmaların ulusal uluslararası alanlarda kazandığı tanınırlıkla güçlenmeye devam etmektedir. Bilimsel yayın sayısında 61.458 ile Ankara bu alanda birinci sırada bulunurken, bölgeyi 40.006 yayınlı İstanbul ve 12.772 yayınlı İzmir takip etmektedir (TÜBİTAK-ULAKBİM, 2008). Ankara’daki üniversitelerde ARBİS’e kayıtlı araştırmacı sayısı toplam 25.144 olup, bu rakam Türkiye geneline göre oldukça fazladır. ARBİS’e kayıtlı araştırmacı sayısı ODTÜ’de 7.159, Ankara Üniversitesi’nde 5.881 ve Hacettepe Üniversitesi’nde 5.227’ dir (TÜBİTAK, 2010a).

Bölge Adı	Kuruluş Yılı	Ar-Ge Firma	Akademisyen Firması	Akademisyen Ortaklı Firma	Ar-Ge Personeli	Toplam Personel
ODTÜ Tek. TGB	2001	258	34	34	3.224	3.662
Ankara TGB (Bilkent)	2002	175	21	17	1.885	2.500
Hacettepe Üni. TGB	2003	102	11	6	587	727
Gazi Tekn. TGB	2007	72	20	23	205	396
Ankara Ü. TGB	2006	15	3	3	81	85
Ankara Sanayi Odası TGB	2008	-	-	-	-	-

Tablo 8. Ankara’da Teknoparklardaki Personel İstihdamı, Ekim 2010

Kaynak: (Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, 2010a)

Teknoparklarda yüksek nitelikli işgücü istihdam edilmektedir. Ankara’da istihdam edilen Ar-Ge personeli sayısı Ekim 2010 itibarıyla 5.982 olup, Türkiye’deki teknoparklarda istihdam edilen toplam 10.421 Ar-Ge personelinin yarısından fazladır (Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, 2010a).

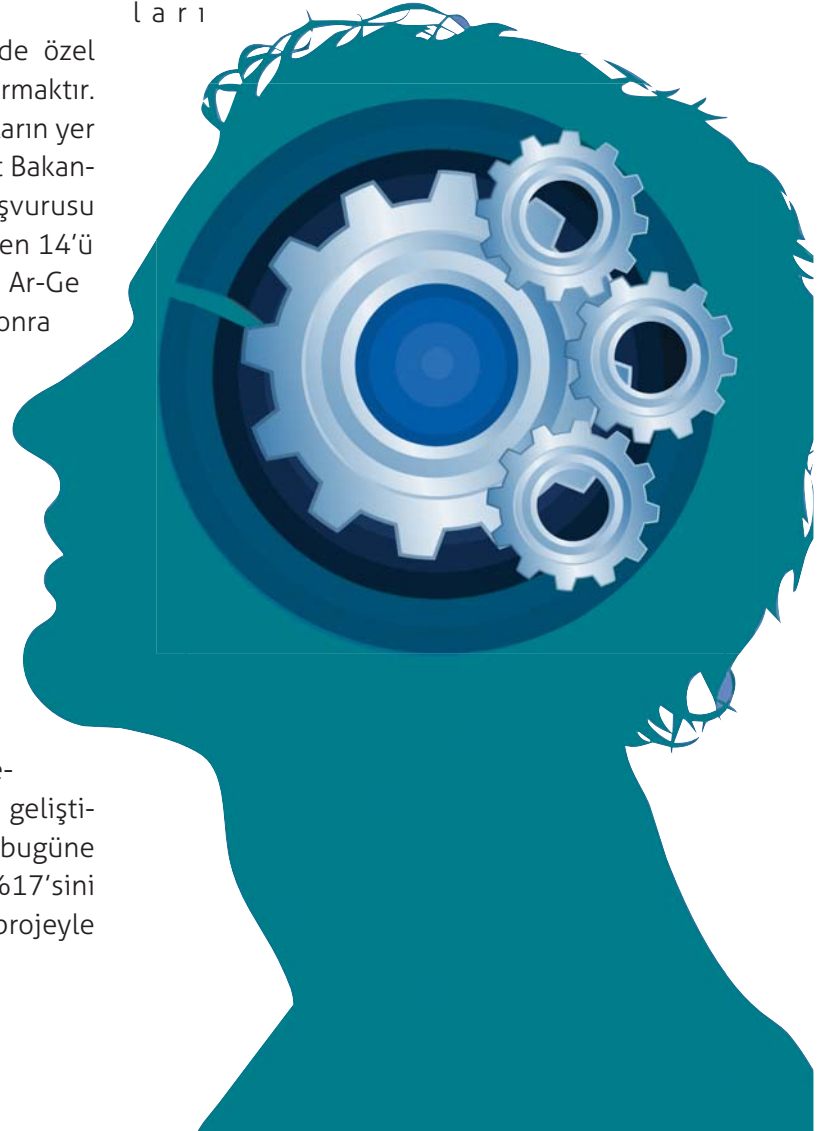
Teknoparklardaki yabancı ortaklı firma sayısı, yabancı yatırım potansiyelini göstermesi açısından en kritik göstergelerden biridir. Ankara'da teknoparklardaki toplam yabancı ortaklı firma sayısı 30, Türkiye toplamı ise 57'dir. Bu durum, Ankara'nın yabancı yatırım potansiyelinin yüksek olduğunu göstermektedir. En çok yabancı ortaklı firma 18 firma ile ODTÜ Teknokent'tedir (Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, 2010a). Teknoparklardaki yabancı ortaklı firma sayısının arttırılması, Ankara ekonomisinin gelişmesini, ürün çıktılarının daha da çeşitlenmesini ve geniş alana yayılmasını sağlayacaktır. Bu çerçevede, teknoloji odaklı firmaların tanıtımının yapılması, Ankara'ya daha çok yabancı yatırımın çekilmesine olanak sağlayacaktır.

Bölgesel Ar-Ge stratejilerinden biri de özel sektörün yenilikçilik faaliyetlerini arttırmaktır. Ankara'da bu konuda da iyi uygulamaların yer aldığı görülmektedir. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı ölçütlerine uyan ve Bakanlık'ça başvurusu kabul edilen 64 özel Ar-Ge merkezinden 14'ü Ankara'da bulunmakta ve Ankara 15 Ar-Ge merkezi bulunduran İstanbul'dan sonra ikinci sırada yer almaktadır (Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, 2011a).

Proje desteklerinin, hem üniversite-sanayi işbirliğini geliştirici hem de Ar-Ge'nin ürüne dönüşmesini destekleyici işlevleri bulunmaktadır. Türkiye'de en fazla Ar-Ge desteği sağlayan kuruluşlar arasında TÜBİTAK, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, KOSGEB, TTGV ve DPT yer almaktadır. Bu destekler, yenilikçi proje fikirlerinin ortaya çıkmasını ve bu fikirlerin geliştirilmesini sağlamaktadır. Ankara'nın bugüne kadar verilmiş TTGV desteklerinin %17'sini aldığı ve SAN-TEZ desteklerinde 55 projeye

birinci sırada yer aldığı görülmektedir (Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı, 2011; Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, 2010b). Ankara'nın TÜBİTAK-TEYDEB destek tutarının %21'inden ve TÜBİTAK-BİDEB destek tutarının %28'inden yararlandığı ve desteklenen 5.095 TÜBİTAK-ARDEB projesiyle bu alanda birinci konumda olduğu görülmektedir (TÜBİTAK, 2010a, 2010b, 2010c). DPT Ar-Ge altyapı destekleri kapsamında, 39 tematik ileri araştırma merkezi Ankara'da bulunmakta ve bu merkezler biyoteknoloji, nanoteknoloji, süperiletkenlik gibi ileri teknoloji içeren çeşitli alanlarda faaliyet göstermektedir (DPT, 2010a).

TÜBİTAK'ın bir diğer desteği Araştırma Destek Program-
ları

Başkanlığı (ARDEB) tarafından araştırma destek grupları ile talepte bulunan üniversite, kamu kurum ve kuruluşları, gerçek ve tüzel kişilere verilmektedir. Ankara'daki üniversitelerin TÜBİTAK'tan aldıkları ARDEB proje destek miktarlarına bakıldığında, Ankara ilk altıda yer alan 4 üniversitesi (ODTÜ, Ankara, Bilkent ve Hacettepe Üniversiteleri) ile bu alanda da lider konumdadır (TÜBİTAK, 2009). Ankara'da var olan bu proje kapasitesinin, Ar-Ge teşviklerinin ve Ar-Ge pazarının da yer aldığı herkesin erişimine açık bir portal kurularak desteklenmesi, yenilikçi fikirlerin en hızlı şekilde ürüne dönüşmesine zemin sağlayacaktır.

Sonuç olarak; Ankara'nın Ar-Ge ve yenilikçilik kaynakları Türkiye'nin bilim ve teknoloji stratejilerine ulaşmada öncü ve belirleyici bir rol oynamakta, aynı zamanda çalışan ve üreten bir Ankara hedefine hizmet etmektedir. Ankara; Türkiye ve dünyada önde gelen üniversiteleri, yabancı yatırım oranı yüksek 6 teknoparkı, çok çeşitli alanlarda faaliyet gösteren 39 tematik ileri araştırma merkezi ve özel sektörün Ar-Ge kaynakları ile bölgesel yenilikçilik stratejilerini güçlendirme potansiyeline sahiptir. Üniversite-sanayi işbirliği konusunda Ar-Ge altyapı-

sı gelişmiş olan Ankara'da, Ar-Ge çalışmaları sadece bilimsel yayınlarla sınırlı kalmamakta, Ar-Ge'nin sanayiye katkısını somutlaştıran projeler ve çalışmalarla ticarileşmiş teknolojik ürünler ortaya çıkmaktadır. Yine de Ankara'nın ve Türkiye'nin diğer gelişmiş ülkelere göre bu alanda yeterli aşama katettiği söylenemez. Daha önce 2010 yılı için belirlenen kamu ve özel sektörün %2 Ar-Ge harcama hedefine henüz ulaşamayan Türkiye'de, Ar-Ge'ye yapılan harcama oranlarının arttırılması yönünde politikalar geliştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır (DPT, 2006a). Aynı şekilde Ankara'da var olan araştırma kurumu sanayi işbirliğini daha da güçlendirmek için bu alanda verilen desteklerin çeşitlendirilerek arttırılması ve Ar-Ge potansiyeli yüksek sektörlerde bu desteklerin yoğunlaştırılması ve bu alanda girişim sermayesi de sağlayacak mekanizmalar kurulması Ar-Ge çalışmalarının ürüne dönüşmesi ve ticarileşmesi için önem arz etmektedir. Ankara'nın lider olduğu Ar-Ge potansiyeli yüksek bilişim, makine-imalat, savunma, sağlık ve elektronik gibi alanlara Ar-Ge yatırımlarının artması bu sektörlerde Ankara'nın rekabet gücünü küresel ölçüğe taşıyacaktır.

2.2.2. Tarımsal Üretim ve Kırsal Endüstriler

Amaç: Tarımsal üretimin ve tarıma dayalı sanayi işletmelerinin rekabet gücünü arttırmak.

Hedef 1: Katma değeri yüksek ürün çeşitliliği arttırılacak ve biyoteknoloji gibi bilgi yoğun ve yenilikçi tarımsal teknolojiler geliştirilecektir.

Hedef 2: Tarımsal üretim, işleme, ambalajlama, depolama ve pazarlamaya yönelik işletmelerin rekabet gücü arttırılacaktır.

Hedef 3: Seracılık ve jeotermal seracılık geliştirilecektir.

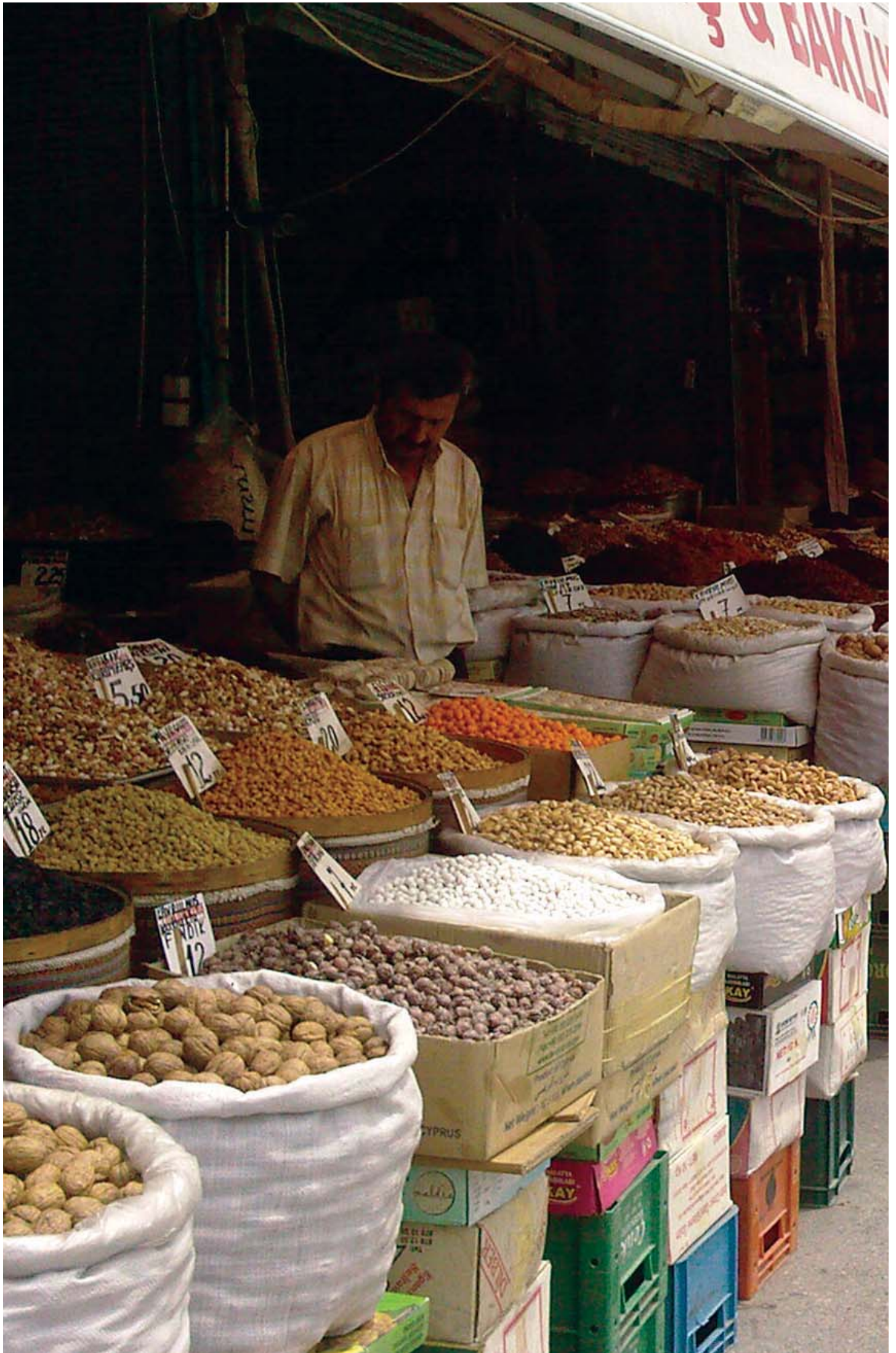
Tarımsal Üretim

Tarım, istihdama, gıda güvenliğinin temin edilmesine, dış ticaret dengesine ve hammadde üreterek gıda sanayisine katkı sağlayan stratejik bir sektördür. 2008 yılında Ankara, bitkisel üretim, canlı hayvan ve hayvansal ürün değerleri toplamından oluşan "Türkiye toplam tarımsal üretim değerinin" %2,45'ini üretmiştir (TÜİK, 2009a).

Ankara'nın sahip olduğu yaklaşık 2.5 milyon hektar karasal alanın %49'u tarımsal üretim için kullanılmaktadır. Ankara tarım alanlarının büyük bir kısmında (%95) hububat (buğday ve arpa) tarımı yapılmaktadır. Ankara, Konya'dan sonra Türkiye'nin ikinci hububat ambarıdır. Polatlı, Haymana ve Bala en fazla hububat üretiminin yapıldığı ilçelerdir. Ayrıca, Ankara kuru soğan, marul ve kavun üretiminde Türkiye birincisi; havuç, vişne ve yeşil mercimek üretiminde ise Türkiye ikincisidir.

Türkiye organik ürünler üretiminin %1,31'ine (Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, 2010) sahip Ankara'da, çevreye duyarlı bu üretim biçimi iyi tarım uygulamaları ile birlikte geliştirilmiştir. Bitkisel üretimde en önemli husus, belirli bir bölgede ana ürün olarak yetiştirilen bir üründe birim alandan alınan ürün miktarını ifade eden verimliliklerdir. Ankara kuru soğan hariç diğer ürünlerin verimliliğinde, üretimdeki sırasını koruyamamaktadır. Verimlilikte %25'e kadar artış sağlayan sertifikalı ve hibrit tohum kullanımı geliştirilmeli ve yaygınlaştırılmalıdır.

Ankara'da teknik ve ekonomik olarak sulanabilir alan 120 bin hektar olup ilin tarımsal arazisinin yaklaşık %10'una tekabül etmektedir. Ankara'da devlet yatırımları ile sulamaya açılan alan 67 bin hektardır ve Türkiye'nin toplam sulanan alanının %1,24'ünü oluşturmaktadır (DSİ 5. Bölge Müdürlüğü, Ankara İl Özel İdaresi, 2010). Tarımsal üretimde en

➤ Ankara Kalesi Yerel Ürünler Pazarı

önemli girdilerden birisi olan ve alternatif ürünlerin yetişmesine olanak sağlayan su kullanımı, modern sulama teknikleri ile arttırılmalıdır. Ankara'da sulama ile meyve, sebze ve yem bitkileri hububat ile ikame edilmektedir. Ankara'nın kuru tarım alanlarına uygun ve katma değeri yüksek ürünlerin geliştirilmesi ve çeşitlendirilmesi gerekmektedir.

Ankara 218 bin baş ile Türkiye'nin toplam büyükbaş hayvan varlığının %1,99'una sahip olup, Çubuk Ankara'nın önemli büyükbaş besi merkezidir. Arazi yapısı ve coğrafyası itibarıyla küçükbaş hayvan yetiştiriciliğine daha uygun olan il, 536 bin adet koyun ile Türkiye'de sekizinci sıradadır. İsmi ile özdeşleşen ve tiftik üretimi için yetiştirilen Ankara keçisinin %51,70'i, il sınırları içerisinde bulunmaktadır (TÜİK, 2010d). Ankara'daki hayvancılık sektörünün küresel ölçekte rekabet edebilmesi için kültür ve melez ırkların geliştirilmesi ve yaygınlaştırılmasının yanında ileri teknolojilerin hayvancılıkta kullanılması önemlidir.

Ankara ve bazı ilçeleri isimleri ile özdeşleşmiş ürünlere sahiptir; Ankara sofusu, Beypazarı havucu, Ayaş domatesi ve dutu, Kalecik Karası üzümü, Kazan kavunu vb. Bu ürünlerin coğrafi işaretlerinin tescilleri ve tanıtımlarının yapılarak markalaşmaları önemlidir. Her türlü tarımsal ürünün pazarlanmasında karşılaşılan sorunlar ve bu sorunların çözümü, üreticilerin en öncelikli konusudur. Hem yerel ürünlerin markalaşması hem de tarımsal ürünlerin pazarlanması hususlarında çalışmalar yaygınlaştırılmalı ve üretici örgütlerinin kurumsal kapasitelerinin güçlendirilerek daha aktif yer almaları sağlanmalıdır. Bunun yanı sıra tarım sektöründe teknolojik gelişmelerin yönlendirilmesini hedefleyen sektörel teknoparkların (tarım teknoparkları) kurularak tarımsal kalkınmaya katkı sağlanmalıdır.

Türkiye'deki toplam 8 tarımsal merkez araştırma enstitüsünden 5'i Ankara'dadır. Türkiye'nin en eski ziraat fakültesinin ve diğer üniversitelerin konu ile ilgili merkezlerinin bölgede bulunması, Ankara'yı ülkenin biyoteknoloji üssü olmaya aday kılmaktadır. Sahip olunan bu fiziki ve beşeri altyapı, tohum geliştirme ve hayvan ıslahı başta olmak üzere katma değeri yüksek tarımsal teknoloji ürünlerinin geliştirilmesi için uygun zemin hazırlamaktadır. Elde edilen bu ürünlerin ulusal ve uluslararası pazarlarda yerini alarak ticarileşmesi en önemli husustur. Bu konuda, ilgili aktörler arasında işbirliği geliştirilmeli, ürünlerin tanıtımı ve pazarlanması sağlanmalıdır.

Kırsal Endüstriler

Kırsal alanlarda üretilen bitkisel ve hayvansal ürünleri işleyen sanayi işletmeleri kırsal endüstrileri oluşturmaktadır (gıda, içki, tütün ve tütün mamulleri, dokuma ve giyim sanayi, kağıt, orman ürünleri, deri ve deri mamulleri sanayii gibi). Tarım ürünlerinin sanayi sektöründe "hammadde" olarak kullanılması ve tarım sektörünün de sanayi ürünlerini "tarımsal girdi" olarak kullanması tarım ve sanayi sektörlerinin birbiriyle olan güçlü bağlantısını ortaya koymaktadır.

Gelişmiş ülkelerin kalkınma hamlelerine baktığı zaman sanayi toplumuna geçişte en önemli sektörün tarıma dayalı sanayiler olduğu görülür. Bu ülkeler tarım ve sanayi sektöründe yapısal nitelikteki önlemlerin alınmasını ve teşvik edilmesini birlikte yürütürken, gelişme sürecinde, tarıma dayalı sanayiler giderek gelişmiş ve ekonomik gelişmeye katkıları daha fazla olmuştur (Demirbaş & Tosun, 2005). Kırsal alanlarda kurulan sanayi işletmeleri tarım-sanayi bütünleşmesinin yanı sıra kır-kent bütünleşmesini sağlaması

bakımından da önemlidir. Bu işletmelerin sadece ekonomik boyutuyla değil aynı zamanda sosyal ve çevre boyutuyla da ele alınması gerekir. Nitekim, kırsal alanlarda göç hızının düşürülmesi, doğal alanların sürdürülebilirliğinin sağlanması, mikro ölçekli aile işletmelerinin ek gelir kaynaklarına ulaşmasına imkan sağlaması açısından da kırsal endüstriler önemli bir politika aracı olarak görülmektedir.

Coğrafi konumu itibarıyla doğu ve batı bölgeleri arasında güçlü bir konuma sahip olan Ankara'da tarıma dayalı sanayinin ilçelerde gelişmemiş olmasının bir sonucu olarak tarımsal ürünlerin tam ve etkin bir şekilde işlenip pazarlanamaması ve istihdam alanlarının yetersiz olması kırdan kente olan göçün tetikleyici nedenlerinden birini oluşturmuştur.

Ankara, kombinalarda kesilen sığır ve koyun (baş/gün) kapasitesi bakımından sırayla Türkiye'deki işletmelerin %4,7 ve %3,7'sini oluştururken, kesimhane kapasitesi bakımından ise %6,2 ve %7,8 gibi yüksek bir orana sahiptir.

Kanatlı kesimhanesinde ise tavuk (adet/saat) kesim kapasitesi bakımından ülkemizin %5,6'lık kısmını oluşturmaktadır (Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü, 2010a). Kombina ve kesimhanelerin coğrafi dağılımına bakıldığında hayvancılığın ağırlıklı olduğu yerler olan Haymana ve Bala gibi ilçelerde gelişmediği görülmektedir. Mevcut kesimhane ve işleme tesislerinin AB uyum sürecinde hijyen, gıda güvenliği ve hayvan refahı bakımından yeterli donanıma kavuşturulma ihtiyaçları bulunmaktadır.

Ankara, tiftik üretiminde Türkiye sıralamasında birinci, kırmızı et üretiminde beşinci, yumurta üretiminde altıncı ve kanatlı et üretiminde yedinci sıradadır (TÜİK, 2010d). Ankara'daki toplam kırmızı et üretimi yaklaşık 15 bin ton olup büyükbaş kırmızı et üretimi ülkenin %3,9'luk, küçükbaş kırmızı et üretimi ise %1,7'lik bir kısmını karşılamaktadır. Ankara'da üretilen kırmızı et miktarına bakıldığında Çubuk ilçesi kırmızı et üretiminin %41,8'ini, Sincan ilçesi %17,1'ini ve Polatlı ilçesi ise %12,9'unu kar-

şılmaktadır (TÜİK, 2010d). Sincan ilçesi hayvan sayısı bakımından potansiyeli olan bir ilçe olmamasına karşın, ilçede kurulu Et ve Balık Kurumu ve benzeri et işletmelerinin varlığı ilçeyi kırmızı et üretiminde ön plana çıkarmıştır. Kanatlı et üretiminde ise Beypazarı'nın öne çıktığı görülmektedir.

Ankara'daki kırsal endüstrilerden biri de şarap üretimi olup merkez, Akyurt ve Kalecik tesislerinde şarap üretimi gerçekleştirilmektedir. 2008 yılı verilerine göre Kalecik ilçesi şaraplık üzüm yetiştiriciliğinde meyve veren yaştaki bağ alanı bakımından %93 ile Ankara'nın önde gelen ilçesi olup şaraplık üzüm yetiştiriciliği gelişme potansiyeli bulunan bir sektördür (Ankara İl Tarım Müdürlüğü, 2009).

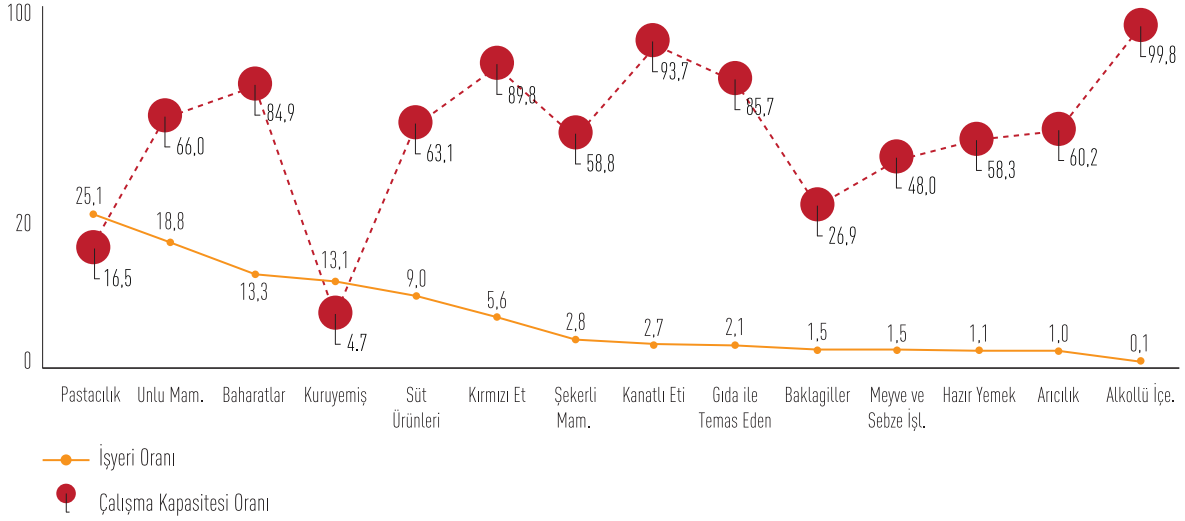
Ankara'daki gıda işletmeleri dağılımına bakıldığında %44 gibi büyük çoğunluğunun un ve unlu mamullerde yoğunlaştığı, %9'unun süt ve süt ürünleri ve %5,6'sının ise kırmızı et sektöründe faaliyette bulunduğu görülmektedir (Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü, 2010b).

Gıda işletmelerinde çalışma kapasite oranı en yüksek olan ürünler %100'e varan oranı ile alkollü içecekler, %93,7 ile kanatlı eti ve %89,8 ile kırmızı ettir. En fazla işletmenin yer aldığı pastacılık ürünleri ve tatlı işletmelerinde (%25) ise çalışma kapasite oranı %16 gibi düşük bir değere sahiptir. Çalışma kapasite oranlarının yüksek olması doğrudan yeni yatırım ihtiyacına gerek duyulduğu anlamına gelmese bile bu sektörler gelişme potansiyeli olan sektörler olarak nitelenebilir. Bu yüzden tarıma dayalı sanayi işletmelerine yönelik bölgesel bir strateji dokümanı hazırlanması üretim-pazarlama zinciri içerisinde girdi ve çıktıların daha etkin kullanımı açısından faydalı olacaktır.

Bilgi ve teknoloji kullanımını gerektirdiğinden kırsal endüstriler altında ele alınan seracılık kırsal alanlarda geliştirilecek endüstri kollarından bir diğeri olup, Ankara'da iklim şartlarından dolayı yüksek maliyet gerektiren bir faaliyettir. Bu yüzden jeotermal enerji, olduğu bölgelerde seracılığın en ekonomik yöntemlerinden birisidir. Örtüaltı ısıtmasında yer kabuğunun

Grafik 9.

Ankara'da Gıda İşletmelerinin ve Çalışma Kapasitelerinin Oranları (%), 2009

Kaynak: (Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü, 2010b)

derinliklerindeki ısının oluşturduğu, sıcaklığı sürekli olarak bölgesel atmosferin ortalama sıcaklığının üzerinde olan su, buhar ve gazların (jeotermal kaynak) kullanıldığı seracılık yöntemi olarak adlandırılan jeotermal seracılık ve bitkilerin ideal yaşama, beslenme ve gelişme ortamının (ışık, nem, ısı, hava, sulama, gübreleme vs.) sağlanmasına ve kontrol altında tutulmasına elverişli sera yapıları ile yetiştirme tekniklerinin kullanıldığı teknolojik seracılığın geliştirilmesi, ürünlerin değerlendirilmesi ve katma değerün üreticide kalması açısından faydalı olacaktır. Bununla birlikte, seracılık için uygun olabilecek alanların araştırılması ve klima etkisi bulunan bazı alanlarda uygulamaya geçilmesi yararlı olacaktır.

Sonuç olarak, Ankara'da tarımsal ürünlerin işlenmesi, ambalajlanması ve özellikle muhafazası ve pazarlanması yönünde potan-

siyeler bulunmakta olup, bu alanlarda yatırım eksiklikleri bulunmaktadır. İlde meyve ve sebze işleme sanayiinin geliştirilmesi, jeotermal seracılığın gelişimi, ilçelerde tarıma dayalı endüstri ve tarım dışı endüstrinin kuruluşu ile ilçe dinamikleri harekete geçecektir. Ayrıca, ihracatta önemli bir paya sahip buğday unu, meyve ve sebze konservesi, makarna ve margarin gibi ürünlerde sadece iç tüketime değil aynı zamanda ihracat olanaklarına yönelik stratejilerin oluşturulması yoluyla işletmelerde rekabetçiliğin artırılması, ilçelerin gelişmişlik sıralamasında ön sıralara çıkarılmasında etkili olacaktır. Yine, çevre ilçelerde et ve et ürünleri işleme sanayinin ve süt soğuk zincirinin hijyen, gıda güvenliği ve hayvan refahı dikkate alınarak modernizasyonu ve geliştirilmesi, katma değerinin ilçe içinde kalması yönünde önemli bir ivme oluşturacaktır.

2.2.3. Mobilya Sanayi

Amaç: Ankara'da mobilya sektörünün rekabet gücünü arttırmak.

Hedef 1: Mobilya sektöründe yenilikçi teknolojiler yaygınlaştırılacaktır.

Hedef 2: Mobilya işletmelerinin işbirliği girişimleri ve kümelenmeleri desteklenecektir.

Hedef 3: Özgün, el yapımı mobilya tasarım girişimleri desteklenecektir.

Hedef 4: Mobilya sektöründe markalaşma sağlanacak ve uluslararası pazar payı arttırılacaktır.

Mobilya sanayii, yaratılan katma değer açısından ülkemizde stratejik bir öneme sahiptir. Ülkemizde ahşap ve mobilya sektöründe faaliyet gösteren firmalar genelde küçük ölçekli aile işletmeleridir. İstihdam verilerine göre mobilya işletmeleri genelde KOBİ'lerden oluşmaktadır. Bu işletmeler düşük kapasite kullanım oranları ile verimsiz çalıştıklarından üretim maliyetleri yüksektir. Ancak, mobilya endüstrisi hızlı bir dönüşüm geçirerek eskiye oranla daha çok bilgi ve sermaye yoğun bir moda sektörü olma yolunda ilerlemektedir (Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, 2011b). Türkiye'de ihracatta yerli kaynakları en çok kullanan ve ithal ürünlere bağımlılığı en az olan sektörlerden biri olan mobilya sektörünün ekonomiye katkısı artarak devam etmektedir. 2008 yılında Türkiye, dünya mobilya üretim ve tüketiminde on dördüncü, ihracatında yirmi beşinci ve ithalatında otuz ikinci sırada yer almıştır (Center for Industrial Studies (CSIL), 2009).

Türkiye'de mobilya sektörü, pazarın yoğun olduğu ve/veya orman ürünlerinin yoğun olduğu belirli bölgelerde toplanmıştır. Toplam üretimdeki paylarına göre önemli mobilya üretim merkezleri; İstanbul, Ankara, Bursa (İnegöl), Kayseri ve İzmir olarak sıralanmaktadır (İGEME, 2008a). Ankara toplam işletme ve istihdam sayısı ile da İstanbul'un ardından ikinci sırada gelmektedir (İGEME, 2008a). Ankara'daki işletmelerin sektörel dağılımında mobilya imalatı %10,65'lik payla ikinci sıradadır (Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, 2011a).

Mobilya üretimi bölge genelinde değişik ölçeklerde bulunmakla birlikte, üretimin yoğunlaşma merkezi Siteler'dir. 1960'lı yıllarda Marangozlar Odası'nın önderliğinde kurulmuş, bugün 5.000 dönüm arazi üzerinde faaliyet gösteren Siteler, küçük ve orta ölçekli mobilya üretimi yapan 10.000'i aşkın işletmeyi barındırmaktadır. Bu işletmeler emek yoğun işletmeler olup,

büyük ölçekli üretim yapan firma sayısı çok düşüktür (İGEME, 2008a). Ankara'da 300 ve üzeri işçi istihdam eden yalnızca iki mobilya işletmesi vardır (DPT, 2006b). İşletme başına düşen 2,76 kişilik istihdam ile Ankara, sektörde Türkiye ortalamasının (3,38) altında eleman çalıştırmaktadır (İGEME, 2008a).

Ankara'da mobilya sektörü, son yıllarda İnegöl ve Kayseri gibi merkezlerle olan rekabette geride kalmıştır. Sektörün rekabet gücünün artırılması için yenilikçi yaklaşımların Ankara'da yaygınlaştırılması gerekmektedir. Ayrıca bu yenilikçi yaklaşımla birlikte mobilya sektöründe faaliyette bulunan işletme sahipleri ve çalışanlarının eğitilmesi sektörün gelişimi açısından önemlidir.

Sonuç olarak, mobilya üretiminde kullanılan teknolojinin geliştirilerek dünya ile rekabet edebilecek seviyeye gelmesi büyük önem arz etmektedir. Özellikle modüler ev ve ofis mobilyalarının alışveriş merkezlerinde ve yapı marketlerde halka daha kolay ulaştırılması dikkate alınması gereken bir husustur. Sektörde ürün tasarımının öneminin anlaşılması, özgün, el yapımı mobilyaların rekabet avantajı olarak görülerek markalaşmasının sağlanması, sektör içinde kümelenme benzeri yeni üretim organizasyonlarının oluşturulması gibi faaliyetlerin hayata geçirilmesi sektörün rekabet gücünün artırılması açısından önemlidir. Ayrıca, mobilya tasarımcılarının yetiştirilmesine gereken ilginin gösterilmesi ve istihdamlarının sağlanması, sektörün gelişimi açısından büyük önem arz etmektedir.

2.2.4. Savunma Sanayi

Amaç: Ankara'yı ulusal ve uluslararası pazarlara yüksek ürün çeşitliliği ile entegre olmuş bir savunma sanayi üssü haline getirmek.

Hedef 1: Savunma yan sanayi işletmelerinin ürün ve sistem tasarım kabiliyeti geliştirilerek yenilikçi teknoloji üretmeleri yoluyla rekabet güçleri arttırılacaktır.

Hedef 2: Savunma yan sanayi işletmelerinin işbirliği ve kümelenmeleri desteklenecektir.

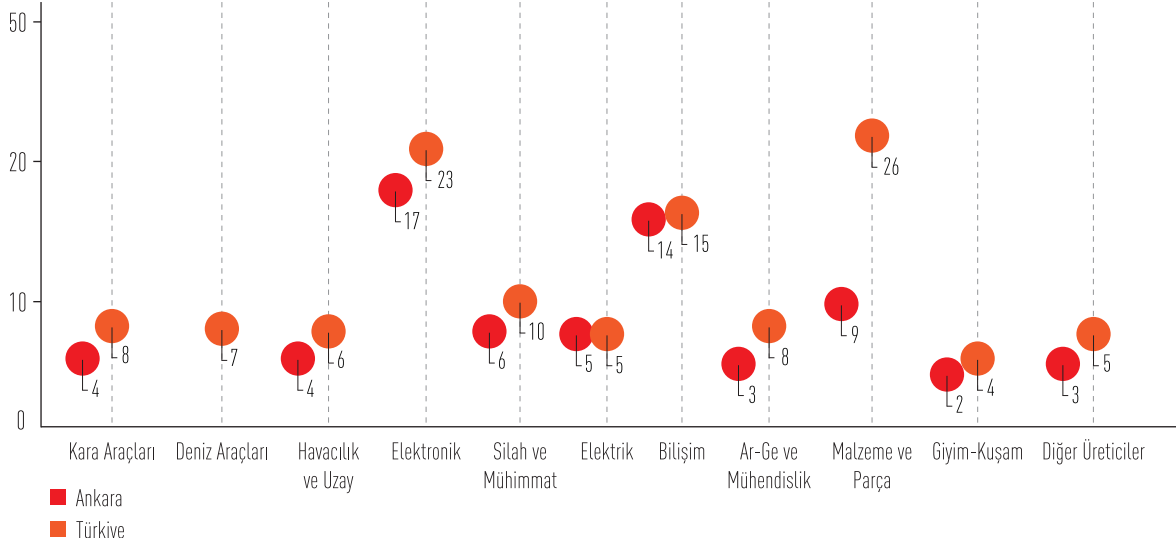
Hedef 3: Uluslararası standartlarda bir savunma sanayi fuar alanı kurulacaktır.

Savunma sanayii ülkeler açısından stratejik önem taşıyan bir sektördür. 2010 yılında savunma ihtiyacının %52.1'ini yurt içinden karşılamayı ve 2011 yılında 1 milyar dolarlık ihracat yapmayı hedefleyen Türkiye'de, savunma sanayii sektörünün toplam cirosu 2005 yılından 2010 yılına kadar düzenli artış göstermiş ve 2010 yılında 2,73 milyar dolara ulaşmıştır. Aynı dönemde artan ciroya paralel şekilde sektörün ihracat performansı ve sektörde yapılan toplam Ar-Ge harcamaları da artmış ve savunma sanayi sektörü önemli bir gelişim kaydetmiştir (Savunma Sanayii İmalatçılar Derneği, 2010).

Genelkurmay Başkanlığı, Kuvvet Komutanlıkları, Milli Savunma Bakanlığı ve Savunma Sanayii Müsteşarlığı'nın Ankara'da bulunması, savunma sanayii üretim ve faaliyetlerinin Ankara merkezli gelişmesine neden olan en temel faktördür. Bunlara ek olarak KOSGEB, Makina İmalatçıları Birliği, Türk Loydu ve

OSTİM Savunma ve Havacılık Kümelenmesi (OSSA) gibi savunma sanayi için büyük önem arz eden destekleyici kurumların Ankara'da konumlanması da Ankara'yı savunma sanayinin mekansal üssü haline getirmiştir. SASAD üyesi toplam 117 savunma sanayii firmasının 67'si Ankara'da bulunmaktadır (TOBB, 2010). Özellikle elektrik, elektronik ve bilişim gibi bilgi ve sermaye-yoğun firmaların büyük bir çoğunluğu Ankara'dadır. Diğer alt sektörlerde de, Ankara'nın sahip olduğu üstünlük açıkça görülmektedir.

İstanbul Sanayi Odası'nın "üretimden satışlar" kriterine göre açıkladığı Türkiye'nin ilk 500 büyük sanayi kuruluşu içerisinde yer alan 11 savunma sanayii firmasının 6'sı Ankara'da bulunmaktadır. Bu 6 firma, sahip oldukları 2,4 milyar TL ciroyla toplam cironun %62'sini oluşturmaktadır (Savunma Sanayii Müsteşarlığı, 2010). SSM, Türkiye'deki savunma sanayii sektörünün çok büyük bir kısmını temsil

Grafik 10.*Alt Sektörler Bazında Savunma Sanayi Firmalarının Dağılımı, Aralık 2009***Kaynak:** (TOBB, 2010)

eden ve 2009 yılı ciro, ihracat ve Ar-Ge harcamaları gibi çeşitli büyüklükler açısından en yüksek değerlere sahip 40 firmayı belirlemiştir. Ankara söz konusu 40 firmanın 23'üne ev sahipliği yapmaktadır. Bu 23 firmanın toplam savunma cirosundaki payı %74; sivil havacılık cirosundaki payı ise %54 düzeyindedir. Dolayısıyla ciro bağlamında değerlendirildiğinde, Ankara'nın savunma sanayinde lider durumda olduğu görülmektedir (Savunma Sanayii İmalatçılar Derneği, 2010).

2009 yılı verilerine göre Ankara firmaları SSM tarafından belirlenen 40 firmaya ait toplam savunma ürünleri ihracatının %71'ini, sivil havacılık ürünleri ihracatının ise %57'sini gerçekleştirmiştir. Toplam Ar-Ge harcamalarının da yine %71'i Ankara'da bulunan firmalar tarafından yapılmıştır. Özkaynaktan Ar-Ge harcamalarının %42'si; TÜBİTAK, SSM, TEYDEP, Sanayi ve Tica-

ret Bakanlığı gibi kuruluşlardan sağlanan dış finansman ile gerçekleşen Ar-Ge harcamalarının ise %99'u Ankara firmaları tarafından gerçekleştirilmiştir. Başka bir deyişle proje bazlı olarak sağlanan Ar-Ge'ye yönelik dış finansman kaynaklarının neredeyse tamamı Ankara firmaları tarafından kullanılmıştır. Dolayısıyla, Ankara savunma sanayii proje geliştirme kapasitesi bakımından da öncü bir konumdadır (Savunma Sanayii Müsteşarlığı, 2010). SSM'nin On Yıllık Tedarik Planı'nda belirtilen önceliklerden biri KOBİ ölçeğindeki firmaları savunma sanayinin tedarikçisi haline getirmektir. Bu doğrultuda, yurt içi yan sanayiine aktarılan iş payı tutarının arttırılması hedeflenmektedir. Bu kapsamda, SSM'nin belirlediği 40 firma tarafından yurt içi yan sanayiine aktarılan toplam iş payı tutarının %72'si Ankara firmaları tarafından gerçekleştirilmiştir (Savunma Sanayii Müsteşarlığı, 2010).

Ankara, savunma yan sanayiinde faaliyet gösteren küçük firmalar açısından da bir merkez niteliğindedir. Sadece OSTİM'de 72 savunma yan sanayii şirketi bulunmaktadır ve bunların 69'u OSTİM Savunma ve Havacılık Kümelenmesi üyesidir (OSTİM Savunma ve Havacılık Kümelenmesi, 2010). OSTİM savunma yan sanayii kümesi firmaları, savunma ve havacılık sektörlerinin ihtiyaçlarının karşılanmasında ağırlıklı olarak Türkiye'nin en büyük savunma sanayii firmalarıyla çalışmaktadırlar (OSTİM Savunma ve Havacılık Kümelenmesi, 2010).

Türkiye'nin önde gelen çok sayıda savunma sanayii firmasının bulunduğu Ankara, sektörün lideri konumundadır. Savunma yan sanayii işletmelerinin de bu sürece en iyi şekilde entegre olması bu lider konumun pekiştirilmesi ve uluslararası alanda da sektörün rekabet gücünün artırılması açısından büyük önem arz etmektedir. Ankara, sahip olduğu uygun ve yeterli altyapı imkanları ile doğal merkez niteliği sayesinde Türkiye'nin savunma yan sanayii üssü olma potansiyeline sahiptir. Bu doğrultuda, savunma yan sanayii firmalarının ileri teknolojiye dayalı üretimlerini ulusal ve uluslararası pazarlara satabilmesi amacıyla Ar-Ge yoğun faaliyetlere ve yüksek tasarım kabiliyetine sahip olmaları gerekmektedir. Ayrıca, kümelenme gibi üretim organizasyonlarının etkinliğinin artırılması savunma yan sanayiinin gelişme sürecini hızlandıracaktır.

Ankara'daki savunma yan sanayinin uluslararası gelişmeleri yakından takip edebilmesi ve kendi ürünlerini dünyaya tanıtabilmesi açısından uluslararası savunma fuarlarının Ankara'da düzenlenmesi büyük imkanlar sağlayacaktır. Bu nedenle, uluslararası standartlara sahip bir fuar alanının Ankara'ya kazandırılması için gerekli çalışmaların ivedilikle başlatılması gerekmektedir.

2.2.5. Sağlık Teknolojileri

Amaç: Sağlık teknolojilerinde Ankara'yı uluslararası merkez haline getirmek.

Hedef 1: Medikal cihaz üretiminde ve biyo-mühendislik alanlarında katma değeri yüksek teknolojiler geliştirilecektir.

Hedef 2: Sağlık teknolojileri işletmelerinin işbirliği girişimleri ve kümelenmeleri desteklenecektir.

Hedef 3: Üniversite-sanayi işbirlikleri çerçevesinde Ar-Ge ve yenilikçilik desteklenecektir.

Hedef 4: Sağlık teknolojileri geliştiren ve uygulayan birimler uluslararası standartlara kavuşturulacaktır.

Türkiye'nin sağlık teknolojileri alanındaki etkinliği kısıtlı olmakla birlikte yeni ve özel hastane sayısındaki artış, kaliteli sağlık hizmeti talebinin artması, teknolojiye yeni yenilikler ve bunun gibi daha birçok faktör Türkiye'de bu sektörün gelişimine ivme kazandırmaktadır.

Türkiye, medikal sektöründe net ithalatçı konumundadır ve ihracatın ithalatı karşılama oranı %10 seviyesinde bulunmaktadır. Medikal sektörünün alt ürün gruplarında, medikal ve cerrahi aletler ithalatının ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Medikal ve tıbbi cihazlar ürün grubu sektörün toplam ithalatı içinde ikinci sıradadır. Türkiye'de sektörün ihracatının da son yıllarda önemli artışlar gösterdiği gözlenmektedir. 2003-2007 yılları arasında ihracat yaklaşık üç kat büyüme göstermiş olup, 100'ün üstünde ülkeye ihracat gerçekleştiren sektörün önümüzdeki yıllarda da ihracat eğiliminin artarak devam etmesi beklenmektedir (İGEME, 2008b). İhracat ve ithalat ürün grupla-

rı incelendiğinde Türkiye'nin daha çok yüksek Ar-Ge, mühendislik ve teknik bilgi gerektirmeyen ürünleri ihraç edip; gerektirenleri ithal ettiği görülmektedir. Sektörün önemi her geçen gün daha da artarken, bu konuda geliştirilecek yeni ürünler ihracat potansiyelinin büyümesine katkı yapacaktır (İGEME, 2008b).

Sağlık teknolojileri sektöründe Türkiye'deki firmaların %38,3'üne ev sahipliği yapan Ankara, bu alanda Türkiye'nin ikinci ili konumundadır (TOBB, 2009). Ankara'da medikal cihaz üretiminin çeşitliliği ve sektörü destekleyecek işkollarının varlığı şehri medikal sektörünün merkezlerinden biri haline getirmiştir. Ancak bu noktada üretici firmaların kalite standartları, sahip oldukları vizyon, Ar-Ge çalışmaları, çalışanların yetenek, bilgi ve becerilerine göre sınıflandırılmaları, dış ticaret atımları önem kazanmaktadır. Bu sebeple sağlık kuruluşlarının/ birimlerinin uluslararası standartlara kavuşturulması temel önceliklerden biri olmalıdır.

Ankara, Türkiye sağlık sektörü gelişmişlik sıralamasında birinci sırada gelmektedir (TOBB, 2009). Sektörün gelişmesi için gerekli bilimsel çalışmaya öncülük eden üniversitelerin bulunduğu Ankara, tıp fakülteleri sayesinde sektörün ihtiyacı olan işgücü potansiyelini de içinde barındırmaktadır. Toplam 6 tıp fakültesinde okuyan 5.481 öğrenci bulunmaktadır. Bu da sağlık teknolojileri alanındaki gelişmelerin klinik uygulamalarda kullanılabilirliğinin testi için önemli bir kaynaktır. Klinik uygulamalarda yapılacak yenilikçilik çalışmalarının diğer hastane ve sağlık kuruluşlarında yaygınlaştırılması sektör açısından önemlidir. Bu kaynak, Ankara'da özellikle geliştirilme ihtiyacı bulunan biyo-mühendislik ve tıp merkezleri gibi alanlarda çalışmalar yapılmasına da imkan vermektedir. Türkiye'de sağlık teknolojileri alanında teknoparklarda faaliyet gösteren 104 firmanın %41'inin Ankara'daki 6 teknoparkta yer alması Ankara'nın bu sektörün gelişmesi yönündeki potansiyelini açıkça ortaya koymaktadır (Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, 2010a).

Ankara'da yer alan üniversiteler ile medikal sanayiini bir araya getirmek ve bu şekilde üniversitelerin bilgi birikiminin üreticiyle buluşmasını sağlamak üzere oluşturulan medikal kümelenmeler ile Ankara'nın mevcut potansiyeli uluslararası düzeyde rekabet edebilir düzeye getirilecektir. OSTİM Organize Sanayi Bölgesi medikal kümelenme çalışmalarını yürütmektedir. OSTİM Medikal Sanayi Kümelenmesi Ankara Sanayi Odası, KOSGEB, Fatih Üniversitesi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, ODTÜ Teknokent, Başkent Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi ile işbirliği içerisinde faaliyet göstermektedir.

Ankara'nın önemli bir uluslararası medikal cihaz üretim merkezi olması hedefiyle, sağlıkta medikal kümelenmenin güçlenmesi, sektörde katma değeri yüksek ürünlerin üretiminin teşvik edilmesi, üniversite ve sanayi arasındaki güçlü işbirliği ağının oluşturulması önem arz etmektedir.

Türkiye'de sağlık teknolojileri alanında teknoparklarda faaliyet gösteren 104 firmanın %41'inin Ankara'daki 6 teknoparkta yer alması Ankara'nın bu sektörün gelişmesi yönündeki potansiyelini açıkça ortaya koymaktadır.

2.2.6. İş ve İnşaat Makineleri

Amaç: İş ve inşaat makinelerinde, uluslararası tedarik ağına yedek parça ve son ürün sağlayan, rekabet gücü yüksek bir merkez haline gelmek.

Hedef 1: Ankara'nın katma değeri yüksek ürün ihracatı arttırılacaktır.

Hedef 2: Yüksek mühendislik ve pazarlama yetkinliğine sahip, çeşitli ürün gruplarında uzmanlaşan uluslararası firma sayısı arttırılacaktır.

Hedef 3: Yenilikçi teknolojiler geliştirilip yaygınlaştırılacaktır.

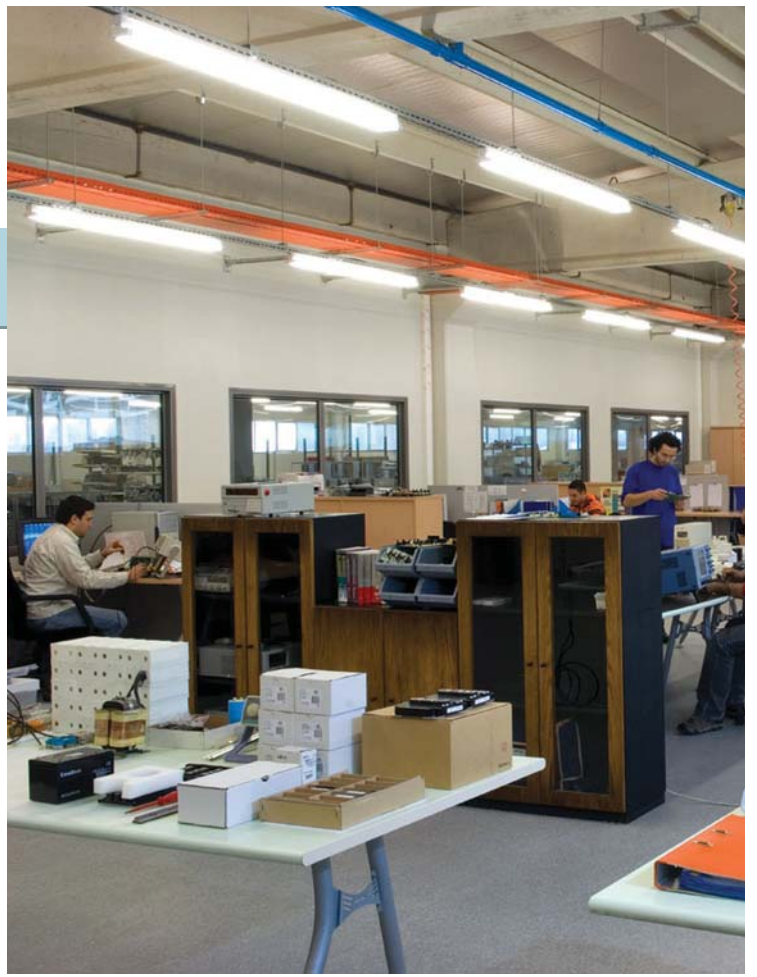
Büyük ölçekli fiziksel yatırımlara yönelik olarak faaliyet gösteren ve bu nedenle de ekonomik gelişme ve krizlere duyarlılığı yüksek olan sektörlerin başında gelen iş ve inşaat makineleri sektörü, bir ülkenin alt ve üst yapısının imarında kullanılarak o ülkenin ekonomik ve sosyal gelişmesine büyük katkı sağlamaktadır (Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, 2010c). Makine imalat sektörü içinde yer alan iş ve inşaat makineleri alt sektörü bünyesinde iki makine grubu bulunmaktadır:

- **İş makineleri:** İnşaat amacıyla kullanılan vinçler, dozer, greyder ve ekskavatörler, küreyiciler, yükleyiciler, kazıcı yükleyiciler, ağır iş makineleri ve aksam parçaları.
- **İnşaat makineleri:** Hidrolik havalı deliciler, dozer, greyder ve ekskavatörler ve kazıcı yükleyiciler gibi hafriyat makineleri, kamyonlar, skreyperler ve yükleyiciler (taşıma alanında kullanılmak üzere) ve vinçler.

Dünyada iş makineleri pazar hacminin büyüklüğü yaklaşık 265 milyar dolardır. Yıllık 110 milyar dolarlık iş makineleri imalatının önem-

li kısmı, Kuzey Amerika ve Batı Avrupa'da yer alan firmalar başta olmak üzere Çinli, Koreli ve Japon firmalar tarafından gerçekleştirilmektedir. Gelişmiş ülkelerde ve çok hızlı ekonomik büyüme trendi içindeki gelişmekte olan ülkelerdeki iş makinesi satışlarının fazla olması, ülke içinde satılan iş ve inşaat makinelerinin o ülkenin ekonomik gelişmişliğinin önemli göstergelerinden birisi olduğu tezini güçlendirmektedir.

Türkiye'deki yatırımların yaklaşık %50'sini inşaat sektörü yatırımları oluşturmaktadır. İnşaat; yaratıldığı istihdam, diğer sektörler ile yakın ilişkisi ve ekonomide meydana getirdiği katma değer göz önüne alındığında, Türk ekonomisinin itici gücüdür. Ankara'da inşaat sektörü yıllar içinde kamuyla iş yapmanın getirdiği deneyim sayesinde iş yapma kapasitesini arttırmıştır. 2008 yılında Ankara'daki toplam 239 bin girişimin 24 bini inşaat alanında gerçekleşmiştir. Yaklaşık 26 bin gayrimenkul kiralama ve iş faaliyetiyle birleştiğinde Ankara'daki girişimlerin önemli bir kısmının inşaat üretmek, satmak ya da kiralamak üzerine kurulduğu anlaşılmaktadır (TÜİK, 2009a). Bugün

yurtdışında öne çıkan birçok Türk inşaat firmasının başlangıç noktası Ankara veya Ankara'da yaptığı işlerdir. Ankara'da emlak piyasasının pazarlama gücü sektörün büyümesi ile ilişkili olarak artmıştır. 2009-2010 döneminde Emek, Beştepe, Bahçelievler, Oran ve Anıttepe gibi semtlerde m² kiraları 7 TL'nin altına düşmemiş; Eryaman, Yaşamkent, Beysukent gibi uydukentlerdeki sürekli konut arzı ve büyük AVM'lerdeki mağaza ve ofisler talep bulmakta güçlük çekmemiştir (Forbes Türkiye Dergisi, 2010).

İş ve inşaat makineleri inşaat sektöründe faaliyet gösteren firmalar için büyük öneme sahiptir. Toplam inşaat sektörünün %30'unu iş makineleri sektörü oluşturmaktadır. Türkiye ekonomisinin %2'sini oluşturan ve 110 milyar dolarlık dünya iş makineleri imalatı içerisinde 2,5 milyar dolarlık bir pay ile dünya iş makineleri imalatının %2,27'sine sahip olan iş ve inşaat makineleri sektörü, yan sanayisi ile birlikte yaklaşık 16 bin kişiye istihdam sağlamaktadır (İMDER, 2010).

Ankara'da yoğunlaşan iş ve inşaat makineleri sektöründeki firmaların büyük çoğunluğu büyük iş makinesi üreticilerine yedek parça üre-

timi yapmaktadır. İş makinelerinin nerede, ne zaman ve ne şekilde bozulabileceği ve hangi yedek parçaya ihtiyaç göstereceği bilinmediğinden, bu konuda uluslararası düzeyde üretim ve satış yapan firmalar yedek parçalarını yerelden sağlamaktadır.

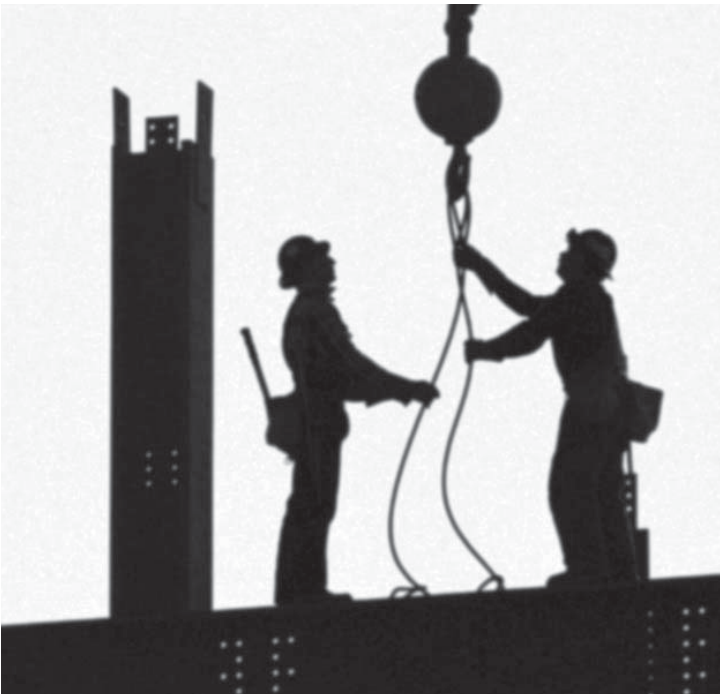
İş ve inşaat makinelerini kullanan büyük kamu kurumlarının merkezleri Ankara'da bulunmaktadır ve yedek parçaları Ankara'dan diğer illere gönderilmektedir. Bunun da etkisiyle, Ankara ülke ihtiyacının %80'ini karşılamaktadır (Çan-

kaya Üniversitesi, 2008). Ankara'yı İstanbul, İzmir, Konya ve Gaziantep takip etmektedir. İş ve inşaat makineleri imalatında (madencilik ve taşocakçılığı sanayi dahil) Ankara'da 350 firma mevcuttur. İş ve inşaat makinesi büyük üreticileri ve yedek parça imalatında yoğunlaşan bu firmalar OSTİM, Sincan ve İvedik OSB'lerinde konumlanmışlardır. Türkiye'de bu sektörün kalbi Ankara'da attığından dolayı, sektörle ilgili ulusal ve uluslararası fuarların düzenlenmesi açısından en doğru tercih Ankara olacaktır.

OSTİM ve İvedik OSB'nin yakın coğrafi konumları ve kapasitelerini büyütme isteyen küçük işletmelerin varlığı, burada bir kümelenme oluşmasını sağlamıştır. Kümelenme ile daha organize olan iş ve inşaat makineleri sektörü, Ankara için stratejik bir konumdur. Ancak, Ankara'daki sektörün uluslararası firmalar tarafından üretilen iş makinelerine yedek parça üretiminde yoğunlaşması, sektörü bir taraftan da savunmasız hale getirmektedir. İş makinesi üreten uluslararası firmaların bayilik ve servis sistemini değiştirmeleri ve Çin gibi daha ucuza üretim yapabilecek ülkelerin piyasaya girmesi, Ankara'da yoğunlaşan sektörü zor durumda bırakabilecektir. Bu nedenle, önümüzdeki süreçte, sektörde iyi düzeyde oluşan mühendislik alt yapısı yüksek teknoloji ile buluşturularak hafif ve küçük ölçekli iş ve inşaat makineleri başta olmak üzere yeni ürünlerin tasarlanmasına yönlendirilmelidir. Ayrıca, sektördeki ürünlere nanoteknoloji uygulanabilirliğinin artırılması, kalifiye eleman yetiştirilmesi, pazar yelpazesinin genişletilmesi sektörün geliştirilmesi gereken önemli konuları arasında yer almaktadır.

2.2.7. Turizm

Amaç: Dört mevsim gerçekleştirilebilir turizm faaliyetleriyle turizmde rekabet gücünü arttırmak.

Hedef 1: Turizmin geliştirilmesine yönelik tanıtım çalışmalarını etkin bir şekilde yapılacaktır.

Hedef 2: Medikal ve termal turizm faaliyetleri desteklenerek sağlık turizmi geliştirilecektir.

Hedef 3: Uluslararası standartlarda tesisler yapılarak kongre ve fuar turizmi imkanları arttırılacaktır.

Hedef 4: Doğayı, tarımı, kültürü ve eko turizmi esas alan kırsal turizm geliştirilecektir.

Hedef 5: Sosyal ve kültürel mekanlar turistlerin beklentilerini karşılayacak çeşitliliğe ve kaliteye kavuşturulacaktır.

Hedef 6: Şehir merkezi ve tarihi mekanlar ile toplu taşıma araçları "turist dostu" hale getirilecektir.

Türkiye, 2009 yılında dünya genelinde 852 milyar dolar gelir getiren turizm sektöründen 21,2 milyar dolar pay almıştır. Bu rakam Türkiye GSYH'sinin %3,4'lük bir kısmını oluşturmaktadır (Dünya Turizm Örgütü, 2010; TÜİK, 2010e). Bu rakamlarla Türkiye dünya sıralamasında ilk 10 ülke arasında yer almaktadır. Ankara henüz ülkemizdeki turizm pastasından yeterli payı alamamıştır. 2009 yılı itibarıyla Türkiye'ye havayolu ile giriş-çıkış yapan yabancıların yalnızca %2'sinin Ankara'dan giriş-çıkış yaptığı görülmektedir. Aynı yıl havayolu ile giriş yapan vatandaşların (yurt dışında ikamet edenler) yaklaşık %74'ü İstanbul'dan,

%6,78'i Antalya'dan ve %6,73'ü Ankara'dan giriş yapmıştır (TÜİK, 2010e).

Ankara'daki turizm işletme ve belediye belgeli konaklama tesislerinde doluluk oranları 2006'da %57 iken 2009'da %50'ye düşmüştür (Ankara Valiliği, 2010). Bakanlıktan turizm işletme belgesi almış olan tesislere 2009 yılında gelen yerli ve yabancı toplam 26,5 milyon kişiden yaklaşık 1,5 milyonu Ankara'daki yaklaşık 19.500 yatak kapasiteli 146 tesiste yaklaşık 2,4 milyon geceleme yapmıştır (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2010).

Hizmetler sektörünün alt dallarından biri olan turizm, ülke genelinde yaklaşık 1,7 milyon kişiye istihdam sağlamaktadır. 2009 yılında toplam GSYİH'nin %10,2'sine denk gelen 95,3 milyar TL değerinde ekonomik faaliyet turizm faaliyetleri çerçevesinde gerçekleşmiştir. Ankara, sahip olduğu turistik mekan potansiyelini, kolay ve ekonomik ulaşılabilirlik ve güçlü tanıtımla birleştirebildiği ölçüde turizm pastasından aldığı payı arttırabilecektir. Kongre ve fuar turizmi de Ankara'nın yönelebileceği uygun, özelleşmiş pazarlardandır.

Her sektörde olduğu gibi turizmde de ulusal ve uluslararası çapta bir rekabet yaşanmakta ve bu rekabet ortamında tanıtım faaliyetleri çok büyük önem arz etmektedir. Ankara'nın belirlenecek hedef kitlelere göre yürütülecek tanıtım stratejisinde her bir hedef kitleye yönelik turizm imkânlarının öne çıkarılması (örneğin; yerli turist kitlesine tanıtım yapılırken Hacı Bayram-ı Veli Camii gibi inanç turizmine yönelik imkanlara vurgu yapılırken, yabancı turist kitlesine yönelik tanıtımda Augustus Tapınağı, Roma Hamamı,

➤ Seğmenler

➤ Etnografya Müzesi

➤ Atakule

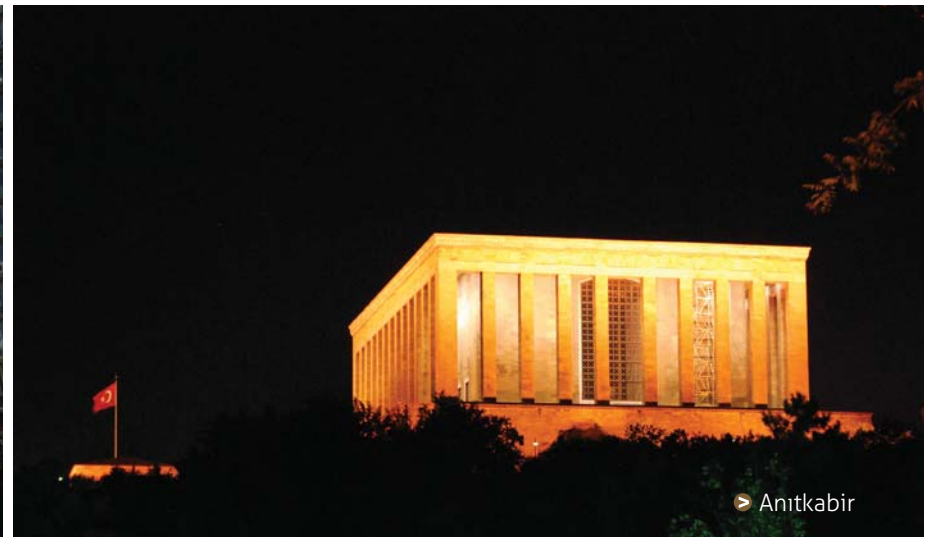
➤ Kocatepe Camii

Ankara'da Çalışmak ve Üretmek

Ankara Kalesi, Anadolu Medeniyetleri Müzesi gibi değerlere ağırlık verilebilir), güvenilir ve itibarlı iletişim kanallarının kullanılması tanıtımda etkinliği arttıracaktır. Tanıtım yapan kuruluşlar arasında eşgüdüm ve bu faaliyetlerin finansmanına ilgili paydaşlardan katılım sağlanmalıdır. Tanıtım faaliyetleri gerçekleştirilirken tur operatörleri, seyahat acenteleri ve medya için özel çalışmalar gerçekleştirilmesi ve yurtiçi ile yurtdışında yapılan turizm fuarlarına katılımın özendirilmesi büyük önem arz etmektedir.

Tanıtımın yanında Ankara'nın turizmde rekabet gücünü arttıracak diğer bir faktör ildeki sosyal ve kültürel mekanların ziyaretçilerin beklentilerini karşılayacak düzeyde çeşitlendirilmesi ve kalitelerinin artırılmasıdır. Ayrıca turist danışma bürolarının açılması, sokak ve caddelerdeki yönlendirme ve bilgilendirme tabelalarının iyileştirilmesi ve toplu taşıma araçlarına bilgilendirici elektronik panolar konulması şehri turist dostu bir kimliğe kavuşturacaktır.

Sağlık Turizmi

Dünyada değişen turizm anlayışı çerçevesinde kaliteli ve bilimsel hizmet veren konforlu sağlık turizmi tesisleri insan sağlığını temel alan, koruyan ve geliştiren yaklaşımlarla ön plana çıkmaktadır. Sağlık turizminin içerdiği turizm çeşitleri tıp turizmi, termal turizm, SPA ve yaşlı-engelli turizmidir (Türkiye Sağlık Vakfı, 2010).

Türkiye’de sağlık turizmi giderek önemi ve hacmi artan bir alan haline gelmiştir. Türkiye’ye gelen yabancı turist başına ortalama harcama miktarı 700 dolar civarında iken, sağlık turizmi nedeniyle gelen bir yabancı turistin 3.000-5.000 dolar harcadığı tahmin edilmektedir (Türkiye Sağlık Vakfı, 2010). Son yıllarda Türkiye’ye tedavi amacıyla gelen turist sayısında artış yaşanmıştır. Bu artışta, sağlık turizmi konusunda Türkiye’nin ABD, İngiltere gibi sağlıkta öncü ülkelere kıyasla sunduğu fiyat avantajının oldukça büyük bir payı vardır. Sağlık sektörünün Türkiye’de en gelişmiş olduğu Ankara, bu avantajdan en çok yararlanabilecek potansiyele sahip illerimizden biridir.

Türkiye’deki 42 JCI akredite belgeli sağlık kuruluşundan 8 tanesi Ankara’da bulunmaktadır. Akredite hastane sayılarının Almanya’da 5, Çin’de 8 olduğu düşünüldüğünde Ankara’nın potansiyeli açıkça görülmektedir. Ayrıca 71 hastanesi ve dünya çapında tanınan uzman

doktorları ile Ankara, sağlık turizmi için güçlü bir altyapıya sahiptir. Medikal turizm talebi yüksek olan ABD, AB ve Ortadoğu ülkelerinde yeterli tanıtım ve bu ülkelerdeki sağlık turizmi acenteleriyle işbirliği yapıldığında Ankara’da sağlık turizmi ciddi atılımlar sergileyebilir.

Ankara’nın medikal alanda sahip olduğu bu olanaklara ek olarak diğer bir fırsatı da özellikle Ayaş, Beypazarı, Çubuk, Gündül, Haymana, Kızılcahamam ve Polatlı’da çok zengin termal kaynaklara sahip olmasıdır. Ankara’da termal turizm sektöründe 2009 yılı itibarıyla, turizm işletme ve belediye belgeli 49 konaklama tesisinde 1.308 oda ve 2.919 yatak bulunmaktadır.

Ankara, termal turizm alanında öncelikli olarak belirlenen dört bölgeden biri olan Frigya Bölgesi içerisinde yer almaktadır (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2007). Bu kapsamda Ankara’yı da içine alacak şekilde bir Termal Turizm Master Planı hazırlanmıştır. Bugüne kadar Turizmi Teşvik Kanunu uyarınca ilan edilmiş 65 turizm merkezinden ikisine sahip olan (Haymana Termal Turizm Merkezi, Kızılcahamam - Sey Hamamı Termal Turizm Merkezi) Ankara’da Polatlı Sarıoba ve Çubuk Melikşah kaplıcaları başlıca termal turizm odakları olarak belirlenmiştir. Her yıl termal turizm için yaklaşık 7 milyon kişinin seyahat ettiği göz önünde bulundurulduğunda, yeterli yatırım ve tanıtım yapılması

halinde Ankara iç pazarda önemli bir pay elde edecektir.

Ankara, sahip olduğu termal tesislerin yanı sıra Türkiye'nin ikinci büyük gölü olan Tuz Gölü'ne kıyısı olan illerden birisidir. Vücutta birikmiş negatif elektriği uzaklaştırmada doğal tuz tedavisi etkili bir yöntemdir. Bu nedenle, Tuz Gölü'nde sağlık turizmine yönelik işletmelerin nitelik ve kapasitelerinin artırılması ve tuz tedavisinin tanıtılması, bölgeye turist çekerek Ankara-Kapadokya hattındaki Şereflikoçhisar ekonomisine büyük kazanç sağlayacaktır.

Kongre Turizmi

Kongre turizmi, genel turizm sezonunun dışındaki dönemlerde düzenlenmekte, çok çeşitli hizmetleri kapsamakta ve diğer turizm türlerinden fazla gelir kazandırmaktadır (Arslan, 2009). Türkiye, 2009 yılında düzenlenen 118 uluslararası kongre ile bu alanda

dünyada 25. sıradadır. Dünyada İstanbul 80 kongreyle 17., Antalya 23 kongreyle 74., İzmir 6 kongreyle 260. olarak sıralanmıştır. Ankara'da ICCA kriterlerini taşıyan en az beş uluslararası kongre düzenlenmediği için Ankara sıralamada yer almamıştır (International Congress and Convention Association, 2011).

2009 yılında Türkiye'ye iş amaçlı gelen turist sayısı yaklaşık 1,4 milyondur (TÜİK, 2010e). Bu kişilerin ortalama 1.000 dolar harcadıkları varsayıldığında Türkiye'nin uluslararası kongre turizmi gelirinin yaklaşık 1,4 milyar dolar olduğu söylenebilir. Türkiye'de 2009 yılında en fazla Ekim ve Mayıs, en az Ağustos ve Ocak aylarında olmak üzere 543'ü ulusal, 304'ü uluslararası nitelikte 847 etkinlik düzenlenmiştir. Ankara, İstanbul ve Antalya'nın ardından Türkiye'de en çok etkinlik (kongre, sempozyum, konferans vb.) düzenlenen üçüncü

ildir. İstanbul'un Türkiye payı %24 iken, Ankara %14'lük bir paya sahiptir (Kongre-merkezi, 2010).

Kongre düzenleyen çok sayıda kamu kurumu, üniversite, meslek kuruluşu ve sivil toplum örgütüne ev sahipliği yapan başkent Ankara, kongre turizmi açısından önemli bir potansiyele sahiptir. Kongre salonlarının sayısının ve kapasitelerinin artırılması ve uygun bir strateji ile Ankara kongre turizminde büyük bir atılım gerçekleştirebilir. 2010 Haziran itibarıyla, Ankara'da 20 konaklama tesisine ait 30.326 kişi kapasiteli 39 kongre salonu, 22 kamu ve özel diğer kuruluşlara ait 20.197 kişi kapasiteli 43 kongre salonu bulunmakta olup toplam 82 kongre salonu 51.243 kişilik kapasiteye sahiptir (Ankara Valiliği, 2010).

Türkiye Turizm Stratejisi 2023 Belgesi'nde kongre ve fuar turizmine altyapısı uygun 7 il-den biri olarak yer alan Ankara, müstakil kongre ve fuar merkezlerinin yapılması, mevcut kongre salonlarının iyileştirilmesi ve etkili bir tanıtım politikası ile kongre ve fuar turizminden büyük pay alabilir.

Kırsal Turizm

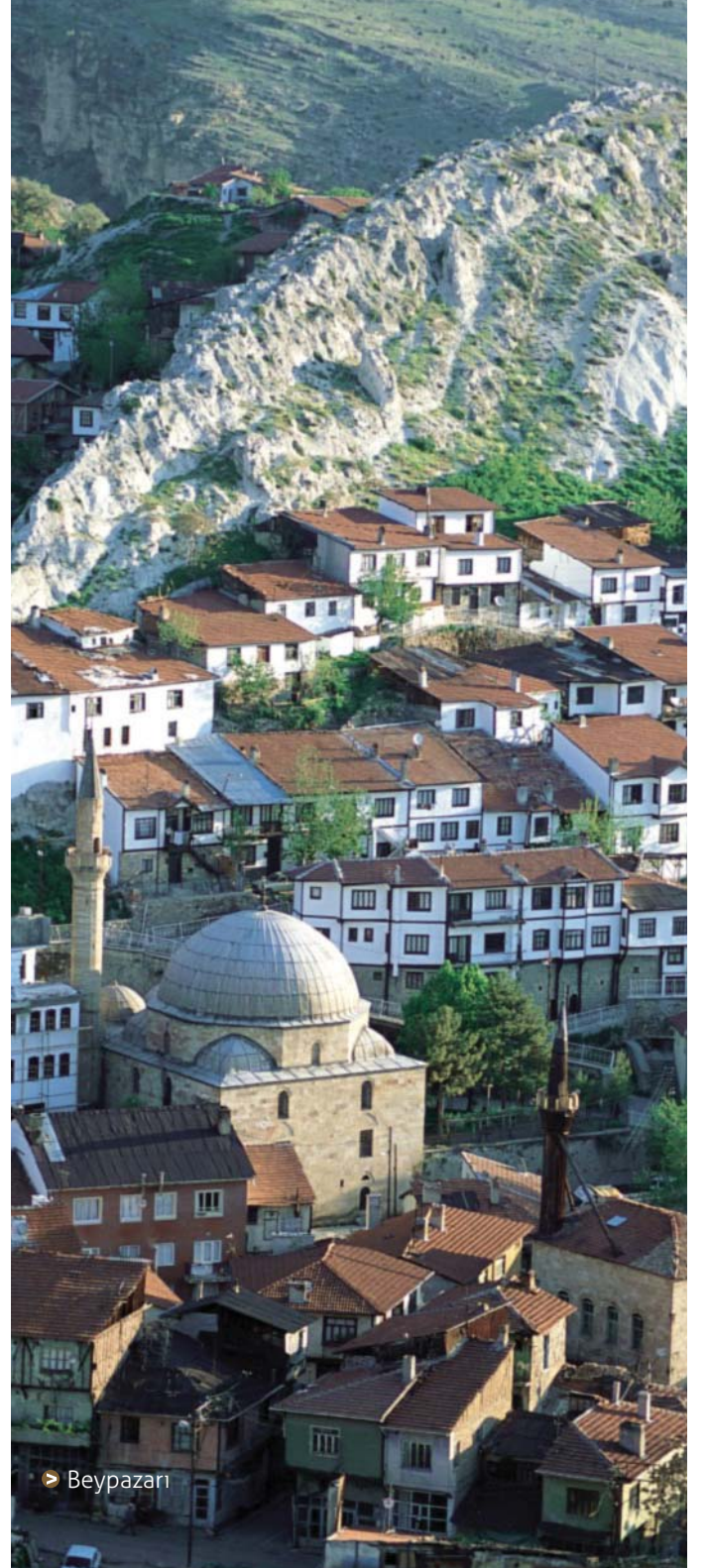
Kırsal turizm, kırsal kalkınma içerisinde ekonomik faaliyetlerin çeşitlendirilmesi bileşenlerinden en önemlisi olup kentlerde oluşan kalabalık nüfus, trafik, hava kirliliği ve stresten uzaklaşmak isteyenler için ideal bir tatil türü haline gelmiştir. Kırsal turizm türleri, yerel halkın ekonomik kazancına, kültürel ve ekonomik değerlerin tanıtılmasına katkı sağlamaktadır (Şerefoğlu, 2008). Ankara, sahip olduğu tabii güzellikler, doğal yapısı, yaylaları, mesire yerleri ve doğal parkları bakımından kırsal turizm alanında potansiyeli bulunan bir bölgedir.

Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından hazırlanan 2023 Strateji Belgesi'nde, Tarihi İpek Yolu güzergâhının Anadolu'daki parçalarından biri olan ve İstanbul üzerinden Avrupa'ya ulaşan Ayaş-Sapanca Koridoru'nu, Adapazarı, Bolu ve Ankara illeri, Sapanca, Geyve, Taraklı, Göynük, Mordurnu, Nallıhan, Beypazarı, Gündül ve Ayaş ilçeleri oluşturmaktadır. Bu belgeye göre, Ankara ilinde Ayaş-Sapanca Koridoru boyunca yer alan yerleşimlerin doğa turizmi-eko turizm

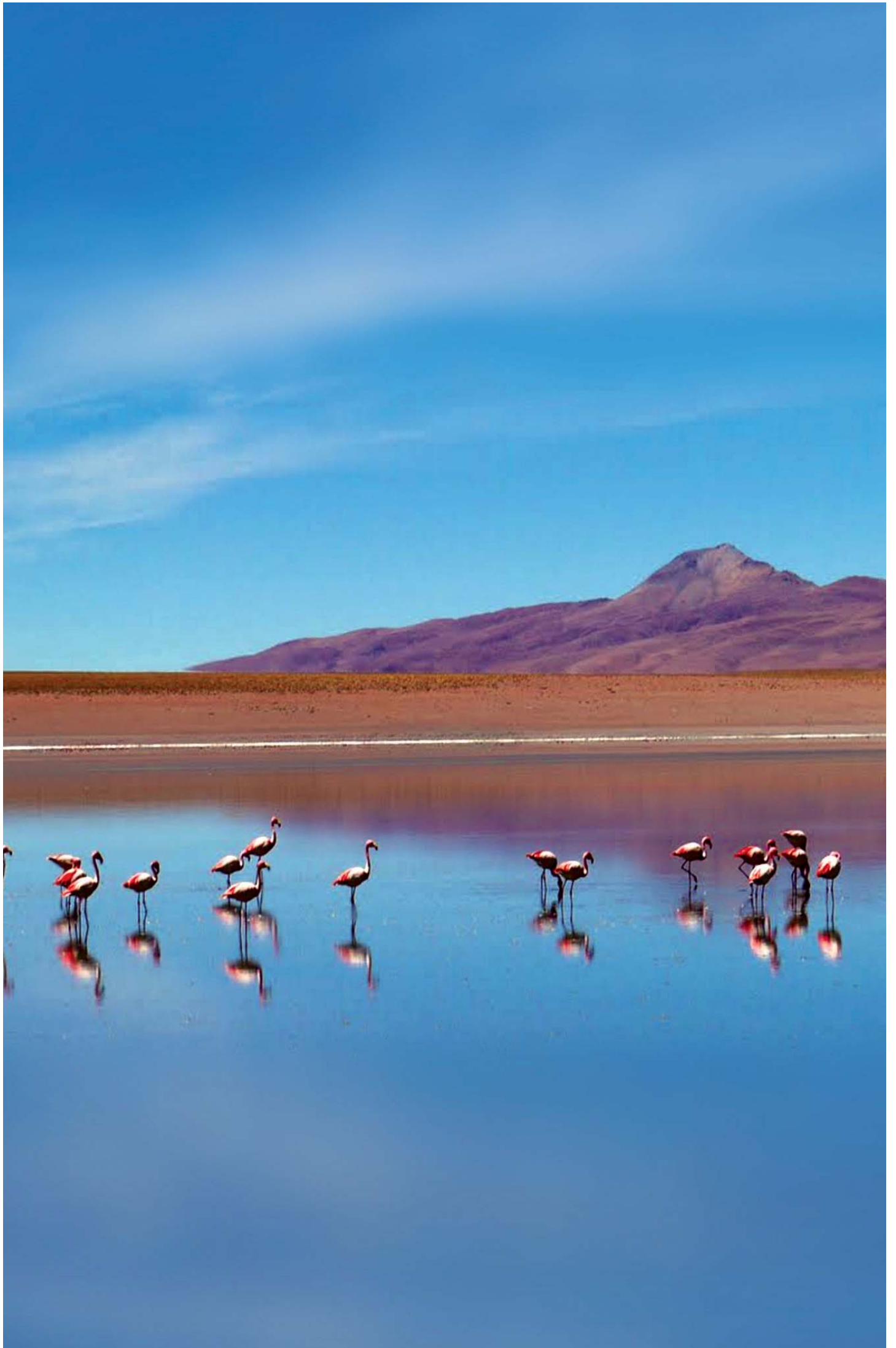

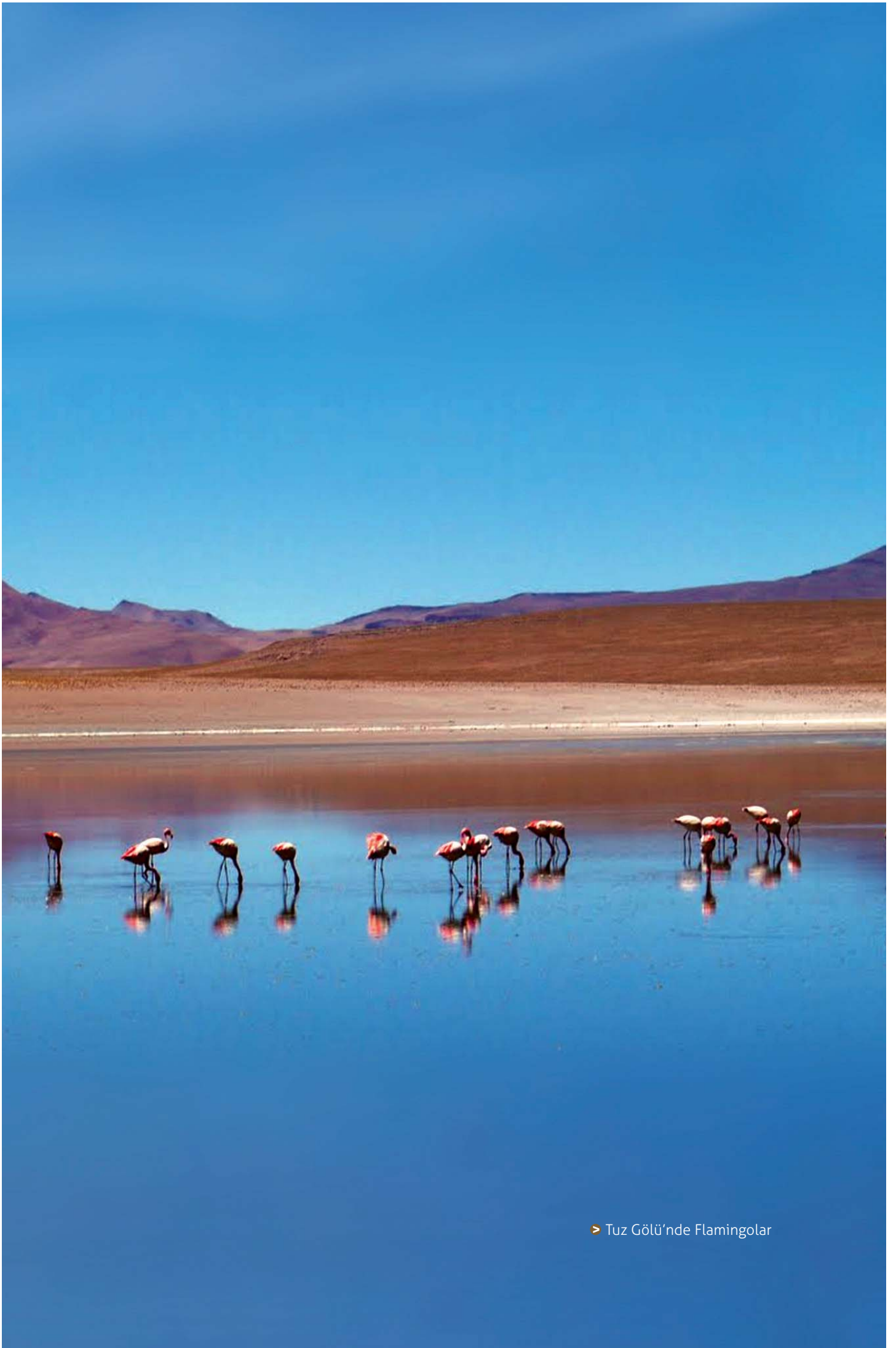
ağırlıklı olarak geliştirilmesi ve bölgede yer alan kış turizmiyle entegrasyonunun sağlanması amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda sivil mimarlık örneği yapıların restore edilerek konaklama tesislerine dönüştürülmesi ve yapılacak yeni yatırımlar ile nitelikli tesis sayısının ve yatak kapasitesinin artırılması hedeflenmektedir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2007). Ayrıca, 2011 yılı yatırım programında "Turistik Yönden Önem Arzeden Belediye" olarak nitelenen 188 belediyeden 2'si Ayaş ve Kızılcahamam Belediyeleridir.

Ankara kırsalında kırsal turizm potansiyeline sahip olan alanların geliştirilerek bölgeye yerli ve yabancı ziyaretçilerin çekilmesi sağlanmalıdır. Ziyaretçi sayısındaki bu artış, tarım sektöründen çekilmiş nüfus için ek gelir olanaklarının oluşturulmasını, kırsal alanlardan kente olan göç hızının düşürülmesini ve kırsal alanlarda üretilen tarımsal ürünlerin bölgeyi ziyaret edenlerle buluşturularak üreticilerin yaşadıkları pazarlama problemlerinin azaltılmasını sağlayacaktır. Ayrıca, Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği tarafından geliştirilen Ta-Tu-Ta (Tarım Turizmi ve Gönüllü İşgücü ve Bilgi Takası Projesi) gibi organizasyonlar içerisinde, Ankara ilçelerinde bu alanda faaliyette bulunan çiftçilerin yer alması sağlanarak kırsal turizmin yabancı ülke pazarlarında tanıtılması sağlanmalıdır.

► Beypazarı

➤ Tuz Gölü'nde Flamingolar

2.2.8. Bilişim

Amaç: Ankara'yı bilişim sektöründe uluslararası bir stratejik üretim merkezi haline getirmek.

Hedef 1: Teknopark ve üniversitelerin koordinasyonunun güçlendirilmesi, bilişim sektörü için bilgi ve işbirliği platformlarının oluşturulması ve kümelenmelerin desteklenmesi sağlanacaktır.

Hedef 2: Bilişim alanında faaliyet gösteren aktörlerin pazarlama kabiliyetleri geliştirilecek ve ürünlerini yurtdışı pazarlama olanakları arttırılacaktır.

Hedef 3: Bilişim alanında uluslararası fuar ve toplantıların Ankara'da düzenlenmesi sağlanacaktır.

20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren özellikle yeni teknolojilerin getirdiği iktisadi ve sosyal değişimler, günümüzde "bilgi toplumu" adı verilen yeni bir kavramı beraberinde getirmiştir. Bilişim devrimi olarak da adlandırılan bu durum, ülkelerin ekonomilerinde ciddi fırsatlar doğurmuş, geleneksel sektörlerde rekabet gücünü yitiren toplumların yeni ve yüksek teknoloji alanlarda lider konuma yükselmesini sağlamıştır.

Türkiye'de bilişim sektörü 1990'lardan itibaren gündemde olsa da sektörün güçlenmesi 2000'li yılların başında görülmüştür. Özellikle internetin yaygınlaşması ve elektronik ticaret ve iletişim ortamlarının güç kazanması ile bilişim, hem ekonomik hem de sosyal bir olgu olarak öne çıkmıştır. Ekonomik açıdan bilişim sektörünün durumu incelendiğinde, Türkiye'nin Avrupa, Kuzey Amerika ve özellikle son 10 yılda hızla küresel pazarlara entegre olan Uzakdoğu ülkelerinin gerisinde kalmakta olduğu görülmektedir (Durusoy, 2003).

Bilişim sektöründe diğer şehirlerle kıyaslandığında, Ankara lider konumdadır. Bu durum, Ankara'nın bilişim alanındaki ekonomik aktivitesi kadar sektörün girdileri olan güçlü eğitim ku-

rumları, nitelikli insan gücü, ileri teknoloji odaklı sanayi oranı ve güçlü altyapı gibi faktörlerin doğal bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır.

Türkiye'de kurulmuş olan 39 teknoparkın 6'sının Ankara'da bulunması; kentteki 14 üniversitenin özellikle mühendislik, tıp ve fen bilimleri alanında en köklü eğitim kurumları arasında yer alması; birçok tarafsız kişi ve kuruluşça şehirde tespit edilen bilişim kümelenmesi ve yazılım ve bilgisayar teknolojileri alanında Türkiye'nin en önemli araştırma projelerinin Ankara'da yapılması kentin gücünün önemli göstergelerindedir.

Ankara, nüfusunun yaklaşık %14,5'lik kısmının yüksek okul seviyesinde eğitim görmüş olmasıyla da Türkiye'nin en kalifiye insan gücüne sahip şehirlerindedir. Ayrıca Ankaralı akademisyenler yaptıkları yayınlar ve çeşitli paydaşlarla gerçekleştirdikleri projelerle teknoloji ve bilim üretme konusunda lider konumdadır. Yine tarafsız kuruluşlar olan EDAM ve URAK araştırmalarında Ankara'nın açık farkla en yaratıcı ve sosyal sermaye açısından en güçlü şehir olarak birinci sıralarda yer alması Ankara'nın insan kaynağının kalitesini ortaya koymaktadır. TÜİK'in 2010 yılında yayınladığı

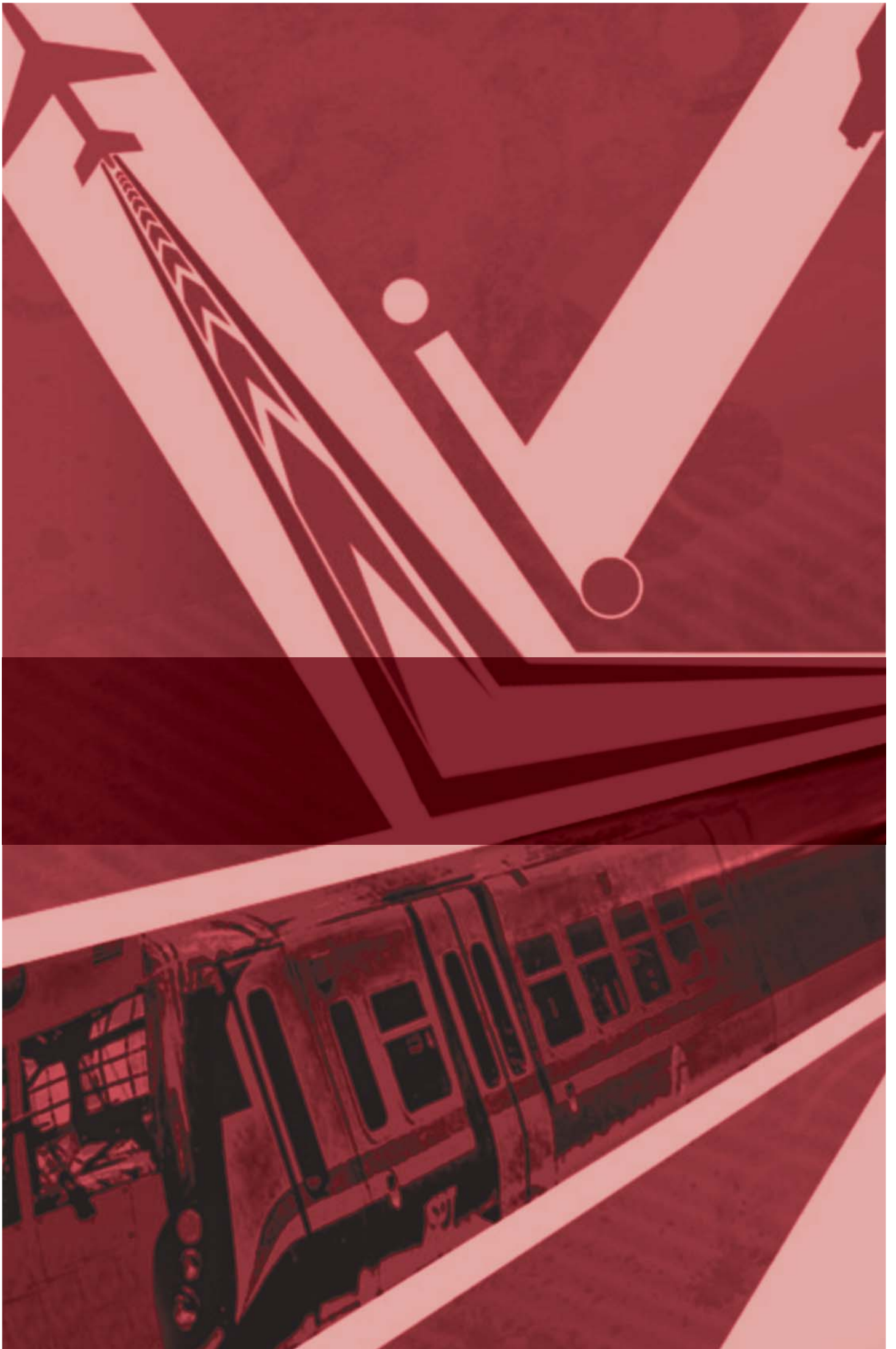
ve 2003-2008 yıllarını kapsayan yıllık iş istatistikleri Ankara'nın orta-ileri ve ileri yüksek teknoloji kategorisinde Türkiye'nin en çok istihdama, en yüksek faal işletme oranına ve en yüksek yatırım oranına sahip olan şehri olduğunu göstermiştir. Ayrıca, Dış Ticaret Müsteşarlığınca 2008 yılında gerçekleştirilen kümelenme projesinde Ankara'da yazılım kümesi tespit edilmiş ve şehrin ileri teknoloji odaklı işletmeleri kümeyi güçlendiren en önemli faktör olarak belirtilmiştir.

Ankara bilişim sektöründe lider şirketlere, eğitim kurumlarına ve kümelere sahip olması kadar, güçlü altyapısı ile de ülkemizin bilişim üssü konumundadır. Özellikle kentin başkent olmasının sağladığı etkin kamu yönetimi sayesinde Ankara, bilişim sektörünü hedefleyen politikaların en başarılı biçimde uygulandığı kenttir. Türkiye'de ilk teknoparkın burada kurulması ve en çok teknoparkın Ankara'da bulunması ile savunma sanayisi çerçevesinde bölgede bulunan güçlü savunma yazılım ve teknoloji şirketleri Ankara'nın bilişim altyapısının gücünün göze çarpan kanıtlarından bazılarıdır. Ankara sahip olduğu teknoparklar ve üniversiteleri ile ön sıralarda yer almasına rağmen, teknopark-üniversite işbirlikleri istenilen düzeye ulaşmamıştır.

Bununla birlikte, Ankara'nın ulusal bir bilişim odağından uluslararası bir bilişim üssüne dönüşmesi için birtakım eylemler gerekmektedir. Kentteki bilişim firmalarının rekabet gücünü arttıracak bir bilişim vadisi kurulması, firmaların ticari yeteneklerini arttıracak teknik ve mali desteklerin etkin bir biçimde sunulmasını sağlayacak bilgi ve işbirliği platformları oluşturulması ile uluslararası bağları güçlendirecek kongre ve fuar gibi etkinlikler düzenlenmesi önem arz eden eylemler arasındadır. Ankara'da var olan ODTÜ Teknokent-Bilkent Cyberpark-Hacettepe Teknokent üçgeninde ve bunların bağlantılı olduğu üniversiteler aracılığıyla bu bilişim vadisinin altyapısı oluşmuş durumda olup, bu alanda yapılan

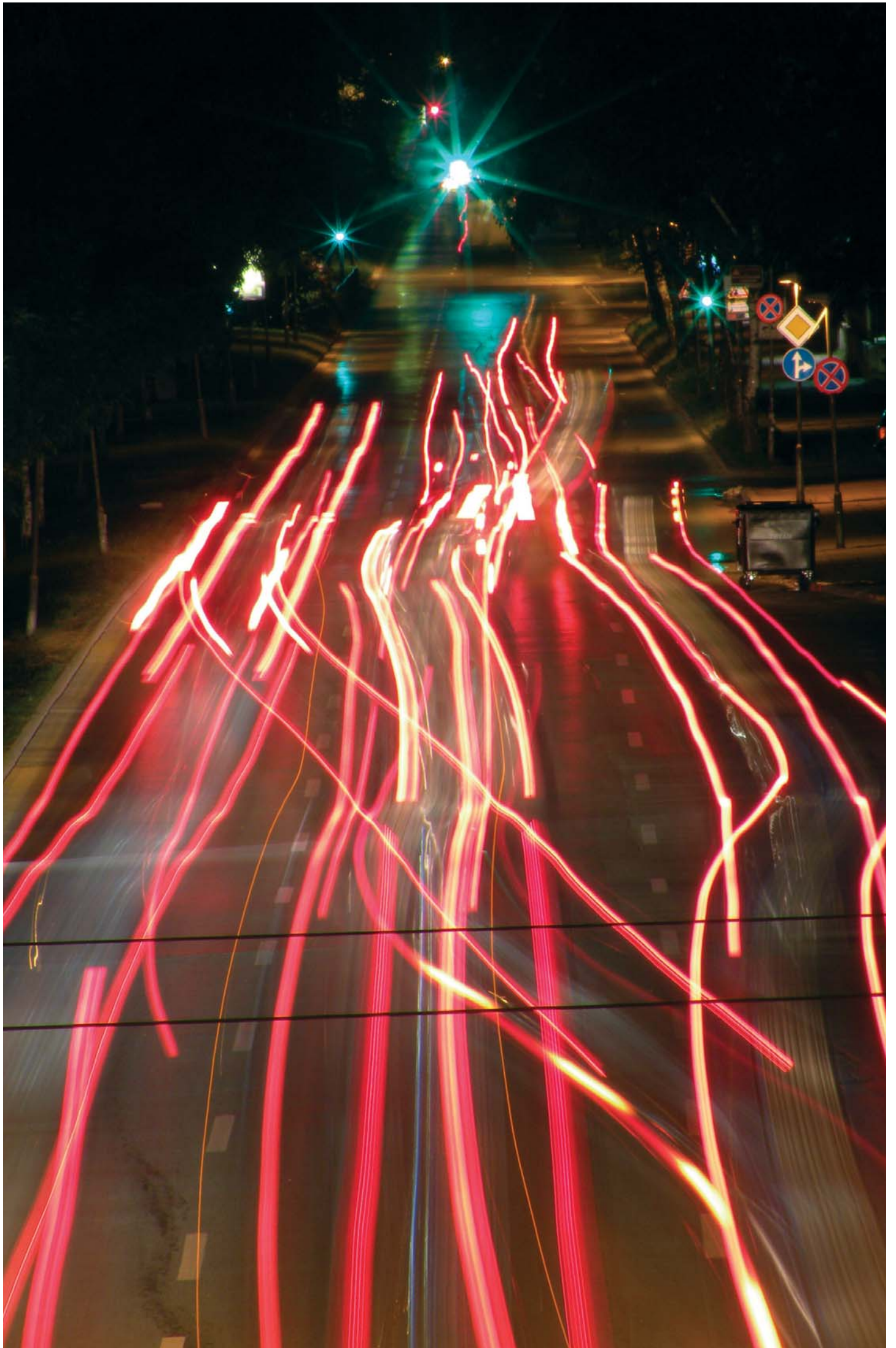
çalışmalar ileri aşamalara götürülmelidir. Ayrıca, kentteki kümelenmelerin yeterli bir seviyeye ulaşmaları küresel ölçekte rekabet edecek firmaların oluşmasını sağlayacak bir tedbir olarak düşünülmektedir. Özetle, Ankara bilişim alanındaki güçlü potansiyeliyle, bugüne kadar ülkemizde teknolojinin gelişmesinde öncü rol oynamış bir kenttir. Şehrin köklü üniversiteleri etrafında yoğunlaşmış yazılım ve bilgisayar teknoloji şirketleri ile bilişim alanında ihtisaslaşmış kurum ve kuruluşlara sahip olması Ankara'nın bilişim alanındaki liderliğinin başka bir göstergesidir. Tespit edilen bilişim kümelerinin ve Türkiye ortalamasından yüksek oranla bölgede bulunan teknoloji odaklı işletmelerin varlığı da Ankara'nın yükselen bilişim kapasitesinin ispatı niteliğindedir. Bununla birlikte kentin bilişim alanında uluslararası bir aktör olabilmesi için stratejik eylemlerle sektöre müdahale etmek yararlı olacaktır. Ayrıca, teknopark-üniversite işbirliğinin de güçlendirilmesi önem arz etmektedir. Sonuç olarak, Ankara günümüzde Türkiye'nin bilişim potansiyeli açısından en rekabetçi ve yenilikçi şehridir ve uygun eylemlerle desteklendiğinde küresel bir bilişim kenti olmaya adaydır.

ANKARA'DA ERİŞİM AĞLARI

*Temel Amaç: Yenilikçi ulaşım ve iletişim hizmetlerinin sunulduğu erişilebilir bölge
Ankara*

3

Ankara'da Erişim Ağları

3.1. Stratejik Amaç: Ankara'yı, bölgesi, ülkesi ve dünya ile sosyo-ekonomik bütünleşmesini sağlayacak güçlü bir erişim sistemine kavuşturmak.

3.1.1. Amaç: Ankara'nın ulaşım ağlarının merkezinde olmasının ve ulaşım altyapısının sunduğu potansiyelin bölge ekonomisine katkısını arttırmak.

3.1.1.1. Hedef: YHT projeleri ile Ankara'nın ulusal ve uluslararası merkezlerle bağlantısı sağlanacaktır.

3.1.1.2. Hedef: Doğrudan uçuş yapılan yurtdışı nokta sayısı arttırılacaktır.

3.1.1.3. Hedef: Uluslararası uçuşlarda Ankara'nın aktarma merkezi olması sağlanacaktır.

3.1.1.4. Hedef: Farklı ulaşım türleri (karayolu, demiryolu, havayolu) arasında entegrasyon sağlanacaktır.

3.1.2. Amaç: Şehir içi ulaşım kalitesini iyileştirerek toplu taşımanın ulaşımındaki payını arttırmak.

3.1.2.1. Hedef: Mevcut raylı sistem projelerinin tamamlanmasının hızlandırılması ve şehrin gelişme eksenlerine paralel olarak yeni raylı sistem güzergahlarının oluşturulması sağlanacaktır.

3.1.2.2. Hedef: İlçelerin birbirleri ve merkezle bütünleşmesini sağlayacak halihazırdaki karayolu ve demiryolu ulaşım altyapısının etkin kullanımı sağlanacaktır.

3.1.2.3. Hedef: Çevre dostu ulaşım araçları yaygınlaştırılacaktır.

3.1.2.4. Hedef: Toplu taşıma sistemleri arasındaki entegrasyon arttırılarak toplu taşıma cazip hale getirilecektir.

3.1.3. Amaç: Ankara'da genişbant haberleşme hizmetlerinin erişilebilirliğini arttırarak internet kullanımını yaygınlaştırmak.

3.1.3.1. Hedef: Kaliteli ve etkin genişbant erişim imkanı sağlayan fiber altyapılarının bölgede yaygınlaştırılması desteklenecektir.

3.1.3.2. Hedef: Bireylerin ve işletmelerin internet kullanımını yaygınlaştırıcı faaliyetler gerçekleştirilecektir.

3. ANKARA'DA ERİŞİM AĞLARI

TEMEL AMAÇ: Yenilikçi ulaşım ve iletişim hizmetlerinin sunulduğu erişilebilir bölge Ankara.

Erişilebilirlik "bir yerden, başka bir yere istenilen sürede, ekonomik, güvenli, konforlu ve çevresine zarar vermeden gidilecek yerin yakınına yaklaşabilmek" olarak tanımlanmaktadır (Kuntay, 2006). Bu tanım erişilebilirliği daha çok fiziksel ulaşımın sağlanması boyutuyla ifade etmektedir. Ancak günümüzde erişilebilirlik kavramı bilgisayarların gündelik yaşantıya hızla girmesi ve insan yaşamını etkilemesi sonucu değişerek yeniden şekillenmiştir. Bu değişimle erişilebilirliğin önemli bir boyutu da internet ve diğer iletişim teknolojileri olmuştur. Küresel bilgi altyapısının omurgası olarak görülen internet, bireysel ve kurumsal düzeyde bilişim, finans, sağlık gibi birçok sektörde yoğun olarak kullanılmakta, mekanı yeniden şekillendirmede bir araç olarak zaman ve mekan farklılıklarını ortadan kaldırmaktadır (Kuntay, 2006).

Yeni boyutların eklenmesiyle gelişen "erişilebilirlik" kavramını etkileyen çok çeşitli faktörler bulunmaktadır. Bunlar ulaşım talebi, hareketlilik, ulaşım seçenekleri, kullanıcıların erişim konularındaki bilgisi, ulaşım seçeneklerinin entegrasyonu, terminaller ve park yeri, ulaşım ücretleri, fiziksel ulaşımı ikame edecek telekomünikasyon seçeneklerinin varlığı ve kalitesi olarak sıralanabilir. (Litman, 2011). Ankara, başkent olmasının da avantajıyla erişilebilirlik faktörlerini kapsayan ulaşım ve iletişim altyapısının önem verildiği ve bu alanda ulusal çalışma ve yatırımların etkisinin kısa sürede görülebildiği bir kenttir. Yine de teknolojik gelişmeleri takipte geri kalmayan iletişim ve ulaşım altyapısının oluşturulması ve bu yapıya gerek duyulduğunda güncellenebilecek bir esneklik kazandırılması kentin erişilebilirliğinde önemli bir husustur.

3.1. Erişim

Stratejik Amaç: Ankara'yı, bölgesi, ülkesi ve dünya ile sosyo-ekonomik bütünleşmesini sağlayacak güçlü bir erişim sistemine kavuşturmak.

3.1.1. Ankara'ya Ulaşım

Amaç: Ankara'nın ulaşım ağlarının merkezinde olmasının ve ulaşım altyapısının sunduğu potansiyelin bölge ekonomisine katkısını arttırmak.

Hedef 1: YHT projeleri ile Ankara'nın ulusal ve uluslararası merkezlerle bağlantısı sağlanacaktır.

Hedef 2: Doğrudan uçuş yapılan yurtdışı nokta sayısı arttırılacaktır.

Hedef 3: Uluslararası uçuşlarda Ankara'nın aktarma merkezi olması sağlanacaktır.

Hedef 4: Farklı ulaşım türleri (karayolu, demiryolu, havayolu) arasında entegrasyon sağlanacaktır.

Türkiye'de 1000 km² başına demiryolu uzunluğu 11 km iken (TÜİK 2009), EUROSTAT verilerine göre Avrupa'da 2006 yılında bu oran 50 km'dir. Türkiye'deki 9.080 km'lik demiryolu ağının %5,2'sine sahip Ankara, 1000 km² başına 15 km demiryolu uzunluğu ile Türkiye ortalamasının üzerindedir.

Ankara, coğrafi olarak ülkenin merkezinde olması nedeniyle ulaşım ağlarının da kesişim noktasındadır. Mevcut ulaşım altyapılarının teknolojik gelişmelere uygun olarak modernizasyonu, farklı ulaşım sistemlerinin entegrasyonu, çevreye daha duyarlı ve daha az maliyetli ulaşım türlerine teşvik gibi çeşitli yaklaşımlarla bu avantajın daha etkin kullanılır hale gelmesi, ulaşımı Ankara'nın ekonomisine ciddi katkı yapar bir sektör konumuna getirecektir.

Türkiye'de yük taşımacılığında %90 ve yolcu taşımacılığında %95'lik orana sahip ulaşım türü olarak karayolu ön plana çıkmaktadır (İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi (İGEME), 2009). Ülkenin karayolu ulaşım ağının kesişme noktalarından biri olması nedeniyle, karayolu Ankara

için de yaygın ulaşım şeklidir. Ankara'nın beş ana devlet karayoluyla bağlantısı bulunmaktadır.

Karayolu ulaşımı, yaygın olmasına rağmen güvenlik düzeyi düşük bir ulaşım türüdür (Ankara Büyükşehir Belediyesi, 2006). Türkiye'de 2008 yılında karayollarında yaşanan trafik kazalarının yaklaşık %12'si Ankara'da yaşanmıştır (TÜİK, 2009b). Kazalardan ölüm ve yaralanma ile sonuçlananların oranı ise %9,4'tür. Bu kapsamda karayolu taşımacılığında güvenliğin ve bölgeye erişimi sağlayan alternatif ulaşım türlerine talebin artırılması yönünde teşvikler önem kazanmaktadır.

Türkiye'de toplam taşımacılıktaki payı giderek azalan demiryolu, karayoluna alternatif ulaşım türlerinden biridir. Demiryolu güzergâhlarının da kesişim noktasında bulunan Ankara'yı diğer kentlere bağlayan bu sisteme uzun yıllar gereken önem verilmemiştir.

> Ankara Garı

1999'da toplam yolcu taşımacılığındaki payı %2,3 olan demiryolunun payı, 2009 yılında %1,9'a gerilemiştir. 2008 yılı verilerine göre diğer Avrupa ülkeleri ile kıyaslandığında Türkiye demiryolu taşımacılığında Yunanistan'ın ardından en az paya sahip ülkedir (T.C. Devlet Demiryolları, 2010).

Uzun yıllar karayolu taşımacılığının gölgesinde kalan bu sistemin altyapısı yetersiz kalmış ve bu nedenle demiryolları ağının yenilenmesi gereksinimi doğmuştur (Ankara Büyükşehir Belediyesi, 2006). Bu gereksinimi karşılamak ve demiryolu ulaşımını geliştirmek için Yüksek Hızlı Tren (YHT) politikalarının uygulanmasına karar verilmiştir (T.C. Ulaştırma Bakanlığı, 2008). Ankara, Türkiye'de tasarlanan YHT projelerinin merkezi konumundadır. YHT projeleri 3 ana güzergahta devam etmektedir: Ankara-İstanbul, Ankara-Konya ve Ankara-Sivas. YHT projeleriyle Ankara, Polatlı üzerinden Konya, İzmit ve İstanbul'a güçlü ve hızlı biçimde bağlanabilecektir. Ayrıca Ankara - İzmir arasındaki YHT projesinin ise planlaması tamamlanmış olup, 2011 yılı içerisinde ihalesine çıkılacaktır. Projelendirilen güzergahlar ile oluşturulacak yeni hatlar, Ankara'nın Türkiye'nin bütün

bölgeleri ve komşu ülkeler ile bağlantısını sağlayacaktır.

YHT kapsamında düşünülen projelerden biri de Ankara Gar Binası alanında hızlı tren için yeni bir terminalin yapılmasıdır. Bu proje, sadece Ankara'nın demiryolu taşımacılığı için bir gerekliliği yerine getirmekle kalmayıp, Ankara'nın şehirlerarası uğrak yeri olmasında, bir çekim merkezi haline gelmesinde önemli bir adım olacaktır (T.C. Devlet Demiryolları, 2010).

Yıllık 10 milyon yolcu kapasitesine sahip olan Ankara Esenboğa Havalimanı, 2009 yılında Avrupa Uluslararası Havalimanları Konseyi (ACI Europe) En İyi Havalimanı Ödülü'nü almıştır (Devlet Havalimanları İşletmesi Genel Müdürlüğü, 2011a). Esenboğa Havalimanı'nda uçak ve yolcu trafiği her geçen yıl artış göstermektedir. 2010 yılında bir önceki yıla göre uçak trafiğinde %18'lik, toplam yolcu sayısında ise %28'lik bir artış meydana gelmiştir. Bu durumda küresel yapıyla entegrasyonun ve havayolu ulaşım ücretlerinde son yıllarda yapılan tarife ve kampanya uygulamaları ile havayolunun toplumun orta gelir grupları ta-

YHT projelerinin tamamlanmasıyla Ankara-İstanbul ulaşımı 3 saate, Ankara-İzmir ulaşımı 3 saat 20 dakikaya, Ankara-Konya ulaşımı 1 saat 15 dakikaya inecektir.

Ankara-Sivas arası için öngörülen bağlantı ile yolculuk süresi 2 saat 39 dakika olacaktır. Ayrıca, bu hatlara eklenecek Bursa-Osmaneli bağlantısı ile Ankara-Bursa arası yolculuk süresi 3 saate inecektir.

rafından kullanılabilen bir ulaşım türü haline gelmesinin etkisi büyüktür (Ankara Büyükşehir Belediyesi, 2006).

Ankara, 2010 yılı uçak ve yolcu trafiği yoğunluğunda İstanbul'daki Atatürk ve Sabiha Gökçen Havalimanlarının gerisinde kalmıştır. 2010 yılında toplam havayolu yolcu sayısının ancak %7,6'sına sahip olan Esenboğa iç hatlardaki yolcu sayısında %29, dış hatlardaki yolcu sayısında %22' lik artış gösterse de havalimanının 10 milyon yolcu taşıma kapasitesine erişilememiş, kapasite kullanım oranı %77,6'da kalmıştır (Devlet Havalimanları İşletmesi Genel Müdürlüğü, 2011a).

Esenboğa Havalimanı'ndan yurt içi ve yurt dışı birçok noktaya uçuş gerçekleştirilmektedir. 2009 yılı içerisinde 37 dış hat noktasına, iç hatlarda ise 28 noktaya doğrudan uçuş gerçekleştirilmişken, 2010 yılında bu sayılar sırasıyla 43 ve 30'dur (Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğü, 2011b). Başkent olması sebebiyle birçok kent ile iletişim halinde olması gereken Ankara'da doğrudan uçuş yapılan nokta sayısı arttırılmalıdır. Bu sayede Ankara coğrafi avantajını, karayolu ve demiryolu erişiminde olduğu gibi havayolu ulaşımında da kul-

lanıp bu sistem için de bir merkez, aktarma noktası haline gelebilecektir. Ayrıca havalimanının atıl kalan kapasitesi de bu sayede etkin değerlendirilmiş olacaktır.

Ankara ilinde önemli sorunlardan biri de karayolu, havaalanı ve demiryolu taşımacılığının birbiriyle olan entegrasyonunun sağlanamamış olmasıdır. Bu sorunun çözümüne yönelik yeni demiryolu ağlarının kurulmasının havaalanı ve karayolu ile olan bağlantısını güçlendirilecek şekilde geliştirilmesi toplu taşıma olan talebi arttıracak ve petrol ürünlerinde dışa bağımlı olan ülkemiz için etkin ve sürdürülebilir bir politikanın oluşumunu sağlayacaktır.

3.1.2. Ankara İçi Ulaşım

Amaç: Şehir içi ulaşım kalitesini iyileştirerek toplu taşımanın ulaşımdaki payını arttırmak.

Hedef 1: Mevcut raylı sistem projelerinin tamamlanmasının hızlandırılması ve şehrin gelişme eksenlerine paralel olarak yeni raylı sistem güzergahlarının oluşturulması sağlanacaktır.

Hedef 2: İlçelerin birbirleri ve merkezle bütünleşmesini sağlayacak halihazırdaki karayolu ve demiryolu ulaşım altyapısının etkin kullanımı sağlanacaktır.

Hedef 3: Çevre dostu ulaşım araçları yaygınlaştırılacaktır.

Hedef 4: Toplu taşıma sistemleri arasındaki entegrasyon artırılarak toplu taşıma cazip hale getirilecektir.

Modern şehirlerde hayatın akışını geliştirmiş ulaşım sistemleri düzenler; çünkü kent yaşamını sık sık yer değiştirmeyi gerekli kılar. Ulaşım altyapısının yeterli düzeye erişmemiş olması, kent yaşamını zorlaştırıp halkın temel hizmetlerden mahrum kalmasına, yolculuk süresi ve maliyetinin artmasına, ulaşım güvenliğinin ve konforunun düşmesine yol açmaktadır. Gallup Organizasyonu tarafından yapılan Avrupa kentleri için toplu taşıma memnuniyetinin de sorgulandığı araştırma kapsamında Ankara, bu kategoride 75 Avrupa kenti içinde 54. sırada yer almıştır (Avrupa Komisyonu (EC), 2009).

Ankara'da Ulus ve Kızılay, ulaşım sistemlerinin aktarma noktalarıdır. Bu da zaman içinde bu merkezlerde önemli trafik sorunlarının doğmasına neden olmuştur. Kentin hızlı gelişimi, merkez ve merkez-konut bağlantısını sağlayan kent içi yollara olan yükü arttırmış, planlı

gelişmelerin olduğu bölgelerde ana arterlere alternatif yol ağının kurulamamış olması nedeniyle, kent içi yolların merkez içinde ve merkez-konut bağlantılarında yoğunlaşmasına neden olmuştur. Metropolen özellikler kazanan Ankara'da, yolcu ve araç sayıları giderek artmaktadır. Bu durum yol ağının yeniden düzenlenmesini ve alternatif ulaşım sistemlerinin bir arada planlanmasını ve işletilmesini gerektirmektedir (Ankara Büyükşehir Belediyesi, 2006a). Nüfusu giderek artan ve ulaşım sorunları da bununla birlikte artma eğilimi gösteren Ankara için, talebi yönlendirecek, yaya öncelikli, mevcut altyapıyı verimli kullanacak, çevreye duyarlı çağdaş yaklaşımlara geçilmelidir.

Ankara'da toplu taşıma araçları, ulaşım türleri arasında %69'luk paya sahiptir. İstanbul için toplu taşıma araçlarının toplam taşıma içinde-

ki payı 2005 yılı verileriyle %70'tir (İstanbul Ulaşım AŞ, 2005). Ankara'da toplu taşımada en yüksek paya %23 ve %22'lik oranlarla EGO otobüsleri ve minibüs dolmuşlar sahiptir. Servis araçları ise %12'lik pay ile toplu taşımada üçüncü sırada yer almaktadır (Ankara İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, 2009).

Ankara'daki ulaşım türlerinde dikkat çeken bir diğer husus da özel taşımanın ve özellikle otomobil ulaşımının ulaşımdaki payının yüksekliğidir. 2000 yılından bu yana sürekli artan otomobil sayısı ile Ankara, bin kişi başına düşen otomobil sayısında 191 ile Türkiye'de en fazla otomobil sahipliğinin görüldüğü kent olmuştur (TÜİK, 2009a). Kent planlamasındaki çağdaş yaklaşımlar otomobilleri altyapıyı verimsiz kullanan düşük kapasiteli ulaşım aracı olarak görmekte ve kent merkezlerine girişini sınırlamaktadır (Candan, 2008). Ankara'da ise artan otomobil sahipliği ve kullanımı bu yaklaşımın tersine otomobilin ulaşımdaki payının artacağını göstermektedir. Bu bağlamda ula-

şımda toplu taşımanın payının artırılması ve kullanımının özendirilmesi sağlanmalıdır.

Ankara'da toplu taşıma içindeki oranı %23 olan EGO otobüslerinin kent içi ulaşımdaki ağırlığı yıllar içinde artmıştır. Ankara'da 1998'de 256 EGO otobüs hattı varken 2009 yılı sonu itibarıyla bu sayı 355'e çıkmıştır (EGO Genel Müdürlüğü, 2010). Bu artış şehirde yeni yerleşim alanlarının gelişimiyle paralellik göstermektedir. Her ne kadar hat sayısı artış gösterse de nüfus artış hızı ve kentin yayılma eğilimi göz önüne alındığında merkez ve çevre arasında toplu taşımanın daha sık ve daha rahat olmasına yönelik ihtiyaçlar olduğu görülmektedir.

Raylı sistemler ise toplu taşıma türleri arasında %11,6'lık paya sahiptir. Ulaşım türleri arasında sadece %1'lik paya sahip banliyö trenleri Ankara içi ulaşımda en az tercih edilen sistem olarak göze çarpmaktadır (Ankara İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, 2008). Banliyö-

nün bu kadar az kullanılmasında sistemin altyapısının günümüz yaşam koşullarına ayak uyduracak şekilde güncellenememiş olmasının etkisi büyüktür. Ancak, Ankara Banliyösü iyileştirilerek metro standartlarında işletmecilik yapılması için BAŞKENT-RAY Projesi kapsamında çalışmalara başlanmıştır (T.C. Devlet Demiryolları, 2010). Banliyö trenlerine yapılacak bu yatırımlar sayesinde yolcuların kent içinde raylı sistemlere etkin bir şekilde ulaşımı sağlanarak kent içi erişilebilirlik, ekonomik verim ve dolayısıyla kentin kalkınmasına olumlu katkılar sağlanmış olacaktır. Ayrıca, ilçelerde bulunan mevcut demiryolu ağları kullanılmaktadır. Bu bakımdan bu demiryolu ağlarının iyileştirilerek ilçelerden kent merkezine tren seferlerinin konulması ulaşımın daha kolay ve rahat yapılabilmesini beraberinde getirecektir.

Otomobil vb. motorlu araçlardan kaynaklanan CO₂ salınımı çevremizi olumsuz etkilemekte olup iklim değişikliğine sebep olmaktadır. Bu çerçevede gelişmiş ülkeler çevre dostu teknolojilerin geliştirilmesine

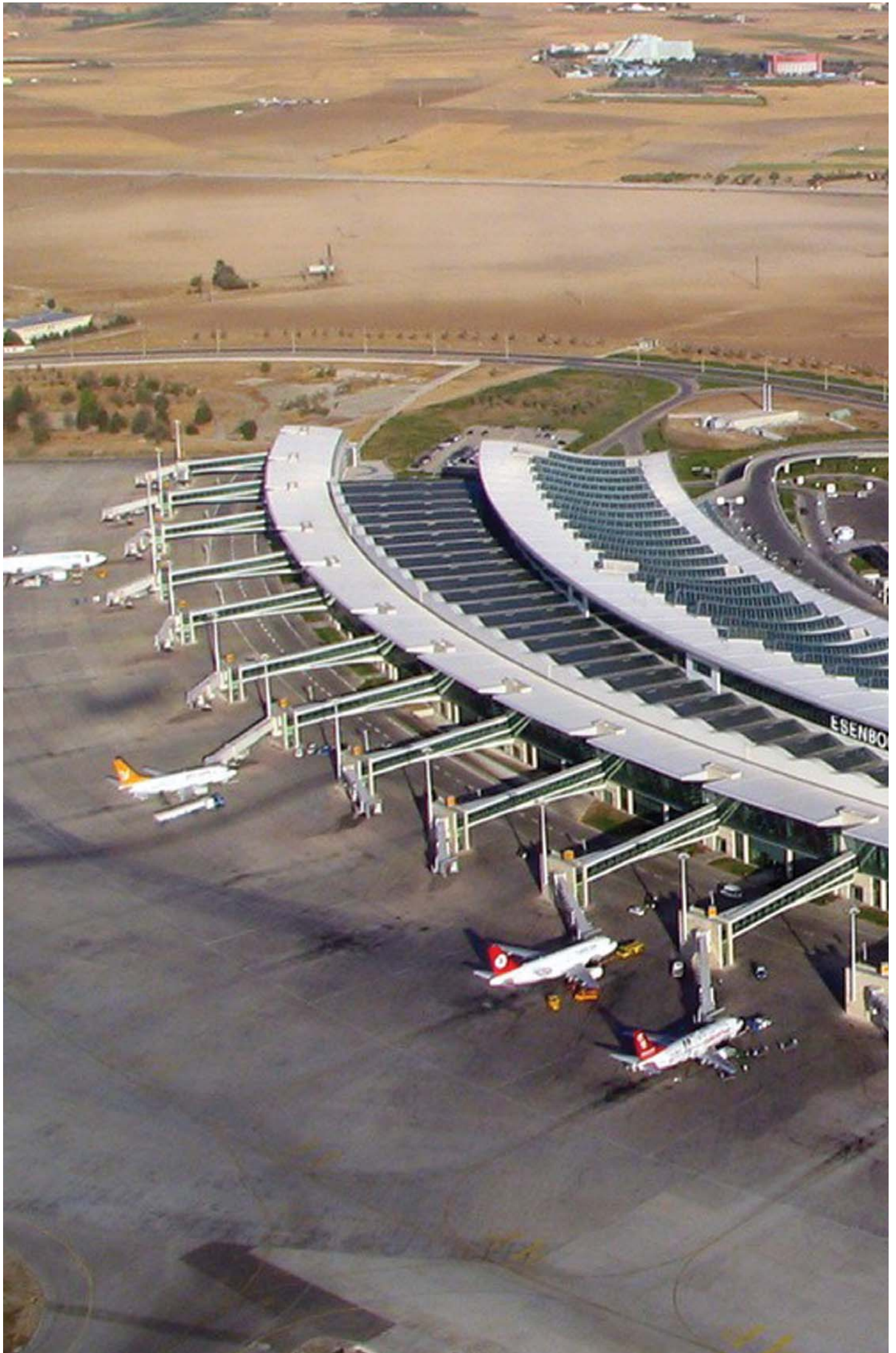

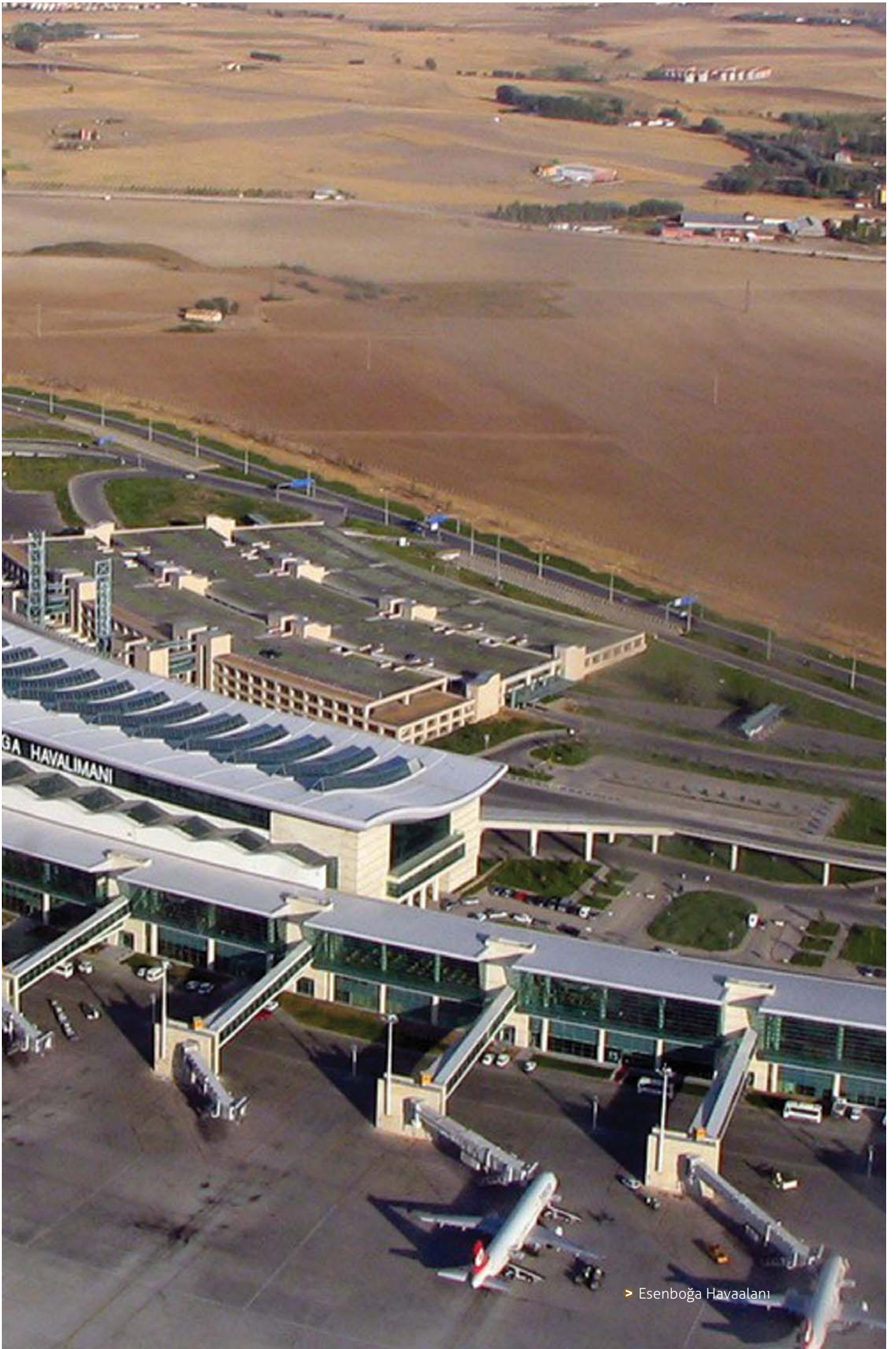
yönelik çalışmalarına hız kazandırmışlardır. Bu yüzden daha güvenli, konforlu ve çevre dostu araçların kullanılmasına yönelik teknolojik gelişmeler dikkatli bir şekilde takip edilmelidir. Çevre dostu araç olarak biyodizel araçlar, raylı elektrikli tren ve tramvaylar, elektrikli otomobiller gibi araçların yaygınlaştırılmasına yönelik çalışmalara hız kazandırılmalıdır.

Ankara'da raylı ulaşım sistemleri içinde en fazla kullanılan hatlar Ankaray ve Metro'dur. Kent içi raylı toplu taşıma sisteminin geliştirilmesi için mevcut sisteme ilave olarak Batıkent-Sincan-Törekent, Kızılay-Çayyolu ve Tandoğan-Keçiören arasındaki projeler devam etmektedir. Bu projelerin tamamlanması halinde raylı sistemler kentin birçok bölgesine yaygınlaşacak ve bu ulaşım türünün sağlamış olduğu hız ve erişilebilirlik avantajlarından vatandaşların büyük çoğunluğu yararlanabilecektir. Bu sistemlerin başta havaalanı güzergahı olmak üzere ihtiyaç duyulan diğer bölgelere ulaştırılması önemlidir.

Sonuç olarak, Ankara içi ulaşımında farklı ulaşım türlerinin kesintisiz entegrasyonu gerçekleştirilmeye çalışılmalı ve böylece yaşam kalitesini arttırıcı, toplumun tüm kesimleri için yüksek düzeyde erişilebilirlik sağlayan modern bir ulaşım altyapısı kente kazandırılmalıdır.

> Esenboğa Havaalanı

3.1.3. İletişim ve Haberleşme

Amaç: Ankara'da genişbant haberleşme hizmetlerinin erişilebilirliğini artırarak internet kullanımını yaygınlaştırmak.

Hedef 1: Kaliteli ve etkin genişbant erişim imkanı sağlayan fiber altyapılarının bölgede yaygınlaştırılması desteklenecektir.

Hedef 2: Bireylerin ve işletmelerin internet kullanımını yaygınlaştırıcı faaliyetler gerçekleştirilecektir.

Bilgi toplumu olma yolunda ilerleyen Türkiye'de bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımı açısından haberleşme ve iletişim altyapısı olanakları ve bu olanakların toplumun her kesimi için erişilebilir olması büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda, geleneksel haberleşme (posta, teleks vb.) ve iletişim tekniklerinden ziyade küreselleşme çağının iletişim teknolojileri ile haberleşme araçlarının yaygınlık ve kullanım düzeyinin artırılması önemlidir.

Ankara'nın iletişim ve haberleşme altyapısı göstergeleri incelendiğinde ortaya çıkan sonuç kişi başına düşen sabit hat aboneliğinin %30, mobil hat aboneliğinin %90'ları geçtiğidir. Bu bilgilere göre Ankara'nın mobil ve sabit hat iletişim teknolojilerine erişim düzeyi yüksek olarak değerlendirilebilir; ancak internet teknolojilerinde henüz istenilen kullanım oranları sağlanamamıştır. Yine de internet teknolojileri ve kullanımında Türkiye'de son beş yılda önemli gelişmelerin kaydedildiği göz ardı edilemez. 2005 yılında yaklaşık 1,5 milyon olan genişbant abone sayısı 2010 yılı ikinci yarısı itibarıyla 5 katına çıkarak yaklaşık

7,5 milyona yükselmiştir (Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, 2010).

İnternet kullanım ve aboneliklerindeki gelişme eğilimlerini internete en yaygın bağlanma çeşidi olan xDSL (sayısal abone hat çeşitleri: ADSL, VDSL, HDSL vb.) abonelik sayılarından izlemek mümkündür. Türkiye'de xDSL abone sayısı son beş yılda 450 binlerden 6,5 milyon

Genişbant Erişim: Hareketli görüntü ve kaliteli ses tabanlı uygulamalara ve büyük miktardaki bilginin iletimine imkan veren erişim biçimidir. Bu uygulamalar darbant (az miktarda bilgi iletimine izin veren) şebekelerle ya mümkün olmamakta ya da düşük kalite ve hızda mümkün olmaktadır.

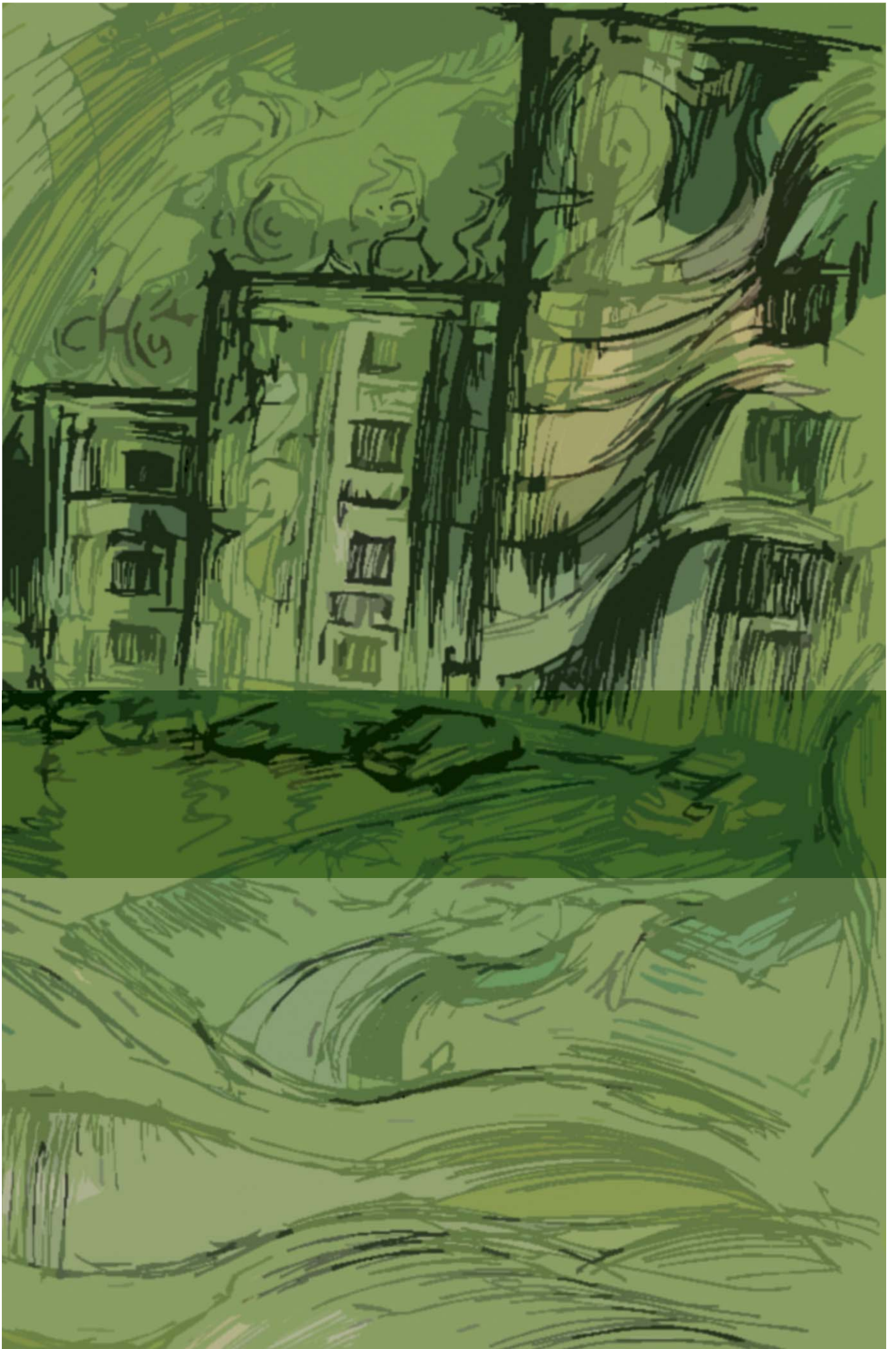
seviyesine yükselmiştir (Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, 2010). Ülke genelinde internetin yaygınlaştırılması için yapılan altyapı yatırımlarının etkisiyle Ankara'daki internet yaygınlığı da yıllar içinde artmıştır. 2010 yılı içerisinde iller bazında internet kullanımı haritasını çıkarmak üzere yapılan bir araştırmada, Ankara ADSL kullanım oranında %46,7 penetrasyon (yaygınlık) oranı ile İstanbul'un (%52) ardından ikinci sırada yer almaktadır (TTNET, 2010).

Türkiye ve Ankara'daki internet kullanım oranları gelişmiş ülkelerin internet kullanım oranlarının altındadır. 2004'ten günümüze internet kullanım oranlarında artan bir seyir

görüldü de 2009 yılında Türkiye %34 ile AB-27 ülkelerinin %67'lik kullanım oranının neredeyse yarısı seviyesinde bir internet kullanım oranına sahiptir (DPT, 2010b). Bu durum bölgenin AB internet kullanım oranlarına ulaşması için hem bireyler hem firmalar bazında internet kullanımını yaygınlaştırıcı stratejiler geliştirilmesini gerekli kılmaktadır.

Özellikle bilgi toplumu çağında yaşamamızın gerektirdiği dönüşüm ve yapılanmalar, bölgede internet altyapısına yapılacak yatırımları lüks değil zorunlu hale getirmektedir. Ankara'nın kitle iletişim alanında temel altyapısının mevcut olduğu görülse de bu altyapının teknolojik gelişmelerle entegre olabilmesi yolunda bir takım güncellemelere ihtiyaç duyulmaktadır. Türkiye'nin başkenti olarak Ankara, ulaşım erişilebilirliği yanı sıra günümüzde siyasal ve ekonomik ilişkilerin sürdürülmesinde büyük rol oynayan sanal ortamda da erişilebilirlik sıkıntıları yaşamamalıdır. Bu nedenle Ankara'nın eğitim, sağlık, ekonomi gibi birçok alanda internet kullanımını yaygınlaştırması gerektiği de göz önüne alınarak mevcut internet altyapılarının genişbant erişime imkan sağlayacak şekilde düzenlenmesi ve erişim maliyetlerinin düşürülmesi ile internetin kent tüm kesimleri tarafından erişilebilir bir hizmet olarak sunulması gerekmektedir.

ANKARA'DA ÇEVRE VE MEKAN

*Temel Amaç: Çevresel sürdürülebilirliği
gözeterek, mekan ve yaşam kalitesi
yüksek Ankara.*

4.1. Stratejik Amaç: Çevresel sürdürülebilirlik ve iklim değişikliği ile mücadele için, çevre ve enerji kaynaklarını etkin yönetmek ve yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımını yaygınlaştırmak.

4.1.1. Amaç: Çevresel sürdürülebilirlik temelinde yaşam kalitesini arttırmaya yönelik etkin bir çevre yönetim sistemi geliştirmek.

4.1.1.1. Hedef: İlgili tüm kurum ve kuruluşlarla işbirliği halinde bölge genelinde çevre bilincinin artırılması sağlanacaktır.

4.1.1.2. Hedef: Bölge genelinde doğal kaynakların kalitesinin iyileştirilmesine yönelik faaliyetler desteklenecek ve kaynakların verimli kullanımı teşvik edilecektir.

4.1.1.3. Hedef: Bölge genelinde iklim değişikliğiyle mücadele konusunda farkındalık arttırılacaktır.

4.1.1.4. Hedef: Bölge genelinde yeşil alan miktarı ve kullanımı arttırılacaktır.

4.1.1.5. Hedef: Etkin atık yönetimi için bölge genelinde çevre dostu, yenilikçi uygulamalar yaygınlaştırılacaktır.

4.1.2. Amaç: Enerjiyi verimli kullanmak ve temiz enerji kullanımını yaygınlaştırmak.

4.1.2.1. Hedef: Enerjide verimliliğin önemi ve yenilenebilir enerji kaynakları konularında toplumsal bilinç arttırılacaktır.

4.1.2.2. Hedef: Bölgede potansiyeli olan yenilenebilir enerji kaynakları araştırılarak kullanımları yaygınlaştırılacaktır.

4.1.2.3. Hedef: Yenilenebilir enerji üretecek makine ve teçhizat imalatı arttırılacaktır.

Ankara'da Çevre ve Mekan

4.2. Stratejik Amaç: Ankara'ya özgü kültürel değerleri mekana yansıtan, doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımını esas alan bir mekansal gelişme sağlamak.

4.2.1. Amaç: Bölgesel sürdürülebilirlik için, katılımcı ve kapsamlı mekansal planlama stratejilerini hayata geçirmek.

4.2.2.1. Hedef: Bölge yerleşimlerinde çevreye ve topoğrafyaya duyarlı, kır-kent dengesini gözeten, kent makroformları tespit edilecektir.

4.2.2.2. Hedef: Kentsel kullanımların mekansal dağılımında çevresel sürdürülebilirlik ve enerji verimliliği gözetilecektir.

4.2.2.3. Hedef: Su havzaları ve hassas ekolojik bölgeler korunacaktır.

4.2.2.4. Hedef: İnsan odaklı ve katılımcı planlama modellerinin bölge genelinde yaygınlaştırılmasına destek verilecektir.

4.2.2. Amaç: Kentsel dönüşüm ve mekan tasarımında kentin tarihsel birikimiyle çağdaş yaklaşımları buluşturarak mekan kalitesini arttırmak.

4.2.2.1. Hedef: Yeni gelişme ve dönüşüm alanlarında kültürel miras ve varlıklar korunacak, yerel mimari değerler özgün biçimde yansıtılacaktır.

4.2.2.2. Hedef: Görüntü kirliliğini ve tekdüzeleşmeyi engelleyici çağdaş tasarım uygulamaları yaygınlaştırılacak, tasarım rehberleri oluşturulacaktır.

4.2.2.3. Hedef: Dönüşüm alanlarında mekan ve insanların ihtiyacına uygun sağlıklılaştırma, iyileştirme gibi alternatif yöntemler araştırılarak uygulanacaktır.

4.2.2.4. Hedef: Kentsel dönüşüm projelerinde mahalleyi temsil eden yerel STK'lar sürece dahil edilecek, katılımları desteklenecektir.

4. ANKARA'DA ÇEVRE VE MEKAN

TEMEL AMAÇ: Çevresel sürdürülebilirliği gözeten, mekan ve yaşam kalitesi yüksek Ankara.

4.1. Çevre ve Enerji

Stratejik Amaç: Çevresel sürdürülebilirlik ve iklim değişikliği ile mücadele için, çevre ve enerji kaynaklarını etkin yönetmek ve yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımını yaygınlaştırmak.

Kentleşmeyi bir hedef olarak gören geleneksel gelişme stratejilerinin aksine küreselleşme sürecinde biçimlenen bölgesel kalkınma stratejisi, çevrenin sürdürülebilirliğini, kent-kır ilişkisini ve mekanın yaşam kalitesi üzerindeki etkisini dikkate almaktadır. Kentlerin doğayı koruyan ve karbon salınımı düşük poli-

tikalar geliştirmesi önemli olduğu kadar; kentin sürdürülebilirlik açısından içinde yer aldığı daha geniş bir hinterlanda bağlı olduğu da unutulmamalıdır. Bu çerçevede, sürdürülebilirlik kavramı mekana bütüncül bakmalı; kent, kır ve çevre ilişkisini dikkate almalıdır.

4.1.1. Çevre Kalitesi ve Yönetimi

Amaç: Çevresel sürdürülebilirlik temelinde yaşam kalitesini arttırmaya yönelik etkin bir çevre yönetim sistemi geliştirmek.

Hedef 1: İlgili tüm kurum ve kuruluşlarla işbirliği halinde bölge genelinde çevre bilincinin artırılması sağlanacaktır.

Hedef 2: Bölge genelinde doğal kaynakların kalitesinin iyileştirilmesine yönelik faaliyetler desteklenecek ve kaynakların verimli kullanımı teşvik edilecektir.

Hedef 3: Bölge genelinde iklim değişikliğiyle mücadele konusunda farkındalık arttırılacaktır.

Hedef 4: Bölge genelinde yeşil alan miktarı ve kullanımı arttırılacaktır.

Hedef 5: Etkin atık yönetimi için bölge genelinde çevre dostu, yenilikçi uygulamalar yaygınlaştırılacaktır.

İklim Değişikliğine Uyum

İnsanoğlunun son yüzyılda karşı karşıya kaldığı en önemli sorunların başında gelen iklim değişikliğiyle birlikte önümüzdeki yüzyıl içinde kuraklık şiddet ve sıklığının artacağı, ısı dalgaları ve diğer olağan dışı hava olayları gibi birçok sorunla karşılaşılacağı öngörülmektedir. Uluslararası İklim Değişikliği Paneli (IPCC)'nin senaryosunda, gerekli önlemler alınmadığı takdirde Türkiye'de yıllık ortalama sıcaklıkların 2050 yılına kadar 2,5-4°C yükseleceği kaydedilmiştir (IPCC, 2007). Türkiye'nin güneyinin ciddi kuraklık tehdidiyle karşı karşıya kalacağı, kuzey bölgelerde ise sel riskinin artacağı belirtilmiştir. Ankara da kuraklığa maruz kalacak iller arasında sayılmıştır (IPCC, 2007).

Ankara'da iklim değişikliği konusu ile ilgili göstergeler uzun dönemde bazı değişimlerin yaşandığını göstermektedir. Yıllık ortalama sıcaklık değişimleri, küresel sıcaklık artış eğilimiyle paralellik göstermektedir. 2009 yılında genel olarak aylık ortalama sıcaklıkların uzun dönem aylık ortalamaların üzerinde seyrettiği ve aylık uzun yıllar ortalaması 11,8°C iken, 2009 yılında bu değer 1,1°C'lik bir artışla 12,9°C olarak gerçekleştiği görülmektedir (Ankara İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, 2009).

İklim açısından önemli bir parametre olan yağış rejimleri incelendiğinde, Ankara'da 2009 yılında yağışın mevsimlere dağılımının uzun dönem eğiliminden farklılık arz ettiği gözlenmektedir. Uzun dönemde Ankara'da yağışın mevsimlere dengeli dağıldığı; fakat son dönemlerde yağış rejimlerinde dengesizlikler yaşandığı, yağışın kış mevsiminde yoğunlaştığı, sonbahar ve yaz kuraklığının arttığı gözlenmektedir (Ankara İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, 2009).

Ankara'nın karla örtülü gün sayısı değişimi incelendiğinde, uzun dönem yıllık ortalamanın

24,5 gün olduğu, 2009 yılında ise bu değer önemli ölçüde düşüş göstererek 9 günde kaldığı görülmektedir.

Uzun yıllar ortalama en yüksek kar kalınlığı 30 cm iken, 2006 ve 2008 yıllarında bu değer sırasıyla 23 ve 10 cm olmuştur. 2009 yılına gelindiğinde ise en yüksek kar kalınlığı 7 cm olarak ölçülmüştür. Kar birikiminde yıllar içindeki bu düşüş, yağışsız mevsimlerde tarımsal ve çevresel sorunları da beraberinde getirmektedir (Ankara Valiliği İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, 2007, 2008, 2009).

İncelenen bu göstergeler iklim değişikliği ile ilişkilendirilse de, bölge genelinde iklim değişikliğinin boyutlarının belirlenmesine yönelik kapsamlı bir çalışmanın yapılması ve bu doğrultuda etkin mücadele stratejilerinin oluşturulması gerekmektedir.

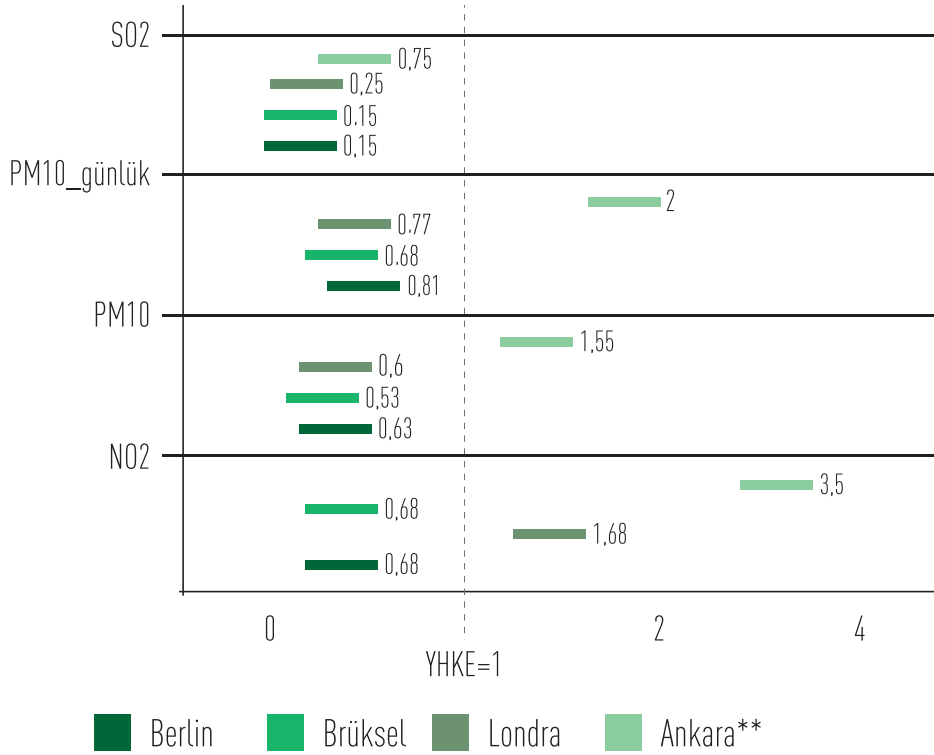
Hava Kirliliği ile Mücadele

Ankara'da 1970'li yıllarda $800 \mu\text{g}/\text{m}^3$ 'ün üzerinde seyreden partikül madde ve $700 \mu\text{g}/\text{m}^3$ 'ün üzerinde seyreden kükürdioksit oranıyla çok ciddi bir kirlilik söz konusu iken alınan önlemlerle 2000'li yıllarda hem partikül madde hem de kükürdioksit oranlarında bu değerler $100 \mu\text{g}/\text{m}^3$ 'ün altına inmiştir (Ankara İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, 2009). Bu durum özellikle 1990 yılı itibarıyla doğalgaz kullanımının yaygınlaşmasının bir sonucudur. Ancak, doğalgaz altyapısının oluşturulmadığı bazı böl-

gelerde ve özellikle düzensiz konut alanlarında yaygın ısınma biçiminin kömüre dayalı olması kış aylarında Ankara'nın bazı bölgelerinde hava kalitesini olumsuz yönde etkilemektedir.

2008 yılında Türkiye hava kalitesi mevzuatının AB mevzuatı ile uyumlaştırılması çalışmalarına başlanmıştır. Bu kapsamda Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne katılım sürecinde hava kalitesi sınır değerlerinin kademeli olarak azaltılması ve tüm kirleticilerin 1 Ocak 2024 tarihinde AB direktiflerinde yer alan sınır değerlere indirilmesi hedeflenmektedir. Türkiye'nin düzenleme öncesi sınır değerlerine bakıldığında AB sınır değerlerinin çok üzerinde olduğu görülmektedir.

Ankara'nın havasındaki partiküllerin %87,6'sının ve kükürtoksitlerin %77,7'sinin yakıtlardan kaynaklandığı belirlenmiştir. Son yıl-

Grafik 11.*Karşılaştırmalı Yıllık Hava Kalitesi Endeksi (YHKE) Sonuçları, 2008****Kaynak:** (CITEAIR, 2010)

*Ankara için NO2 yerine NOX (NO ve NO2) ölçümü verilmektedir (AB sınır değeri YHKE= 1).

** Refik Saydam Hıfzısıhha Merkezi verilerinden derlenen Ankara değerleri 2009 yılına aittir.

larda taşıtlardan kaynaklanan emisyonların Ankara'nın hava kirliliğini özellikle yaz aylarında %70'e varan oranda arttırdığı tahmin edilmektedir (Ankara İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, 2009). Ankara'da son üç kış sezonunda, kükürtdioksit değerlerinde AB sınırına uygun şekilde 38 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ 'ten 15 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ 'e belirgin bir azalma olduğu, ancak partikül madde kirleticisi değerinin 2009-2010 kış sezonu itibarıyla 75 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ ile, AB sınır değeri olan 40 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ 'ün çok üzerinde seyrettiği görülmektedir (TÜİK 2010g). Bitki örtüsünün korunması açısından

tehdit oluşturan azotoksit grubu (NOx) kirleticinin AB yıllık sınır değeri 30 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ iken, bu değer Ankara'da 2009 yılında 87-162 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ aralığında ölçülmüştür (Ankara İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, 2009).

Ankara'da yıllar içinde hava kalitesi açısından önemli derecede iyileşme gerçekleşse de, bazı kirleticiler itibarıyla halen AB sınır değerlerinin üzerinde seyredilmesi, özellikle sanayi, konut ve ulaşım kaynaklı hava kirliliğinin azaltılmasına yönelik çalışmaların devamını gerekli kılmaktadır.

Su Yönetimi

Sürdürülebilir su yönetimi, su arzını, talebini ve kalitesini bütüncül bir yaklaşımla ele alarak, su yönetimini yalnızca kent ölçeğinde bir teknik servis değil, bölge ve havza ölçeğinde bir kalkınma politikası aracı olarak değerlendirmektedir. Türkiye'nin tüketilebilir yıllık yer üstü ve yer altı su potansiyeli ortalama 112 milyar m³'tür. Kişi başına düşen ortalama 1600 m³ su ile Türkiye "su kıtlığı çeken" bir ülkedir (Çevre ve Orman Bakanlığı, 2010a).

Avrupa Çevre Ajansı'nın yaptığı çalışmaya göre artan talep ve azalan su varlığı nedeniyle, 2030 yılında Türkiye'nin pek çok Akdeniz ülkesiyle benzer şekilde şiddetli su stresi kuşağında yer alacağı belirtilmektedir. Özellikle Ankara'nın da bulunduğu iç bölgelerde 2030 yılı itibarıyla %40'ı aşan oranda su stresi yaşanacağı öngörülmektedir (European Environment Agency, 2010a).

Ankara'nın artmaya devam eden nüfusu, değişen yaşam biçimleri ve ekonomik aktivitelere bağlı olarak kişi başı artan su talebi, sınırlı su

kaynaklarının gelecekte ihtiyaçları karşılamada yetersiz kalacağı sonucunu ortaya çıkarmaktadır (European Environment Agency, 2010a). 1993 yılında 675 bin civarındaki su aboneliği sayısı 2009 yılında 1.5 milyon üzerine çıkmıştır. ASKİ tarafından şehrin ileriye dönük net su talebi ortaya çıkarılmaya çalışılmış ve 1995 yılında kişi başı 169 litre olan bu değer 2025 yılında 203 litreye ulaşacağı öngörülmüştür (Ankara Büyükşehir Belediyesi, 2006). Bu durum, bölgede hızla artan su talebini karşılamak için kaynakların verimli kullanılması gerekliliğini açıkça ortaya koymaktadır.

Yeraltı Suyu Kalitesi

Ankara'da, sürdürülebilir ve etkin bir su yönetimi için önem arz eden bir diğer konu da su kaynaklarının kalitesidir. Artan su tüketimi ve ihtiyacı karşısında sulama, içme, sanayi ve kullanım suyu açısından ek rezervler oluşturması sebebiyle yer altı sularının sürdürülebilir yönetimi büyük önem arz etmektedir. Ankara'nın yer altı suyu potansiyeli yaklaşık 200 milyon m³ olup, bu kaynaklar kirlenme tehlikesi altın-

dadır. Özellikle yer altı su potansiyelinin büyük bölümünü barındıran Ankara Hatip Ovası'nda, Ankara Çayı'nın önemli ölçüde kirletilmesi sonucu kimyasal ve bakteriyolojik yönden yeraltı sularının kullanım sınırının dışına çıkmıştır (Ankara İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, 2009).

Yer Üstü Suyu Kalitesi

DSİ V. Bölge Müdürlüğü tarafından periyodik olarak yapılan akarsu kalite gözlemlerine ve Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği'nde yer alan sınıflandırmaya göre, Ankara Çayı IV. sınıf, Kızılırmak II., III. ve IV. sınıflar arasında değişmekte, buna karşın Çubuk Çayı, Ova Çayı, Haman Çayı II. sınıf kirlilik arz etmektedir. Bu kirlilik daha çok kanalizasyon ve sanayi tesislerinin atıklarından kaynaklanmaktadır. Kapu-

lukaya, Çubuk II, Eğrekkaya, Kurtboğazı gibi I. ya da II. sınıf su tutan baraj göllerinde önemli bir kirlilik yoktur (Ankara İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, 2009). Ancak Porsuk ve Ankara çaylarının kirlenmiş sularının Sarıyar Barajı'na ulaşmasıyla bu baraj gölünün oldukça kirlenmiş olduğu görülmektedir (Ankara Büyükşehir Belediyesi, 2006a). Bir bölümü de il merkezinden geçmekte olan Ankara Çayı'nın durumu büyük bir önem arz etmektedir. Bu konuyla ilgili olarak, il merkezi içerisinde geçen Ankara Çayı'nın 4 km'lik kısmının ıslahı için çalışmalara başlanmıştır. 2014 yılında tamamlanması planlanan proje ile çayın yaydığı rahatsız edici kokuların ve kötü görünümün önüne geçilmesi ve ıslah tesisi yapılarak taşkınların önlenmesi amaçlanmaktadır (DSİ, 2010).

Sınıf	Su
Sınıf I	Yüksek kaliteli su
Sınıf II	Az kirlenmiş su
Sınıf III	Kirli su
Sınıf IV	Çok kirlenmiş su

Tablo 9. Kıta İçi Yüzeysel Suların Kalitelerine Göre Yapılan Sınıflama

Kaynak: (Çevre ve Orman Bakanlığı, 2010b)

Toprak Yönetimi ve Yeşil Alan Varlığı

Sürdürülebilir toprak yönetimi için önem arz eden konulardan biri erozyonla etkin mücadeledir. Ankara'da rüzgar erozyonu çok etkili değildir; ancak orman alanlarının azlığı ve bitki örtüsünden yoksun hububat alanlarının yaygınlığı nedeniyle toplam bölge alanının %52'si Türkiye geneline (%63) benzer şekilde şiddetli su erozyonuyla karşı karşıyadır (Ankara İl Tarım Müdürlüğü, 2010).

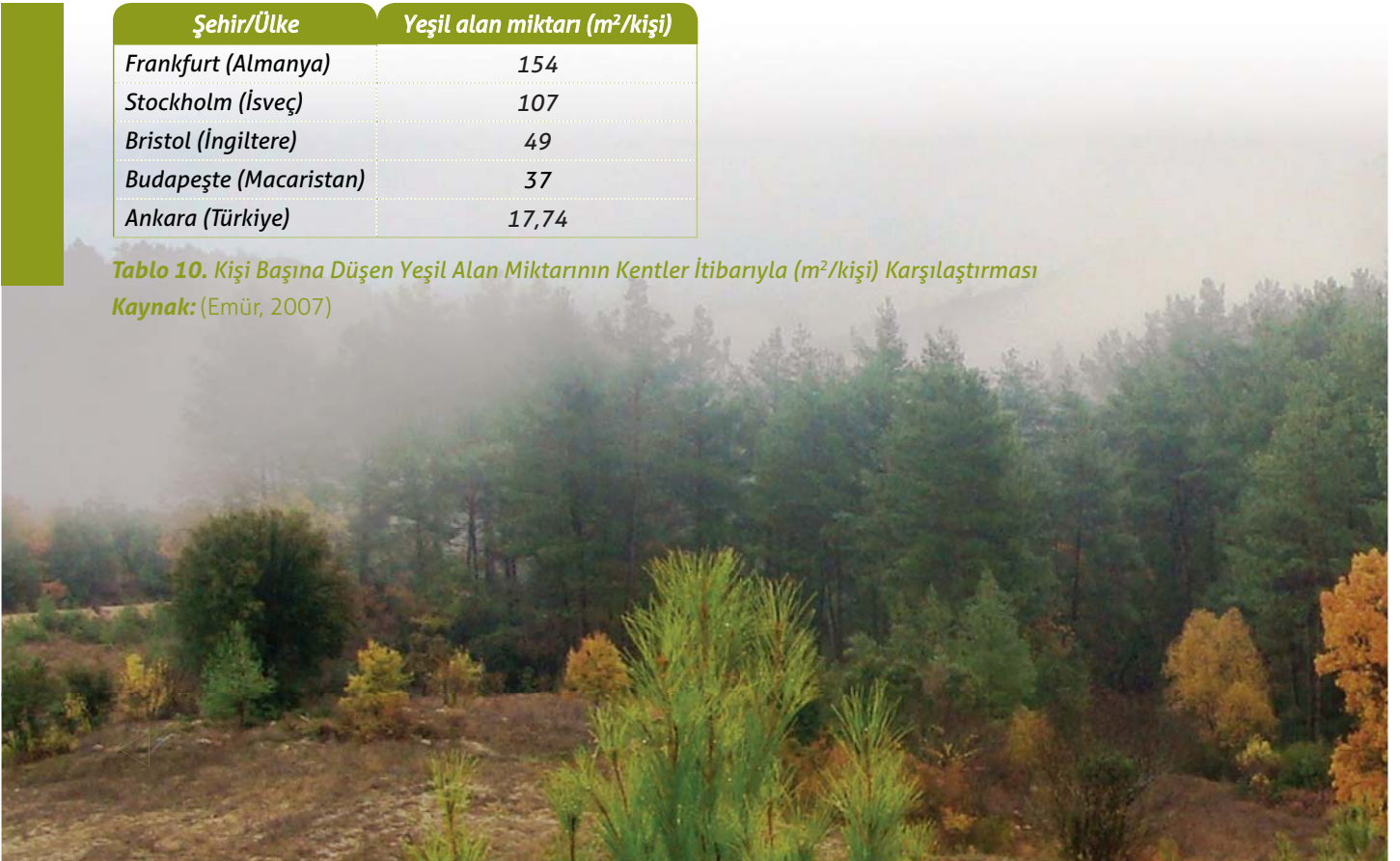
Toprak kalitesi ise sürdürülebilir toprak yönetiminin bir diğer önemli unsurudur. Ankara'da toprak kirliliği ile ilgili olarak yapılmış çalışmalarda kirliliğe neden olan kaynaklar 2007-2008 dönemi için önem sırasına göre, kentleşme, atıkların gelişigüzel depolanması, sanayi kaynaklı faaliyetler ve tarımsal faaliyetler olarak belirlenmiştir (Çevre ve Orman Bakanlığı, 2010c). Fakat, bunların neden olduğu kirlilik düzeyinin tespitine yönelik bölge genelinde kapsamlı araştırmaların yapılması gerekmektedir.

Yarattıkları nefes alma ortamları ile çevre kalitesi üzerinde önemli etkiye sahip unsurlardan biri açık ve yeşil alanların varlığıdır. Bu alanlar, rekreasyon olanakları yaratma, fiziksel alanların dengeli dağılımını sağlama, ekolojik dengeye katkıda bulunma gibi fonksiyonlar üstlenmeleri nedeniyle sağlıklı kent gelişimi açısından da büyük önem taşımaktadırlar.

İmar Kanunu'na göre, Türkiye'de kişi başına düşmesi gereken yeşil alan miktarı 10 m²/kişi iken, Amerika ve İngiltere'de kişi başına 40 m² yeşil alan standardı belirlenmiştir. Açık ve yeşil alanlar içerisinde önemli paya sahip olan 234 parkın bulunduğu Ankara'da, 2009 yılı itibarıyla kişi başına düşen yeşil alan miktarı 17,74 m²'ye ulaşarak Türkiye standartlarının üzerinde yer almıştır. Ancak, bu değer birçok yabancı ülke kentiyle karşılaştırıldığında, onların oldukça gerisinde kaldığı görülmektedir. Ankara'nın da diğer Avrupa başkentlerinde olduğu gibi kişi başı yeşil alan miktarını dengeli ve erişilebilir nitelikte arttırması hedeflenmelidir.

Şehir/Ülke	Yeşil alan miktarı (m ² /kişi)
Frankfurt (Almanya)	154
Stockholm (İsveç)	107
Bristol (İngiltere)	49
Budapeşte (Macaristan)	37
Ankara (Türkiye)	17,74

Tablo 10. Kişi Başına Düşen Yeşil Alan Miktarının Kentler İtibarıyla (m²/kişi) Karşılaştırması
Kaynak: (Emür, 2007)

Katı Atık Yönetimi

Atık yönetimi, atıkların minimizasyonu, kaynağında ayrı toplanması, taşınması, geri kazanılması, bertarafı, tesislerin işletilmesi ile bakım, izleme-kontrol süreçlerini içeren entegre bir yönetim biçimidir (Çevre ve Orman Bakanlığı, 2008). Bu anlayışla etkin bir katı atık yönetim sisteminin geliştirilmesi çevre kalitesinin önemli bir unsurudur. Ankara'da nüfus artışı ve tüketim alışkanlıklarına bağlı olarak açığa çıkan evsel katı atık miktarları çeşitlenerek artmakta ve bu durum kapsamlı bir katı atık yönetimini gerektirmektedir.

2008 yılı verilerine göre Türkiye'de toplam belediye atığının %8,89'u Ankara'da açığa çıkmaktadır ve bu atıklar 2 düzenli depolama tesisinde bertaraf edilmektedir (TÜİK, 2008a) (TÜİK, 2008b). AB-27 başkentlerinde yıllar içinde katı atık yönetiminde geri kazanımın payı artarken, Ankara'da bölge genelinde çevre dostu atık yönetimi uygulamaları yaygınlaşmamıştır (European Environment Agency, 2010b).

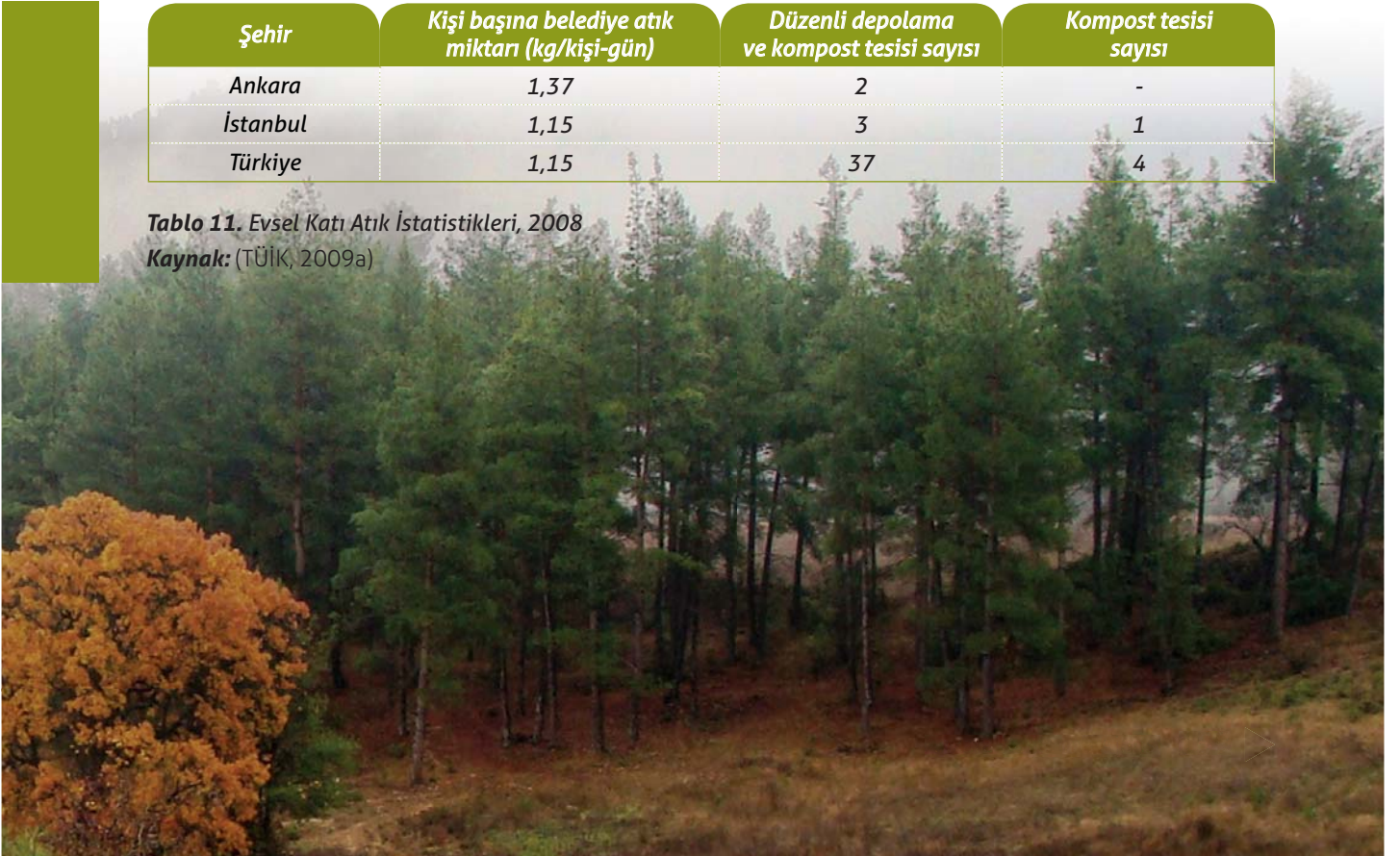
Ankara'daki depolama tesislerinden biri olan Mamak'taki katı atık tesisinde oluşan metan gazı toplanarak elektrik enerjisi üretilmekte, açığa çıkan ısıdan yararlanılarak sera işletilmesi gibi yenilikçi yöntemler uygulanmaktadır. Sincan'daki tesiste de benzer bir sistem kurulması için çalışmalara başlanmıştır. Metropolitan alan dışındaki ilçelerde düzenli depolama alanlarının kurulmasına hız verilmekle beraber, oluşan evsel katı atıkların bir kısmı hala düzensiz şekilde dere kenarlarına, vadilere, ormanlara vb. yerlere dökülmektedir (Ankara İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, 2009).

Sonuç olarak, bu atıkların bertarafı için son yıllarda önemli çalışmalar yapıyor olsa da etkin atık yönetiminde bertaraf en son tercih edilen yöntem olup atıkların geri kazanım/geri dönüşümünün sağlanması esastır. Bu bakımdan, özellikle Ankara'da kompost, biyogaz gibi uygulamaların geliştirilmemiş olması büyük bir eksiklik.

Şehir	Kişi başına belediye atık miktarı (kg/kişi-gün)	Düzenli depolama ve kompost tesisi sayısı	Kompost tesisi sayısı
Ankara	1,37	2	-
İstanbul	1,15	3	1
Türkiye	1,15	37	4

Tablo 11. Evsel Katı Atık İstatistikleri, 2008

Kaynak: (TÜİK, 2009a)

4.1.2. Enerji Verimliliği ve Yenilenebilir Enerji

Amaç: Enerjiyi verimli kullanmak ve temiz enerji kullanımını yaygınlaştırmak.

Hedef 1: Enerjide verimliliğin önemi ve yenilenebilir enerji kaynakları konularında toplumsal bilinç arttırılacaktır.

Hedef 2: Bölgede potansiyeli olan yenilenebilir enerji kaynakları araştırılarak kullanımları yaygınlaştırılacaktır.

Hedef 3: Yenilenebilir enerji üretecek makine ve teçhizat imalatı arttırılacaktır.

Türkiye, dünyada en hızlı büyüyen ve enerji talebi artan pazarlardan biridir. Enerji kaynaklarının sınırlı olması nedeniyle toplam enerji talebinin ancak %27'sini kendi kaynaklarından karşılayan Türkiye, talebin geri kalanını ithal etmektedir (Dünya Enerji Konseyi Türk Milli Komitesi, 2010).

Enerji Verimliliği

Enerji yoğunluğu, tüketilen toplam enerjinin GSYH'ya bölünmesiyle bulunur.

Enerji verimliliği, tüketilen enerji miktarının, üretimdeki miktar ve kaliteyi düşürmeden, ekonomik kalkınmayı ve sosyal refahı engellemeden en aza indirilmesidir (Enerji Verimliliği Derneği, 2010). Enerji tüketiminde asıl amaç az enerji tüketimiyle yüksek ekonomik değer yaratabilmektir. Enerji verimliliğini sağlamak için en temel etken, enerji yoğunluğunun düşürülmesidir. Türkiye'de kişi başına ortalama enerji tüketimi OECD ülkelerindekinin 1/5'i iken enerji yoğunluğu miktarı OECD ülkeleri ortalamasının iki katı kadardır (İmmergas, 2010). Uluslararası Enerji Ajansı'nın verilerine göre gelişmiş ülkelerde enerji yoğunluğu de-

ğerleri 0,09-0,19 arasında değişmekte olup, bu değer Türkiye'de 0,38'dir. Azalma eğilimi göstermeyen ve ortalamasının oldukça üstünde olan bu değer, Türkiye'de enerji verimliliği konusunda büyük adımlar atılması gerektiğini göstermektedir.

Enerji kaynakları bakımından büyük ölçüde dışa bağımlı olan Türkiye'nin enerji ihtiyacını güvenilir ve ekonomik olarak sağlayabilmesi için enerjinin verimli kullanılmasını sağlamak ve bu alışkanlığı yaymak önemlidir. Enerji verimliliğinin sağlanmasında en etkili yöntem olan enerji tasarrufunda amaç enerji üretimi ve tüketimi sırasında oluşan atıkların geri dönüştürülmesi ve performansı düşürmeden enerji kayıplarını en aza indirmektir. Öncelikle günlük hayatta doğrudan enerji tasarrufu sağlayan aletleri tercih edip, günlük alışkanlıkları enerjiyi daha verimli kullanmaya yönelik değiştirerek bu konuda bireysel olarak adımlar atılabilir. İkinci olarak da enerji tüketiminde kayıpları en aza indirecek yerleşim planı uygulamak ve daha az enerji tüketen teknolojiler kullanmak gibi enerji verimliliğini dolaylı yollardan arttıracak yöntemlere başvurarak

tasarruf sağlanabilir. Enerji tüketiminin en yüksek olduğu sektörlerde %20-30 civarında, binaların ısıtma ve soğutmasında %35, ulaşımda %15 enerji tasarrufu potansiyeli bulunmaktadır (Immergas, 2010).

Sanayi kuruluşlarının enerji verimliliği konusunda gösterdiği başarı uluslararası rekabet açısından çok önemlidir. Sanayi kuruluşlarında enerji verimliliğini makul seviyelere çekmek için yalıtımdan hammadde özelliğine kadar birçok konuda çalışmalar yapmak gerekmektedir. Yüksek verimli motorlar, soğutma sistemleri ve bina yalıtımı, tesislerin gün ışığından yararlanacak şekilde tasarlanması gibi teknik önlemlerin yanı sıra tarifelerde farklılıklara gidip tüketim alışkanlıklarının değiştirilmesi sanayide enerji verimliliğini sağlayacak önemli çalışmalar olacaktır.

Enerji verimliliği projesinin hayata geçirilmesi ile enerji tesisatlarında ve binalarda kullanılan birçok ekipmanın performans derecelendirilmesi yapılarak enerji verimliliği sağlama ürünlerin piyasadan çekilmesi ve enerji verimliliği sağlayan ürünlerin üretimi için finans mekanizmaları oluşturularak tüketicilerin bu ürünleri tercih etmeleri büyük önem arz etmektedir.

Yenilenebilir Enerji

Ankara'da kurulu 13 santral mevcut olup toplam üretim kapasitesi 1.871 MW'dir. Kurulu gücün yarısı (%50,6) doğal gaz kaynaklı, üçte biri de linyit kaynaklıdır (TEİAŞ, 2006). Türkiye'de kişi başına toplam elektrik tüketimi incelendiğinde; ilk üç sırada Kocaeli, Çanakkale ve Tekirdağ illerinin, Ankara'nın ise otuz altıncı sırada yer aldığı görülmektedir. Sanayi tüketimi değerlerinde Ankara ellinci sırada iken mesken elektrik tüketiminde ise altıncı sıradadır (TÜİK, 2009a). Artan enerji ihtiyacı, fosil enerji kaynakları ile ilişkilendirilen iklim değişikliği, sera etkisi ve küresel ısınma gibi problemler yenilenebilir enerji çeşitlerinin kullanıma sunulması ile çözümlenecektir.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının 2010-2014 dönemi stratejik planına göre yenilenebilir enerji kaynaklarının elektrik enerjisi üretimi içindeki payının 2023 yılında en az %30 düzeyine çıkarılması hedeflenmektedir. Ankara'nın da bu hedefe ulaşabilmesi için yenilenebilir enerji kaynaklarının araştırılıp hayata geçirilmesi büyük önem arz etmektedir.

Önemli bir yenilenebilir enerji kaynağı olan rüzgâr enerjisi Ankara'da düşük değerlerdedir. En yüksek değerler Haziran ve Temmuz aylarında

rında 9,4-9,7 km/saat düzeyindedir. Elektrik üreten türbinler için yıllık ortalama rüzgar şiddetinin 19,2 km/saat olduğu durumun uygun olarak kabul edildiği göz önüne alındığında, Ankara'da ölçülen değerlerin elektrik enerjisi üretimi için elverişli olmadığı söylenebilir (Elektrik İşleri Etüt İdaresi Genel Müdürlüğü, 2009). Çubuk, Akyurt, Çamlıdere, Elmadağ, Gölbaşı ve Bala gibi ilçelerde yerel olarak daha yüksek değerler bulmak mümkündür.

Ankara'daki rüzgâr potansiyeli her ne kadar elektrik enerjisi üretimine elverişli olmasa da mevcut potansiyel etkin değerlendirilerek, 10,8 km/saat gibi daha düşük rüzgar hızlarında mekanik olarak çalışabilen su pompaj sistemlerinde kullanılabilir (TMMOB Makina Mühendisleri Odası, 2008).

Türkiye'nin yıllık toplam güneş enerjisi potansiyelinin bölgelere göre dağılımı açısından Ankara'nın da içerisinde yer aldığı İç Anadolu Bölgesi; Güneydoğu Anadolu, Akdeniz ve Doğu Anadolu Bölgesi'nden sonra gelirken, Ankara 2.427 saat/yıl güneşlenme süresiyle 2.640 saat/yıl olan Türkiye ortalamasının altında kalmaktadır (TÜİK, 2009a). Güneş enerjisi henüz ekonomik bir enerji kaynağı değildir. Bina ısıtmasında güneş enerjisinden yararlanılması enerji tasarrufu ve çevre kirliliğinin önlenmesi bakımından önem arz etmektedir. Ankara'daki binaların güneş enerjisinden isti-

fade edebilecek şekilde tasarlanmasıyla ısıtma ihtiyacının önemli bir bölümünün güneş enerjisi ile karşılanması mümkün olacaktır.

Dünyada jeotermal ısı ve kaplıca uygulamalarındaki ilk 5 ülke ise Çin, Japonya, ABD, İzlanda ve Türkiye'dir. Türkiye'nin jeotermal potansiyeli Batı Anadolu'da (%77,9) yoğunlaşmıştır (Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, 2010). Ankara, 28°C-80°C

arasında sıcaklıklara sahip jeotermal alanları içeren bir bölgedir. Bölgede düşük ve orta entalpili alanların yanı sıra henüz araştırılmamış veya geliştirme potansiyeline sahip sahalardan mevcuttur.

Ankara'da 30°C üzerinde akışkan sıcaklığına sahip 13 adet jeotermal alan bulunmaktadır. Bu

kaynakların sıcaklık değerleri elektrik enerjisi üretebilecek değerlerin altındadır. Kaynakların ortalama sıcaklık değerleri 30-45°C arasında değişirken, Kızılcahamam jeotermal alanında açılan sondajlarla 75-86°C'lik sıcaklık değerlerine ulaşılabilmektedir. Mevcut kaynaklar kaplıca, termal tesis ısıtılması, sağlık amaçlı ve sera ısıtılmasında kullanılmaktadır. Bu imkânlar yeni teknolojiler sayesinde geliştirilebilir. 2005 yılında kabul edilen "Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Elektrik Enerjisi Üretimi Amaçlı Kullanımına İlişkin Kanun"da öne çıkan jeotermal potansiyelin tümünün işletmeye girmesinin sağlanması ve üretim planlamalarının yenilenebilir

Ankara'daki depolama tesislerinden biri olan Mamak'taki katı atık tesisinde oluşan metan gazı toplanarak elektrik enerjisi üretilmekte, açığa çıkan ısıdan yararlanılarak sera işletilmesi gibi yenilikçi yöntemler uygulanmaktadır.

enerji kullanım potansiyelindeki gelişmelerin dikkate alınarak hazırlanması hedefleri Ankara için önem taşımaktadır.

Diğer bir yenilenebilir enerji çeşidi olan biyokütle enerjisi her geçen gün önem kazanmaktadır. Türkiye'de son zamanlarda organik atık, biyokütle ve biyogazdan enerji üretimine yönelik kamu ve özel sektör yatırımları artmaya başlamıştır. Ankara ilindeki ormanlardan elde edilebilecek orman atıkları (ormansal biyokütle) ekonomik olarak toplanması durumunda 2-3 MW civarında biyokütle gazlaştırma tesisi kurulabilecektir. Ankara ilindeki küçük ve büyükbaş hayvan atıklarının biyogaz üretiminde değerlendirilebilmesi durumunda üretililecek gaz miktarı 86 milyon m³/yıl'dır. Ankara Mamak çöplüğü, Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin "Ankara Katı Atık Yönetimi Projesi" kapsamında

elektrik üretilen endüstri parkına dönüştürülmüştür. Bu tesiste Ankara'nın elektrik ihtiyacının %0,2'si üretilmektedir.

Sonuç olarak yenilenebilir enerji kaynaklarına olan ihtiyaç gün geçtikçe artmaktadır. Ankara'da yenilenebilir enerji teknolojilerinin kullanılabilmesi potansiyel bulunmaktadır. Ayrıca Ankara'da enerji sektöründe rol alan birçok firma ve projelere destek veren üniversitelerin bulunması bu konularda araştırma, geliştirme ve eğitim faaliyetlerinin yapılmasına olanak sağladığı gibi yenilenebilir enerji üretiminde kullanılacak ekipmanların da bu bölgede üretilmesi için büyük bir fırsattır. Türkiye'nin enerji bağımlılığının azaltılması ve enerji ihtiyacının yerli kaynaklar ile karşılanabilmesi için yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanılması ve çeşitlendirilmesi önemli bir husustur.

4.2. Sürdürülebilir Mekansal Gelişme

Stratejik Amaç: Ankara'ya özgü kültürel değerleri mekana yansıtan, doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımını esas alan bir mekansal gelişme sağlamak.

4.2.1. Kentleşme, Mekansal Organizasyon ve Makroform

Amaç: Bölgesel sürdürülebilirlik için, katılımcı ve kapsamlı mekansal planlama stratejilerini hayata geçirmek.

Hedef 1: Bölge yerleşimlerinde çevreye ve topoğrafyaya duyarlı, kır-kent dengesini gözetten, kent makroformları tespit edilecektir.

Hedef 2: Kentsel kullanımların mekansal dağılımında çevresel sürdürülebilirlik ve enerji verimliliği gözetilecektir.

Hedef 3: Su havzaları ve hassas ekolojik bölgeler korunacaktır.

Hedef 4: İnsan odaklı ve katılımcı planlama modellerinin bölge genelinde yaygınlaştırılmasına destek verilecektir.

Kentsel yerleşmelerin mekansal yaşam kalitesinin artırılması, mekansal planlama sisteminin ihtiyaçlara cevap verebilme becerisi, koordinasyonu ve verimliliğiyle ilişkilidir. Dokuzuncu Kalkınma Planı'nda, kentlerin yaşam standartlarının yükseltilmesi ve sürdürülebilir gelişmenin sağlanması öncelikli politikalarından biridir. Kentsel gelişme, kentlerin gerek sosyo-ekonomik kalkınmadaki rolü, gerekse mekansal organizasyonda ve yerleşmeler arası ilişkilerde üstlendikleri işlevler dikkate alındığında, bölgesel gelişme bağlamında temel bir unsur olarak ortaya çıkmaktadır.

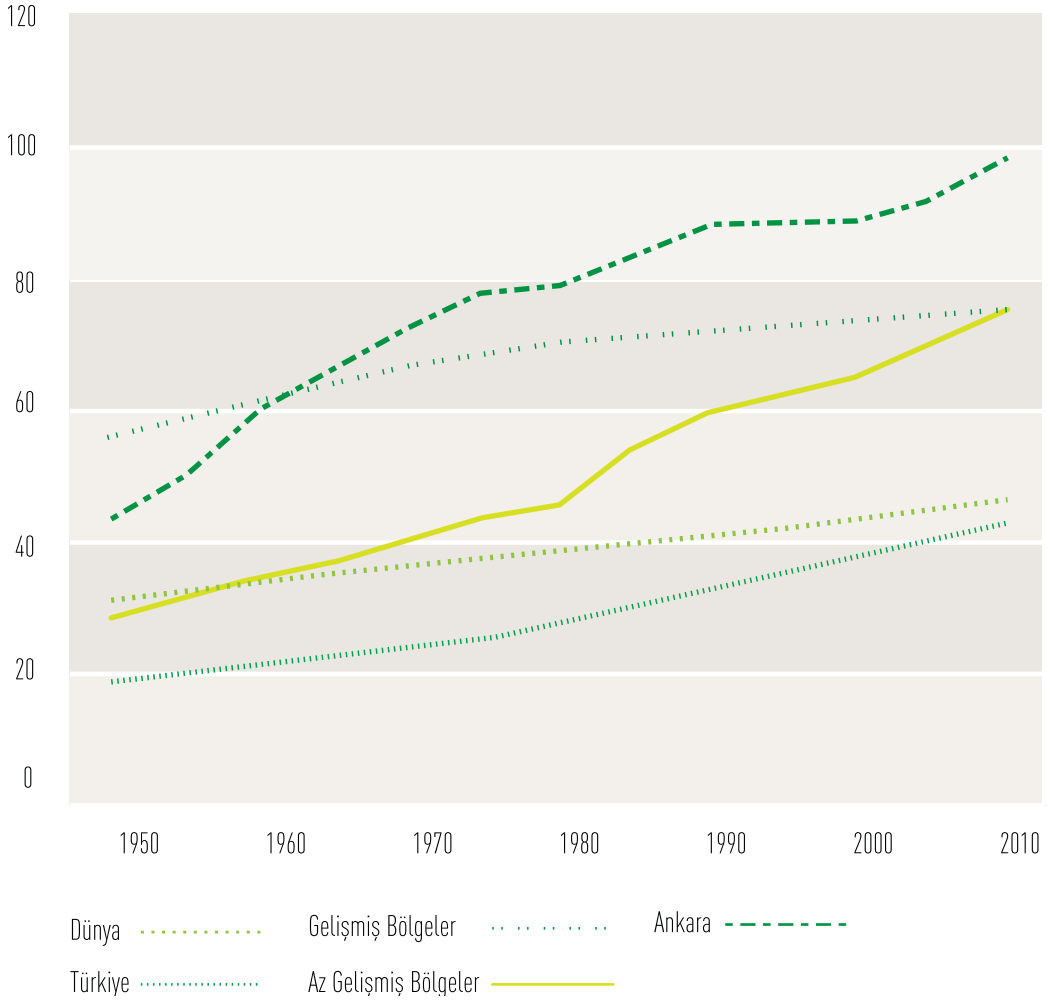
Kentleşmeye dair sorunlar kontrolsüz büyüme, göç, kaçak yapılaşma ve gecekondu, afet-

lere dayanıksızlık, altyapı ve çevre sorunları, planlama sisteminden kaynaklı problemler ve yerel yönetimlerin kapasite eksikliklerini içermektedir. Ankara'da kentleşme süreçleri merkez ve çevre ilçelerde farklı şekillerde gerçekleşmektedir.

Ankara'nın kentleşme süreci genel olarak Türkiye'nin geçirdiği kentleşme süreciyle pek çok alanda örtüşürken; temel ayrışma, Ankara'nın başkent oluşu ve bunun kentleşme süreçlerini tetikleyici etkisiyle ortaya çıkmaktadır. Günümüzde Ankara'nın toplam nüfus yaklaşık 4,7 milyon, kentleşme oranı ise %97'dir. Bu oran gelişmiş dünya bölgeleri ve Türkiye oranlarının çok üzerindedir.

Grafik 12.

Yıllara Göre Dünya'da ve Ankara'da Kentleşme Oranları (2010)

Kaynak: (UN-HABİTAT, 2010) (TÜİK, 2010f)**Ankara'nın Kentsel Büyüme Deseni**

Ankara'nın kentsel üst biçimi (makroform), gerek topografik etmenler gerekse tarih boyunca farklı sosyal süreçlerin sonucunda şekillenmiştir. 2005 yılında yapılan arazi çalışması, 1997 yılı itibarıyla yaklaşık 45.000 hektara yayılmış metropoliten yerleşim alanınının 8 yılda yaklaşık 61.000 hektara çıktığını göstermiştir.

2004'te kabul edilen 5216 sayılı Büyükşehir Belediyeleri Kanunu ile Ankara Büyükşehir Belediye sınırı, Ankara Valiliği merkez olmak üzere 50 km'lik yarıçap baz alınarak tespit edilmiş ve 855.000 hektara ulaşmıştır. Türkiye'deki belediyeler içinde en geniş alana sahip bu sınır 16 ilçe ve 18 belediyeyi kapsayıp, 9 ilçe ve 27 belediyeyi dışında bırakmaktadır (Ankara Valiliği, 2010).

Ankara, Cumhuriyet tarihinde planlama çalışmalarının en yoğun yapıldığı yerdir. Fakat özellikle Cumhuriyet döneminde aldığı aşırı göç ve yaşadığı hızlı kentleşme süreçleri kentin gelişimini planlarla öngörülenden daha farklı şekillendirmiştir. Türkiye'deki kentlerin birçoğunda görülen ve "yağ lekesi" olarak adlandırılan, kendi çevresinde, bir genel gelişim şemasından yoksun olarak kentsel-kırsal topraklara yayılma eğilimi Ankara'da da izlenmektedir (Ankara İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, 2009).

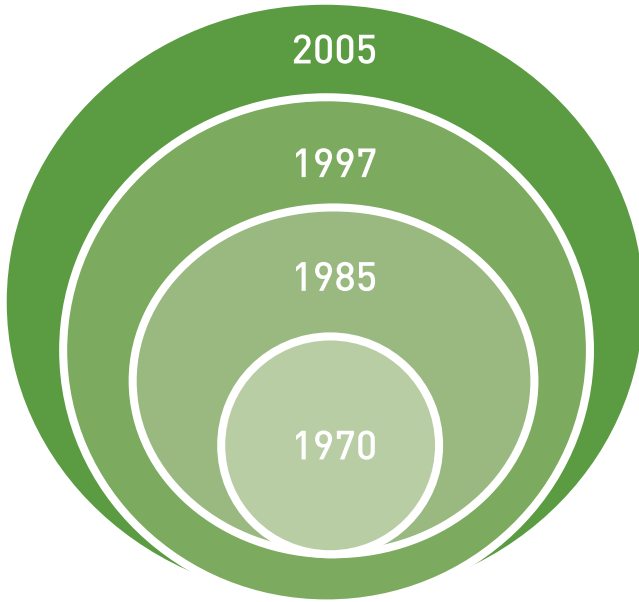
Özellikle son 25 yılda kentsel yerleşim alanı, kentsel nüfus artışı hızından daha büyük bir hızla genişlemiştir. 1985'ten 1997'ye nüfus %22 oranında artarken, yerleşim alanı %45 oranında büyümüştür. Benzer şekilde, 2005 yılında yapılan son arazi çalışması da Ankara

metropoliten nüfusun 8 yılda yaklaşık %17 artarken, kentsel yerleşim alanının %35 oranında genişlediğini göstermiştir (Ankara İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, 2009).

Ankara'da kişi başı kentsel kullanım alanı her geçen yıl artmakta ve ekolojik ayak izi (sosyal sistemlerin ekosistem üzerindeki olumsuz etkisi) genişlemektedir. World Wildlife Foundation (WWF) tarafından hazırlanan 2008 yılı Living Planet Raporu'na göre, 2005 yılı itibarıyla Ankara ekolojik ayak izi biyokapasitesini (ekolojik arz) aşmış olup, ekolojik anlamda "borçlu" olan coğrafi bölgeye dahil edilmektedir (WWF, 2008).

Gelir düzeyleri iyileşen grupların lüks tüketim eğilimleri ile kent çeperlerine gittikçe artan konut büyüklüklerinin ve az yoğun yapılaşmanın görülmesi Ankara'da kentsel yayılma deseninin yukarıda bahsedilen eğilimle gelişeceğine işaret etmektedir. Özellikle kentin güney ve güneybatı eksenlerinde fark edilir boyutlardaki saçaklanma dokusu, bu bölgedeki birçok verimli tarım arazisi ve koruma alanı niteliğindeki Gölbaşı Havzası'nı yoğun yapılaşma tehdidiyle karşı karşıya bırakmaktadır. Bu durum, kentin can damarı olan su havzaları ve kente hava sağlayan vadilerde geri dönüşü olmayacak ekolojik zararlara neden olmaktadır.

Kentin sürdürülebilirliği için kent içi, çeperi ve çevresindeki ekolojik sistemin dengesi çok önemlidir. Bu noktada Büyükşehir Belediyesinin 50 km yarıçaplı bir sınırının olması, korumacı politikaların bütüncül bir şekilde hayata geçirilmesi için bir fırsat ola-

Şekil 2.

Yıllara Göre Ankara'da Kişi Başı Kentsel Alan

Kaynak: (Ankara İl Çevre ve Orman Müdürlüğü, 2009)

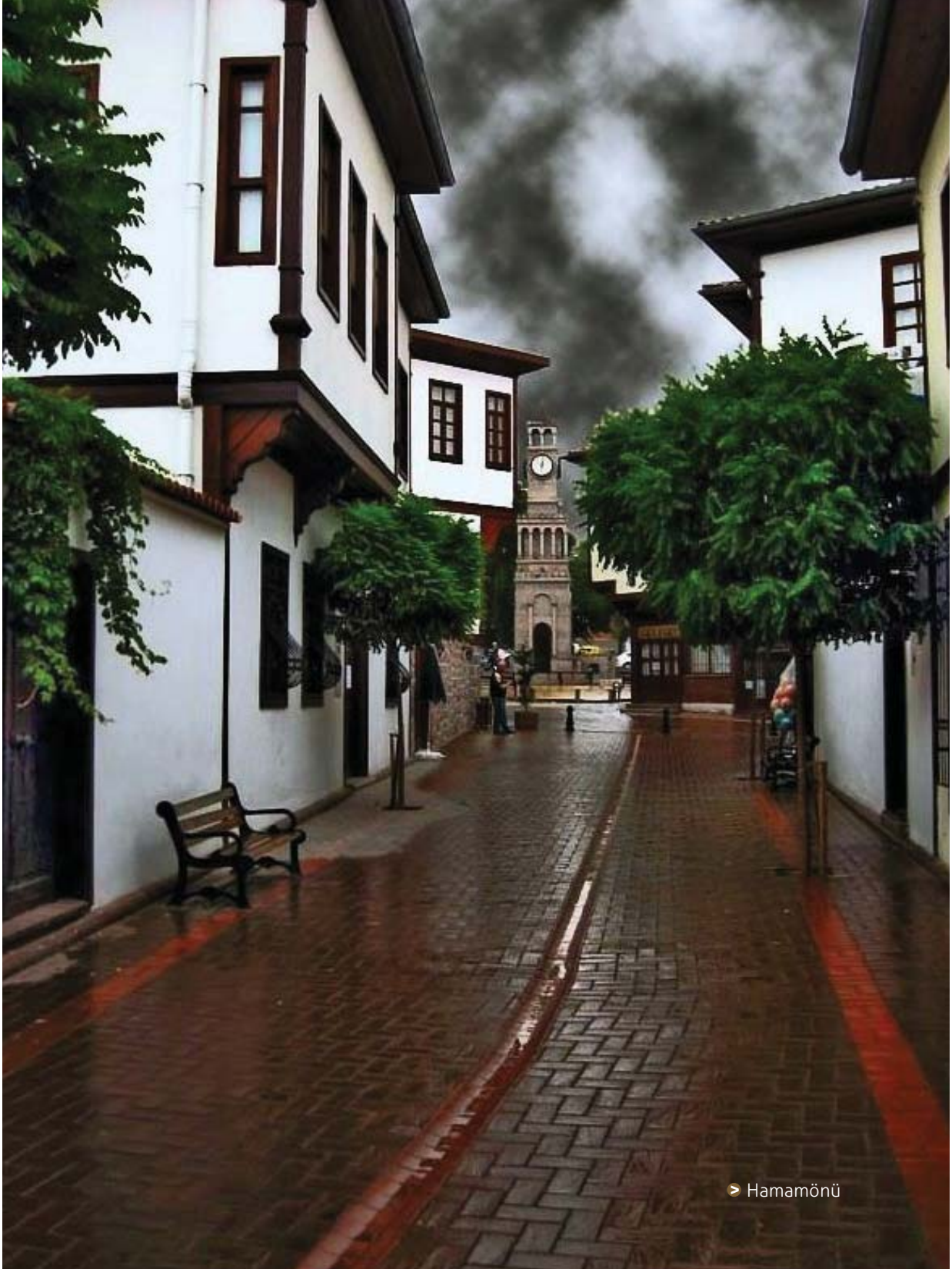
arak değerlendirilmelidir. Birçok dünya metropolünde, kentsel ekolojik sürdürülebilirliğin temel gereklerinden biri kentsel çeperdeki hassas ve kenti besleyen yeşil kuşağın korunmasıdır. Ankara'da da böyle bir yeşil kuşağın Büyükşehir Belediye sınırı içinde ve dışında hayata geçirilmesine, kentin akciğerleri olan (Atatürk Orman Çiftliği, İmrahor ve Dikmen Vadisi gibi) yeşil alan ve hava koridorlarının kentle buluşturulmasına ihtiyaç vardır.

Bölgesel sürdürülebilirlik bağlamında toplu konut ve kentsel dönüşüm projeleri büyük önem taşımaktadır. Özellikle bu projelerin yer seçimi ve gelişme yönü kentin enerji tüketimini, ekolojik yükünü ve iklimini etkilemektedir. Ankara için yapılan bir çalışmanın bulgularına göre, 1980 yılından sonra kent merkezine uzakta gelişen konut alanları günlük ortalama yolculuk mesafesini yaklaşık olarak 8 kat arttırmış ve %70'lere ulaşan ek bir enerji tüketimine yol açmıştır (Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, 2009b). Kenti birbirinden bağımsız parçalara ayırmak ve her parçayı kendi içinde değerlendirmek yerine kentin bütünselliğine ve kenti kent yapan ilişkiler ağına dikkat eden yaklaşımlar benimsenmelidir.

Mekansal organizasyonda kente form veren en önemli araç ulaşım sistemidir. Ulaşım sistemleri kentin yayılma ve gelişimine yön verecek şekilde düzenlenmelidir. Ankara'da bunun tersine kentsel yayılma ve fonksiyonların dağılımı ulaşım yön vermektedir. Bu da ulaşım da parçacıl ve kısa vadeli çözümleri beraberinde getirmektedir. 5 milyona yaklaşan nüfusu ve yeni gelişme alanlarıyla sürekli yayılma gösteren Ankara'da bu gelişmeye bütüncül ve uzun vadeli şekilde yön verecek stratejiler tespit edilmelidir.

Bölgede mekansal gelişmenin başlıca sorunları olarak, ana fiziki gelişme planlarıyla tarihi, kültürel ve doğal değerlerin yeterince korunamaması, kent çeperlerinde yoğun yapılaşma baskıları ve belediye sınırı içinde kalan "köy-mahalleler" in statülerinin belirsizliğinden kaynaklanan sosyo-ekonomik ve mekansal problemler öne çıkmaktadır. Ankara Nazım Planı, sadece Büyükşehir Belediyesi'nin sınırı olan 50 km yarıçaplık bir alanı düzenlemektedir. Merkez ve çevre ilçeler arasında kır-kent dengesini koruyarak bölgenin ekolojik sürdürülebilirliğini sağlamak için bölge daha kapsayıcı bir ölçekte değerlendirilmeli, yaşam çevrelerinin tasarımında katılımcılığı esas alan stratejiler hayata geçirilmelidir.

► Hamamönü

4.2.2. Kentsel Tasarım ve Mekan Kalitesi

Amaç: Kentsel dönüşüm ve mekan tasarımında kentin tarihsel birikimiyle çağdaş yaklaşımları buluşturarak mekan kalitesini arttırmak.

Hedef 1: Yeni gelişme ve dönüşüm alanlarında kültürel miras ve varlıklar korunacak, yerel mimari değerler özgün biçimde yansıtılacaktır.

Hedef 2: Görüntü kirliliğini ve tekdüzeleşmeyi engelleyici çağdaş tasarım uygulamaları yaygınlaştırılacak, tasarım rehberleri oluşturulacaktır.

Hedef 3: Dönüşüm alanlarında mekan ve insanların ihtiyacına uygun sağlıklılaştırma, iyileştirme gibi alternatif yöntemler araştırılarak uygulanacaktır.

Hedef 4: Kentsel dönüşüm projelerinde mahalleyi temsil eden yerel STK'lar sürece dâhil edilecek, katılımları desteklenecektir.

Göçle birlikte gelişen hızlı kentleşme, artan konut ve kentsel işlev talebini beraberinde getirmiş ve bu da mekan gelişiminde nicelik öncelikli yaklaşımları ön plana çıkarmıştır. Göç ve kentleşme hızının yavaşladığı günümüzde ise yaşam alanlarının tasarımı, kalitesi ve çevresel sürdürülebilirliği öncelikli hale gelmiştir. Bölgeler özgün yerleşme karakterleriyle ön plana çıkmaya başlamış, yerel yönetimlerin de mekan kalitesi odaklı plan ve politika araçları geliştirmesi zorunluluğu doğmuştur.

Ankara özellikle 1950'lerden itibaren hızlı göç dalgası nedeniyle, 1990'lı yıllara kadar ciddi oranlarda devam eden gecekondulaşma ve çarpık kentleşme sürecine maruz kalmıştır. 1990'lardan sonra ise plansız yapılaşmış alanlar hızlı bir kentsel dönüşüm sürecine girmiştir. Bu dönüşüm süreci Ankara'da 2000'lerin öncesinde ve sonrasında iki farklı biçimde yaşanmıştır. 1985'lerden itibaren plansız yerleşim alan-

larında, piyasa yönlendirmesiyle parsel bazında gecekondu apartmana bir dönüşüm süreci yaşanmıştır. Yoğunlukla müteahhitlerin "yap-sat" modeliyle gerçekleşen bu dönüşüm, gecekonduya yaşayan sosyal tabaka için bir sınıf atlama mekanizması olmuştur. Bu süreç en yoğun biçimde Çankaya, Keçiören, Demetevler gibi ilçelerde yaşanmıştır. 2000'lerden sonra ise mevzuat düzenlenmesine gidilerek kentsel dönüşüm kamu eliyle sistematize edilmiştir. 2005 yılından itibaren 49 adet ayrı bölgede Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Proje alanı oluşturulmuştur (Ankara Valiliği, 2010). Yoğunluklu olarak Mamak ve Altındağ gibi ilçelerde gerçekleştirilen bu süreç tarihi kent merkezinin dönüşümünü de kapsamıştır. Dönüşüme uğrayan alanlardaki nüfusun yer değiştirmesine neden olan bu süreçte, ilkinden farklı olarak, benzer sınıf atlama mekanizmaları söz konusu olmamıştır.

Kentsel dönüşüm hem insanın hem mekânın sosyo-kültürel sürdürülebilirliği açısından önemlidir. Kentsel dönüşüm uygulamalarında yer değiştiren nüfus sosyo-ekonomik anlamda dezavantajlı bir konuma düşebilmektedir. Bu nedenle, dönüşüm projelerinde, nüfusun ihtiyaçları ve sosyal sürdürülebilirliği öncelikli olmalıdır. Kentsel mekânın yeniden üretiminde yerel koşulları gözetenerek sağlıklılaştırma, iyileştirme gibi alternatif yaklaşımlar da dönüşüme paralel olarak kullanılmalıdır. Dönüşüme uğrayan alanlardaki halkın ve sivil toplum kuruluşlarının bilgilendirilmesi ve sürece katılımı sağlanmalıdır. Dönüşümün mekansal ayağında ise koruma kullanma dengesinin kurulmaması riski söz konusudur. Ankara'nın tarihi kent merkezi olarak nitelendirilen Kale, Hacıbayram ve Ulus çevresi Ankara'nın tarihsel birikim ve karakterinin sergilendiği en önemli alanlardan biridir. Dönüşümün yaşandığı bu tarihi ve yıpranmış kentsel alanlarda da tarihi, kültürel ve doğal değerler korunarak sürdürülmelidir.

Kentsel tasarım, kentin konforunu, altyapısını ve kentliler arasındaki iletişim kanallarını geliştirme ve mekânın biçimini, estetiğini ve tarihsel geçmişi ile ilişkisini kurgulama sanatıdır (Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, 2009a). Ankara'da mekân üretiminde kentsel tasarım kriterleri ve politikaları yetersizdir. Buna bağlı olarak, mekâna ait yerel kimliklerin ve dokunun bozulması söz konusudur. Tasarım kontrolü ile kent kimliğinin kaybolmasının, tekdüzeliğin ve mekân kalitesinden yoksunluğun önüne geçilebilir. Bu amaçla, tarihsel ve çağdaş değerleri bütünleştiren ve işlevsel ihtiyaçlarla estetik kaygıları dengeleyen uygulamalar yaygınlaştırılmalıdır. Bu kapsamda, Ankara'nın kentleri ve kırsal bölgeleri için tasarım rehberleri oluşturulmalı, mevcut ve yeni mekansal tasarımlar ile kentsel yenileme ve koruma çalışmaları yönlendirilmelidir. Türkiye ve dünyadaki başarılı örnekler değerlendirilerek Ankara'ya özgü tasarım kriterleri geliştirilmeli; uygulamalarda katılım ve eşgüdüm sağlanmalıdır.

► Kale Mahallesi

Pursaklar

Beypazarı

Elmadra

Kazan

Ank

Kızılcahamam

Nallı

Kara
Mamak
Yenimahalle
Altındağ
Kalecik
Çubuk
Ayaş
Etimesgut
Sincan
Akyurt
Keçiören
Gölbaşı
Bala
Çamlıdere
Güdüllü
Polatlı
Haymana
Şereflikoçhisar
Ankara

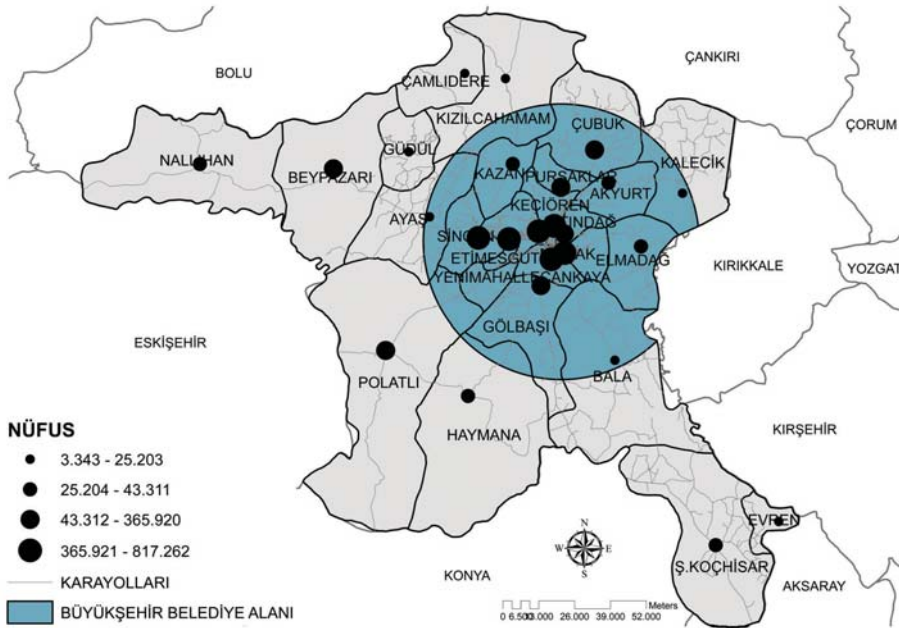
Mekansal Şemalar

Bölge planlama sürecine temel teşkil eden durum analizi çalışmalarında bölgeye dair elde edilen veriler analizlere tabi tutulup mekanlaştırılmış ve böylelikle bölgenin nitelikleri, güçlü ve zayıf yönleri ve potansiyellerine dair çok boyutlu bir portre çizilmiştir. Daha sonraki süreçte, bu çalışmalar doğrultusunda stratejiler oluşturulmuştur. Bu çerçevede, "Yaşam kalitesi yüksek, dünya ile rekabet eden, düşünce ve yeniliğin başkenti Ankara" vizyonuna ulaşmak için belirlenen dört temel amaç doğrultusunda şekillendirilen stratejik amaç ve hedefleri mekansal analizlerle tamamlayan şemalar bu bölümde yer almaktadır.

Nüfusu 4,8 milyona yaklaşan Ankara ilinde ilçeler nüfus büyüklüğü bakımından farklılıklar göstermektedir. Keçiören, Çankaya, Yenimahalle, Mamak ve Sincan'ın oluşturduğu en büyük beş ilçenin nüfus toplamı Ankara nüfusunun % 68,7'sini, Kalecik, Ayaş, Güdül, Çamlıdere ve Evren'den oluşan en küçük beş ilçenin toplamı

ise Ankara nüfusunun yalnızca % 1,09'unu teşkil etmektedir. Bölgede yerleşim yerlerinin nüfusa göre kademelenmesine bakıldığında, Çankaya, Etimesgut, Keçiören, Mamak, Sincan ve Yenimahalle ilçeleri 1. düzey, Altındağ, Beypazarı, Çubuk, Gölbaşı, Polatlı ve Porsaklar ilçeleri 2. düzey, Akyurt, Elmadağ, Haymana, Kazan, Nallıhan ve Şereflikoçhisar ilçeleri 3. düzey, Ayaş, Bala, Çamlıdere, Evren, Güdül, Kalecik ve Kızılcahamam ilçeleri de 4. düzey ilçeler olarak gruplanmaktadır.

Aynı şekilde nüfus yoğunluğu açısından ilçeler arasında büyük farklar bulunmaktadır. İlçelerin büyük bir bölümünde nüfus yoğunluğu 100 kişi/km²'nin altında olsa da Ankara nüfusunun %63'ünü oluşturan Etimesgut, Keçiören, Çankaya, Yenimahalle ve Altındağ ilçelerinin nüfus yoğunluğu 2000 kişi/km²'nin üzerindedir. En yüksek yoğunluğa sahip Etimesgut ilçesinde nüfus yoğunluğu 7087 kişi/km² iken en az yoğunluklu Bala ilçesinin nüfus yoğunluğu 9 kişi/km²'dir (TÜİK, 2010a).

Şekil 3.
Nüfusun İlçelere Dağılımı

Bölgenin 2009 yılı itibarıyla net göç hızının binde 8 olduğu görülmektedir. İller düzeyinde Ankara'nın 2008-2009 döneminde en çok göç aldığı 10 il sırasıyla İstanbul, Çorum, Yozgat, Kırıkkale, İzmir, Konya, Çankırı, Antalya, Kırşehir ve Samsun'dur. Göçle gelen nüfusun ihtiyaçlarının karşılanarak kente uyumunun sağlanması ve beşeri potansiyelinin değerlendirilmesi

hedefi doğrultusunda Ankara'ya eğitim, iş arama ve tayin gibi nedenlerle gelenlere yönelik sosyal entegrasyonu sağlayıcı faaliyetlerin geliştirilmesinin yanı sıra dışarıdan gelen vasıfsız işgücünün nitelik gerektiren işlere yönlendirilmesine yönelik mesleki ve teknik eğitimler vasıtasıyla niteliklerinin artırılması sağlanacaktır.

Şekil 4.

Alınan Göçün Mekansal Dağılımı

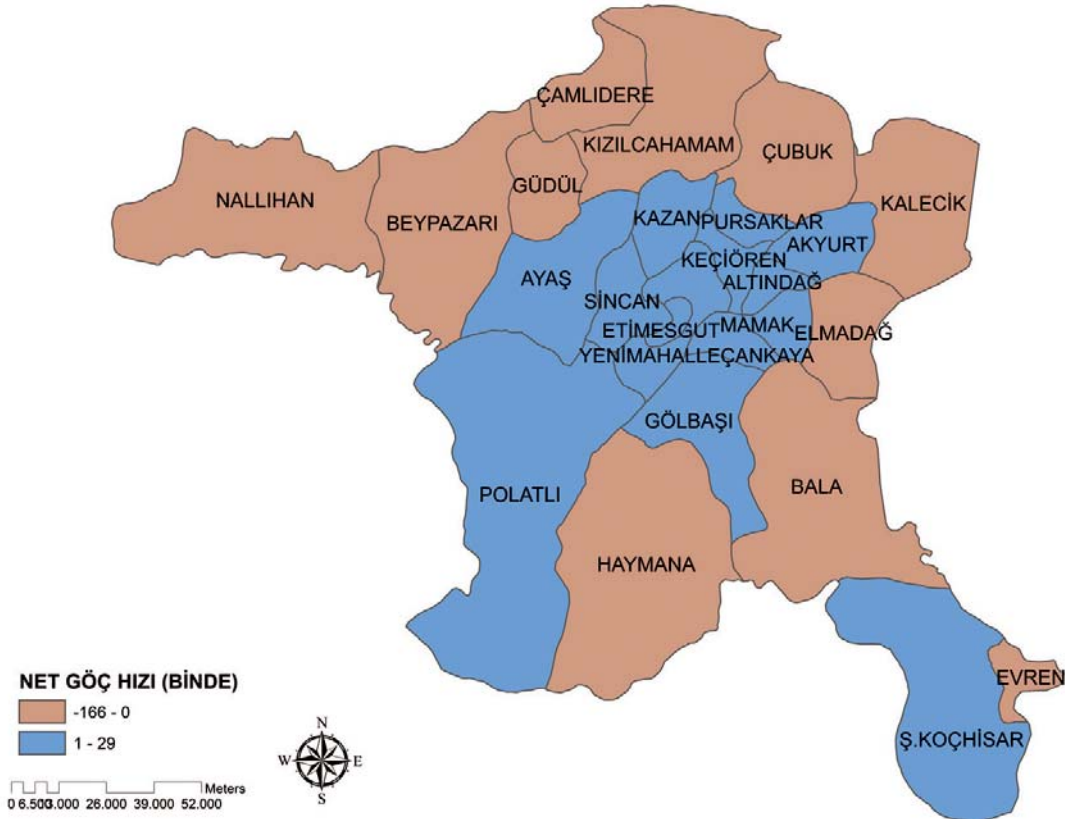
Şekil 5.

Verilen Göçün Mekansal Dağılımı

Bunun yanı sıra 2008-2009 döneminde Ankara'nın en çok göç verdiği iller sırasıyla İstanbul, İzmir, Antalya, Kırıkkale, Konya, Çankırı, Yozgat, Eskişehir, Bursa ve Çorum'dur. Ankara'daki göç hareketlerinde üç önemli eğilim ön plana çıkmaktadır. Birincisi, alınan göçün ve verilen göçün mekansal dağılımının büyük ölçüde paralellik göstermesidir. Ankara'nın en çok göç aldığı 10 ilden 8'i aynı zamanda en çok göç verdiği illerdir. İkinci olarak, alınan ve verilen göçün yaş dağılımına bakıldığında, 50 yaş altı grupta pozitif net göç, 50 yaş üstü grupta ise negatif net göç olgusunun olmasıdır. Üçüncü olarak, alınan ve verilen göçün eğitim düzeyi-

ne göre dağılımına bakıldığında, verilen göçün eğitim düzeyinin alınan göçün eğitim düzeyinden daha yüksek olduğu görülmektedir.

Bu üç eğilim bir arada düşünüldüğünde, Ankara'ya göçle gelen nüfusun Ankara'da ikamet ettiği süre boyunca güçlü bir aidiyet ve kentlilik bilinci geliştiremedikleri görülmektedir. Bu grupların yüksek öğrenimleri ve özellikle emeklilikleri sonrasında Ankara'da yaşamayı tercih etmelerini sağlayacak koşulların oluşturularak sahip oldukları kültürel, entelektüel birikimin ve tecrübenin bölgenin kalkınmasına hizmet etmeye devam etmesi sağlanacaktır. Bölgede özellikle çevre ilçelerde sosyal, kültürel

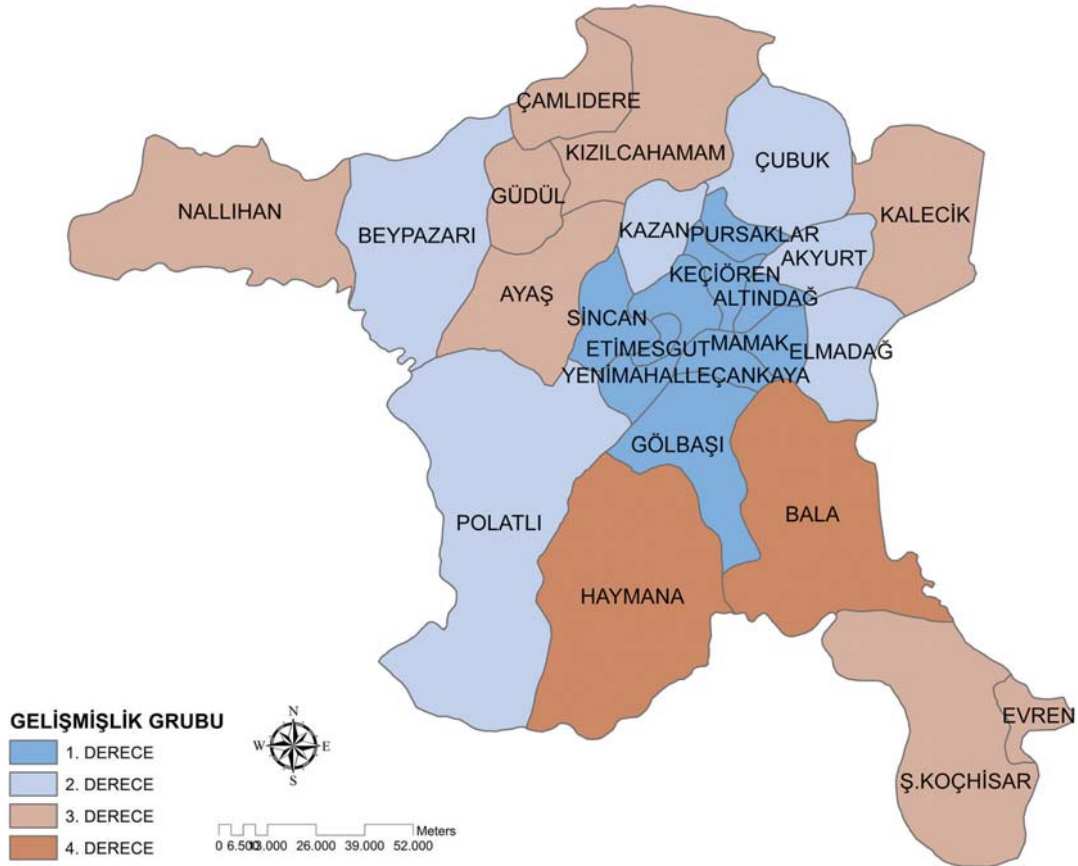

Şekil 6.

İlçelerin Net Göç Hızı Haritası

ve sanatsal imkanlar kısıtlı, genç nüfusun sosyalleşebileceği mekan ve faaliyetler yetersizdir. Ayrıca, sayıları giderek artan alışveriş merkezleri dinamik kent merkezlerini zayıflatmakta ve halkın iletişim kuracağı sosyal mekanlar sunmakta yetersiz kalmaktadır. Ankara'da kültürel altyapının güçlendirilmesi, kent merkezlerinde sosyal hayatın canlandırılması ve kültürel faaliyetlerin bölge bütününde yaygınlaştırılması gereklidir. Bu doğrultuda, gençlere ve ailelere yönelik bilim ve kültür merkezleri, eğlence-oyun parkları, akvaryumlar, planetaryumlar, gösteri merkezleri gibi sosyal yaşam alanları üretilmeli ve var olanların kalitesi iyileştirilerek yaşam alanlarına entegre edilmesi desteklenecektir.

Ankara merkez ilçeleri itibarıyla her ne kadar sosyo-ekonomik gelişmişlik endeksinde ön sıralarda yer alsada da, sosyo-ekonomik yönden Haymana ve Bala gibi geri kalmış ilçeleri de bulunmaktadır. İlçelerin sosyo-ekonomik yapısı ile göç arasında güçlü bir ilişki vardır. Örneğin, dışarıya net göç hızının en fazla olduğu Haymana, Bala, Çamlıdere ve Evren gibi ilçeler aynı zamanda ilçelerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasında alt sıralarda yer almaktadırlar. 2004 yılında yayınlanan İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması'nda, 872 ilçe arasında Haymana 585, Bala ise 601. sırada yer almıştır.

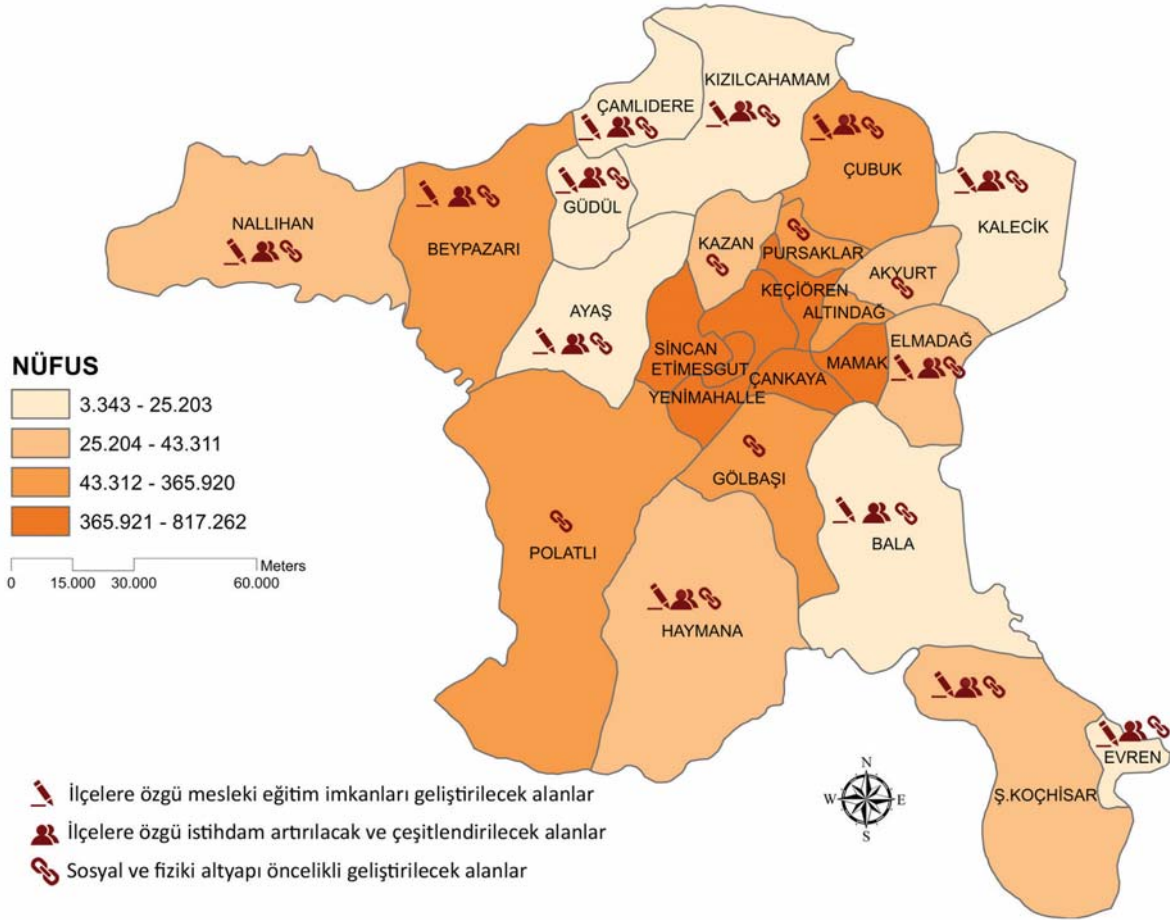
Şekil 7.

İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Düzeyleri

Sosyal, kültürel ve fiziki altyapısı gelişmemiş olan bu ilçeler tarımsal üretime dayalı kırsal ekonomik bir yapıya sahip ilçeler olarak öne çıkmaktadır. Özellikle, tarımsal faaliyetlerin ağırlıkta olduğu ilçelerde tarıma dayalı sanayi ve sanayileşmenin gelişmemesi, buna ilave-ten ilçelerde tarımsal aktivitelerin ekonomik olarak yapılamaması, üreticilerin karşılaştığı pazarlama sorunları ve ekonomik çeşitliliğin ana iş kolları ile tamamlayıcılık göstermemesinden dolayı ilçelerden dışa doğru net bir göç olmaktadır. Bu yüzden, ilçelerde özgün

mesleki eğitim alanları geliştirilecek, özellikle kadınlara ve gençlere yönelik iş ve istihdam imkanları arttırılacak ve çeşitlendirilecektir. Ayrıca, nüfusun ihtiyaçlarına yönelik sosyal ve fiziki altyapı geliştirilecektir.

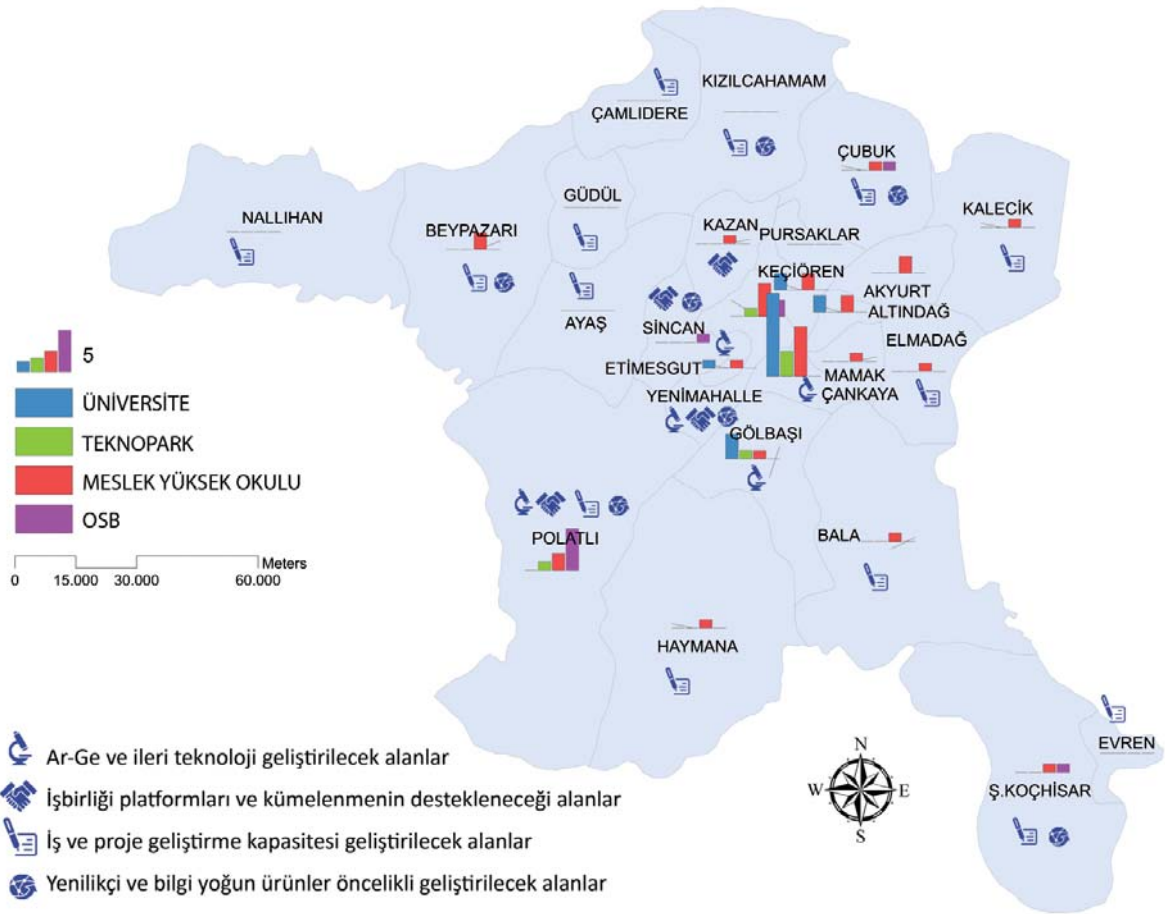
Ankara'daki üniversite, teknopark ve organize sanayi bölgeleri yoğunluklu olarak şehir merkezinde toplanmakla birlikte, son on beş yıldır sanayi işletmeleri kuzey-doğuda Kazan, Akyurt, Pursaklar ve güney-batıda Sincan, Etimesgut, Gölbaşı ve Polatlı ilçelerine doğru ya-

yılan bir gelişim göstermektedir. Bu ilçelerin yer aldığı bölgenin ODTÜ, Hacettepe, Bilkent ve Çankaya gibi üniversitelere ve teknoloji geliştirme bölgelerine yakınlığı üniversite-sanayi işbirliğini kolaylaştıracak etmenlerdir.

Özellikle Polatlı ilçesinde bir kısmı faal olan, bir kısmının inşaatı devam eden sanayi bölgelerinin tam olarak faaliyete geçmesi, önümüzdeki yıllarda sanayi ağırlık merkezinin bu bölgeye kaymasını sağlayabilecektir. Ayrıca, daha çok orta ve büyük ölçekli işletmeleri barındıracak OSB'lerin yer aldığı bu bölge, yüksek teknolojlü ürünler üreten

bir sanayi merkezi olma potansiyeline sahiptir. Bölgede birçok üniversitenin kampüsünün bulunduğu Gölbaşı ilçesinin yanı sıra, Yenimahalle Ostim ve İvedik OSB'leri, Sincan OSB, Çubuk Hayvancılık OSB ve Kazan bölgesinde yer alan büyük savunma sanayi işletmeleri ve lojistik üssü bu bölgenin sanayi merkezi konumunun güçlenmesini sağlayacaktır. Ayrıca Ayaş, Beypazarı, Güdül ve Nallıhan bölgesi mevcut tarım potansiyeli ve Beypazarı ilçesinde faaliyete geçirilmesi planlanan OSB nedeniyle kırsal endüstrilerin gelişmesi sağlanacaktır.

Şekil 9.

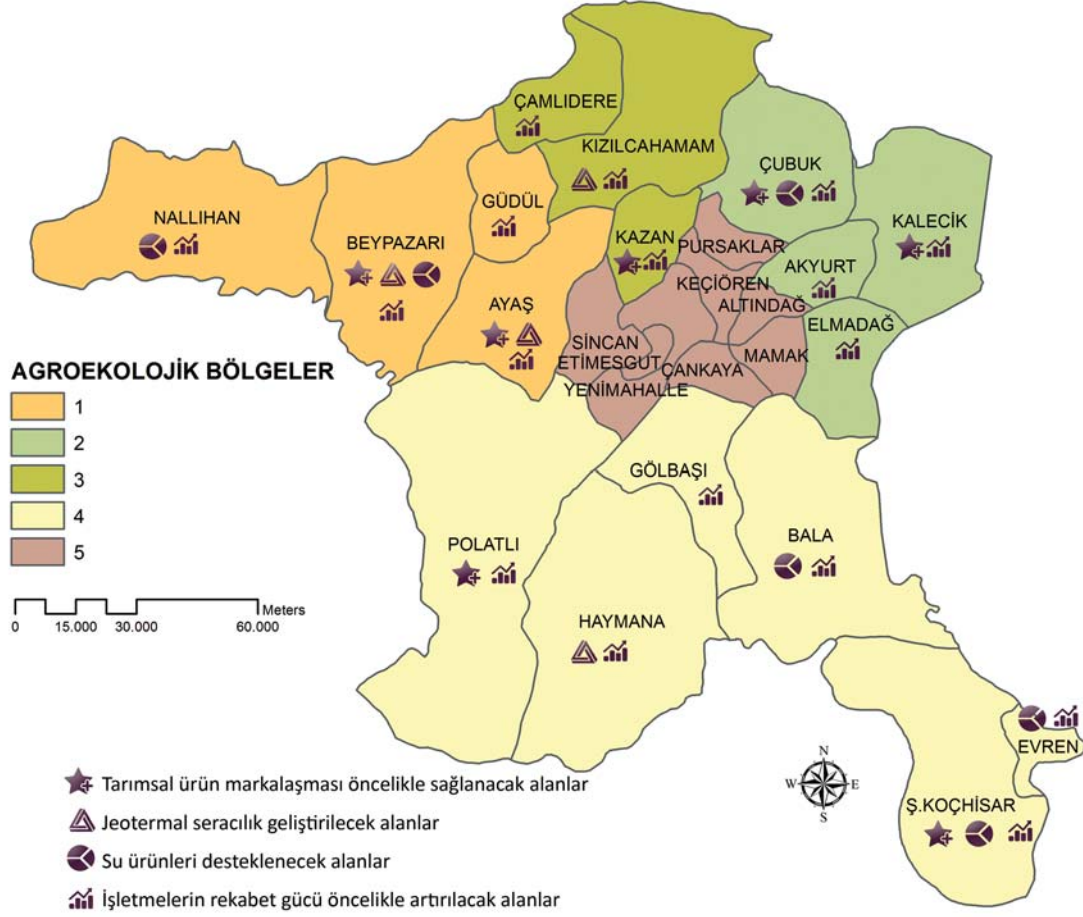
Rekabetçiliğe Dayalı Gelişme Alanları

Agro-ekolojik bölgelendirme, bölgenin benzer iklim örtüsüne sahip, arazisinin çevresel özellikleri, potansiyel verim ve uygunluğu benzer özelliklere sahip alt alanlara bölünmesini ifade eder. Ankara Tarım Master Planı'nda, Ankara ili 5 alt agro-ekolojik bölgeye ayrılmıştır. I. Bölgede Ayaş, Beypazarı, Güdül ve Nallıhan; II. Bölgede Akyurt, Çubuk, Elmadağ ve Kalecik; III. Bölgede Çamlıdere, Kazan, Kızılcahamam; IV. Bölgede Evren, Gölbaşı, Haymana, Polatlı ve Şereflikoçhisar ve V. Bölgede ise Altındağ, Çankaya, Etimesgut, Keçiören, Pursaklar, Mamak, Sincan ve Yenimahalle ilçeleri yer almaktadır.

Arazisinin yaklaşık %34'ünü tarım alanlarının oluşturduğu I. Bölgede, ağırlıklı olarak tahıl ve sebze üretiminin yanı sıra Beypazarı ve Nallıhan ilçelerinde kefal ve çapak gibi tatlı su balıkları avcılığı ve Ayaş ve Beypazarı ilçelerinde ise jeotermal kaynaklar bulunmaktadır. Ayrıca, bölgede un fabrikaları, yem fabrikası, gıda sanayi, süt ve süt ürünleri sanayi ve tuz tesisleri bulunmaktadır. Arazisinin yaklaşık %48'i tarım arazisi olan II. Bölgede tahıllar ve meyvesi yenen sebze yetiştiriciliği özellikle Kalecik ilçesinde üzüm yetiştiriciliği ve Çubuk ilçesinde büyükbaş hayvancılık ve alabalık kültür balıkçılığı yapılmaktadır. Bölgede un fabrikaları, yem fabrikası, gıda sanayi, süt ve süt ürünleri sanayi ve tuz sanayi tesisleri bulunmaktadır. Arazisinin yaklaşık %17'si tarım arazisi olan III. Bölgede tahıl yetiştiriciliğinin yanı sıra tarım arazilerinin %20'sini sebze yetiştiriciliği oluşturmaktadır. Kızılcahamam ilçesinde bulunan jeotermal kaynakların yanısıra bölgede alkollü içecekler sanayi, yem fabrikası, gıda sanayi, süt ve süt ürünleri sanayi, et ürünleri sanayi ve tuz sanayi yer almaktadır. Arazisinin

yaklaşık %67'lik bir kısmını tarım oluşturan IV. Bölgede çoğunlukla tahıl ürünleri yetiştirilmekte olup, özellikle Haymana ilçesi sahip olduğu jeotermal kaynaklar ve büyükbaş ve küçükbaş hayvan yetiştiriciliği ile bölgede öne çıkmaktadır. Bölgede gümüş balığı, turna, levrek, sazan, yayın ve kerevit özellikle Hirfanlı Baraj Gölü'nde avlanan türlerdir. Ayrıca, tatlı su istakozu da çıkarılmaktadır. Kültür balıkları, alabalık ve aynalı sazan özellikle Bala ilçesi Kesikköprü Baraj Gölü'nde üretimi yapılan balıklardır. Bölgede un fabrikaları, yem fabrikası, tekstil ve dokuma sanayii, süt ve süt ürünleri sanayii ve et ürünleri sanayii bulunmaktadır. Arazisinin %67'si tarım olan merkez ilçelerin oluşturduğu V. Bölgede ağırlıklı olarak tahıl üretimi yapılmakta olup, ayrıca sebze yetiştiriciliği de yapılmaktadır. Tarıma dayalı sanayi işletmelerinin tümünü bu bölgede görmek mümkündür.

Ankara'da yöreye özgü ürünlerin markalaşması şu ana kadar istenilen düzeyde gerçekleşmemiştir. Bu yüzden yöresel ürünleri ile bilinen Ayaş, Beypazarı, Çubuk, Kalecik, Kazan, Polatlı ve Şereflikoçhisar ilçelerinde ürünlerin markalaşması yönünde adımlar atılacaktır. Yine termal tesislerin zengin olduğu Ayaş, Beypazarı, Haymana ve Kızılcahamam ilçelerinde seracılığın daha ekonomik olarak yapılması amacıyla jeotermal seracılık geliştirilecektir. Beypazarı, Çubuk, Evren, Nallıhan, Bala ve Şereflikoçhisar ilçelerinde su ürünleri geliştirilecektir. İlçelerdeki bir diğer önemli sorun ise tarıma dayalı sanayi işletmelerinin rekabet güçlerinin yetersiz olmasıdır. Bu yüzden tarıma dayalı sanayi işletmelerinin rekabet güçleri Ankara'nın tüm ilçelerinde iyileştirilecektir.

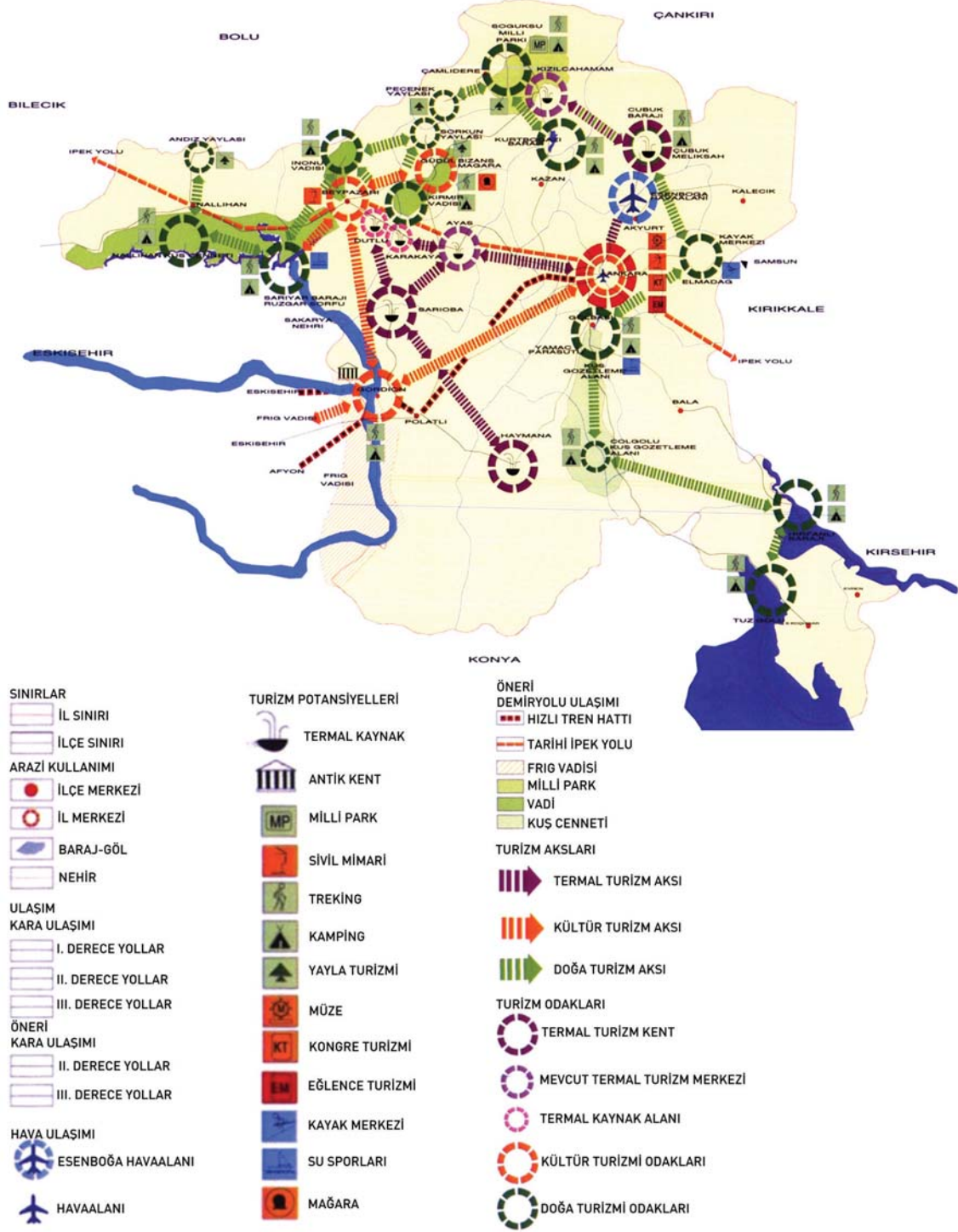
Şekil 10.

Tarımsal Üretim Altyapısı Gelişme Alanları

Başkent Ankara; Frig, Lidya, Galat, Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı Dönemlerine tanıklık etmiş olup sahip olduğu doğal, kültürel ve tarihi değerleriyle turistlere dört mevsim pek çok değişik alanda turizm etkinlikleri sunmaktadır. Bu etkinlikler özellikle termal turizm, kültürel turizm ve doğa turizmi alanlarında yoğunlaşmakta ancak sadece bunlarla sınırlı kalmamakta; medikal turizmden kongre turizmine çok farklı alanlara yayılmaktadır. Şehrin

bu yüksek turizm potansiyeli şehir merkezi ile tarihi, kültürel ve sosyal mekanların kalitelerini arttırıp "turist dostu" hale getirerek geliştirilebilir.

Ankara geniş bir sıcaklık aralığında (30°-86°) sıcak su temin edilebilen jeotermal sahalarının yanı sıra Frigya'nın başkenti Gordion Antik Kenti ve Kral Midas'ın mezarı, Anadolu Medeniyetleri Müzesi, Ankara Kalesi, Roma,

Şekil 11.

Turizm Geliştirme Alanları

Bizans ve Osmanlı döneminden kalma Augustus Tapınağı ve Hacı Bayram Camii başta olmak üzere çeşitli tapınak ve eserler ile Cumhuriyet dönemine ait yapıları ve Beypazarı, Ayaş, Gündül ilçelerinin sahip olduğu zengin sivil mimari dokusu ile turistlere kültürel bir çeşitlilik sunmaktadır. Haymana Termal Turizm Merkezi, Kızılcahamam Seyhamamı Termal Turizm Merkezi, Polatlı Sarıoba ve Çubuk Melikşah Kaplıcaları başlıca termal turizm odaklarıdır. Günöbirlük ulaşım mesafesi içinde bulunan Friglerin başkenti Gordion; tarihi İpekyolu, Beypazarı, Gündül ve başkent Ankara'nın tarihi zenginlikleri önemli kültür odaklarıdır. Nallıhan Kuş Cenneti, Sarıyar, Kurtboğazi ve Hirfanlı Barajları, İnönü ve Kirmir Vadileri, Sorkun ve Peçenek Yaylaları, Soğuksu Milli Parkı, Gölbaşı, Elmadag Kayak Merkezi ve Tuz Gölü ise başlıca doğa turizmi odaklarıdır.

Coğrafi olarak ülkenin merkezinde olması nedeniyle ulaşım ağlarının kesişim noktasında yer alan Ankara'da ulaşım altyapısının sunduğu bu potansiyelin bölge ekonomisine katkısının artırılması amacıyla, mevcut ulaşım altyapılarının teknolojik gelişmelere uygun olarak modernizasyonu, farklı ulaşım sistemlerinin entegrasyonu, çevreye daha duyarlı ve daha az maliyetli ulaşım türlerini teşvik gibi çeşitli yaklaşımların geliştirilmesi gerekmektedir.

Yıllık 10 milyon yolcu kapasitesine sahip olan ve 2009 yılında Avrupa Uluslararası Havalimanları Konseyi (ACI Europe) en iyi havalimanı ödülünü kazanan Türkiye'nin ikinci büyük havalimanı Esenboğa ile Ankara, bu açıdan önemli bir potansiyele sahiptir. Bu potansiyeli en etkin şekilde kullanmak için doğrudan uçuş yapılan nokta sayısının artırılması ve Ankara'nın uluslararası uçuşlarda bir aktarma merkezi niteliği kazanması bölgenin erişilebilirliğinin artırılması doğrultusunda büyük katkı sağlayacaktır.

Şekil 12.

Ankara Yurtiçi Havayolu Erişim Ağı

Ayrıca, YHT projeleri ile Ankara'nın ulusal ve uluslararası merkezlere bağlantısının sağlanması büyük önem taşımaktadır. Ankara, Türkiye'de tasarlanan YHT projelerinin merkezi konumundadır. YHT projeleri 3 ana güzergahta devam etmektedir: Ankara-İstanbul, Ankara-Konya ve Ankara-Sivas. YHT projeleri

riyle Ankara, Polatlı üzerinden Konya, İzmit ve İstanbul'a güçlü ve hızlı biçimde bağlanabilecektir. Ayrıca Ankara-İzmir arasındaki YHT projesi ise planlama aşamasındadır. Projelen-dirilen güzergahlar ile oluşturulacak yeni hatlar Ankara'nın, Türkiye'nin bütün bölgeleri ve komşu ülkeler ile bağlantısını sağlayacaktır.

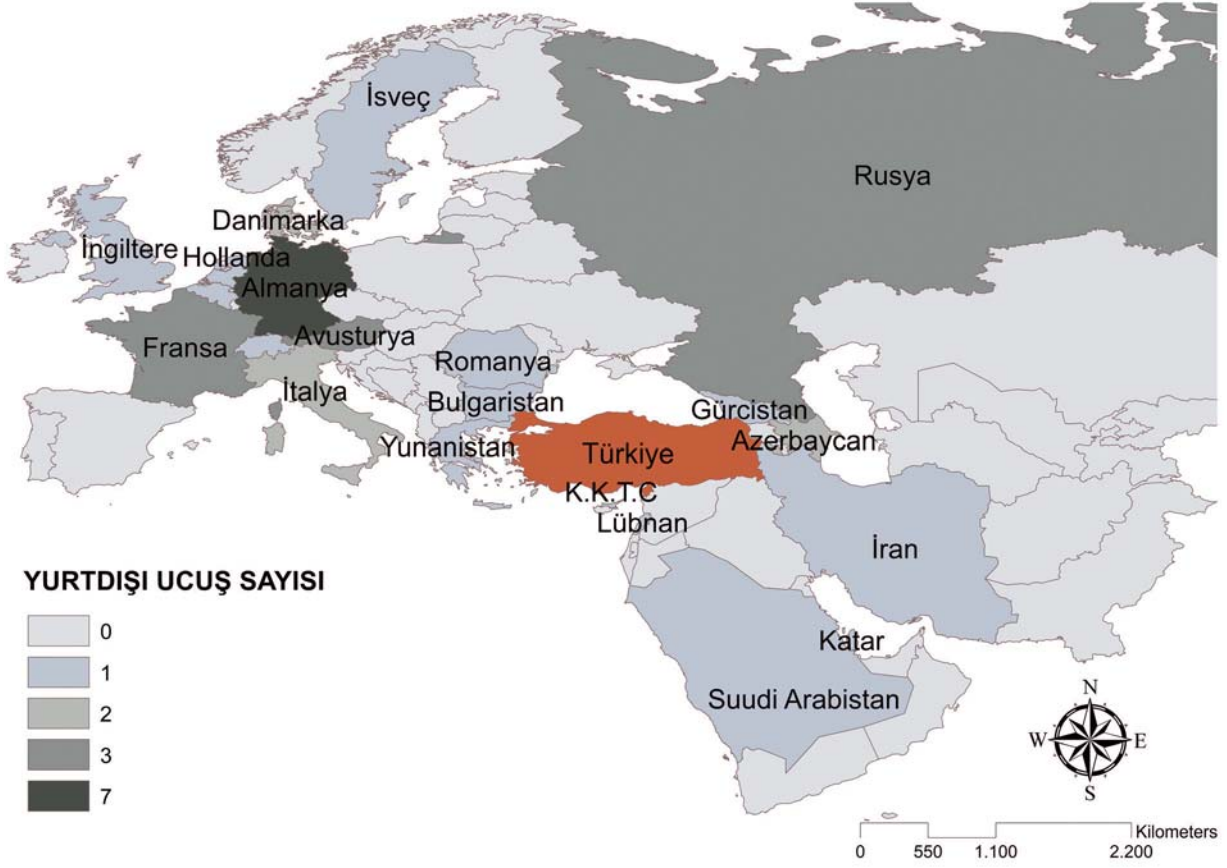
Şekil 13.

Ankara Demiryolu Erişim Ağı

Şekil 14.

Ankara YHT Erişim Ağı

Şekil 15.

Ankara Yurtdışı Havayolu Erişim Ağı

Bölge Planı'nın Alt ve Üst Ölçek Planlar ve Strateji Belgeleriyle İlişkisi

Sürdürülebilir planlama anlayışının en önemli ilkelerinden biri, plan hazırlığının tüm safhalarında değişik sektörlerle yönelik ulusal ve yerel ölçekli planlar ile tutarlı ve tamamlayıcı bir bölge planının hazırlanmasıdır. Bu hususları gözetilen 2011-2013 yıllarını kapsayan Ankara Bölge Planı üç aşamadan oluşmuştur. İlk aşama ulusal ve bölgesel kapsamda hazırlanmış tüm alt ve üst ölçekli plan, program ve strateji dokümanlarının ayrıntılı bir şekilde incelenmesi olmuştur. Bu incelemenin ardından ilgili belgelerde yer alan amaç ve hedefler Bölge Planı'nın konu başlıkları altında tasnif edilmiştir. Son aşamada ise Bölge Planı'nın vizyon, amaç ve hedefleri ulusal ve bölgesel planlar ile uyumlu olacak şekilde düzenlenmiştir.

2007-2013 dönemini kapsayan Dokuzuncu Kalkınma Planı; Türkiye'nin Avrupa Birliği üyelik sürecine katkı sağlayacak temel strateji dokümanı olarak hazırlanmıştır. Dokuzuncu Kalkınma Planı'nda, ekonomik büyümenin ve sosyal kalkınmanın istikrarlı bir şekilde sürdürülmesi amacıyla; Rekabet Gücünün Arttırılması, İstihdamın Arttırılması, Beşeri Gelişme ve Sosyal Dayanışmanın Güçlendirilmesi, Bölgesel Gelişimin Sağlanması, Kamu Hizmetlerinde Kalitenin ve Etkinliğin Arttırılması gelişme eksenleri olarak tanımlanmıştır.

Bölge Planı'nda ekonomik büyüme ve sosyal kalkınmanın sağlanabilmesi için beşeri ve sosyal sermayenin güçlendirilmesi, işletmelerin verimliliklerinin yükseltilerek yenilikçi uygulamalarla yüksek katma değerli ürün ve hizmetlerin sunulması ile ulusal ve uluslara-

rası pazarlarda rekabet gücünün arttırılması, ulaştırma ve haberleşme altyapısının iyileştirilmesi, çevresel sürdürülebilirliğin sağlanması ve kentsel altyapının iyileştirilmesi ile ilgili dört temel amaç Dokuzuncu Kalkınma Planı'nda yer alan gelişme eksenlerini destekleyen öncelikli stratejiler olarak belirlenmiştir.

Bu doğrultuda "Bireylerine eşit ve kaliteli yaşam imkanı sunan, katılımcı ve sosyal bağları güçlü, beşeri potansiyelini geliştirerek kalkınan Ankara" temel amacı, Dokuzuncu Kalkınma Planı'nın ekonomik büyümenin ve sosyal kalkınmanın istikrarlı bir yapıda sürdürülmesi için "Beşeri Gelişme ve Sosyal Dayanışmanın Güçlendirilmesi" gelişme eksenine uyum içerisinde oluşturulmuştur. Ayrıca, bu temel amaç şekillendirilirken, özellikle Türkiye'de Yaşlıların Durumu ve Yaşlanma Ulusal Eylem Planı, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı (2008-2013) ve TC Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı Stratejik Planı (2008-2012)'nda yer alan stratejiler dikkate alınmıştır.

"İstihdamla istikrarlı büyüyen rekabetçi Ankara" temel amacı oluşturulurken ise Dokuzuncu Kalkınma Planı'nın "Rekabet Gücünün Arttırılması" ve "İstihdamın Arttırılması" gelişme eksenleri temel alınmıştır. Bu temel amacın altında bulunan alt stratejiler şekillendirilirken ise Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurulu Stratejik Planı (2010-2012), Bilgi Toplumu Stratejisi Belgesi 2006-2010 Eylem Planı, Bilim ve Teknoloji İnsan Kaynağı Stratejisi ve Eylem Planı (2011-2016), Bilim ve Teknoloji

Bölge Planı'nın Alt ve Üst Plan ve Strateji Belgeleriyle İlişkisi

Politikaları Uygulama Planı (2005-2010), Ulusal Bilim ve Teknoloji Politikaları 2003-2023 Strateji Belgesi, Ulusal Bilim, Teknoloji ve Yenilik Stratejisi 2011-2016, Türkiye Turizm Stratejisi 2023, Türkiye Sanayi Strateji Eylem Planı'ndan yararlanılmıştır.

Bölge Planı'nda ortaya konulan bir diğer temel amaç olan "Yenilikçi ulaşım ve iletişim hizmetlerinin sunulduğu erişilebilir bölge Ankara" tespit edilirken ise özellikle 10. Ulaştırma Şurası Hedef 2023 Raporu, TCDD Stratejik Planı 2010-2014, Ulaştırma Bakanlığı Stratejik Planı (2009-2013), Bilgi Toplumu Strateji Belgesi 2006-2010'da yer alan stratejiler göz önünde bulundurulmuştur.

"Çevresel sürdürülebilirliği gözetken, mekan ve yaşam kalitesi yüksek Ankara" temel amacının oluşturulmasında yararlanılan temel üst öl-

çekli planlar ise Ulusal İklim Değişikliği Stratejisi Belgesi, Bütünleşik Kentsel Gelişme Stratejisi ve Eylem Planı 2010-2023 (KENTGES) ve AB Entegre Çevre Uyum Stratejisi olmuştur.

Aynı zamanda temel amaçlar ve stratejiler belirlenirken üst ölçekli planlarla birlikte, Ankara Büyükşehir Belediyesi 2023 Nazım İmar Planı, 2010-2014 dönemini kapsayan Ankara Büyükşehir Belediyesi ile Akyurt, Altındağ, Çankaya, Gölbaşı, Mamak, Polatlı, Pursaklar ve Sincan İlçe Belediyeleri ve İl Millî Eğitim Müdürlüğü, İl Tarım Müdürlüğü ve İl Özel İdaresi tarafından hazırlanan stratejik planlarda yer alan stratejiler gözden geçirilerek bölge içinde tüm planların bütünlük arz etmesi sağlanmıştır.

Bu süreçte yararlanılan tüm üst ve alt ölçekli belgeler aşağıda listelenmiştir:

Üst Ölçekli Planlar	
Kurum	Plan
Bayındırlık ve İskan Bakanlığı	Bütünleşik Kentsel Gelişme Stratejisi Ve Eylem Planı 2010-2023 (KENTGES)
Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurulu	BTK Stratejik Plan 2010-2012
Çevre ve Orman Bakanlığı	AB Entegre Çevre Uyum Stratejisi Ulusal İklim Değişikliği Stratejisi Belgesi
Devlet Planlama Teşkilatı	2011 Yılı Programı
	Bilgi Toplumu Strateji Belgesi 2006 - 2010 Eylem Planı
	Bin Yıl Kalkınma Hedefleri Raporu-Türkiye 2010
	Dokuzuncu Kalkınma Planı 2007 - 2013
	Katılım Öncesi Ekonomik Program
	Kayıtdışı Ekonomiyle Mücadele Stratejisi Eylem Planı 2008-2010
	KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı 2007 - 2009
	Orta Vadeli Mali Plan 2011 - 2013
	Türkiye'de Yaşlıların Durumu ve Yaşlanma Ulusal Eylem Planı
	Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi 2007-2013

Üst Ölçekli Planlar (devamı)	
Kurum	Plan
Kültür ve Turizm Bakanlığı	Frigya Termal Turizm Bölgesi Termal Turizm Master Planı
	Türkiye Turizm Stratejisi 2023
	Türkiye Turizm Stratejisi Eylem Planı 2007 - 2013
Sanayi ve Ticaret Bakanlığı	Türkiye Sanayi Stratejisi Belgesi 2011-2014
	Türkiye Sanayi Stratejisi Eylem Planı
Tarım ve Köyişleri Bakanlığı	Batı Anadolu Tarım Master Planı
	IPARD Programı
	Organik Tarım Stratejisi
TC Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü	Tarım Stratejisi
	Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı (2008-2013)
TC Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı	TC Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı Stratejik Planı (2008-2012)
TC Devlet Demir Yolları	TCDD Stratejik Plan 2010-2014
TÜBİTAK	Bilim ve Teknoloji İnsan Kaynağı Stratejisi ve Eylem Planı 2011-2016
	Bilim ve Teknoloji Politikaları Uygulama Planı (2005-2010)
	Ulusal Bilim ve Teknoloji Politikaları 2003 - 2023 Strateji Belgesi
	Ulusal Bilim, Teknoloji ve Yenilik Stratejisi 2011-2016
Ulaştırma Bakanlığı	Ulaştırma Bakanlığı Stratejik Planı (2009-2013)
	10. Ulaştırma Şurası Hedef 2023 Raporu
Yükseköğretim Kurulu	Türkiye'nin Yükseköğretim Stratejisi

Bölge Planı'nın Alt ve Üst Plan ve Strateji Belgeleriyle İlişkisi

Alt Ölçekli Planlar	
Kurum	Plan
Ankara Büyükşehir Belediyesi	2023 Nazım İmar Planı
Ankara Büyükşehir Belediyesi	Ankara Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planı 2010-2014
Akyurt Belediyesi	Akyurt Belediyesi Stratejik Planı 2010 - 2014
Altındağ Belediyesi	Altındağ Belediyesi Stratejik Planı 2010 - 2014
Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü	İl Milli Eğitim Müdürlüğü Stratejik Planı 2010-2014
Ankara İl Özel İdaresi	Kurumsal Stratejik Plan 2010-2014
Ankara İl Özel İdaresi	Ankara İli Stratejik Planı 2007-2011
Ankara İl Tarım Müdürlüğü	İl Tarım Müdürlüğü Ankara Tarım Master Planı (Stratejik Plan 2010-2014)
Çankaya Belediyesi	Çankaya Belediyesi Stratejik Planı 2010 - 2014
Gölbaşı Belediyesi	Gölbaşı Belediyesi Stratejik Planı 2010 - 2014
Mamak Belediyesi	Mamak Belediyesi Stratejik Planı 2010 - 2014
Polatlı Belediyesi	Polatlı Belediyesi Stratejik Planı 2010 - 2014
Pursaklar Belediyesi	Pursaklar Belediyesi Stratejik Planı 2010 - 2014
Sincan Belediyesi	Sincan Belediyesi Stratejik Planı 2010 - 2014

Performans Göstergeleri

Plandaki hedeflerin ölçülmesi için yazılan performans göstergeleri kararlaştırılırken belirli, ölçülebilir, ulaşılabilir, uygun ve süreli olmaları gözetilmiştir. Bununla birlikte Türkiye'deki veri ölçüm sorunu nedeniyle bazı göstergeler mevcut olmayıp bazılarında da 2010 rakamları bulunmamaktadır. Bu bağlamda kalkınma

ajanslarının görevi, yerel kurumlarla işbirliği kurup bu hedefleri ölçmek, bu rakamlara ulaşabilmek ve gerçekçi hale getirmektir. Belirtilen bu göstergeler planın uygulama sürecinde ulaşılması gereken hedefleri değil, bizzat bu hedeflerin nasıl ölçüleceğini göstermektedir.

1. ANKARA'DA YAŞAMAK

1.1. BEŞERİ ZENGİNLİĞİYLE KALKINAN ANKARA		
1.1.1. BEŞERİ VE YARATICI SERMAYE		
Hedefler	Performans Göstergesi	Birim
Hedef 1: Eğitimin her kademesinde özgünlükleri ortaya çıkaracak, hayal gücü ve yaratıcılığı geliştirecek faaliyetler arttırılacaktır.	Bu alanda yapılan proje sayısı	Adet
	Eğitimin her kademesinde öğrenciler ve okullar tarafından üretilen proje sayısı	Adet
Hedef 2: Bireysel gelişime yönelik kurslar yaygınlaştırılacak, araştırma ve öğrenme kültürü desteklenecektir.	Verilen araştırma destekleri miktarı	TL
	Yaygın eğitim alanında açılan kurs sayısındaki artış	%
	Yaygın eğitim alanında kurs açılan ilçe sayısı	Adet
	Yaygın eğitim veren kuruluş ve bu eğitimlere katılan kişi sayısı ve oranı	Adet, Kişi, %
Hedef 3: Beyin göçünü tersine çevirecek mekanizmalara destek verilecektir.	Bu alanda yapılan proje sayısı	Adet
	Yurt dışından Ankara'ya dönen bilim insanı sayısı	Kişi
Hedef 4: Ankara'nın eğitim kalitesi ve potansiyeli uluslararası arenada tanıtılacaktır.	Ankara'da okuyup geri dönüş yapan insan oranı	%
	Uluslararası alanda düzenlenen tanıtım sayısı	Adet
	Uluslararası organizasyonlara katılımdaki artış	%

1.1.2. KÜLTÜREL VE SOSYAL SERMAYE		
Hedefler	Performans Göstergesi	Birim
Hedef 1: Bölgenin öne çıkan kültür-sanat kurumları, kişileri, etkinlikleri ve değerlerinin uluslararası tanıtımı yapılacak ve markalaşması sağlanacaktır.	Uluslararası ölçekte/düzeyde düzenlenen organizasyon sayısı ve buralara katılan yerli ve yabancı kişi sayıları	Adet, Kişi
	Yurt dışında katılım sağlanan etkinlik sayıları ve buralara katılan kişi ve kurum sayıları	Adet, Kişi
	Markalaşan değer, varlık, kişi sayıları	Adet
Hedef 2: Sosyo-kültürel altyapı geliştirilecek ve kültürel etkinlikler bölge genelinde yaygınlaştırılacaktır.	Düzenlenen kültürel faaliyet sayısı	Adet
	Kültürel etkinlik düzenlenen ilçe sayısı	Adet
	Faaliyetlere katılan kişi sayısı ve oranı	Kişi, %
Hedef 3: Sivil toplum kuruluşlarının toplumsal diyalogu ve başkentlilik bilincini arttıracak faaliyetleri desteklenecektir.	Faal sivil toplum kuruluşu ve gerçekleştirilen faaliyet sayısı	Adet
	Ankara temalı gerçekleştirilen etkinlik sayısı	Adet
	Sivil toplum kuruluşlarının üye sayısındaki artış oranı	%
Hedef 4: İşbirliği platformları, yerel ve ulusal ağlar, sosyal sorumluluk projeleri ve toplumda gönüllülük bilinci geliştirilecektir.	Gönüllü gerçekleştirilen projesi sayısı	Adet
	Bölgede özel sektör sosyal sorumluluk projesi sayısı	Adet
	Kar amacı gütmeyen işbirliği platformunda artış	%

1.1.3. ANKARA'DA KALİTELİ YAŞAM VE KATILIMCILIK		
Hedefler	Performans Göstergesi	Birim
Hedef 1: Eğitim ve sağlık hizmetlerinde fiziki ve teknik altyapının kalitesi yükseltilecektir.	Sınıf başına düşen öğrenci sayısı	Adet
	Öğretmen başına düşen öğrenci sayısı	Adet
	Doktor başına düşen hasta sayısı	Kişi
	100.000 kişiye düşen hekim, uzman hekim, diş hekimi, hemşire, ebe, yatak sayıları	Kişi, Adet
	Personel için düzenlenen eğitim sayısı	Adet
	Hizmetiçi kurslardan yararlanan eğitim ve sağlık personeli sayısı	Kişi
Hedef 2: Altyapı ve hizmetlerde bölge içi dengesizlikler giderilecektir.	Bölgede altyapı ve hizmetlerin iyileştirilmesine yönelik yapılan yatırımların artış oranı	%
Hedef 3: STK/kamu/özel sektörün kendi içlerinde ve diğer kurumlarla olan faaliyetlerinde işbirliği ve koordinasyon sağlanacaktır.	Ortak proje, faaliyet ve platform sayısı	Adet
	Yapılan projelere sivil toplum kuruluşlarının katılım oranındaki artış	%
Hedef 4: Toplumdaki bireylerin planlama ve uygulama süreçlerine katılımı desteklenecektir.	Plan ve uygulamalara dair duyuru, ilan sayısı	Adet
	Düzenlenen katılımçılık toplantısı ve anket sayısı	Adet
	Düzenlenen toplantı ve anketlere katılımcı sayısı	Kişi
Hedef 5: Ankara Kalkınma Ajansı gibi yerel kurumların kapasitesi güçlendirilecektir.	Kurumda kişi başına düşen eğitim süresi	Adam/saat
	Katılım sağlanan toplantı, konferans, eğitim ve seminer sayıları	Adet
	Personel başına düşen teknik donanım yatırım miktarı	TL
	Paydaşlara yönelik düzenlen katılım, eğitim, bilgilendirme toplantısı sayısı	Adet

1.2. SOSYAL BÜTÜNLEŞME		
1.2.1. GÖÇ YÖNETİMİ		
Hedefler	Performans Göstergesi	Birim
Hedef 1: Bölge içi göçü azaltmak için ilçelerde özgün mesleki eğitim imkanları ve istihdam alanları geliştirilecektir.	İşletmeye dönüşen finansal destek oranı	%
	Açılan eğitim veya mesleki kurs sayısı	Adet
	Mesleki kurslara devam eden kişi sayısı	Adet
Hedef 2: Göçle gelen nüfusun ihtiyaçları karşılanarak kente uyumu sağlanacak ve beşeri potansiyeli değerlendirilecektir.	Yapılan proje sayısı	Adet
1.2.2. YOKSULLUKLA MÜCADELE		
Hedefler	Performans Göstergesi	Birim
Hedef 1: Yoksullukla mücadele için bölge genelinde alternatif gelir ve istihdam alanları geliştirilecektir.	Kişi başına gelir düzeyindeki artış	%
	İstihdam edilen kişi sayısı ve oranı	Kişi,%
Hedef 2: Kentsel dönüşüm projelerinin sosyal içermeye duyarlı bir biçimde uygulanması desteklenecektir.	Kentsel dönüşüme uğrayan alanlarda dışa göç oranı	%
	Kentsel dönüşüme uğrayan bölgelerde kamu eliyle yürütülen sosyal yardım faaliyetlerinin dönüşüm öncesine oranı	%
Hedef 3: Belediye sınırları içinde mahalle statüsü almış köylere hizmet sunumunda sosyo-ekonomik ihtiyaçları gözetilecektir.	Sunulan hizmet sayısı ve niteliği	Adet
	Bu hizmetlerden yararlanan kişi sayısı	Adet
1.2.3. SOSYAL İÇERME		
Hedefler	Performans Göstergesi	Birim
Hedef 1: Kenti herkes için yaşanabilir hale getirmek için, her ölçekteki mekansal planlamada dezavantajlı gruplara yönelik engeller azaltılacaktır.	Dezavantajlı gruplara yönelik yapılan her türlü proje, yapı, plan kararı	Adet
	Değişiklik, iyileştirme ve benzeri çalışmaların sayısı	Adet
Hedef 2: Kadınların işgücüne katılımının önündeki engeller kaldırılarak sosyal ve ekonomik yaşama katılımları arttırılacaktır.	Kadının işgücüne katılım oranındaki artış	%
	Sivil toplum kuruluşuna üye olan kadın sayısındaki artış	Kişi
	Kadın girişimci oranındaki artış	%
	Kadınların mülk sahipliği oranındaki artış	%
Hedef 3: Kadın ve engellilerin daha yüksek düzeyde istihdam edilebileceği iş sahaları araştırılarak geliştirilecektir.	Kadın ve engelliler için yaratılan istihdam oranındaki artış	%

2. ANKARA'DA ÇALIŞMAK VE ÜRETMEK

2.1 İSTİHDAMLA KALKINAN ANKARA		
2.1.1. İSTİHDAMIN ARTTIRILMASI		
Hedefler	Performans Göstergesi	Birim
Hedef 1: Rekabet gücü yükseltilmiş işletmeler aracılığıyla genç, dinamik ve eğitilmiş işgücü için istihdam olanakları arttırılacaktır.	İstihdam oranındaki artış	%
	Genç işsizlik oranındaki düşüş	%
Hedef 2: Kırsal endüstriler ve kırsal turizm gibi alternatif gelir ve istihdam alanları belirlenecek ve desteklenecektir.	Kırsaldaki işletme sayısı	Adet
	Kırsal endüstrilerin yıllık üretim kapasitesindeki artış	Ürün miktarı/yıl
Hedef 3: Emek yoğun hizmet sektörleri desteklenerek istihdam alanları geliştirilecektir.	İşletme sayısındaki artış	%
	İşletmelerin istihdam kapasitesi ve oranlarındaki artış	%
	İşletmelerin yıllık ciro artışı	%
2.1.2. EĞİTİM VE İSTİHDAM İLİŞKİSİ		
Hedefler	Performans Göstergesi	Birim
Hedef 1: Nitelikli ara eleman ihtiyaçlarının karşılanması için eğitim projeleri geliştirilecektir.	Nitelikli ara eleman sayısının istihdamındaki artış	%
	Genç işsizlik oranındaki düşüş	%
	Açılan mesleki ve teknik kurs sayısı	Adet
	Bu alanda düzenlenen proje sayısı	Adet
Hedef 2: İşgücü arz ve talebinin tespiti ve bunların eşleştirilmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır.	Eksik istihdam oranındaki düşüş	%
Hedef 3: Kadınların mesleki eğitim aracılığıyla işgücüne katılımı arttırılacaktır.	Kadın işgücüne katılım ve istihdam oranındaki artış	%
	Bir mesleki eğitim programına katılan kadınların sayısındaki artış	%
	Kadın girişimci sayısı	Kişi

2.1.3. GİRİŞİMCİLİK

Hedefler	Performans Göstergesi	Birim
Hedef 1: Dinamik ve nitelikli işgücünün girişimcilik kültürü geliştirilecektir.	Yeni kurulan işletme sayısı	Adet
	Genç girişimci oranındaki artış	%
	Tescilli patent ve marka sayısında artış	%
	Girişimciliğe yönelik düzenlenen eğitim, seminer ve etkinlik sayılarındaki artış	%
	Etkinliklere katılan kişi sayısındaki artış	%
	Eğitime katılan kişiler arasında bir destek programına başvuranların oranındaki artış	%
	Kişi başına düşen yıllık destek miktarındaki artış	TL
	Verilen desteklere yıllık başvuru sayısındaki artış	Adet
Hedef 2: Özellikle çevre ilçelerde iş ve proje geliştirme kapasitesi arttırılacaktır.	Çevre ilçelerde istihdam oranı artışı	%
	İlçelerde destek verilen proje sayısındaki artış	%
	İlçelerde geliştirilen projenin nüfusa oranı	%
Hedef 3: Girişimciliğin yaygınlaşmasına yönelik desteklerin çeşitliliği ve etkinliği arttırılacak, bunlar arasında koordinasyon sağlanacaktır.	Girişim sermayesi desteği alan firmaların ciroları/karlılığı, ihracat oranları	%
	Erken aşama finansman oranındaki artış	%
Hedef 4: Üniversite-sanayi işbirliği için mevcut merkezler etkinleştirilecek ve yenileri kurulacaktır.	Üniversite-sanayi işbirliği merkezi sayısındaki artış	%
	Üniversite-sanayi işbirliği merkezlerince yürütülen proje sayısındaki artış	%
	Üniversite-sanayi işbirliği merkezleri aracılığıyla sanayiye yönlendirilen insan kaynağı sayısındaki artış	%

2.2. ÜRETEB VE YENİLEBEN ANKARA: YENİLİKÇİ VE KATMA DEĞERİ YÜKSEK EKONOMİ		
2.2.1. AR-GE VE YENİLİKÇİLİK		
Hedefler	Performans Göstergesi	Birim
Hedef 1: Yenilikçi ve bilgi yoğun ürünlere yönelik proje, patent, faydalı model ve endüstriyel tasarım sayısının artırılması ve bunların ticarileştirilmesi sağlanacaktır.	Patent, marka, faydalı model, endüstriyel tasarım başvuru ve tescil sayılarındaki artış	Adet
	Teknoparklardan alınan patent sayısındaki artış	Adet
Hedef 2: İleri teknolojiye dayalı ürünlerin Ankara'nın ihracatındaki payını arttıracak ve bölgenin teknoloji merkezi imajını güçlendirecek tanıtım faaliyetleri yaygınlaştırılacaktır.	Bu alanda düzenlenen uluslararası tanıtım faaliyetleri sayısı	Adet
	Uluslararası yenilikçi firmalar listelerinde Ankara menşeli firmaların sayısındaki artış	Adet
	Teknoparklardaki yabancı ortaklı şirket sayısındaki artış	Adet
Hedef 3: Teknoloji odaklı projelerin sayısı üniversite-sanayi işbirliğiyle arttırılacaktır.	Üniversite-sanayi işbirliği ile gerçekleştirilen proje sayısındaki artış	Adet
	Gerçekleştirilen SAN-TEZ, TÜBİTAK-TEYDEB proje sayısındaki artış	Adet
Hedef 4: Bilgi ve işbirliği platformları geliştirilecektir.	Kurulan bilgi ve işbirliği platform ve buralara üye olan kurum sayıları	Adet
	Yapılan proje, araştırma ve çalışma sayıları	Adet
2.2.2. KIRSAL ENDÜSTRİLER		
Hedefler	Performans Göstergesi	Birim
Hedef 1: Katma değeri yüksek ürün çeşitliliği arttırılacak ve biyoteknoloji gibi bilgi yoğun ve yenilikçi tarımsal teknolojiler geliştirilecektir.	Üretilen ürün çeşidi sayısı	Adet
	Yeni geliştirilen ürünlerin toplam ürünler içindeki payı	%
	Geliştirilen yenilikçi tarımsal teknoloji sayısı	Adet
Hedef 2: Tarımsal ürünlerin işlenmesi, ambalajlanması, depolanması ve pazarlanmasına yönelik işletmelerin rekabet gücü arttırılacaktır.	Desteklenen işleme tesislerinde brüt katma değer artışı	%
	Ürünlerin pazar payında artış	%
	Tesislerde istihdam edilen personel sayısındaki artış	%
Hedef 3: Seracılık ve jeotermal seracılık geliştirilecektir.	Desteklenen seralarda brüt katma değer artışı	%
	Jeotermal sera sayısındaki artış	Adet

2.2.3. MOBİLYA SANAYİ

Hedefler	Performans Göstergesi	Birim
Hedef 1: Mobilya sektöründe yenilikçi teknolojiler yaygınlaştırılacaktır.	Yenilikçi teknolojiye yapılan yatırım miktarındaki artış	%
Hedef 2: Mobilya işletmelerinin işbirliği girişimleri ve kümelenmeleri desteklenecektir.	Kümelemeye dahil olan işletme sayısındaki artış	%
Hedef 3: Özgün, el yapımı mobilya tasarım girişimleri desteklenecektir.	Tasarım merkezleri sayısındaki artış	% veya adet
	El yapımı mobilya imalatı yapan işletme sayısındaki artış	%veya adet
Hedef 4: Mobilya sektöründe markalaşma sağlayacak ve uluslararası pazar payları arttırılacaktır.	Dünya çapında bilinen Ankara mobilya markalarının sayısı	Adet
	Mobilya ihrac rakamındaki artış oranı	%

2.2.4. SAVUNMA SANAYİ

Hedefler	Performans Göstergesi	Birim
Hedef 1: Savunma yan sanayii işletmelerinin ürün ve sistem tasarım kabiliyeti geliştirilerek yenilikçi teknoloji üretmeleri yoluyla rekabet güçleri arttırılacaktır.	Şirketlerin TPE'den patentli savunma sanayii ürün sayısı	Adet
	Şirketler tarafından ana tedarikçilere pazarlanan tasarım sayısı	Adet
Hedef 2: Savunma yan sanayii işletmelerinin işbirliği ve kümelenmeleri desteklenecektir.	Savunma kümelerindeki toplam firma sayısı	Adet
Hedef 3: Uluslararası standartlarda bir savunma sanayii fuar alanı kurulacaktır.	Alanda düzenlenecek uluslararası savunma fuar sayısı	Adet

2.2.5. SAĞLIK TEKNOLOJİLERİ

Hedefler	Performans Göstergesi	Birim
Hedef 1: Medikal cihaz üretiminde ve biyomühendislik alanlarında katma değeri yüksek teknolojiler geliştirilecektir.	Yüksek teknoloji üreten firma sayısındaki artış	Adet
	Geliştirilen yüksek teknoloji araçlarının pazar payında artış	%
Hedef 2: Sağlık teknolojileri işletmelerinin işbirliği girişimleri ve kümelenmeleri desteklenecektir.	Kümeye dahil olan firma sayısında artış	%
	İşbirliği halinde geliştirilen teknoloji sayısında artış	Adet
Hedef 3: Üniversite-sanayi işbirlikleri çerçevesinde Ar-Ge ve yenilikçilik desteklenecektir.	Ar-Ge ve yenilikçi faaliyet sayılarındaki artış	%
Hedef 4: Sağlık teknolojileri geliştiren ve uygulayan birimler uluslararası standartlara kavuşturulacaktır.	Uluslararası standartlara kavuşturulan birim sayısında artış	Adet
	Sağlık teknoloji geliştiren birimlerin ihracat payında artış	%

2.2.6. İŞ VE İNŞAAT MAKİNELERİ		
Hedefler	Performans Göstergesi	Birim
Hedef 1: Ankara'nın katma değeri yüksek ürün ihracatı arttırılacaktır.	İhraç edilen ürünlerdeki ortalama vergi öncesi kar marjı	%
	Tasarımı yapılan ürün sayısı	Adet
Hedef 2: Yüksek mühendislik ve pazarlama yetkinliğine sahip, çeşitli ürün gruplarında uzmanlaşan uluslararası firma sayısı arttırılacaktır.	Yerli şirketlerin yurtdışında açtıkları üretim tesisi ve tasarım stüdyosu sayısı	Adet
Hedef 3: Yenilikçi teknolojiler geliştirilip yaygınlaştırılacaktır.	Bu alanda alınan patent tescil sayısı	Adet
	Verimlilik, dayanıklılık ve kalite geliştirmeye yönelik yapılan toplam Ar-Ge harcaması	TL
2.2.7. TURİZM		
Hedef 1: Turizmin geliştirilmesine yönelik tanıtım çalışmaları etkin bir şekilde yapılacaktır.	"Ankara" standı açılan ulusal-uluslararası fuar sayısı	Adet
	Basılan "Ankara Rehberi" sayısı	Adet
Hedef 2: Medikal ve termal turizm faaliyetleri desteklenerek sağlık turizmi geliştirilecektir.	JCI akreditasyon belgeli sağlık kuruluşu sayısı	Adet
	Tedavi olan yabancı sayısı	Kişi
	Termal otellerde yapılan geceleme sayısı	Gece
Hedef 3: Uluslararası standartlarda tesisler yapılarak kongre ve fuar turizmi imkanları arttırılacaktır.	Müstakil kongre merkezi ve fuar alanı sayısı	Adet
	Düzenlenen kongre ve fuar sayısı	Adet
Hedef 4: Doğayı, tarımı, kültürü ve eko turizmi esas alan kırsal turizm geliştirilecektir.	İlçelerde yeni yapılan veya restore edilip konaklama tesisine çevrilen yapı sayısı	Adet
Hedef 5: Sosyal ve kültürel mekanlar turistlerin beklentilerini karşılayacak çeşitliliğe ve kaliteye kavuşturulacaktır.	Kültür ve Turizm Bakanlığında belgeli yeme-içme tesisi sayısı	Adet
	Çok dilli hizmet verebilen sinema, tiyatro, opera ve müze sayısı	Adet
Hedef 6: Şehir merkezi ve tarihi mekanlar ile toplu taşıma araçları "turist dostu" haline getirilecektir.	Turist danışma büroları sayısı	Adet
	Toplu taşıma araçlarındaki bilgilendirici elektronik pano sayıları	Adet
	Türkçe-İngilizce yönlendirici ve bilgilendirici tabela sayısı	Adet

2.2.8. BİLİŞİM

Hedefler	Performans Göstergesi	Birim
Hedef 1: Teknopark ve üniversitelerin koordinasyonunun güçlendirilmesi, bilişim sektörü için bilgi ve işbirliği platformlarının oluşturulması ve kümelenmelerin desteklenmesi sağlanacaktır.	Teknoparkların ortak geliştirdiği yıllık proje sayısı	Adet
	Bilişim kümesine üye olan firma sayısı	Adet
Hedef 2: Bilişim alanında faaliyet gösteren aktörlerin pazarlama kabiliyetleri geliştirilecek ve ürünlerin yurtdışı pazarlama olanakları artırılabilecektir.	Pazarlamaya harcanan eğitim bütçesindeki artış	%
	Bilişim şirketleri tarafından alınan uluslararası proje sayısı	Adet
Hedef 3: Bilişim alanında uluslararası fuar ve toplantıların Ankara'da düzenlenmesi sağlanacaktır.	Ankara'da bilişim alanında düzenlenen uluslararası fuar, seminer ve organizasyon sayısı	Adet

3. ANKARA'DA ERİŞİM AĞLARI

3.1. ERİŞİM		
3.1.1. ANKARA'YA ULAŞIM		
Hedefler	Performans Göstergesi	Birim
Hedef 1: YHT projeleri ile Ankara'nın uluslararası merkezlere bağlantısı sağlanacaktır.	YHT projeleri sonucu uluslararası merkezlere yapılan bağlantı sayısı	Adet
Hedef 2: Doğrudan uçuş yapılan yurtdışı nokta sayısı arttırılacaktır.	Yurtdışına doğrudan uçuş yapılan nokta sayısındaki artış	%
Hedef 3: Uluslararası uçuşlarda Ankara'nın aktarma merkezi olması sağlanacaktır.	Ankara'dan bağlantılı yapılan yurtdışı uçuş sayısındaki artış	%
Hedef 4: Farklı ulaşım türleri (karayolu, demiryolu, havayolu) arasında entegrasyon sağlanacaktır.	Raylı sistem bağlantılı olan havalimanı sayısı	Adet
	Karayolu – raylı sistem arasında aktarma yapılan nokta sayısı	Adet
3.1.2. ANKARA İÇİ ULAŞIM		
Hedefler	Performans Göstergesi	Birim
Hedef 1: Mevcut raylı sistem projelerinin tamamlanmasının hızlandırılması, şehrin gelişme eksenlerine paralel olarak alternatif metro güzergahı ve ulaşım sistemlerinin oluşturulması sağlanacaktır.	Açılan yeni raylı hat sayısı	Adet
	Devam eden projelerin tamamlanma oranı	%
Hedef 2: İlçelerin birbirleri ve merkezle bütünleşmesini sağlayacak halihazırdaki karayolu ve demiryolu ulaşım altyapısının etkin kullanımı sağlanacaktır.	Atıl durumda olan demiryolu hat(lar)ının kullanıma açılma oranı	%
Hedef 3: Çevre dostu ulaşım araçları yaygınlaştırılacaktır.	Çevre dostu ulaşım araçlarının oranındaki artış	%
Hedef 4: Toplu taşıma sistemleri arasındaki entegrasyon arttırılarak toplu taşıma cazip hale getirilecektir.	Toplu taşımanın ulaşımındaki payının artışı	%
3.1.3. İLETİŞİM VE HABERLEŞME		
Hedefler	Performans Göstergesi	Birim
Hedef 1: Kaliteli ve etkin genişbant erişim imkanı sağlayan fiber altyapılarının bölgede yaygınlaştırılması desteklenecektir.	Fiber altyapısı kurulmasına yönelik proje sayısı	Adet
	Genişbant internet abone sayısı	Adet
Hedef 2: Bireylerin ve işletmelerin internet kullanımını yaygınlaştırıcı faaliyetler gerçekleştirilecektir.	İnternet abone sayısındaki artış	%
	İnternet erişimine sahip KOBİ sayısı, Türkiye oranı	%

4. ANKARA'DA ÇEVRE VE MEKAN

4.1. ÇEVRE VE ENERJİ

4.1.1. ÇEVRE VE ENERJİ

Hedefler	Performans Göstergesi	Birim
Hedef 1: İlgili tüm kurum ve kuruluşlarla işbirliği halinde bölge genelinde çevre bilincinin artırılması sağlanacaktır.	Bu konuda yapılan proje, araştırma ve eğitim sayısı	Adet
Hedef 2: Bölge genelinde doğal kaynakların kalitesinin artırılmasına yönelik faaliyetler desteklenecek ve kaynakların verimli kullanımı teşvik edilecektir.	Kirliliğe maruz kalmış yer altı ve yerüstü su kaynaklarının kalite sınıfları	Sınıf derecesi
	Kişi başı su kullanım miktarı	m ³
	Topraktaki kimyasal ve mikrobiyal kirlenici miktarı	mg/kg
Hedef 3: Bölge genelinde iklim değişikliğiyle mücadele konusunda farkındalık arttırılacaktır.	Bu konuda yapılan proje, araştırma ve eğitim sayısı	Adet
Hedef 4: Bölge genelinde yeşil alan miktarı ve kullanımı arttırılacaktır.	Kişi başına düşen aktif yeşil alan miktarındaki artış	% (m ² /kişi)
Hedef 5: Etkin atık yönetimi için bölge genelinde çevre dostu, yenilikçi uygulamalar yaygınlaştırılacaktır.	Çöp depolama sahalarında bertaraf edilen belediye katı atık miktarındaki artış	% (ton)
	Katı atık geri kazanım tesislerinin sayısındaki artış	%

4.1.2. ENERJİ VERİMLİLİĞİ VE YENİLENEBİLİR ENERJİ

Hedefler	Performans Göstergesi	Birim
Hedef 1: Enerjide verimliliğinin önemi ve yenilenebilir enerji kaynakları konularında toplumsal bilinç arttırılacaktır.	Enerji verimliliği ve yenilenebilir enerji ile ilgili proje, araştırma ve eğitim sayısındaki artış	Adet
Hedef 2: Bölgede potansiyeli olan yenilenebilir enerji kaynakları araştırılarak kullanımları yaygınlaştırılacaktır.	Yenilenebilir enerjinin toplam enerji içindeki payındaki artış	%
Hedef 3: Yenilenebilir enerji üretecek makine ve teçhizat imalatı arttırılacaktır.	Enerji üretme amaçlı imal edilen makine ve teçhizattaki artış oranı	%
	Ankara'da yenilenebilir enerji için üretilen ekipmanların pazar paylarındaki artış	%

4.2. SÜRDÜRÜLEBİLİR ÇEVRE VE ENERJİ

4.2.1. KENTLEŞME, MEKANSAL ORGANİZASYON VE MAKROFORM

Hedefler	Performans Göstergesi	Birim
Hedef 1: Bölge yerleşimlerinde çevreye ve topoğrafyaya duyarlı, kır-kent dengesini gözetken, kent makroformları tespit edilecektir.	Bölgede araştırma uygulanan yerleşim sayısındaki artış	%
	Korunan tarım arazisi miktarı	m ²
	Kentsel yayılma hızı	binde
Hedef 2: Kentsel kullanımların mekansal dağılımında çevresel sürdürülebilirlik ve enerji verimliliği gözetilecektir.	Konut-iş alanları arasında ortalama yolculuk süresi	dakika
	Toplam enerji tüketimi sayısındaki düşüş oranı	%
	Salınan egzoz emisyon oranı	gaz/m ³
Hedef 3: Su havzaları ve hassas ekolojik bölgeler korunacaktır.	Korunan hassas ekolojik alan sayısı ve miktarı	Adet, km ²
	Su-toprak kirlilik oranları	%
	Endemik tür-canlı artış oranı	%
Hedef 4: İnsan odaklı ve katılımcı planlama modellerinin bölge genelinde yaygınlaştırılmasına destek verilecektir.	Uygulanan proje sayısı	Adet
	Projelere katılan kişi, özel kurum ve sivil toplum kuruluşu sayısı	Kişi

4.2.2. KENTSEL TASARIM VE MEKAN KALİTESİ

Hedefler	Performans Göstergesi	Birim
Hedef 1: Yeni gelişme ve dönüşüm alanlarında kültürel miras ve varlıklar korunacak, yerel mimari değerler özgün biçimde yansıtılacaktır.	Gelişme ve dönüşüm alanlarında tescillenen yapı sayısı	Adet
	Koruma projesi sayısındaki artış	%
Hedef 2: Görüntü kirliliğini ve tekdüzeleşmeyi engelleyici çağdaş tasarım uygulamaları yaygınlaştırılacak, tasarım rehberleri oluşturulacaktır.	Hazırlanan köy ve kentsel tasarım rehberi sayısı	Adet
Hedef 3: Dönüşüm alanlarında mekan ve insanların ihtiyacına uygun sağlıklılaştırma, iyileştirme gibi alternatif yöntemler araştırılarak uygulanacaktır.	Alternatif yöntem uygulanan konut ve sokak sayısı	Adet
Hedef 4: Kentsel dönüşüm projelerinde mahalleyi temsil eden yerel STK'lar sürece dâhil edilecek, katılımları desteklenecektir.	Temsilci sivil toplum kuruluşu sayısı	Adet
	Projelerin kamuya ilan sayısı	Adet
	Projelerin duyuru devam süresi	Süre

Paydaş Yönetimi

Sahiplenme kültürünü geliştirmeyi hedefleyen insan odaklı bir bölge planlama sürecinin en önemli unsuru paydaş yönetimidir. Paydaş yönetimi ile, mevcut potansiyelin, dinamiklerin, sorunların ve çözüm önerilerinin sağlıklı bir şekilde tespit edilmesi, plan strateji ve hedeflerinin katılımcı bir süreçle oluşturulması ve planın amaç ve stratejilerinin tüm paydaşlarca sahiplenilmesi hedeflenmiştir. Paydaş yönetimi sürecinde gerçekleştirilen paydaş toplantıları şu şekildedir:

- Kalkınma Kurulu İhtisas Komisyonları Toplantıları
- Bölge Çalıştayları
- Ortak Akıl Toplantısı
- Odak Grup Toplantıları
- İlçe ve Kurum Ziyaretleri

Kalkınma Kurulu İhtisas Komisyonları Toplantıları

29 Aralık 2010 tarihinde gerçekleştirilen Yönetim Kurulu toplantısında, Kalkınma Kurulu üyesi kurumların; ekonomik yapı, sosyal yapı, fiziki yapı-çevre ve kültür-turizm ihtisas komisyonlarını oluşturmaları kararı alınmıştır. 15 Şubat 2011 tarihinde komisyonların ilk toplantıları gerçekleştirilmiş ve bu toplantılar sonucunda komisyonların başkan ve başkan vekilleri ile çalışma usulleri belirlenmiştir. Komisyonlar, söz konusu toplantılardan sonra yapacakları toplantılara ilişkin detaylar üzerinde de görüş birliğine varmışlardır. Daha

sonra gerçekleştirilen toplantılarda ihtisas komisyonları:

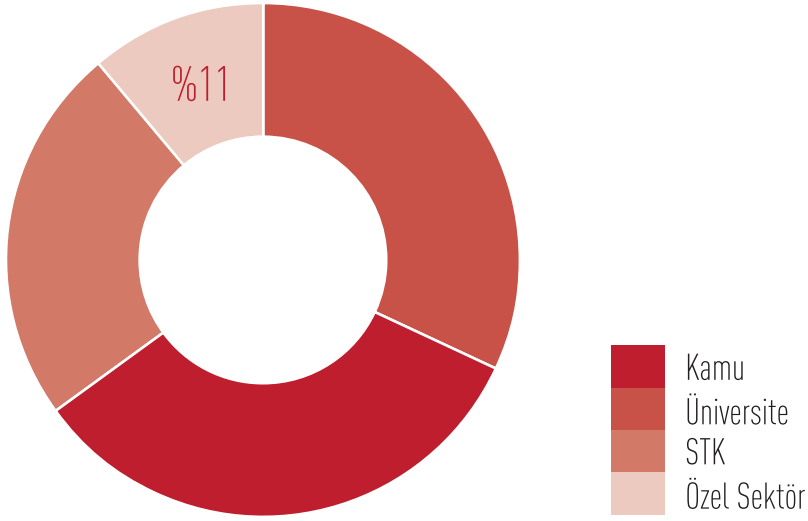
- Tarım
- Sanayi
- Hizmetler
- Sağlık
- Eğitim
- Sosyal hizmetler
- Kentsel mekân kalitesi ve estetiği
- Konut ve kentsel dönüşüm
- Çevre yönetimi
- Altyapı ve ulaşım
- Üretim alanları
- Enerji ve enerjide verimlilik
- Kültür-turizm

Başlıkları altında alt ihtisas komisyonlarına ayrılmışlardır. Bu komisyonlar, bölgenin temel sorunlarının tespiti, çözüm yollarının belirlenmesi, program, proje, araştırma ve fizibilite çalışmalarının önerilmesi yanında bölgenin potansiyelini ortaya çıkaracak fikirlerin geliştirilmesi üzerinde çalışma kararı almışlardır. Komisyon çalışmalarının ortak çalışma kültürünü geliştirmesi ve bu kültürün bölge planlama çalışmaları sonrasında da devam etmesi amaçlanmaktadır.

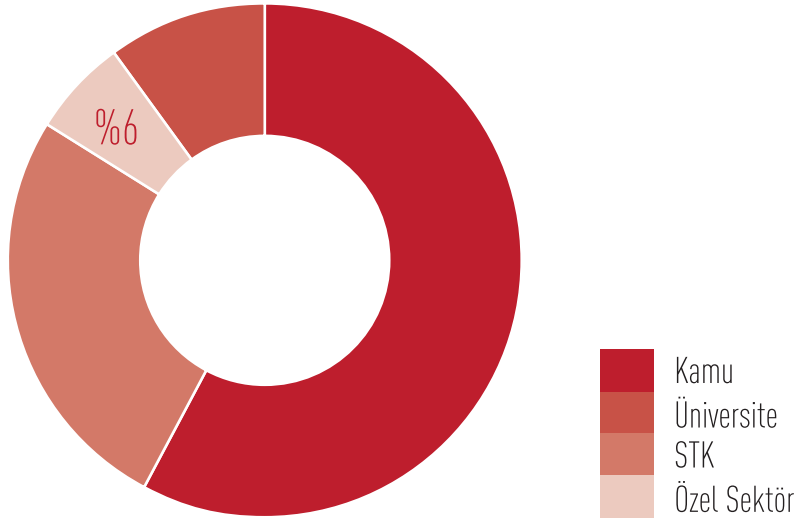
1. İhtisas Komisyonları Katılımcı Dağılımı (15 Şubat 2011)

Toplam Katılımcı Sayısı: 86

Davet Edilen Katılımcı

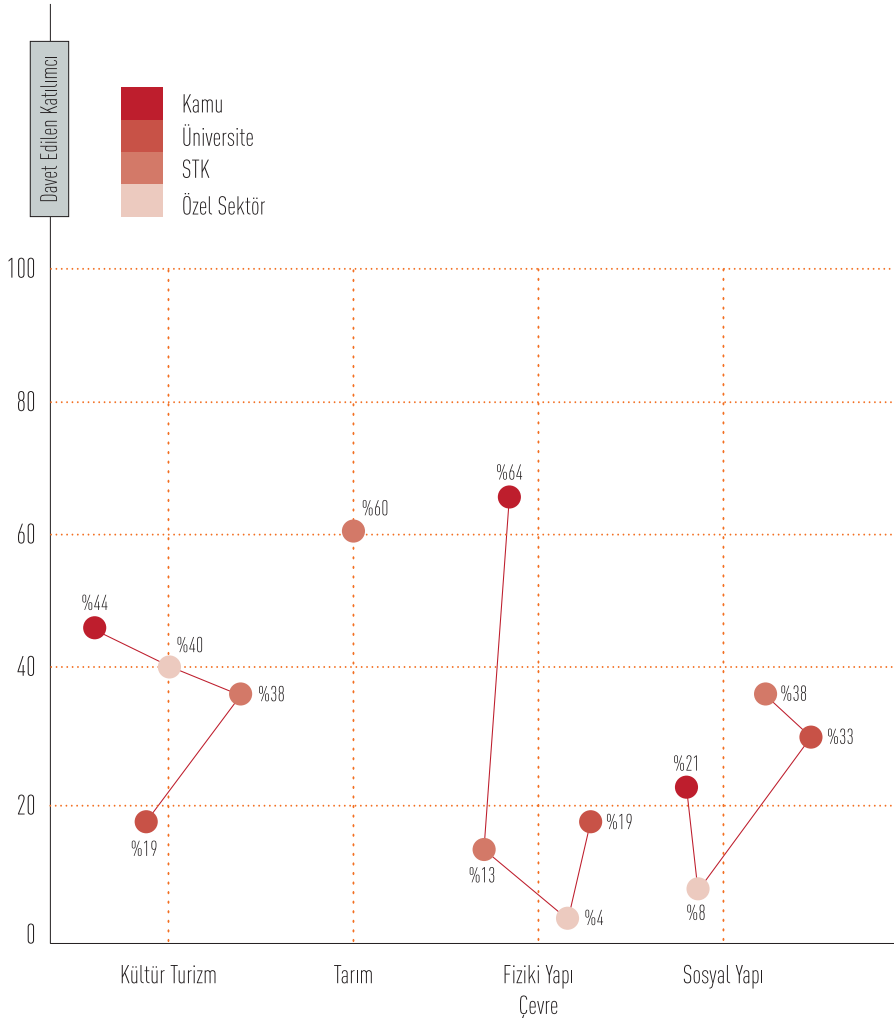
Gelen Katılımcı

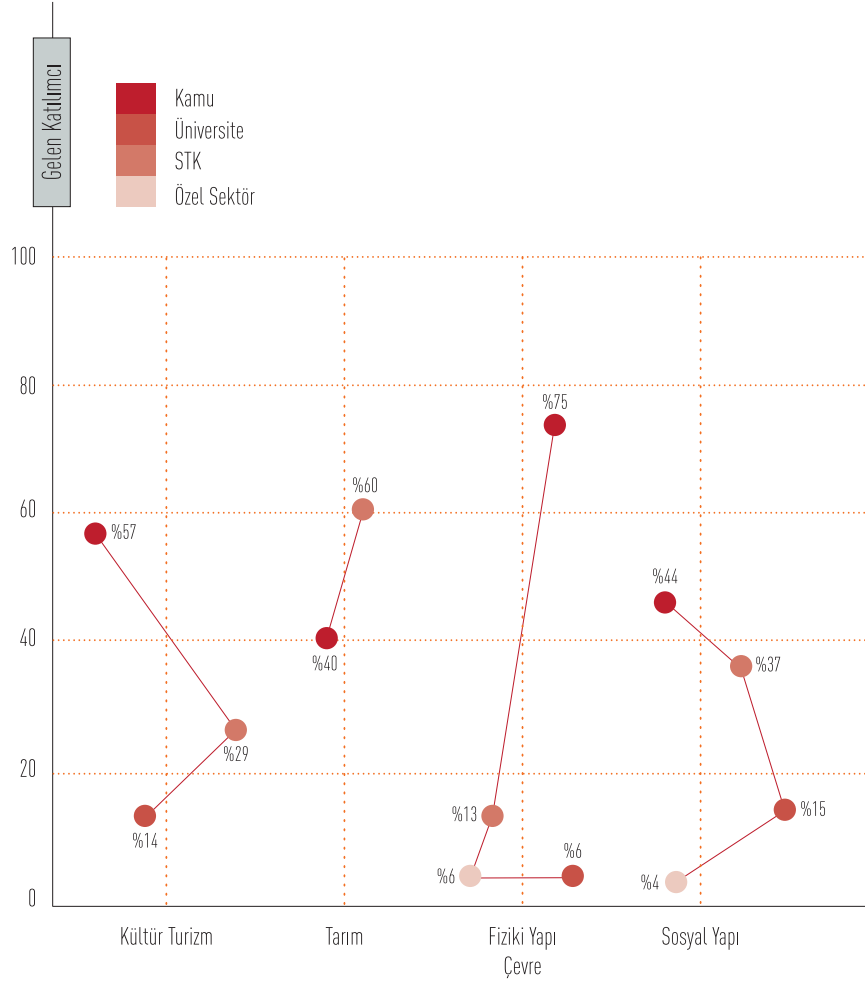

2. İhtisas Komisyonları Tarihleri ve Katılımcı Dağılımları

Toplam Katılımcı Sayısı: 92

	Tarım İhtisas Komisyonu	Sosyal Yapı İhtisas komisyonu	Kültür Turizm İhtisas Komisyonu	Fiziki Yapı ve Çevre İhtisas Komisyonu
Toplantı Tarihi	23.02.2011	04.03.2011	11.03.2011	14.03.2011
Katılımcı Sayısı	10	27	7	48
Kamu	4	12	4	36
Özel Sektör	-	1	-	3
STK	6	10	2	6
Üniversite	-	4	1	3

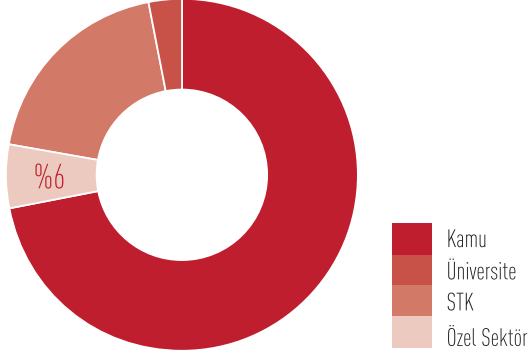
Bölge Çalıştayları

Bölge çalıştayları, bölge planlama çalışmalarını çerçevesinde bölgenin öncelikli sorunlarını ve bunlara yönelik çözüm önerilerini derlemek, kamu, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları arasında işbirliğini geliştirmek, kalkınmanın sürdürülebilirliğine yönelik proje alanlarının ve eylem planlarının belirlenmesini sağlamak amacıyla toplam dört grupta organize edilmiştir. Bu kapsamda;

Evren ve Şereflikoçhisar İlçeleri Alt Bölge Çalıştayı 14.02.2011 tarihinde Şereflikoçhisar'da gerçekleştirilmiştir. Çalıştayda Evren'i 8, Şereflikoçhisar'ı 32 kişi temsil etmiş ve toplantıya toplamda 40 kişi katılmıştır.

Ayaş, Beypazarı, Gündül, Nallıhan İlçeleri Alt Bölge Çalıştayı 21.02.2011 tarihinde Beypazarı'nda gerçekleştirilmiştir. Çalıştayda Ayaş'ı 9, Beypazarı'nı 28, Gündül'ü 14 ve Nallıhan'ı 20 kişi temsil etmiş ve toplantıya toplamda 71 kişi katılmıştır.

Bölge Çalıştayları Katılımcıları

Polatlı ve Haymana İlçeleri Alt Bölge Çalıştayı 23.02.2011 tarihinde Polatlı'da gerçekleştirilmiştir. Çalıştayda Polatlı'yı 45, Haymana'yı 11 kişi temsil etmiş ve toplantıya toplamda 56 kişi katılmıştır.

Akyurt, Bala, Çubuk, Elmadağ, Kalecik İlçeleri Alt Bölge Çalıştayı 02.03.2011 tarihinde Ankara'da gerçekleştirilmiştir. Çalıştayda Akyurt'u 14, Bala'yı 4, Çubuk'u 14, Elmadağ'ı 12, Kalecik'i 8 kişi temsil etmiş ve toplantıya toplamda 52 kişi katılmıştır.

Bölge çalıştaylarında izlenen yöntem "kürsüden anlatma ve toplu dinleme konferansı" şeklinde değil, yenilikçi ve özgün fikir oluşturma yöntem ve teknikleri kullanılarak, tüm katılımcıların çalışmalara başından sonuna kadar aktif katılımı ile yazılı bilgi ve belge üretmeye yönelik olarak gerçekleştirilmiştir.

Çalışma programı "Sorun Tespit Çalışması" ve "Öneri Geliştirme Çalışması" şeklinde iki oturum olarak düzenlenmiştir. Sorun tespit çalışmasında bölgenin sorunları tespit edilip önceliklendirilmiş, öneri geliştirme çalışmasında ise öncelikli sorunlara ilişkin çözümler ve proje fikirleri belirlenmiştir. İzlenen yöntemle ilçelerin sosyo-ekonomik ve fiziksel durumunu anlamak, sorunları, zayıf yönleri, fırsatları ve güçlü yönleri tespit etmek, yerel aktörleri ve paydaşları planlama sürecine dahil etmek,

bölgenin ortak vizyonunu oluşturmak, bölgenin ileriye dönük amaç, hedef ve stratejilerini belirlemek amaçlanmıştır.

Ortak Akıl Toplantısı

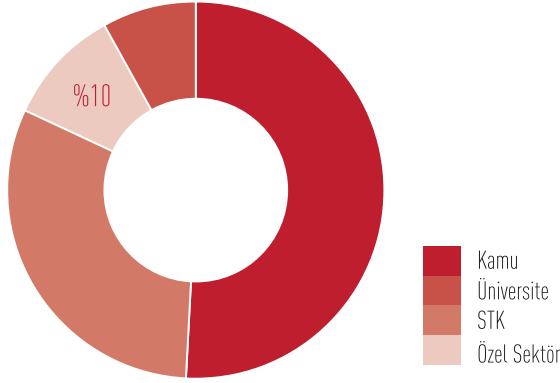
Ankara bölgesinde, bölgesel kalkınma ve gelişme vizyonu çerçevesinde kamu, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları arasında işbirliğini geliştirmek, kalkınmanın sürdürülebilirliğine yönelik proje alanlarının ve eylem planlarının belirlenmesini sağlamak amacıyla 25-27 Şubat 2011 tarihlerinde Kızılcahamam'da Ortak Akıl Toplantısı gerçekleştirilmiştir. Toplantıya 179 kurum ve kuruluş davet edilmiş ve bu kurum ve kuruluşlardan 109 kişi toplantıya katılmıştır.

Ortak Akıl Toplantısı'nda izlenen yöntem, yenilikçi ve özgün fikirlerin oluşturulması doğrultusunda katılımcı bir süreç şeklinde tasarlanmıştır. Bu yöntemle tüm katılımcılar çalışmalarda baştan sona aktif olarak yer almışlardır. Çalışmanın çıktıları bölge planı amaç, hedefleri ile öneri projelerin belirlenmesi yönünde kullanılmıştır. Çalışma programı "Ankara'nın Potansiyeli Analizi", "Vizyon Geliştirme Çalışması", "Stratejik Amaçlar Çalışması" ve "Öneri Geliştirme ve Eylem Planları Çalışması" şeklinde dört oturum olarak düzenlenmiştir. İzlenen yöntemle Ankara'nın gelişim potansiyelinin tespiti, gelecek vizyonu ile stratejik amaçlarının belirlenmesi ve proje ve faaliyet önerilerinin geliştirilmesi amaçlanmıştır.

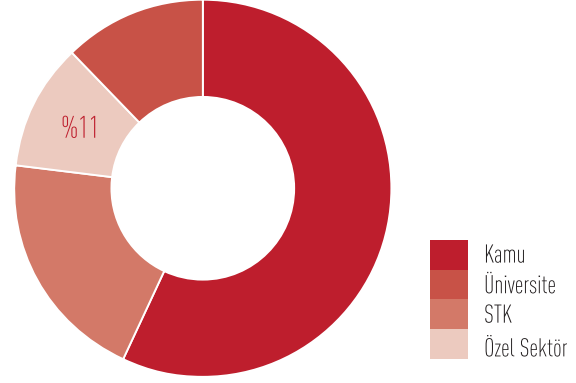
Odak Grup Toplantıları

Paydaş yönetim sürecinin bir diğer aşaması olan odak grup toplantıları, bölge planı içinde yer alması öngörülen öncelikli konular üzerinde söz sahibi ya da sektöre hakim kişilerin biraraya getirilmesi ile yaratıla-

Davet Edilen Katılımcı

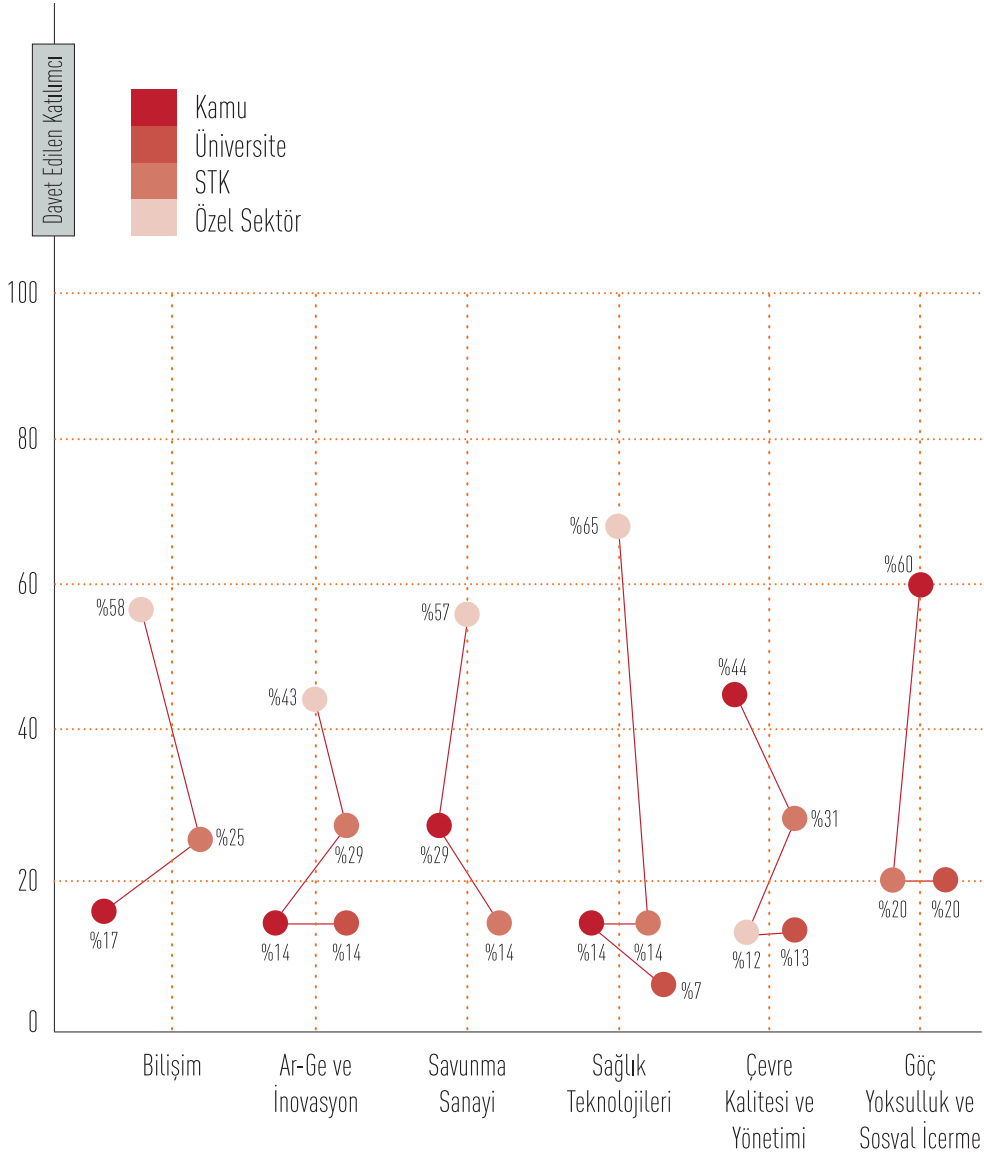

Gelen Katılımcı

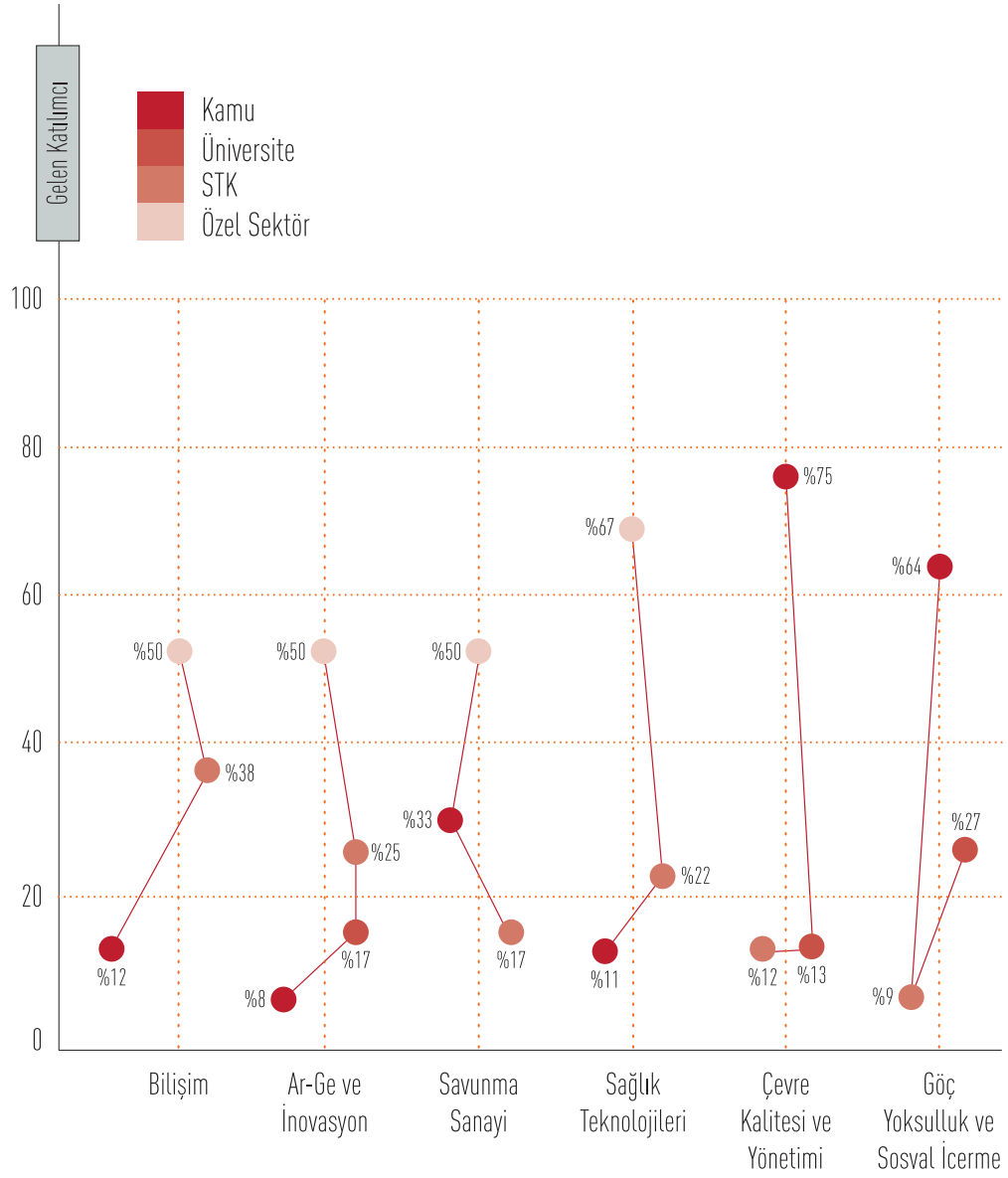
cak tartışma ve fikir geliştirme ortamında, bilinenin dışındaki algıları öğrenmek ve öncelikli konulardaki temel stratejileri keşinleştirmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Toplantılar sırasında katılımcıların, odaklanılan konu hakkındaki görüşlerini özgürce ortaya koymalarını sağlayacak ortamı oluşturmak ve derinlemesine bilgi edinmek hedeflenmiştir. Bu kapsamda toplam altı adet odak grup toplantısı gerçekleştirilmiştir. Toplantı başlıkları, tarihleri ve katılımcı sayıları şu şekilde sıralanabilir:

- Bilişim Odak Grup Toplantısı: 09 Mart 2011 tarihinde gerçekleştirilen toplantıya toplam 12 kişi davet edilmiş, 8 kişi katılmıştır.
- Ar-Ge ve İnovasyon Odak Grup Toplantısı: 16 Mart 2011 tarihinde gerçekleştirilen toplantıya toplam 14 kişi davet edilmiş ve 12 kişi katılmıştır.
- Savunma Sanayii Odak Grup Toplantısı: 17 Mart 2011 tarihinde gerçekleştirilen toplantıya toplam 16 kişi davet edilmiş ve 15 kişi katılmıştır.
- Sağlık Teknolojileri Odak Grup Toplantısı: 17 Mart 2011 tarihinde gerçekleştirilen toplantıya toplam 14 kişi davet edilmiş ve 10 kişi katılmıştır.
- Çevre Kalitesi ve Yönetimi Odak Grup Toplantısı: 18 Mart 2011 tarihinde gerçekleştirilen toplantıya toplam 16 kişi davet edilmiş ve 9 kişi katılmıştır.
- Göç, Yoksulluk ve Sosyal İçerme Odak Grup Toplantısı: 18 Mart 2011 tarihinde gerçekleştirilen toplantıya toplam 14 kişi davet edilmiş ve 11 kişi katılmıştır.

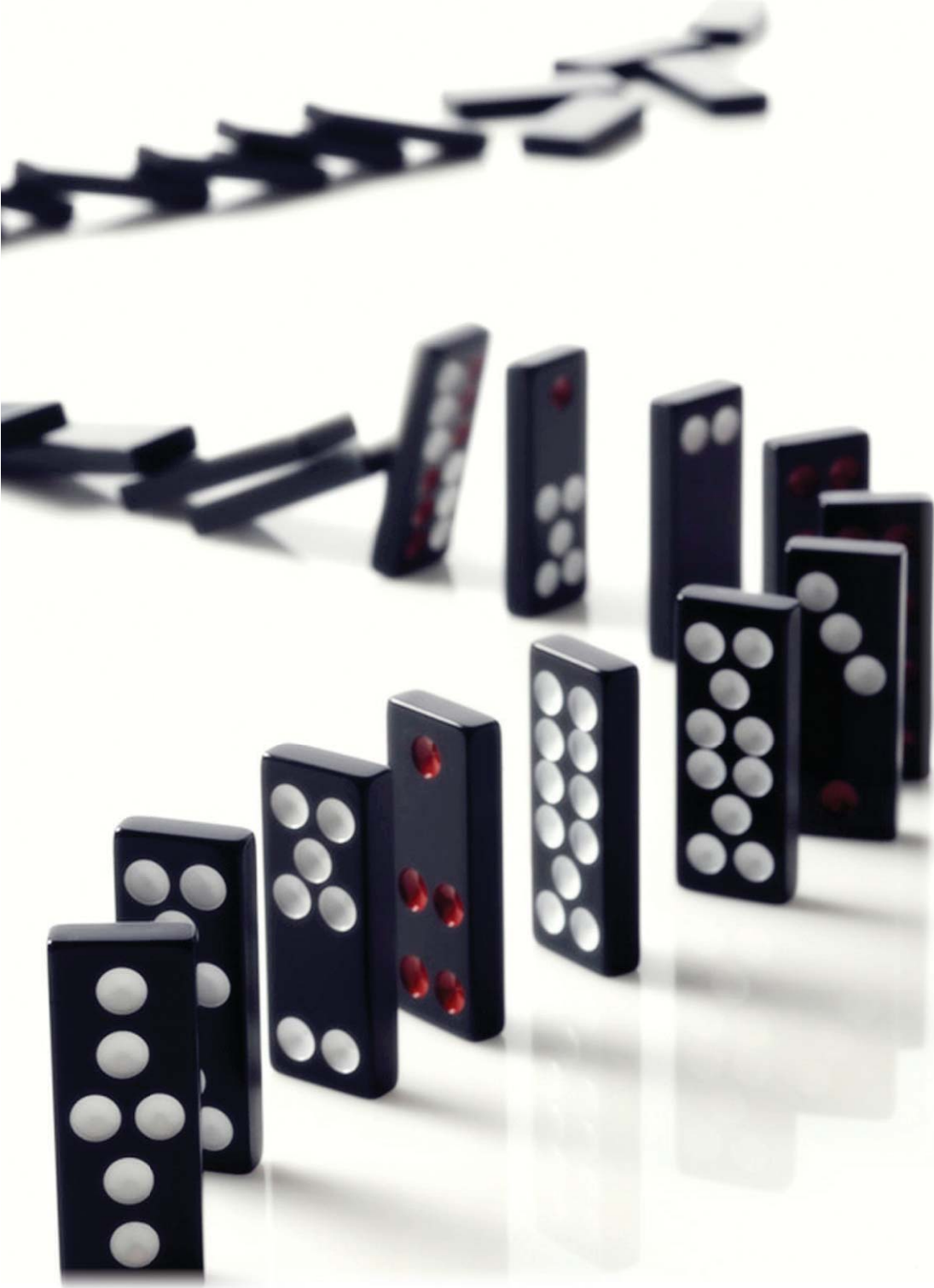
Odak grup toplantılarında grup içi etkileşim sağlanarak yeni ve farklı fikirlerin ortaya çıkmasını temel alan bir yöntem izlenmiştir. Önceden belirlenen bir tartışma akışı çerçevesin-

de, grup yönlendirilerek hedeflenen bilgiler derlenmeye çalışılmıştır. Bu çerçevede küçük ve homojen gruplar oluşturulmuş ve sınırlı sayıda kavram ya da konuya odaklanılmıştır.

Paydaş yönetimi dinamik ve süreğen bir yaklaşımı esas aldığı için bölge planlama çalışmaları sonrasında da işbirliği ve birlikte çalışma

kültürünün devam edeceği ve bölgeye katkı sağlayacak diğer çalışmalara altlık oluşturacağı öngörülmektedir.

Finansman

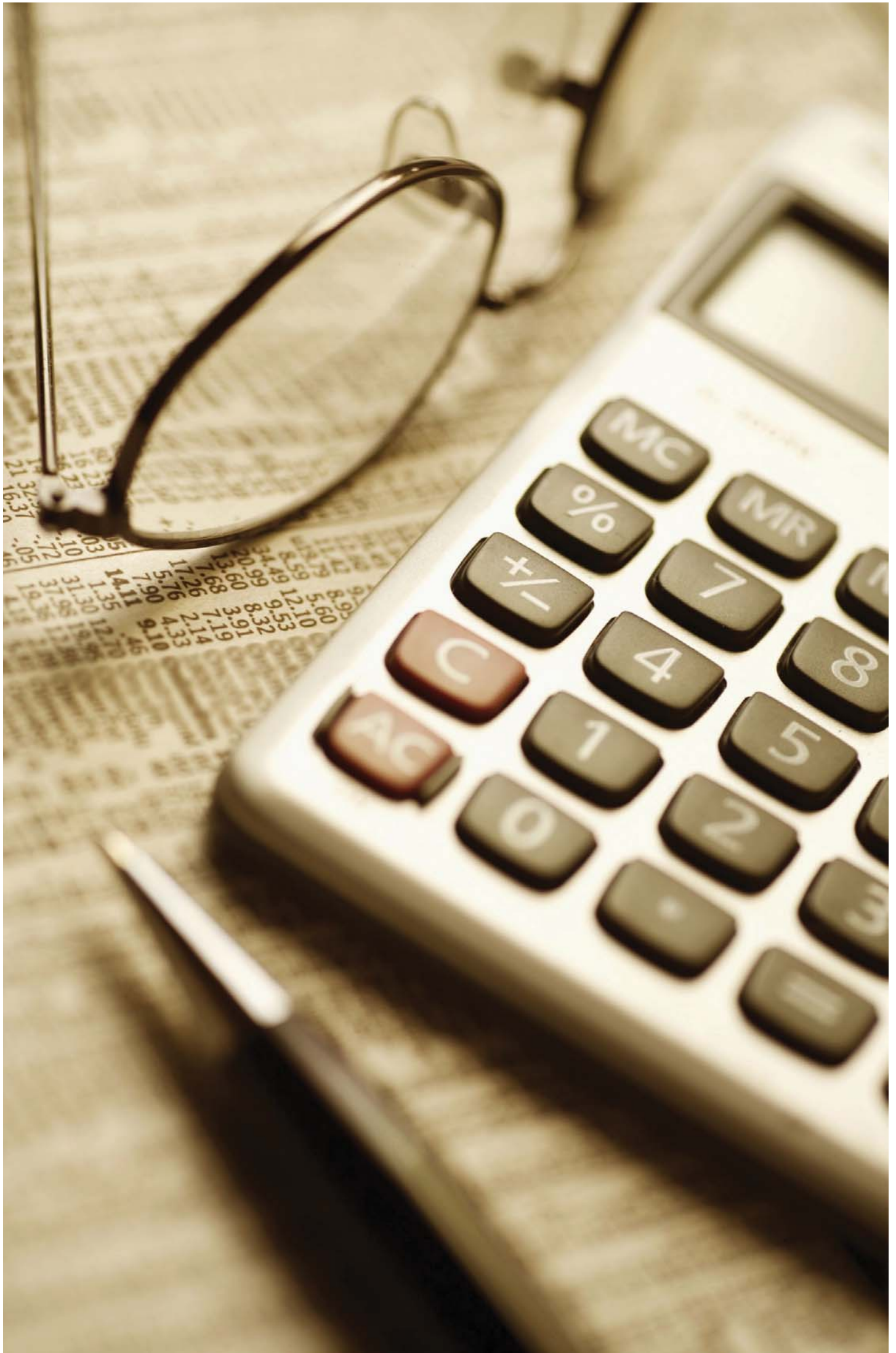
Ankara Bölge Planı'nda belirtilen stratejik amaç ve hedeflerin hayata geçirilmesinde finansman kritik öneme sahiptir. Planı uygulamaya geçirmek için gerekli finansmanı sağlayacak kurumların başında şüphesiz Ankara Kalkınma Ajansı gelmektedir. Ajans bu finansmanı plan döneminde (2011-2013) ilan edeceği destek programları aracılığı ile sağlayacaktır. Planda belirtilen amaç ve hedeflerde yer alan sektör ve konular Ajansın destek programlarında öncelikli konular olarak yer alacaktır. Diğer faaliyetlerle birlikte bu destek programlarının finansmanında da kullanılacak Ajans gelirleri aşağıda belirtilen kaynaklardan sağlanmaktadır:

- Bir önceki yıl gerçekleşen genel bütçe vergi gelirleri tahsilatından, vergi iadeleri ile mahallî idarelere ve fonlara aktarılan paylar düştükten sonra kalan tutar üzerinden, binde beş oranında her yıl ayrılacak transfer ödeneğinden, Yüksek Planlama Kurulunca her bir ajans için nüfus, gelişmişlik düzeyi ve performans ölçütlerine göre belirlenecek pay
- Avrupa Birliği ve diğer uluslararası fonlardan sağlanacak kaynaklar
- Faaliyet gelirleri
- Bir önceki yıl gerçekleşen bütçe gelirleri üzerinden, bölgedeki il özel idareleri için; borçlanma, tahsisi mahiyetteki gelirler ile genel, katma ve özel bütçeli kuruluşlardan alınan yardım kalemleri hariç tutulmak üzere yüzde bir, belediyeler için; borçlanma ve tahsisi mahiyetteki gelir kalemleri hariç tutulmak üzere yüzde bir oranında, cari yıl bütçesinden aktarılabilecek pay
- Bölgedeki sanayi ve ticaret odalarının, bir önceki yıl kesinleşmiş bütçe gelirlerinin yüzde biri oranında, cari yıl bütçesinden aktarılabilecek pay
- Ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlarca yapılan bağış ve yardımlar
- Bir önceki yıldan devreden gelirler

Bu kalemlerden oluşan Ajans gelirlerinden ilgili mevzuat ve plan çerçevesinde Ajans tarafından belirlenecek miktar etkililik ve etkinlik ilkeleri gözetilerek bölgeye kaynak olarak aktarılacaktır.

Öngörülen hedeflerin gerçekleştirilebilmesi için Ajans kendi kaynaklarını imkanlar ölçüsünde kullanacak olmakla birlikte, hedeflerin oldukça kapsamlı olduğu göz önüne alındığında Ajansın bütçesinin kısıtlı kalacağı açıktır. Dolayısıyla finansman kaynaklarının çeşitlendirilerek bütçe imkanlarının artırılması planın uygulanabilirliği açısından oldukça önemlidir. Bu doğrultuda, Ajans kaynakları dışında planın uygulanmasına katkı sağlayabilecek finansman kaynakları arasında kamu yatırımları, yatırım teşvikleri, merkezi kurum ve kuruluşların destekleri, yerel yönetimlerin kaynakları, Avrupa Birliği, Dünya Bankası, İslam Kalkınma Bankası gibi uluslararası kuruluşların fonları ile bankaların destek ve kredileri sayılabilir.

Ajansın finansman çeşitlendirmesini, mükerrer uygulamaları en aza indirgeyerek etkin bir şekilde gerçekleştirebilmesi için kurumlar arası etkili koordinasyon ve iletişim sağlaması bir zorunluluktur. Ayrıca Ajansın ulusal ve uluslararası fonlardan bölgenin istifade etmesini sağlayabilecek kapasiteye devamlı sahip olması gerekmektedir. Dolayısıyla bu fonksiyonları gerçekleştirme rolünü üstlenecek Ajans, kurumsal gücünü sürekli geliştirebilmelidir. Kurumsal açıdan güçlü kalabilmek için de Ajansın planlamadan cari giderlerini karşılamaya kadar tüm faaliyetlerini gerçekleştirirken hem personel hem de bütçe açısından kaynak sıkıntısı yaşamaması büyük önem arz etmektedir.

Koordinasyon, İzleme ve Değerlendirme

2010-2013 dönemini kapsayan Ankara Bölge Planı, yerel kurum ve kuruluşların bu dönemde gerçekleştireceği planlama çalışmaları için yol gösterici dokümandır. Bunun yanında Plan, Ajans tarafından uygulamaya konacak ve teknik ve mali destek sağlanacak tüm program ve projelere temel teşkil edecek belgedir. Ajans tarafından sağlanacak teknik ve mali destekler, içeriği Plan amaç ve hedefleri doğrultusunda oluşturularak, Kalkınma Ajansları Proje ve Faaliyet Destekleme Yönetmeliği ve Kalkınma Ajansları Destek Yönetim Kılavuzu dikkate alınarak gerçekleştirilecektir.

Planın uygulanması Ankara Kalkınma Ajansı tarafından koordine edilecektir. Ajans Genel Sekreterliği, bölgenin geleceğini şekillendirmek üzere oluşturulan Planın; temel amaç, stratejik amaç, amaç ve hedeflerine ilişkin gelişmeleri izlemek ve değerlendirmekle sorumludur.

Planının izleme ve değerlendirmesi, plan süreciyle amaçlanan değişimde hangi noktada bulunduğumuzu gösterir. İzleme ve değerlendirme ile amaçlanan, Planın uygulamada verimliliğinin sağlanmasıdır. İzleme, planın çıktısı ve etkileri ile plana ilişkin tepkileri ve uygulamada hayat bulan amaç ve hedeflere, planlama sürecinde belirlenmiş olan performans kriterleri dikkate alınarak ne ölçüde yakın ya da uzak olduğumuzu gösterir. İzleme, sadece planın uygulamada bulunduğu konum üzerine bir tespit aşaması olarak görülmemeli aynı zamanda tüm paydaşların plandan beklentilerine cevap verecek sonuçlara ulaşmada alınması gereken tedbirler ve yeni kararlar için de yol gösterici bir süreç olmalıdır.

İzleme sürecinin iki önemli bileşeni ölçme ve analizdir. Değerlendirme analizle elde edilen objektif kriterle bağlanmış nesnel bilginin yorumlanması aşamasıdır. Sağlıklı bir değerlendirme süreci için izleme ile tespit edilen sorunlar bir başarısızlık göstergesi olarak değil, uygulamada karşılaşılan tikanlıkların giderilmesi için bir fırsat olarak değerlendirilmelidir.

İzleme ve değerlendirme, çözüm odaklı bir yaklaşım ile hayata geçirilecek ve ortaya çıkan sorunları en kısa sürede çözecektir. Buna paralel olarak izleme ve değerlendirme, işbirliğine açık ve katılımcılığa dayalı bir biçimde hayata geçirilecektir. Bu bağlamda, başta DPT olmak üzere ilgili kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum örgütleri ve üniversiteler ile yakın bir işbirliği ve koordinasyon içerisinde olunacaktır. Ayrıca bölge planı Ajans internet sayfası aracılığıyla paylaşılarak tüm kesimlerin Plan hakkındaki görüşleri alınacaktır. Planı doğrudan veya dolaylı olarak ilgilendiren gelişmeler yakından takip edilecek, planın amaç, hedef ve öncelikleri söz konusu gelişmeler ışığında değerlendirilerek gerekirse güncellenecektir. Bunun yanı sıra, planın hayata geçirilmesi sürecinde ortaya çıkabilecek tehditler ve riskler araştırılarak gerekli önlemler alınacaktır. Benzer şekilde, bu süreçte ortaya çıkabilecek yeni fırsatlar en etkin şekilde değerlendirilecektir.

Ajans tarafından, bölge planı çerçevesinde gerçekleştirilecek faaliyetlere ilişkin yılda en az bir "İzleme ve Değerlendirme Raporu" hazırlanacaktır. Raporun sonuçları paylaşılacak ve Ajans internet sitesinde yayınlanacaktır.

Paydaş Toplantıları Katılımcı Listesi

Ankara Üniversitesi Elmadağ Meslek Yüksekokulu	Aksaray Üniversitesi Şereflikoçhisar Berat Cömertoğlu Meslek Yüksekokulu
Akyurt Belediyesi	Akyurt Gençlik Derneği
Akyurt İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü	Akyurt İlçe Sağlık Grup Başkanlığı
Akyurt İlçe Tarım Müdürlüğü	Akyurt Kadınlar Dayanışma Derneği
Akyurt Kaymakamlığı	Akyurt Sanayici ve İşadamları Derneği
Akyurt Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı	Akyurt Tarım Kredi Kooperatifi
Akyurt Vakfı	Akyurt Ziraat Odası
Altındağ Belediyesi	Anadolu Ajansı Polatlı Temsilciliği
Anadolu Çağdaş Eğitim Vakfı (ANAÇEV)	Anadolu İşadamları Federasyonu (ANFED)
Anadolu Turizm İşletmecileri Derneği (ATİD)	Ankara Büyükşehir Belediyesi
Ankara Büyükşehir Belediyesi Altyapı Koordinasyon Merkezi (AYKOME)	Ankara Düşünce ve Araştırmalar Derneği (ADAM)
Ankara Gazeteciler Derneği	Ankara Genç İşadamları Derneği
Ankara İl Çevre ve Orman Müdürlüğü	Ankara İl Özel İdaresi
Ankara İl Sağlık Müdürlüğü	Ankara İşadamları ve Sanayiciler Derneği (ANKİSAD)
Ankara Kalesi Derneği	Ankara Kent Konseyi
Ankara Kulübü Derneği	Ankara Kültürünü Yaşatma Derneği
Ankara Mobilyacılar ve Lakeciler Odası	Ankara Orman Bölge Müdürlüğü
Ankara Reklamcılar Derneği	Ankara Sanayi Odası
Ankara Sanayici ve İşadamları Derneği (ASAD)	Ankara Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı
Ankara Ticaret Borsası	Ankara Ticaret Odası
Ankara Üniversitesi	Ankara Üniversitesi Ankara Çalışmaları Araştırma ve Uygulama Merkezi (ANKAMER)
Ankara Üniversitesi Beypazarı Meslek Yüksekokulu	Ankara Üniversitesi Bilimsel Araştırma Proje Ofisi İnovasyon Birimi
Ankara Üniversitesi Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi	Ankara Üniversitesi Kalkınma Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (AKÇAM)
Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi	Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi
Ankara Valiliği	Ankaratılar Vakfı
Ankara Esnaf ve Sanaatkarlar Odaları Birliği (ANKESOB)	Arçelik A.Ş.
ASELSAN	ASKİ Genel Müdürlüğü
Atatürkçü Düşünce Derneği Şereflikoçhisar Şubesi	Atılım Üniversitesi
Ayaş Kaymakamlığı	Ayaş Yağmurdede Köyü Muhtarlığı
Ayaş Belediyesi	Ayaş İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü
Ayaş İlçe Özel İdaresi	Ayaş İlçe Tarım Müdürlüğü
Ayaş Sağlık Grup Başkanlığı	Ayaş Sinanlı İlköğretim Okulu
Ayaş Ziraat Odası	Bala İlçe Orman İşletme Şefliği
Bala Belediyesi	Bala İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü
Bala Kaymakamlığı	Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü

Paydaş Toplantıları Katılımcı Listesi

Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı	Başbakanlık Toplu Konut İdaresi
Başkent İktisatçılar Derneği	Başkent Kadın Platformu Derneği
Başkent Organize Sanayi Bölgesi	Başkent Üniversitesi
Bayındırlık ve İskan İl Müdürlüğü	Beypazarı Sosyal Güvenlik Merkezi
Beypazarı Belediyesi	Beypazarı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü
Beypazarı İlçe Müftülüğü	Beypazarı İlçe Nüfus Müdürlüğü
Beypazarı İlçe Özel İdaresi	Beypazarı İlçe Tarım Müdürlüğü
Beypazarı Karaşar Belediyesi	Beypazarı Kaymakamlığı
Beypazarı Kırbaşı Belediyesi	Beypazarı Meteoroloji İstasyon Müdürlüğü
Beypazarı Muhtarlar Derneği	Beypazarı N. Karaoğuz Vakfı
Beypazarı Orman İşletmeleri Müdürlüğü	Beypazarı Sağlık Grup Başkanlığı
Beypazarı Tarım Kredi Kooperatifi	Beypazarı Ticaret Odası
Beypazarı Turizm Derneği	Beypazarı Uruş Belediyesi
Beypazarı Yeni Yıldız Gazetesi	Beypazarı Ziraat Odası
Bilgi Teknolojileri Derneği	Bilimsel ve Teknik Araştırmalar Vakfı (BİTAV)
Bilkent Cyberpark	Bilkent Üniversitesi
Birtel İletişim Teknolojileri	Biyomalzeme ve Doku Mühendisliği Derneği
Çamlıdere Belediyesi	Çamlıdere Kaymakamlığı
Çankaya Belediyesi	Çankaya Kaymakamlığı
Çankaya Üniversitesi	Çevre ve Orman Bakanlığı
Çubuk Belediyesi	Çubuk Dernekler Federasyonu
Çubuk İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü	Çubuk İlçe Sağlık Grup Başkanlığı
Çubuk İlçe Tarım Müdürlüğü	Çubuk Kaymakamlığı
Çubuk Muhtarlar Derneği	Çubuk Platformu Derneği
Çubuk Tarım Kredi Kooperatifi	Çubuk Ticaret Borsası
Çubuk Ziraat Odası	Deltamed Yaşam Bilimleri ve Plazma A.Ş.
DHMI Ankara Esenboğa Havalimanı Başmüdürlüğü	Doğa Derneği
DPT	DSİ V. Bölge Müdürlüğü
Eczacıbaşı-Montrol	EİE Genel Müdürlüğü
Eker-Mak Ziraat Aletler İmalat ve Ticaret Ltd. Şti.	Elmadağ Belediyesi
Elmadağ Halk Eğitim Merkezi	Elmadağ İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü
Elmadağ İlçe Sağlık Grup Başkanlığı	Elmadağ İlçe Tarım Müdürlüğü
Elmadağ Kaymakamlığı	Elmadağ Mesleki ve Teknik Eğitim Merkezi
Elmadağ Sosyal Güvenlik Merkezi	Elmadağ Ziraat Odası
Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı
Epsilon Havacılık Uzay ve Savunma Sanayi Tic. Ltd. Şti.	Evren İlçe Tarım Müdürlüğü
Evren Sağlık Grup Başkanlığı	Evren Belediyesi
Evren Halk Eğitim Merkezi	Evren İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

Evren Kaymakamlığı	Evren Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı
Gazi Teknopark	Gazi Üniversitesi
Gazi Üniversitesi Akyurt Atatürk Meslek Yüksek Okulu	Gazi Üniversitesi Beypazarı Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu
Gazi Üniversitesi Polatlı Fen-Edebiyat Fakültesi	Güdül İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü
Güdül İlçe Nüfus Müdürlüğü	Güdül İlçe Özel İdaresi
Güdül Orman İşletme Şefliği	Güdül Sağlık Grup Başkanlığı
Güdül Belediyesi	Güdül Çağa Belediyesi
Güdül Esnaf ve Sanaatkarlar Odası	Güdül Halk Eğitim Merkezi
Güdül İlçe Tarım Müdürlüğü	Güdül Kaymakamlığı
Güdül Sorgun Belediyesi	Güdül Tarım ve Kredi Kooperatifi
Güdül Vakfı	Güdül Yeşilöz Belediyesi
Güncel Beypazarı Bölgesel Haber Sitesi	Gündem Beypazarı Gazetesi
Hacettepe Teknokent	Hacettepe Teknokent Teknoloji Transfer Merkezi
Hacettepe Üniversitesi	Hacettepe Üniversitesi Polatlı Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu
HAVELSAN	Haymana İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü
Haymana İlçe Tarım Müdürlüğü	Haymana Sağlık Grup Başkanlığı
Haymana Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı	Haymana Ziraat Odası
Haymana Belediyesi	Haymana Gazetesi
Haymana Kaymakamlığı	Haymana Ticaret Odası
İç Anadolu Sanayici ve İşadamları Dernekleri Federasyonu (İÇASİFED)	İl Çevre ve Orman Müdürlüğü
İl Emniyet Müdürlüğü	İl Genel Meclisi
İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	İl Milli Eğitim Müdürlüğü
İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlüğü	İl Sağlık Müdürlüğü
İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü	İnovasyon Derneği
İvedik Organize Sanayi Bölgesi	Kalecik İlçe Tarım Müdürlüğü
Kalecik Belediyesi	Kalecik İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü
Kalecik İlçe Özel İdaresi	Kalecik Kaymakamlığı
Kalecik Kültür Derneği	Kalecik Tarım Kredi Kooperatifi
Karayolları 4. Bölge Müdürlüğü	Kariyer Danışmanlığı ve İnsan Kaynaklarını Geliştirme Derneği (Kar-Der)
Kazan Belediyesi	Keçiören Kaymakamlığı
Kızılcahamam Kaymakamlığı	KOBİ A.Ş.
KOSGEB Ankara Ostim İşletme Geliştirme Merkez Müdürlüğü	Kredi ve Yurtlar Ankara Bölge Müdürlüğü
KTV Yayıncılık ve Reklam Sanayi Ticaret A.Ş. (Kanal A)	Kültür Turizm İl Müdürlüğü
Kültür ve Turizm Bakanlığı	Makine İmalatçıları Birliği
Mamak Belediyesi	Mamak Kaymakamlığı
Memur Sendikaları Konfederasyonu	Memurlar Vakfı

Paydaş Toplantıları Katılımcı Listesi

Mesleki Eğitim ve Küçük Sanayii Destekleme ve Geliştirme Vakfı (MEKSA)	Milli Eğitim Bakanlığı
MİLSOFT Yazılım Teknolojileri A.Ş.	Mimar ve Mühendisler Grubu Derneği
MKEK	Mobilyacı ve Lakeciler Odası
Muradiye Kültür Vakfı	Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği Ankara Şubesi
Nallıhan Belediyesi	Nallıhan Çayırhan Belediyesi
Nallıhan Esnaf ve Kefalet Kooperatifi	Nallıhan Halk Eğitim Merkezi
Nallıhan İlçe Meteoroloji İstasyonu Müdürlüğü	Nallıhan İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü
Nallıhan İlçe Özel İdaresi	Nallıhan İlçe Tarım Müdürlüğü
Nallıhan Kaymakamlığı	Nallıhan Nüfus Müdürlüğü
Nallıhan Orman İşletme Müdürlüğü	Nallıhan Sağlık Grup Başkanlığı
Nallıhan Tarım ve Kredi Kooperatifi	Nallıhan Turizm Gönüllüleri Derneği
Nallıhan Ulaştırma Hizmet Müdürlüğü	Nallıhan Vakfı
Nallıhan Ziraat Odası	ODTÜ Teknokent
ODTÜ-TEKPOL Bilim ve Teknoloji Politikaları Araştırma Merkezi	Orta Anadolu İhracatçı Birlikleri
Orta Doğu Teknik Üniversitesi	Ostim Medya A.Ş. (Başkent TV)
OSSA - Ostim Savunma ve Havacılık Kümelenmesi	OSTİM Sanayici İş Adamları Derneği
OSTİM Organize Sanayi Bölgesi	Pfizer İlaçları Ltd. Şti.
ÖZBİR Özürlüler Kültür ve Dayanışma Derneği Şereflikoçhisar Şubesi	Polatlı BEDAŞ Müdürlüğü
Polatlı 2. Organize Sanayi Bölgesi	Polatlı Devlet Hastanesi
Polatlı Belediyesi	Polatlı Genç İşadamları Derneği
Polatlı Esnaf ve Kefalet Kooperatifi Başkanlığı	Polatlı Halk Kütüphanesi Müdürlüğü
Polatlı Gençlik ve Spor Müdürlüğü	Polatlı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü
Polatlı İlçe Emniyet Müdürlüğü	Polatlı İş Adamları Derneği
Polatlı İlçe Tarım Müdürlüğü	Polatlı Kaymakamlığı
Polatlı Kadastro Şefliği	Polatlı Mal Müdürlüğü
Polatlı Köylere Hizmet Götürme Birliği	Polatlı Müftülüğü
Polatlı Muhtarlar Derneği	Polatlı Organize Sanayi Bölgesi
Polatlı Nüfus Müdürlüğü	Polatlı Postası Gazetesi
Polatlı Özel İdaresi	Polatlı Sağlık Grup Başkanlığı
Polatlı Radyo Kent	Polatlı Sosyal Güvenlik Merkezi
Polatlı Sanayici ve İşadamları Derneği	Polatlı Tapu Müdürlüğü
Polatlı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı	Polatlı Ticaret Borsası
Polatlı Tarım ve Kredi Kooperatifi	Polatlı TİGEM Müdürlüğü
Polatlı Ticaret Odası	Polatlı Türk Telekom Müdürlüğü
Polatlı TMO Ajans Müdürlüğü	Pursaklar Belediyesi
Polatlı Ziraat Odası	RK Soft Mühendislik Bilgisayar Programlama Eğitim Danışmanlık Ltd. Şti.
Refik Saydam Hıfzısıhha Merkezi Başkanlığı	Sağlık Bakanlığı AR-GE Dairesi Başkanlığı
ROKETSAN	Sanayi ve Ticaret İl Müdürlüğü

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı	Savunma Sanayi Müsteşarlığı
SASAD	Sema Yazar Gençlik Vakfı
Savunma Sanayi ve Teknoloji Eğitim Merkezi (SATEM) Komutanlığı	Sincan Belediyesi
Sevda-Cenap And Müzik Vakfı	Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü
Sincan Etimesgut Sanayicileri ve İşadamları Derneği (SİSİAD)	Sürdürülebilir Kırsal ve Kentsel Kalkınma Derneği
STM Savunma Teknolojileri Mühendislik ve Ticaret A.Ş.	Şereflikoçhisar Belediyesi
Şereflikoçhisar Gıda ve İyotlu Tuz Üreticileri Derneği	Şereflikoçhisar Çengel Gazetesi
Şereflikoçhisar Çalören Belediyesi	Şereflikoçhisar Esnaf ve Sanatkarlar Odası
Şereflikoçhisar Devekovan Belediyesi	Şereflikoçhisar Gençlik ve Spor Müdürlüğü
Şereflikoçhisar Genç İş Adamları Derneği	Şereflikoçhisar İlçe Sağlık Grup Başkanlığı
Şereflikoçhisar İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü	Şereflikoçhisar Kaçarlı Belediyesi
Şereflikoçhisar İlçe Tarım Müdürlüğü	Şereflikoçhisar Kaymakamlığı
Şereflikoçhisar Kadastro Müdürlüğü	Şereflikoçhisar Özürlüler ve Sosyal Hizmetleri Destekleme ve Geliştirme Derneği
Şereflikoçhisar Mesleki Eğitim Merkezi	Şereflikoçhisar Peçenek Gazetesi
Şereflikoçhisar Pancar Bölge Şefliği	Şereflikoçhisar Şoförler Odası
Şereflikoçhisar Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı	Şereflikoçhisar Tarım ve Kredi Kooperatifi
Şereflikoçhisar Tapu Sicil Müdürlüğü	Şereflikoçhisar Tuzgözü İnşaat İşverenleri ve İşçileri Yardımlaşma Derneği
Şereflikoçhisar Ticaret Odası	Şereflikoçhisar Ziraat Odası
Şereflikoçhisar Yenigün Gazetesi	Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü 1. Bölge Müdürlüğü
TAI	Technopolis Türkiye Grubu
Tarım İl Müdürlüğü	TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi
TOBB ABİGEM Ulusal Koordinasyon Merkezi	Toplumsal Ekonomik Siyasal Araştırmalar Vakfı
TOBB Genç Girişimciler Kurulu	TÜBİTAK
Turgut Özal Üniversitesi	TÜMDEF-Tüm Tıbbi Cihaz Üretici ve Tedarikçi Dernekleri Federasyonu
TÜİK Ankara Bölge Müdürlüğü	Türkiye Bilişim Derneği Ankara Şubesi
Türk Girişim ve İş Dünyası Konfederasyonu (TÜRKONFED)	Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV)
Türkiye Çevre Vakfı	Türkiye Sağlık Endüstrisi İşverenleri Sendikası
Türkiye İş Kurumu Ankara İl Müdürlüğü	Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı
Türkiye Teknik Elemanlar Vakfı	Ulusal Nanoteknoloji Araştırma Merkezi
Türkiye Yazarlar Birliği Polatlı Temsilciliği	Vehbi Koç Vakfı Vehbi Koç ve Ankara Araştırmaları Merkezi
Uluslararası Yöneticiler Derneği	Yurtdışındaki Şereflikoçhisarlı İşadamları Dayanışma Derneği
Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	

Kaynaklar

- Adaman, F., & Keyder, Ç. (2007). Türkiye'nin Büyük Kentlerinin Gecekondu ve Çöküntü Mahallelerinde Yaşayan Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma. *TES-İŞ Dergisi Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma Sayısı*, ss: 83-89.
- Ankara Büyükşehir Belediyesi. (2006). 2023 Nazım İmar Planı. Ankara: Ankara Büyükşehir Belediyesi.
- Ankara Büyükşehir Belediyesi. (2011). Sosyal Hizmetler. 03. 01. 2011 tarihinde Ankara Büyükşehir Belediyesi Resmi web sitesi: http://www.ankara.bel.tr/AbbSayfaları/Sosyal_Hizmetler2 adresinden alındı.
- Ankara İl Çevre ve Orman Müdürlüğü. (2007). İl Çevre Durum Raporu. Ankara: İl Çevre ve Orman Müdürlüğü.
- Ankara İl Çevre ve Orman Müdürlüğü. (2008). Ankara İl Çevre Durum Raporu. Ankara: İl Çevre ve Orman Müdürlüğü.
- Ankara İl Çevre ve Orman Müdürlüğü. (2009). Ankara İl Çevre Durum Raporu. Ankara: İl Çevre ve Orman Müdürlüğü.
- Ankara İl Dernekler Müdürlüğü. (2010). 29. 12. 2010 tarihinde Ankara İl Dernekler Müdürlüğü tarafından gönderilen bilgi.
- Ankara İl Millî Eğitim Müdürlüğü. (2011). İl Eğitim İstatistikleri 2009 – 2010. 10. 01. 2011 tarihinde Ankara İl Millî Eğitim Müdürlüğü Resmi web sitesi: <http://ankara.meb.gov.tr/sistem> adresinden alındı.
- Ankara İl Özel İdaresi (2010) . 2010-2014 Kurumsal Stratejik Planı. Ankara.
- Ankara İl Sağlık Müdürlüğü. (2010). Ankara İl Brifingi Verileri. Ankara: İl Sağlık Müdürlüğü.
- Ankara İl Tarım Müdürlüğü. (2009). Ankara İl Tarım Müdürlüğü Çalışma Raporu. Ankara: İl Tarım Müdürlüğü.
- Ankara İl Tarım Müdürlüğü. (2010) 21.12.2010 tarihinde .Ankara İl Tarım Müdürlüğü tarafından gönderilen Erozyon Verileri bilgisi.
- Ankara Valiliği. (2010). İl Brifingi. Ankara. İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlüğü.
- Arslan, K. (2009). Türkiye'de Kongre Turizmini Geliştirme İmkanları. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları.
- Avrupa Komisyonu. (2009). Avrupa Şehirlerinde Yaşam Kalitesi Algısı Araştırması. Brüksel: Avrupa Komisyonu.
- Avrupa Komisyonu. (2010). AB Bölgesel Politikasının Avrupa Akıllı Büyüme 2020 Stratejisine Katkısı. Brüksel: Avrupa Komisyonu.
- BDDK (2010). 22.12.2010 tarihinde Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu resmi internet sitesi: <http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/Default.aspx> adresinden alındı.
- Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı. (2011a). 31.12.2010 Tarihi İtibarıyla Türkiye'de Faaliyette Bulunan Yabancı Sermayeli Firmalar Listesi. 03. 02. 2011 tarihinde Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı resmi internet sitesi: <http://www.hazine.gov.tr> adresinden alındı.
- Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı. (2011b). Yatırım Teşvikleri. 07. 02. 2011 tarihinde Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı Resmi web sitesi: <http://www.hazine.gov.tr> adresinden alındı.
- Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü. (2010). 2009 Yılı Faaliyet Raporu. Ankara: Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü.
- Bayındırlık ve İskan Bakanlığı. (2009a). Kentleşme Alanında Sürdürülebilirlik Çözümlemesi: Yaklaşımlar, Modeller, Temel Alanlar, Göstergeler, Uygulama Örnekleri. Ankara: Bayındırlık ve İskan Bakanlığı.
- Bayındırlık ve İskan Bakanlığı. (2009b). Sürdürülebilir Kentleşme Bakış Açısı ile Türkiye'de Kentleşme Sektörüne İlişkin Tespit ve Değerlendirmeler. Ankara: Bayındırlık ve İskan Bakanlığı.
- Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu. (2010). İstatistiki Veriler Işığında Dünyada ve Türkiye'de Elektronik Haberleşme Sektörü. Ankara: Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu.
- Buğra Kavala, A., & Keyder, Ç. (2008). Kent Nüfusunun En Yoksul Kesiminin İstihdam Yapısı ve Geçinme Yöntemleri. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Politika Forumu.
- Candan, S. (2008). Ankara Ulaşım Sisteminde Bütünleşme İhtiyacı. Mülkiye, Cilt: XXXII, Sayı: 261, s. 175-186. Ankara.

- Cansız, M. (2010). *Türkiyede Organize Sanayi Bölgeleri Politikaları ve Uygulamaları*. Ankara: DPT.
- Centre for Industrial Studies (CSIL). (2009). *Turkey Furniture Outlook*. Milano: Centre for Industrial Studies (CSIL).
- CITEAIR (2010). *Air Quality in Europe*. 20.12.2010 tarihinde http://www.airqualitynow.eu/comparing_home.php sitesinden erişilmiştir.
- Çadırcı, H. (2006). *Küresel Kentler ve İstanbul'un Küreselleşmesi*. İstanbul.
- Çankaya Üniversitesi. (2008). *İş ve İnşaat Makineleri Kümesi-İŞİM Raporu*. Ankara: Çankaya Üniversitesi.
- Çevre ve Orman Bakanlığı. (2008). *Atık Yönetimi Eylem Planı 2008-2012*. Ankara: Çevre ve Orman Bakanlığı.
- Çevre ve Orman Bakanlığı. (2010a). *Su Hayattır Hayatı Boşa Harcamayalım*. Ankara: Çevre ve Orman Bakanlığı.
- Çevre ve Orman Bakanlığı. (2010b). *Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği*. Ankara: Çevre ve Orman Bakanlığı.
- Çevre ve Orman Bakanlığı. (2010c). *Türkiye Çevre Sorunları ve Öncelikleri Envanteri Değerlendirme Raporu 2007-2008*. Ankara: Çevre ve Orman Bakanlığı.
- Demirbaş, N., & Tosun, D. (2005). *Türkiye'de Tarımın Sanayi ile Entegrasyonu ve Ortaya Çıkan Sorunlar*. Adnan Menderes Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 27-34.
- Devlet Havalimanları İşletmesi Genel Müdürlüğü. (2011a). *Esenboğa Havalimanı İstatistikleri*. 07.01.2011. tarihli e-posta.
- Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğü. (2011b). *İstatistikler*. 01 15, 2011 tarihinde Devlet Hava Meydanları İşletmesi Resmi web sitesi: <http://www.dhmi.gov.tr/istatistik.aspx> adresinden alındı.
- Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü. (2011). 28. 04. 2011 tarihinde gönderilen bilgi.
- DİE (1983). *Genel Nüfus Sayımı: Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri*. Ankara: DİE.
- DİE. (2002). *Türkiye Özürlüler Araştırması*. Ankara: DİE.
- DPT. (2003). *İllerin Ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması*. Ankara: DPT.
- DPT. (2004). *İlçelerin Sosyo Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması*, Ankara: DPT.
- DPT. (2006a). *Bilgi Toplumu Stratejisi (2006-2010)*. Ankara: DPT.
- DPT. (2006b). *9. Kalkınma Planı, Ağaç Ürünleri ve Mobilya Sanayi Özel İhtisas Komisyonu Raporu*. Ankara: DPT.
- DPT. (2007). *İşgücü Piyasası. Dokuzuncu Kalkınma Planı Özel İhtisas Komisyonu Raporu*. Ankara: DPT.
- DPT. (2010a). *Üniversite ve Kamu Kurumları Araştırma Merkezleri*. Ankara: DPT.
- DPT. (2010b). *Bilgi Toplumu İstatistikleri*. Ankara: DPT.
- DSİ 5. Bölge Müdürlüğü (2010). 08.12.2010 tarihinde gönderilen. *Ankara'da Sulanan Alanlar*. bilgisi.
- DSİ. (2010). *Ankara Çayı Islahı*. 15. 12. 2010 tarihinde DSİ Resmi web sitesi: <http://www.dsi.gov.tr/basimbul/detay.cfm> adresinden alındı.
- Durusoy, Z. (2003). *Teknoloji, Teknoparklar ve Ekonomik Kalkınma*. 22.04.2011 tarihinde <http://fp6.pamukkale.edu.tr/teknopar.pdf> sitesinden erişilmiştir.
- Dünya Enerji Konseyi Türk Milli Komitesi. (2010). *Enerji Raporu 2010*. Ankara.
- Dünya Turizm Örgütü. (2010). *Quick Overview of Key Trend*. World Tourism Barometer, Vol: 3, No: 2
- EGO Genel Müdürlüğü. (2010). *EGO Kuruluş Brifingi*. Ankara: EGO.
- Ekonomik ve Dış Politika Araştırmalar Merkezi (EDAM). (2009). *Türkiye için Bir Rekabet Endeksi*. İstanbul: Ekonomik ve Dış Politika Araştırmalar Merkezi (EDAM).
- Elektrik İşleri Etüt İdaresi Genel Müdürlüğü. (2009). *Yenilenebilir Enerji Kaynakları*. Ankara: Elektrik İşleri Etüt İdaresi Genel Müdürlüğü.
- Emür, S. H. (2007). *Kentsel Yaşam Kalitesi Bileşenleri Arasında Açık Ve Yeşil Alanların Önemi- Kayseri/Kocasinan İlçesi Park Alanları Analizi*. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 367-396.
- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı. (2010). *Jeotermal Enerji*. 21. 01. 2011 tarihinde Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Resmi web sitesi: <http://www.enerji.gov.tr> adresinden alındı

- Enerji Verimliliği Derneği. (2010). Türkiye Enerji ve Enerji Verimliliği Çalışmaları Raporu "Yeşil Ekonomiye Geçiş" Temmuz 2010. 25.03.2011 tarihinde derneğin resmi internet sitesinden erişilmiştir.
- European Environment Agency. (2010a). Water. 11. 12. 2010 tarihinde European Environment Agency Resmi web sitesi: <http://www.eea.europa.eu/data-and-maps/figures> adresinden alındı.
- European Environment Agency. (2010b). Waste and Material Resources. 13. 12. 2010 tarihinde European Environment Agency Resmi web sitesi: <http://www.eea.europa.eu/data-and-maps/figures> adresinden alındı.
- Eurostat. (2011). Labor Market Statistics. 30. 03. 2011 tarihinde Eurostat Resmi web sitesi: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics> adresinden alındı.
- Forbes Türkiye Dergisi. (2010). Emlak Raporu 2010. İstanbul: Turkuvaz Gazete ve Yayım.
- GaWC. (2011). The World Accordding to GaWC 2008. 01. 11. 2011 tarihinde Globalization and World Cities web sitesi: <http://www.lboro.ac.uk/gawc/world2008t.html> adresinden alındı.
- Gürsoy, M. (2011). Mesleki Eğitim ve Öğretimde Sorunlar, Çözüm Önerileri, Eğitim İstihdam İlişkisinin Önemli Girişimcilik. Kalkınma Kurulu Sosyal Yapı İhtisas Komisyonu'na bağlı Eğitim Alt Komisyonuna sunulan rapor.
- Hall, P. (2006). Seven Types of Capital City, içinde D. L. A. Gordon, Planning Twentieth -Century Capital City.
- İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi (İGEME). (2008a). Mobilya. Ankara: İGEME.
- İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi (İGEME). (2008b). Medikal Aletler ve Cihazlar. Ankara: İGEME.
- İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi (İGEME). (2009). Taşımacılık ve Lojistik Sektörü Raporu. Ankara: İGEME.
- İMDER. (2010). Türkiye İş Makineleri. 13. 12. 2010 tarihinde İMDER web sitesi: <http://www.imder.org.tr> adresinden alındı.
- İmmergas. (2010). Enerji Verimliliği Nedir? 25. 01. 2011 tarihinde İmmergas web sitesi: <http://www.immegas.com.tr/daha-iyi-isinmak-icin/enerji-ve-verimliliği-nedir> adresinden alındı.
- International Congress and Convention Association. (2011). The International Association Meetings Market 2009. 01 11, 2011 tarihinde International Congress and Convention Association web sitesi: <http://www.iccaworld.com> adresinden alındı.
- IPCC. (2007). Climate Change 2007 Synthesis. İsviçre. Intergovernmental Panel on Climate Change.
- İstanbul Ulaşım AŞ. (2005). Sürdürülebilir Gelişme. 24. 12. 2010 tarihinde İstanbul Ulaşım AŞ web sitesi: www.istanbululasim.com adresinden alındı.
- Kalaycıoğlu, S., Kardam, F., Tılıç-Rittersberger, H., Çelik, K., Türkyılmaz, S., Çelen, Ü., et al. (2008). Ankara Kent Merkezinde Toplumsal Tabakalaşma, Hareketlilik ve Sosyoekonomik Statu Arastırması. Yayınlanmamış TÜBİTAK Projesi, Ankara: TÜBİTAK.
- King, A. D. (1990). Global Cities Post-Imperialism and the Internationalization of London. New York.
- Kocaman, T. (2008). Türkiye'de İç Göçler ve Göç Edenlerin Nitelikleri 1965-2000. Ankara: DPT
- Kongre Merkezi. (2010). 2009 İstatistikleri. 14. 01. 2010 tarihinde Kongremerkezi web sitesi: <http://kongremerkezi.net> adresinden alındı.
- Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü. (2010a). 17. 12. 2010 tarihinde Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü Resmi web sitesi: <http://www.kkgm.gov.tr/genel/birimfaal.html> adresinden alındı.
- Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü. (2010b). 2009 Yılı Gıda Sanayi Envanteri. Ankara: Koruma ve Kontrol Genel Müdürlüğü.
- Kuntay, O. (2006). Erişilebilirlik. Planlama, Sayı: 25, ss. 75-113.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2007). Türkiye Turizm Stratejisi 2023 Eylem Planı 2007-2013. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2010). Turizm Belgeli Tesis İstatistikleri 2009. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Litman, T. (2011). Evaluating Accessibility for Transportation Planning. Victoria Transport Policy Institute.
- Orta Doğu Teknik Üniversitesi URAP Araştırma Laboratuvarı. (2011). Üniversite Sıralaması. 11. 01. 2011 tarihinde Orta Doğu Teknik Üniversitesi URAP Araştırma Laboratuvar web sitesi: <http://tr.urapcenter.org/index.php> adresinden alındı.

- Ostim Savunma ve Havacılık Kümelenmesi. (2010). Genel. 28. 12. 2010 tarihinde Ostim Savunma ve Havacılık Kümelenmesi web sitesi: [ftpp://ostim-savunma.org](http://ostim-savunma.org) adresinden alındı.*
- OSTİM. (2011). <http://www.ostimmedikal.com/Default.aspx?lng=tr> adresinden alındı.*
- Sanayi ve Ticaret Bakanlığı. (2010a). Teknoloji Geliştirme Merkezlerinin Güncel Durumu. Ankara: Sanayi ve Ticaret Bakanlığı.*
- Sanayi ve Ticaret Bakanlığı. (2010b). SAN-TEZ Programı Genel Bilgiler. 01. 03. 2011 tarihinde Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Resmi web sitesi: <http://sagm.sanayi.gov.tr> adresinden alındı*
- Sanayi ve Ticaret Bakanlığı. (2010c). Türkiye İş ve İnşaat Makineleri Alt Sektörü Raporu. Ankara: Sanayi Genel Müdürlüğü.*
- Sanayi ve Ticaret Bakanlığı. (2011a). Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'na Kayıtlı Ankara'daki İşyerleri, 2011. Ankara: Sanayi ve Ticaret Bakanlığı.*
- Sanayi ve Ticaret Bakanlığı. (2011b). Mobilya Sektörü Raporu. Ankara: Sanayi Genel Müdürlüğü.*
- Savunma Sanayii İmalatçılar Derneği. (2010). Kurumsal. 28. 12. 2010 tarihinde Savunma Sanayii İmalatçılar Derneği web sitesi: <http://www.sasad.org.tr> adresinden alındı.*
- Savunma Sanayii Müsteşarlığı. (2010). Kurumsal. 12. 28. 2010 tarihinde Savunma Sanayii Müsteşarlığı Resmi web sitesi: <http://www.ssm.gov.tr> adresinden alındı.*
- Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı. (2010). Sosyal Güvenlik Kurumu Sigortalı İstatistikleri. Ankara: Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı.*
- Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü. (2011). 26.01.2011 Tarihli E-posta ile gelen bilgi. Ankara: Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü .*
- SPF (2009). Türkiye'de Çocuk Bakım Hizmetlerinin Yaygınlaştırılmasına Yönelik Bir Öneri: Mahalle Kreşleri. İstanbul, Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Politika Forumu.*
- Şerefoğlu, C. (2008). Kalkınmada Kırsal Turizmin Rolü-2007-2013 Yılları Arasında Ülkemizde Uygulanacak Olan IPARD Kırsal Kalkınma Programındaki Yeri, Önemi ve Beklenen Gelişmeler. Ankara: T.C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Uzmanlık Tezi.*
- T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı. (2010). Çalışma Hayatı İstatistikleri. Ankara: T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı.*
- T.C. Devlet Demiryolları. (2010). TCDD Stratejik Planı 2010-2014. Ankara: TCDD.*
- T.C. Sağlık Bakanlığı. (2008). Sağlık İstatistikleri Yıllığı. Ankara: T.C. Sağlık Bakanlığı.*
- T.C. Ulaştırma Bakanlığı. (2008). Ulaştırma Bakanlığı Stratejik Planı 2009-2013. Ankara: T.C. Ulaştırma Bakanlığı.*
- Tarım ve Köyişleri Bakanlığı. (2010). 03. 12. 2010 tarihinde Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Resmi web sitesi: <http://www.tarim.gov.tr> adresinden alındı.*
- Taşçı, K. (2011). Bilişim Vadisi Ankara'da Kurulmalıdır. ICT Media Bilgi ve İletişim Teknolojileri Dergisi . Sayı: 14, s: 68-72.*
- TEİAŞ APK. (2006). Ankara İli Elektrik Üretim-Tüketim Durumu. Ankara: TEİAŞ.*
- TMMOB Makina Mühendisleri Odası. (2008). Dünyada ve Türkiye'de Enerji Verimliliği Oda Raporu. Ankara: TMMOB Makina Mühendisleri Odası*
- TOBB. (2009). Türkiye'de Medikal Sektörü. Ankara: TOBB.*
- TOBB. (2010). Türkiye Savunma Sanayi Sektör Raporu (2009). Ankara: TOBB.*
- TPE (Türk Patent Enstitüsü). (2010). Faydalı Model, Patent, Marka, Endüstriyel Tasarım, İstatistikler. 20. 12. 2010 tarihinde TPE Resmi web sitesi: <http://www.tpe.gov.tr/portal> adresinden alındı.*
- TTNET. (2010). PC ve İnternet Penetrasyon Araştırma Verileri. Ankara.*
- TÜBİTAK. (2009). Kişi Başına AR-GE Harcaması. 20. 12. 2010 tarihinde TÜBİTAK Resmi web sitesi: http://www.tubitak.gov.tr/tubitak_content_files adresinden alındı.*
- TÜBİTAK. (2010a). ARBİS İstatistikleri. 04. 01. 2011 tarihinde TÜBİTAK Resmi web sitesi: <https://arbis.tubitak.gov.tr/pages/bilgipinari/istatistik.html> adresinden alındı.*
- TÜBİTAK. (2010b). Firmalara Verilen Hibe Destek Tutarının İllere Göre Dağılımı. 04. 01. 2011 tarihinde TÜBİTAK Resmi web sitesi: http://tubitak.gov.tr/tubitak_content_files adresinden alındı.*
- TÜBİTAK. (2010c). TÜBİTAK Ulusal Bilim, Teknoloji ve Ye-*

- nilik Stratejisi (2011-2016). 04. 01. 2011 tarihinde TÜBİTAK Resmi web sitesi:
- TÜİK. (2008a). Çevre ve Enerji İstatistikler/Belediye Atık İstatistikleri. Ankara: TÜİK.
- TÜİK. (2008b). Çevre ve Enerji İstatistikler/Sağlık Kuruluşu Atık İstatistikleri. Ankara: TÜİK.
- TÜİK. (2009a). Bölgesel Göstergeler TR51 Ankara. Ankara: TÜİK.
- TÜİK. (2009b). Trafik Kaza İstatistikleri. 28. 12. 2010 tarihinde Türkiye İstatistik Kurumu Resmi web sitesi:
- TÜİK. (2010b). Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi: Nüfus Sayımı Sonuçları. Ankara: TÜİK.
- TÜİK. (2010c). Yoksulluk Analizleri, Gelir, Tüketici ve Yoksulluk İstatistikleri. Ankara: TÜİK.
- TÜİK. (2010d). Hayvancılık İstatistikleri. 24. 11. 2010 tarihinde TÜİK Resmi web sitesi:
- TÜİK. (2010g). Hava Kalitesi İstatistikleri. 24. 12. 2010 tarihinde TÜİK Resmi web sitesi:
- TÜİK. (2011b). Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi: Nüfus Sayımı Sonuçları. Ankara: TÜİK.
- TÜİK. (2011c). İşgücü İstatistikleri. Hanehalkı İşgücü İstatistikleri. Ankara: TÜİK.
- Türkiye Sağlık Vakfı. (2010). Dünyada ve Türkiye'de Sağlık Turizmi Durum Analiz Raporu ve Çözüm Önerileri. Ankara: Türkiye Sağlık Vakfı.
- Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı. (2011). TTGV İstatistikleri. Ankara: Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı.
- Uluslararası Rekabet Araştırmaları Kurumu (URAK). (2010). İllerarası Rekabetçilik Endeksi Araştırması. İstanbul: Uluslararası Rekabet Araştırmaları Kurumu (URAK).
- UN-HABİTAT. (2010). State of the World's Cities 2010/2011: Bridging The Urban Divide. Nairobi.
- WWF. (2008). Living Planet Report. World Wild Foundation.

YAPIM - BASIM - ÜRETİM

Cevizlidere Cd. 1237. Sk. No: 6/21
Çankaya/Ankara
Tel: +90.312 473 74 71
Faks: +90.312 473 74 72
www.seyrajans.com
info@seyrajans.com

Basım Tarihi: Temmuz 2011, **Grafik-Tasarım:** Cihat ÖZÖNAL,
Kapak Tasarım: Emre KARACA, **Sayfa Editörü:** İrem OKYAY

T.C. Ankara Kalkınma Ajansı

Öveçler 1322. Cadde No: 11

06460 Çankaya-ANKARA

Tel: 0312 310 03 00

www.ankaraka.org.tr

ANKARA
KALKINMA AJANSI